

การพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบ
สำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส

นางสาวศิริพร จินะณรงค์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2558

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DEVELOPMENT OF NON-FORMAL EDUCATION ACTIVITIES MODEL
FOR TEACHERS IN FOUNDATIONS FOR DISADVANTAGED CHILDREN

Miss Siriporn Jinanarong

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Non-Formal Education

Department of Lifelong Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2015

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บนระบบ สำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส
โดย	นางสาวศิริพร จินะณรงค์
สาขาวิชา	การศึกษานอกระบบโรงเรียน
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รังสิพันธุ์ แข็งขัน

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้มหาวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาคุษฎุบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร.บัญชา ชลาภิรมย์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.อาชัญญา รัตนอุบล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รังสิพันธุ์ แข็งขัน)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนัสวาสน์ โกวิทยา)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรัรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติวรรณ อมาตยกุล)

ศิริพร จินะณรงค์ : การพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส (DEVELOPMENT OF NON-FORMAL EDUCATION ACTIVITIES MODEL FOR TEACHERS IN FOUNDATIONS FOR DISADVANTAGED CHILDREN) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ผศ. ดร.สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล, อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม: ผศ. ดร.รังสิพันธุ์ แข็งขัน, 312 หน้า.

จากปัญหาจำนวนเด็กด้อยโอกาสที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นผลให้กลายเป็นปัญหาระดับประเทศ เด็กเหล่านี้ต้องการการดูแลที่แตกต่างจากเด็กทั่วไปเนื่องจากเด็กมีปัญหาทางด้านอารมณ์และสังคมอันเนื่องมาจากการเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้องเช่นขาดผู้ปกครองดูแลหรือผู้ปกครองไม่อยู่ในสภาวะที่จะดูแลเด็กได้ ฯลฯ โดยได้มีการจัดตั้งมูลนิธิเพื่อช่วยเหลือดูแลเด็ก ดังนั้นครูผู้ดูแลเด็กที่ทำงานอยู่ในมูลนิธิมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือเด็กเหล่านี้ งานวิจัยเรื่องการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ และคุณลักษณะของครูผู้สอนเด็กด้อยโอกาส และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส (2) เพื่อการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส และ (3) เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาสไปสู่การพัฒนาและการปฏิบัติ โดยมีการศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการและคุณลักษณะของครูผู้สอน เด็กด้อยโอกาสจาก 5 มูลนิธิ ทำการทดลองต้นแบบการจัดกิจกรรมที่ โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสภามูลนิธิเด็กเป็นเวลา 2 ภาคการศึกษา และการจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิจัยพบว่า ครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาสเป็นผู้มีความเสียสละและได้จัดการเรียนการสอนเด็กด้อยโอกาสเป็นอย่างดี แต่ยังคงขาดความรู้ในด้านการจัดกิจกรรมเฉพาะทาง เช่น ดนตรี ศิลปะ และการเคลื่อนไหว (1) สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดกิจกรรมของครูในมูลนิธิคือทักษะในการจัดกิจกรรมที่ช่วยแก้ปัญหาด้านอารมณ์และสังคมของเด็กที่เกิดจากสภาวะการเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้องก่อนได้รับความช่วยเหลือจากมูลนิธิ (2) ต้นแบบกิจกรรมควรเน้นด้านการปฏิบัติที่ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับประสบการณ์สุนทรีย์ที่มีนัยเชิงบวก และมีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องมีการทำซ้ำแบบแตกต่าง มีผลทำให้เกิดวงจรของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมที่พึงประสงค์ทางด้านอารมณ์และสังคมได้ในเด็กด้อยโอกาส และ (3) ในการนำไปพัฒนาและปฏิบัติจริงกิจกรรมการเรียนรู้ควรเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมกับประเภทของความด้อยโอกาส ตัวกิจกรรมควรมุ่งเน้นแก้ปัญหาทางด้านอารมณ์และสังคมของเด็ก มีการพัฒนาครูและผู้ดูแลเด็กอย่างเป็นระบบ และมีการจัดแหล่งเรียนรู้สำหรับครูและผู้ดูแลเด็ก

ภาควิชา	การศึกษาตลอดชีวิต	ลายมือชื่อนิสิต
สาขาวิชา	ศึกษานอกระบบโรงเรียน	ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก
ปีการศึกษา	2558	ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาร่วม

5484272027 : MAJOR NON-FORMAL EDUCATION

KEYWORDS: DISADVANTAGED CHILDREN, NON-FORMAL EDUCATION, ACTIVITIES MODEL

SIRIPORN JINANARONG: DEVELOPMENT OF NON-FORMAL EDUCATION ACTIVITIES MODEL FOR TEACHERS IN FOUNDATIONS FOR DISADVANTAGED CHILDREN.
 ADVISOR: ASST. PROF. DR.SUWITHIDA CHARUNGKAITTIKUL, CO-ADVISOR: ASST. PROF. DR.RANGSIPHAN KHAENGKHAN, 312 pp.

The dramatic increased in number of disadvantaged children in Thailand has become the national concerns. These children include orphans, in jail parents, drug addicted parents, parents with mental illness and family with poverty. Foundations, charity organizations, were established to help these types of target group. Teachers who works in Foundations has important role in developing these children. This research has 3 objectives: (1) to find need analysis and characteristics of teachers in Foundations, and to find non-formal education activities for teachers (2) to develop non-formal activities for teachers in Foundations and (3) to come up with recommendations. The need analysis was done from survey 5 foundations for children. Then activities were designed and tested at Moo Baan Dek Samrak Kindergarten, Children Foundations for 2 semesters. The final step was to organized focus group of experts for a discussion to come up with suggested policies.

The result founded that Foundation's teachers are devoting to their work and children's developments. However, they are lacking of skills in arranging specialized activities such as music arts and movements. (1) The needs analysis result found that the music arts and movements can help enhance children's emotion and social skills. (2) The suggested activities model should be type of aesthetic experiences which consists of hands-on repeated actions with the cycle of Experiential Learning fashion. These activities should implied positivity and should be continuous over time therefore the children's brain could be developed properly according to their age. The repeated optimistic aesthetic experiences over time may result in children realizing the desired behavior. (3) For further development and practice, the activities should suitable for types of disabilities, and focus on enhancing children's social and emotion abilities. Systematic teachers' development should be created. Lastly, special teachers' learning center for teachers who teach disadvantaged children should be created.

Department: Lifelong Education

Student's Signature

Field of Study: Non-Formal Education

Advisor's Signature

Academic Year: 2015

Co-Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ด้วยคำปรึกษา การถ่ายทอดความรู้และการส่งเสริมกำลังใจจากทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาจารย์ที่ปรึกษาคือ ผศ.ดร. สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล และ ผศ.ดร. รังสิพันธ์ แข็งขัน ผู้วิจัยถือโอกาสนี้กราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง นอกจากนี้ขอกราบขอบพระคุณ รศ. ดร. เกียรติวรรณ อมาตยกุล ผศ. ดร.มนัสวาสน์ โกวิทยา ผศ. ดร.วรรัตน์ ปทุมเจริญวัฒนา ที่ให้เป็นเกียรติเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รศ. ดร.อาชัญญา รัตนอุบล ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ กราบขอบพระคุณ เด็กๆและทีมงานโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก มูลนิธิเด็กทุกท่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ครูชัยณรงค์ ฉิมชูใจ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูสิริธร คุ่มสวัสดิ์ ครูประจำชั้น และครูพัชรินทร์ วรินทร์ษา ครูประจำวิชา ที่ได้ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดีตลอดเวลาที่ไปทำการทดลองจัดกิจกรรม กราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่สละเวลามาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่านการสัมภาษณ์ การตรวจเครื่องมือ และการสนทนากลุ่ม ตลอดจน ครู นักเรียน เจ้าหน้าที่ อาสาสมัครทุกท่าน ไปที่ช่วยจัดกิจกรรม ที่โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก มูลนิธิเด็ก ที่เป็นสถานที่ทดลองการจัดกิจกรรม

กราบขอบพระคุณคณาจารย์สาขาวิชาการศึกษาของระบบโรงเรียน ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต และ สาขาวิชาดนตรีศึกษา ที่คอยเป็นกำลังใจให้ตลอดมา พี่ๆ เพื่อนๆ น้องๆทุกคนที่ร่วมเรียนร่วมเป็นกำลังใจกัน สมาชิกในครอบครัวที่คอยเป็นกำลังใจ และช่วยเหลือทำให้ผู้วิจัยทำงานจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ผู้วิจัยได้ตระหนักและซาบซึ้งในคุณงามความดีอยู่ตลอดเวลาทั้งในส่วนของสถาบันการศึกษา คณาจารย์ กัลยาณมิตร และผู้ให้ความเมตตากรุณาทุกคนที่ไม่สามารถจะกล่าวไว้ได้หมด ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ท้ายสุด ขอบทพ่วงสิ่งใดอันอาจเกิดขึ้นในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คือความรับผิดชอบของผู้วิจัยแต่ผู้เดียว

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญรูปภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามการวิจัย.....	7
1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	7
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	9
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
ตอนที่ 1. การพัฒนาต้นแบบการจัดการเรียนรู้	13
ตอนที่ 2. การจัดการเรียนรู้นอกระบบ.....	19
ตอนที่ 3. แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน.....	29
ตอนที่ 4. แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์	42
ตอนที่ 5. แนวทางการสร้างสุนทรียภาพ.....	50
ตอนที่ 6. เด็กด้อยโอกาสและหน้าที่ของครูผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส	66
ตอนที่ 7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	88
ตอนที่ 8. กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	92
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	101

ระยะที่ 1 เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาต้นแบบการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส.....	104
ระยะที่ 2 การพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแล เด็กด้อยโอกาส	109
ระยะที่ 3 นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการ เรียนรู้ระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาสไปสู่การพัฒนาและการ ปฏิบัติ	113
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	115
ขั้นตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ และคุณลักษณะของครูผู้สอนเด็ก ด้อยโอกาส และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อย โอกาส	116
ขั้นตอนที่ 2 ผลการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ ดูแลเด็กด้อยโอกาส	147
ขั้นตอนที่ 3 ผลของการเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของการพัฒนาต้นแบบการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาสไปสู่การพัฒนา และการปฏิบัติ	201
สรุปผลการวิจัย.....	209
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	220
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	222
5.2 อภิปรายผล	225
5.3 ข้อเสนอแนะ.....	243
รายการอ้างอิง.....	246
ภาคผนวก ก รายนามผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำวิจัย	254
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือวิจัย	255

รายนามของเด็กที่ทำการทดลองที่มูลนิธิเด็ก	256
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม	257
ภาคผนวก ข รูปภาพ ระหว่างการทำวิจัย	259
รูปภาพขณะทำการทดลองที่มูลนิธิเด็ก	260
รูปภาพในการแสดงในวันวัฒนธรรม	262
รูปภาพในการเข้าอบรม ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	263
รูปภาพการจัดทำสนทนากลุ่ม	264
รูปภาพอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	265
รูปภาพสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม	267
ภาคผนวก ค เครื่องมือทำการวิจัย	269
เครื่องมือที่ 1 แบบสอบถามครูและผู้ดูแลเด็กที่อยู่ในมูลนิธิ	270
เครื่องมือที่ 2 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารเก็บข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของ มูลนิธิที่ดูแลเด็ก	277
เครื่องมือที่ 3 แบบสังเกตการณ์จัดกิจกรรมที่โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสวานรัก มูลนิธิเด็ก .	280
เครื่องมือที่ 4 แบบสัมภาษณ์ครูผู้ดูแลเด็กที่อยู่ในมูลนิธิหลังจากการจัดกิจกรรม	281
เครื่องมือที่ 5 แผนกิจกรรมรายคาบ	282
เครื่องมือที่ 6 ต้นแบบกิจกรรมสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส	285
เครื่องมือที่ 7 แบบประเมินพฤติกรรมเด็กทางด้านสุนทรียภาพ	302
เครื่องมือที่ 8 ใบประเมิน ข้อเสนอเชิงนโยบาย การพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส	304
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	312

สารบัญตาราง

ตาราง 1	เปรียบเทียบระหว่างการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ	21
ตาราง 2	หน้าที่ความสำคัญของแต่ละส่วนของสมองที่ตรงกับลำดับของการเรียนรู้	47
ตาราง 3	ความเกี่ยวข้องระหว่างการทำงานของสมองกับวงจรการเรียนรู้กับสิ่งเร้าภายนอก	48
ตาราง 4	จำนวนและร้อยละของนักเรียนด้อยโอกาส ปีการศึกษา 2548-2555	81
ตาราง 5	ความสัมพันธ์ของแนวคิด	95
ตาราง 6	หน้าที่ของสมองแต่ละส่วน ลำดับการเรียนรู้ และ สิ่งที่คุณเรียนรู้	96
ตาราง 7	สรุปปัญหาและความต้องการของมูลนิธิที่ศึกษา	133
ตาราง 8	ผลปัญหาทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของคุณและผู้ดูแลเด็ก	137
ตาราง 9	ผลด้านปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของคุณ	138
ตาราง 10	ผลด้านคุณลักษณะของคุณ	140
ตาราง 11	ผลด้านการพัฒนาตนเองในทางวิชาการและวิชาชีพของคุณ	141
ตาราง 12	แผนกิจกรรมรายคาบ	154
ตาราง 13	สรุปพฤติกรรมของเด็กในภาพรวมและบทวิเคราะห์ตามรายคาบ	172
ตาราง 14	ผลการประเมินเด็กรายบุคคลทางด้านสุนทรียภาพ	180
ตาราง 15	เปรียบเทียบการจัดกิจกรรมต้นแบบและการจัดอบรมครูทั่วไป	185
ตาราง 16	กิจกรรมและแนวคิดของกิจกรรมที่สำคัญ	189
ตาราง 17	หลักการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน และกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง	210
ตาราง 18	ลักษณะอัมพียงประสงค์ทางด้านสุนทรียภาพกัลการพัฒนาคคุณภาพชีวิตและ สิ่งแวดล้อม และพฤติกรรมของเด็กที่สังเกตได้	212
ตาราง 19	ลักษณะสำคัญของกิจกรรมต้นแบบ	216
ตาราง 20	ตัวอย่างกิจกรรม ลักษณะอัมพียงประสงค์ทางด้านสุนทรียภาพ และนัยที่เกี่ยวข้องใน การจัดกิจกรรม	234

ตาราง 21 หน้าที่ความสำคัญของแต่ละส่วนของสมอที่ตรงกับลำดับของการเรียนรู้ 238

สารบัญรูปภาพ

รูปภาพ 1 กลีบสมองและหน้าที่ต่างๆ.....	31
รูปภาพ 2 เซลล์ประสาทของสมอง.....	32
รูปภาพ 3 ส่วนประกอบต่างๆของการรับรู้.....	33
รูปภาพ 4 การตอบสนองของสมองจากสิ่งเร้าต่างๆ.....	34
รูปภาพ 5 การเชื่อมโยงการระหว่างวิชา	40
รูปภาพ 6 วงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์	45
รูปภาพ 7 ความเชื่อมโยงระหว่างการทำงานของสมองกับการเรียนรู้เชิงประสบการณ์	47
รูปภาพ 8 วงจรชีวิตเด็กด้วยโอกาส.....	72
รูปภาพ 9 แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์.....	92
รูปภาพ 10 ความเชื่อมโยงของแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็น ฐาน และแนวทางการสร้างสุนทรียภาพ.....	94
รูปภาพ 11 กระบวนการวิจัย	99
รูปภาพ 12 แผนผังขั้นตอนการทำการวิจัย.....	102
รูปภาพ 13 การสื่อสารระหว่างผู้วิจัยกับครูทนายทางโซเชียลมีเดีย	167
รูปภาพ 14 ครูส่งภาพระหว่างการทำเครื่องแต่งตัวประกอบละครเพลง.....	183
รูปภาพ 15 การสื่อสารเรื่องผลการอบรมทางโซเชียลมีเดียของครูหน้อยกับครูทนาย.....	185
รูปภาพ 16 องค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาส	213
รูปภาพ 17 ประสบการณ์สุนทรียะที่มึนยเชิงบวกและการทำงานของสมอง.....	228
รูปภาพ 18 ความเชื่อมโยงระหว่างการทำงานของสมองกับการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และ ประสบการณ์สุนทรียะ	239
รูปภาพ 19 การเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์	241

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โลกาภิวัตน์ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางสภาพเศรษฐกิจการเมืองและสังคมอย่างรวดเร็ว และทำให้ความเหลื่อมล้ำในสังคมขยายกว้างขึ้น ช่องว่างระหว่างความยากจนและความร่ำรวยถ่างกว้างขึ้น กฎหรือกฎหมายมีช่องว่างทำให้ผู้ด้อยโอกาสไม่ได้รับโอกาสที่เหมาะสมและเท่าเทียม ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง อีสุระในการออกความเห็น คุณค่าทางสังคม สิทธิในการป้องกันทรัพย์สิน การศึกษา สุขภาพ การงาน กฎระเบียบและกฎหมาย การศึกษาและการวางแผนครอบครัวถือเป็นนโยบายหนึ่งที่จะช่วยลดช่องว่างเหล่านี้ให้แคบลง นอกจากนี้แล้ว การวางนโยบายของรัฐเพื่อ การลดคอร์รัปชัน ให้ความสำคัญกับผู้หญิง พัฒนาเกษตรกรรมให้กับประชาชน คิดในวงที่แคบลง ก็ถือเป็นคำแนะนำในการลดช่องว่างเหล่านี้อย่างยิ่งย่น (Payne, 2009)

จากการประชุมระดับนานาชาติ สหประชาชาติได้ตกลงทำข้อตกลงที่ใช้ชื่อว่า The Education for All (EFA) ซึ่งถือว่าเป็นข้อตกลงระดับนานาชาติที่จะส่งเสริมให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กด้อยโอกาสที่จะต้องได้รับสิทธิอย่างเท่าเทียม เนื่องจากเด็กเหล่านี้ประสบกับความยากลำบากมากยิ่งขึ้นทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจหากไม่ได้รับการศึกษาและความเท่าเทียม เด็กเหล่านี้จะมีแนวโน้มที่จะเติบโตและเป็นภาระของสังคม ทำให้เกิดปัญหาต่อเนื่อง รวมทั้งปัญหาความยากจนจะเพิ่มขึ้น ในภาพรวมแล้วแนวโน้มของเด็กด้อยโอกาสนั้นจะมีจำนวนมากขึ้นในหลายๆประเทศในทวีปเอเชีย สถิติในทวีปเอเชียประมาณการว่าในช่วงปี ค.ศ. 1990-2000 มีเด็กด้อยโอกาสน้อยกว่าร้อยละ 10 เท่านั้นที่ลงทะเบียนเรียนในโรงเรียน ในบางประเทศจำนวนเด็กที่ได้เรียนในโรงเรียนอาจจะมีจำนวนต่ำลงถึงร้อยละ 1-2 เลยทีเดียว (UNICEF, 2003)

ระหว่างปี ค.ศ. 2003-2012 รัฐบาลของประเทศต่างๆในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ได้ตกลงให้เป็นทศวรรษแห่งการจัดการศึกษาให้บุคคลด้อยโอกาส หรือที่เรียกว่า The Second Asia and Pacific Decade of Disabled Persons (2003-2012) โดยที่เป้าหมายภายใน 10 ปีนี้คือให้เด็กด้อยโอกาสร้อยละ 75 ที่อยู่ในวัยเรียนได้มีโอกาสลงทะเบียนเรียนในระบบการศึกษา ภายในปี ค.ศ. 2010 ใน การที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนี้รัฐบาลจะต้องดำเนินนโยบายที่จะทำการสำรวจจำนวนของเด็ก

ด้วยโอกาส และเพิ่มจำนวนนักเรียนด้วยโอกาสเพื่อให้เด็กด้วยโอกาสได้รับการศึกษาอย่าง
ครอบคลุม

ในประเทศไทยในปี พุทธศักราช 2538 ได้มีการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติสำหรับเด็กด้วย
โอกาส (National Special Education Plan) (UNICEF, 2003) โดยให้กระทรวงศึกษาธิการเป็น
ผู้รับผิดชอบ .ในปี พุทธศักราช 2542 ได้มีการผ่านร่างพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่ให้สิทธิ
กับเด็กให้ได้รับการศึกษาพื้นฐานฟรี 12 ปี รวมทั้งเด็กด้วยโอกาสด้วย งานวิจัยฉบับนี้จะกล่าวถึง
การพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กด้วยโอกาส ด้วยวิธีการจัดกิจกรรม เพื่อลดทอนปัญหาของเด็กด้วยโอกาส
ที่อยู่ในการดูแลของมูลนิธิในประเทศไทย

เด็กด้วยโอกาส คือเด็กกลุ่มหนึ่งเป็นผู้ที่ตกอยู่ในความเสี่ยงที่จะไม่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างเท่าเทียม
เด็กกลุ่มนี้คือกลุ่มเด็กที่ตกอยู่ในสภาวะยากลำบาก อาจมาจากปัญหาทางด้านครอบครัว
สภาพแวดล้อม หรือว่าตัวเด็กเอง และถ้าเด็กกลุ่มนี้ไม่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างถูกต้องเด็กกลุ่มนี้มี
ความเสี่ยงที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ไม่มีคุณภาพเนื่องจากไม่ได้รับ ความเท่าเทียม การศึกษาและ
การเลี้ยงดูให้เจริญอย่างสมวัย ทำให้กลายเป็นวิกฤติการณ์ทางสังคมที่มีมานานและทวีความ
รุนแรงขึ้นทั้งขนาดของปัญหาและพฤติกรรม

องค์ประกอบที่เป็นปัจจัยที่ทำให้เป็นปัญหาทำให้เด็กกลายเป็นเด็กด้วยโอกาส มีได้ตั้งแต่ จากตัว
เด็กหรือจากสิ่งแวดล้อม (1) จากตัวเด็กเองเช่น (1.1) กรรมพันธุ์ในเด็กบางรายอาจมีปัญหา
พฤติกรรมและอารมณ์จิตใจ เช่นก้าวร้าว หรือ ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ (1.2) เซอรับปัญญา อาจเป็น
ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมของเด็ก (1.3) สุขภาพร่างกาย เด็กที่เจ็บป่วยบ่อย
เรื้อรัง มีความพิการ อาจเป็นสาเหตุของความเครียดและความขัดแย้งในใจ รวมไปถึงปัญหาทาง
บุคลิกภาพและกลไกการปรับตัวทางสังคมที่ไม่เหมาะสม (2) จากสิ่งแวดล้อม มีปัจจัยที่มีผลต่อ
เด็กดังนี้ (2.1) ภาวะของครอบครัว ครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ พ่อแม่หย่าร้าง การเสียชีวิตของบุคคล
ในครอบครัว เด็กอาศัยอยู่กับคนอื่น เช่น พ่อเลี้ยง แม่เลี้ยง ญาติพี่น้อง รูปแบบของครอบครัวที่พ่อ
แม่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ไม่เหมาะสม หรือในบรรยากาศของครอบครัวที่ไม่มีความสุข ส่งผล
ต่อพฤติกรรมและการเรียนรู้ของเด็ก (2.2) จากฐานะทางสังคม เด็กที่เกิดในครอบครัวยากจน อาจ
ได้รับความขัดแย้งทางใจ ในลักษณะการขาดสิ่งสนับสนุน สิ่งยั่วยุทางสังคม เช่น ของเล่น การถูกดู
หมิ่นจากสังคม การขาดความภาคภูมิใจในตนเอง ส่วนเด็กที่เกิดในครอบครัวที่มั่งคั่งได้รับการ
ตามใจมากเกินไปอาจกลายเป็นมีปัญหาทางสุขภาพจิตได้ รวมทั้งเด็กที่มีฐานะทางครอบครัวที่
เปลี่ยนแปลงกะทันหัน เช่น การล้มละลายทางเศรษฐกิจ พ่อตกงาน อาจทำให้พฤติกรรมของเด็ก
เบี่ยงเบนไปได้ (2.3) จากการเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม เช่น การปฏิเสธไม่รับเด็กเป็นลูก พ่อแม่เป็น

ตัวอย่างที่ผิด การเลี้ยงดูอย่างปล่อยปละละเลย ปกป้องเด็กมากเกินไป ความสัมพันธ์ในครอบครัวไม่ดีหรือการสื่อสารไม่เหมาะสม (2.4) จากสิ่งแวดล้อมอื่นๆ เช่น ภาวะกดดันจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่เช่น ชุมชนแออัด แหล่งที่มีอบายมุขและผลกระทบจากสื่อต่างๆ (ยุพา ไซติกะพัฒน์, 2544)

จากงานวิจัยของเพ็ญศรี แสงเจริญ (2549) พบว่าเด็กด้อยโอกาสบางคนมีลักษณะเก็บตัว เงียบขรึม เชื่องซึม มีพัฒนาการด้านต่างๆไม่สมกับอายุ มีพัฒนาการทางภาษาช้ามาก มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมีปัญหาทางอารมณ์และจิตใจ เช่น ต่อด้านคำสั่งของผู้ใหญ่อย่างรุนแรง ขี้ใจช้า ก้าวร้าว พัฒนาการทางด้านการเคลื่อนไหวไม่เหมาะสม มีการรับรู้เกี่ยวกับตนเองไม่ดี นอกจากนี้ยังมีปัญหาด้านสุขภาพ เนื่องจากอาจได้ใช้ประสาทสัมผัสน้อยทำให้ระบบประสาทอัตโนมัติไม่ทำงานตามที่ควร และอาจมีภูมิคุ้มกันต่ำทำให้เกิดโรคต่างๆได้โดยง่ายเช่น ท้องเสีย มีน้ำมูกไหล คล้ายโรคหวัด ถ้าไม่รักษาให้ถูกต้องไม่ทำให้หายขาดอาจเป็นการเจ็บป่วยเรื้อรังในที่สุด

จากปัญหาที่กล่าวมาเด็กด้อยโอกาสเป็นผู้ที่ตกอยู่ในความเสี่ยงในเรื่องผู้ที่มีความสำคัญและสามารถช่วยป้องกันและแก้ปัญหาให้เด็กเหล่านี้ได้คือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กด้อยโอกาส ได้แก่ ครู และครูผู้ช่วยที่ต้องจัดการเรียนการสอนให้กับเด็กโดยตรง ผู้ดูแลเด็ก หรือผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เช่น ผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษา จะต้องเป็นผู้ที่รู้จักเด็กเป็นรายบุคคลต้องรู้จักจุดเด่นจุดด้อย รู้ว่าเด็กมีความสามารถด้านใดแล้วพัฒนาจากจุดนั้น พร้อมทั้งฟื้นฟูส่วนที่บกพร่อง การรู้จักและเข้าใจ พัฒนาการเด็กวัยเรียนอย่างถ่องแท้โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องพัฒนาการทางสมองของเด็ก จะช่วยให้ครูและครูผู้ช่วยสามารถเสริม แก้ไขและพัฒนาเด็กได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้ครูและครูผู้ช่วยสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม ในการดูแลช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส (เพ็ญศรี แสงเจริญ, 2549)

ในปัจจุบันมีหน่วยงานหลายหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เห็นความสำคัญของปัญหาของเด็กด้อยโอกาสที่กล่าวมา และได้กำหนดนโยบายเพื่อช่วยเหลือหรือเข้าช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงแรงงาน กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงมหาดไทย และกรุงเทพมหานคร หน่วยงานเหล่านี้ได้กำหนดนโยบายช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส อาทิเช่นนโยบายการศึกษา นโยบายความเท่าเทียมด้านสิทธิต่างๆ กฎหมายต่างเพื่อคุ้มครองเด็กด้อยโอกาสเพื่อให้เกิดความเท่าเทียม ตามหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงาน นอกจากนี้การให้ความช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสยังมีองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไรอีกหลายองค์กรที่เปิดรับอุปถัมภ์หรือช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสในรูปแบบต่างๆ

เช่น สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนหลายแห่งที่เปิดตามสถานที่ต่างๆ มูลนิธิเด็ก มูลนิธิเพื่อคนพิการ ฯลฯ

จากการสัมภาษณ์ อาจารย์ชัยณรงค์ ฉิมชูใจ ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสานรัก มูลนิธิเด็ก เมื่อเดือน มิถุนายน พ.ศ. 2557 พบว่าโรงเรียนนี้ถือเป็นองค์กรอิสระเปิดในลักษณะของการศึกษานอกระบบ ที่ให้ความสำคัญดูแลเด็กด้วยโอกาส ให้ความสำคัญอุปการะดูแลเด็กกำพร้า ยากจน ครอบครัวแตกแยก ถูกทอดทิ้งและถูกทารุณกรรมตั้งแต่อายุ 3-8 ปี พบว่าปัญหาของเด็กด้วยโอกาสนั้นหลากหลาย ทำให้เด็กเหล่านี้มีปมปัญหาในใจที่ไม่เหมือนกันจากปัญหาที่เด็กประสบมา เช่นถูกทำร้ายโดยผู้ปกครองหรือคนใกล้ชิด กำพร้า ผู้ปกครองต้องคดี หรือเด็กที่ถูกทอดทิ้ง ฯลฯ ถือว่าเด็กเหล่านี้เป็นเด็กที่ถูกกระทำมาอย่างมากที่สุด เด็กที่ขาดทุกสิ่งทีควรจะมีในชีวิตมากที่สุด หลายคนขาดผู้ดูแลเหมือนไม่มีใครเป็นที่พึ่งในชีวิต ทำให้ไม่ได้รับการดูแลให้เจริญเติบโตอย่างสมวัยหรือได้รับการดูแลในแง่ลบที่ไม่ถูกต้องมาก่อน เป็นเหตุให้ต้องการผู้อุปถัมภ์ใหม่ที่เป็นหน่วยงานของรัฐหรือมูลนิธิต่างๆ ตัวอย่างพฤติกรรมของเด็กและความต้องการของเด็กด้วยโอกาสที่ได้รับการอุปถัมภ์โดยมูลนิธินั้นมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมและการอบรมที่เด็กได้รับก่อนเข้ารับการอุปถัมภ์ เช่น เด็กบางคนเข้ามาแล้วกัดคนอื่นเนื่องจากต้องการปกป้องตัวเอง บางคนเข้ามาแล้วร้องไห้เป็นชั่วโมงๆไม่หยุดเนื่องจากถูกทำร้ายมา หรือว่าเห็นใครที่หน้าตาคล้ายกับผู้ที่ทำร้ายตนแล้วร้องไห้ บางคนติดนิสัยลักขโมยเนื่องจากผู้ปกครองเคยสอนให้ลักขโมย ฯลฯ พฤติกรรมเหล่านี้เป็นตัวอย่างของพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์และควรได้รับการเยียวยาไม่ให้เกิดขึ้นอีกและไม่ให้เบียดเบียนเมื่อเด็กมีอายุมากขึ้น พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์เหล่านี้สามารถทำให้น้อยลงได้ด้วยกรให้ความรักความอบอุ่น และการให้การศึกษาเพื่อให้เด็กเหล่านี้เติบโตอย่างสมวัย และเพื่อไม่ให้พฤติกรรมไม่พึงประสงค์เหล่านี้ปรากฏขึ้นอีก

ดังนั้นบทบาทหน้าที่ของครู ครูผู้ช่วยและเจ้าหน้าที่ที่ทำการสอนเด็กด้วยโอกาสในมูลนิธินั้นจึงมีมากกว่าหน้าที่ของครูทั่วไป กล่าวคือนอกจากจะต้องสอนให้เด็กเหล่านี้เติบโตเรียนรู้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดแล้ว ยังต้องคำนึงถึงการปรับสภาพอารมณ์/สังคมของเด็กสืบเนื่องมาจากปัญหาที่เด็กประสบก่อนที่จะเข้ามาได้รับความช่วยเหลือจากมูลนิธิอีก ผู้วิจัยพบว่าครู ครูผู้ช่วย และผู้ดูแลเด็ก ยังมีความต้องการที่จะเรียนรู้ในด้านการปรับสภาพเด็กที่เข้ามาอยู่ในความดูแลของมูลนิธิเพิ่มเติมอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเด็กอยู่ในสภาพกำพร้าไม่มีผู้ปกครอง การทำหน้าที่ของครูก็มีมากขึ้นไปอีกคือต้องเป็นผู้ปกครองให้กับเด็กเหล่านั้นด้วย ครูเหล่านี้ไม่เพียงแต่จะต้องทำการสอน แต่ยังคงต้องดูแลเด็กแม้กระทั่งหลังจากจบการศึกษาแล้ว เนื่องจากเด็กไม่มีผู้ปกครอง หรือไม่มีผู้ให้คำแนะนำในการดำเนินชีวิต ตัวอย่างหนึ่งเช่นเมื่อเด็กที่จบการศึกษาแล้วต้องการจะ

แต่งงาน ทางคุณในมูลนิธิยังต้องไปเป็นเจ้าแม่เพื่อทำการสู้ออกให้กับเด็กที่อยู่ในการอุปถัมภ์
เนื่องจากเด็กเป็นเด็กกำพร้าไม่มีผู้ปกครองที่เป็นผู้ใหญ่เพื่อไปทำการสู้ออกในการแต่งงาน

ผู้วิจัยคาดว่า สุนทรียภาพ หรือประสบการณ์สุนทรียะ เป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถช่วยให้เด็ก
เหล่านี้มีสภาพอารมณ์และสังคมที่ดีขึ้นได้ โดยที่ประสบการณ์สุนทรียะนั้น สามารถเกิดได้จากการ
รับรู้ทางความรู้สึก หรือการรับรู้ทางผัสสะ ทำให้มนุษย์เกิดความเข้าใจต่อความงามในธรรมชาติ
หรืองานศิลปะ (ผดุง พรหมมูล, 2540) สุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา
เป็นตัวบ่งชี้หนึ่งในมาตรฐานการศึกษา ที่กำหนดโดย สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมิน
คุณภาพการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557) แต่การสอนสุนทรียภาพนั้นไม่สามารถสอนได้
เหมือนวิชาที่เป็นวิชาการโดยทั่วไปหรือให้คะแนนความรู้เหมือนวิชาทั่วไป แต่การสอนจะเป็นการ
สอดแทรกเข้าไปกับวิชาอื่นๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ทางสุนทรียะ โดยทั่วไปมักจะ
สอดแทรกอยู่กับวิชาที่เกี่ยวข้องกับความงามเช่น นาฏศิลป์ ศิลปะ และดนตรี ผู้วิจัยพบว่าครู ครู
ผู้ช่วย และผู้ดูแลเด็ก ยังต้องการเพิ่มพูนความรู้ในด้านการจัดกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างให้เด็กมี
สุนทรียภาพมากขึ้นอีกด้วย

กระบวนการที่ใช้ในการสร้างสุนทรียภาพก็คือ การประยุกต์ใช้แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์
(Kolb, 1984) เป็นกระบวนการที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ที่ประกอบด้วยขั้นตอน 4
ขั้นตอนดังนี้คือ การทดลองหรือการประยุกต์แนวคิด ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม สะท้อนความคิด
และอภิปราย และเกิดความเข้าใจและคิดความคิดรวบยอด โดยที่แนวคิดนี้มีความสอดคล้องกับ
การทำงานของสมองตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Zull, 2002) กล่าวคือ
ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมตรงกับความรู้ของสมองด้วยประสาทสัมผัส เช่น ตา หู จมูก ลิ้น และ
สัมผัส นอกจากนี้แล้วการทำงานของสมองในแต่ละขั้นตอนนี้ยังสอดคล้องกับขั้นตอนต่างๆตาม
แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ แตกต่างกันในประเด็นที่เป็นกระบวนการภายในสมองของ
ผู้เรียนเอง สำหรับการเจริญเติบโตของเด็กนั้นการจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับการเจริญเติบโต
ของสมองเป็นสิ่งสำคัญกับการเรียนรู้ของเด็กโดยตรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเด็กในชั้นอนุบาลที่
อยู่ในช่วงวัยที่สมองเจริญเติบโตได้อย่างเต็มที่ ด้วยการจัดกิจกรรมเรียนรู้ในระบบที่ทำให้เด็ก
ได้รับประสบการณ์ตรงเพื่อให้สมองเด็กได้เรียนรู้และเติบโตอย่างสมวัย

แนวคิดในด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียนได้นำมาใช้เพื่อให้เหมาะสมกับความต้องการของคุณใน
มูลนิธิและเด็กด้อยโอกาสที่มีความต้องการที่แตกต่างจากเด็กในระบบโรงเรียนทั่วไป โดยที่แนวคิด
การศึกษานอกระบบนั้นเน้นการจัดการเรียนการสอนที่ยืดหยุ่นตามสภาพความต้องการของ
กลุ่มเป้าหมาย มีการให้อิสระกับผู้เรียนมากกว่าการศึกษาในระบบ มีวิธีการเรียนรู้เป็นตัวกระตุ้น

สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาที่ว่าการศึกษาคือชีวิต ชีวิตคือการศึกษาโดยมีการคำนึงถึงการต่อยอดประสบการณ์ของผู้เรียน ด้วยกิจกรรมหรือโปรแกรมต่างๆที่จัดขึ้นโดยมีเจตนาและมีความมุ่งหมาย หรือวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆในตัวผู้เรียน โดยไม่จำกัดพื้นฐานการศึกษา อาชีพ หรือความสนใจ ดังนั้นแนวคิดการศึกษานอกระบบจึงมีความเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมให้กับครูและเด็กด้อยโอกาส ที่มีปัญหาและความต้องการที่แตกต่างไปจากผู้เรียนอยู่ในระบบโรงเรียน

จะเห็นได้ว่าแนวคิดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดในด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน แนวทางการสร้างสุนทรียภาพ และบทบาทหน้าที่ของครูผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาสซึ่งมีความแตกต่างจากครูที่สอนอยู่ในระบบโรงเรียน เป็นแนวทางที่สามารถนำมาหลอมรวมกันเพื่อใช้จัดกิจกรรมให้เด็กด้อยโอกาสที่อยู่ในการดูแลของมูลนิธิได้ โดยที่มีการตั้งเป้าการจัดกิจกรรมให้กับเด็กในระดับอนุบาลเนื่องจากวัยนี้เป็นวัยที่สมองมีการเจริญเติบโตมากที่สุดจึงน่าจะได้ประโยชน์สูงสุดในการจัดกิจกรรม การเน้นที่ประสบการณ์จากแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เป็นสิ่งที่น่าจะทำได้พึงพิเคราะห์จากสิ่งที่ประสบโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากประสบการณ์ในการจัดกิจกรรมต้นแบบเพื่อนำไปสู่การสร้างสุนทรียภาพในตนเอง โดยที่การจัดกิจกรรมนั้นเน้นที่ตัวครูเป็นหลักเนื่องจากครูเป็นผู้ที่ทำงานสอนอยู่ในมูลนิธิเป็นเวลานานและมีเด็กผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันไป ดังนั้นกิจกรรมสำหรับครูที่เน้นไปในการสอนเด็กในบริบทจริง จึงถือเป็นการจัดการศึกษาที่ยั่งยืนให้กับบุคคลากรในมูลนิธิ

จากสภาพปัญหาและความต้องการอาทิเช่น (1) ปัญหาความต้องการที่แตกต่างของเด็กด้อยโอกาสที่แตกต่างไปจากเด็กปกติ (2) ปัญหาความต้องการของครู ครูผู้ช่วย และผู้ดูแลเด็ก ที่จะปรับสภาพเด็กโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านอารมณ์และสังคมของเด็ก (3) ความทันสมัยในการจัดการเรียนรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามแนวคิด หรือทฤษฎีใหม่ๆ (4) นโยบายระดับกระทรวงที่ต้องการให้ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และ (5) ความต้องการของหน่วยงานคือโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสรวักมูลนิธิเด็กที่ต้องการจะจัดศูนย์การเรียนรู้ทางด้านดนตรีและศิลปะ ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการช่วยเหลือเสริมสร้างให้เด็กด้อยโอกาสได้มีประสบการณ์ทางสุนทรียะอย่างยั่งยืน ด้วยการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาสให้กับครูที่สอนเด็กด้อยโอกาส โดยใช้โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสรวักมูลนิธิเด็กเป็นต้นแบบเพื่อให้ครูและครูผู้ช่วยได้รับรู้วิธีการและเทคโนโลยีใหม่ๆ ผลที่ได้คาดว่าจะเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนเนื่องจากครูสามารถนำไปช่วยปรับปรุงการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาสได้อีกต่อไป ด้วยวิธีการการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการของครูและครูผู้ช่วยในมูลนิธิต่างๆ การพัฒนา

ต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาสและนำเสนอข้อเสนอแนะในการขยายผลไปสู่การปฏิบัติจริงในการเผยแพร่ให้แก่หน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

1. สภาพปัญหา ความต้องการ และคุณลักษณะของครูผู้สอนเด็กด้อยโอกาส คืออะไร การจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส ที่ดีมีสภาพอย่างไร
2. ต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาสที่ดีมีองค์ประกอบอย่างไร
3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส ประกอบด้วยอะไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ และคุณลักษณะของครูผู้สอนเด็กด้อยโอกาส และกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส
2. เพื่อการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส
3. เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส ไปสู่การพัฒนาและการปฏิบัติ

1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ต้นแบบการจัดกิจกรรม หมายถึง ชุดกิจกรรม ที่ประกอบด้วย เนื้อหา องค์ประกอบ ในการจัดการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ ที่มีนัยเชิงบวก เพื่อสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์

การพัฒนาต้นแบบ หมายถึง การสร้างชุดกิจกรรมจากแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และแนวทางการสร้างสุนทรียภาพ ด้วยวิธีการหาความต้องการ

การสร้างต้นแบบ การทดลอง การปรับปรุง การวัดผลและการสรุปผล เพื่อให้สามารถประยุกต์ใช้
ได้กับมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส

การจัดกิจกรรม หมายถึง การจัดประสบการณ์ที่เกิดจากการออกแบบเนื้อหา และกระบวนการ
ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และ แนวทางการสร้าง
สุนทรียภาพให้กับผู้เรียน เพื่อใช้ในการสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์

การเรียนรู้นอกระบบ หมายถึง การจัดประสบการณ์ที่จัดให้กับกลุ่มเป้าหมายที่ไม่ได้อยู่ในระบบ
โรงเรียนตามที่หน่วยงานราชการได้กำหนดให้เป็นระบบการศึกษาเช่น มูลนิธิต่างๆ เด็กข้างถนน
 เป็นต้น โดยเน้นที่กลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มๆเช่น กลุ่มเด็กด้อยโอกาส กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มคนทำงาน
ชนกลุ่มน้อย แรงงานต่างชาติ คนยากจน คนไร้หลักแหล่ง ฯลฯ โดยเป็นการศึกษาที่ให้กับประชากร
ทุกคนตั้งแต่เกิดจนตาย เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันทางการศึกษากับประชากร วิธีการเรียนการ
สอนโดยแนวคิดการเรียนรู้นอกระบบเป็นแบบยืดหยุ่น ไม่มีหลักสูตรตายตัว เน้นความต้องการของ
ผู้เรียนเป็นสำคัญ นำความรู้ที่มีอยู่ของผู้เรียนมาต่อยอด เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ใหม่ๆ

ครูในมูลนิธิเด็กด้อยโอกาส หมายถึง บุคคลที่ดำรงตำแหน่งครู ผู้ช่วยครู และผู้ดูแลเด็ก ที่ดูแล
เด็กด้อยโอกาสที่อายุไม่เกิน 8 ปี และได้รับการอุปการะโดยมูลนิธิใดมูลนิธิหนึ่ง โดยที่ครู ผู้ช่วยครู
และผู้ดูแลเด็กจะต้องมีความเข้าใจในความต้องการของเด็กด้อยโอกาส และเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับการ
ดูแลเด็กด้อยโอกาส ที่อยู่ในความดูแลของมูลนิธิใดมูลนิธิหนึ่ง

นัยในการจัดกิจกรรม หมายถึง ความหมายที่ซ่อนไว้ในการจัดกิจกรรม ไม่ใช่สิ่งที่แสดงไว้อย่าง
ชัดเจนในการจัดกิจกรรม ความหมายนี้ถูกตีความโดยผู้เข้าร่วมกิจกรรม ทั้งนี้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่
ละคนที่เข้าร่วมกิจกรรมเดียวกัน อาจจะมีตีความนัยในการจัดกิจกรรมได้แตกต่างกันได้

นัยเชิงบวก หมายถึง ความหมายที่ซ่อนไว้ในการจัดกิจกรรม ที่ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมี
ความรู้สึกในเชิงที่ดี เช่น ชอบ สนุก ดีใจ ไพเราะ สวยงาม ยินดี ฯลฯ

ประสบการณ์สุนทรียะที่มีนัยเชิงบวก หมายถึง สถานการณ์ที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ปฏิบัติในการ
เข้าร่วมกิจกรรม ที่ประกอบด้วย กิจกรรมทางด้าน ดนตรี ศิลปะ และการเคลื่อนไหว ที่ทำให้
ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดความรู้สึกในเชิงที่ดี เช่น ชอบ สนุก ดีใจ ฯลฯ

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. องค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องจะเป็นประโยชน์กับครูและมูลนิธิเด็กด้วยโอกาสหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อนำไปประยุกต์การพัฒนาด้านแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาส
2. ต้นแบบที่ได้จะเป็นประโยชน์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาด้านแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาส พร้อมๆกันและสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาครูในมูลนิธิเด็กด้วยโอกาสได้อีกด้วย โดยที่หน่วยงานที่ดูแลเด็กด้วยโอกาสต่างๆสามารถประยุกต์ใช้ต้นแบบนี้ได้ตามความเหมาะสม
3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ของการพัฒนาด้านแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาส ที่ได้ จะเป็นแนวทางให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการประยุกต์การจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานให้ทำงานได้ดีขึ้น เนื่องจากครูหรือผู้ปฏิบัติได้รับประสบการณ์ตรงในการจัดการเรียนรู้แบบใหม่

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การพัฒนาต้นแบบการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแล
เด็กด้อยโอกาส ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์นี้ โดยมีหัวข้อของ
วรรณกรรมที่ทบทวนดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1. การพัฒนาต้นแบบการจัดการเรียนรู้

- 1.1 ความรับผิดชอบของครู
- 1.2 การเรียนรู้ของผู้เรียน
- 1.3 การพัฒนาต้นแบบของการจัดการเรียนรู้
- 1.4 ตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้

ตอนที่ 2. การจัดการเรียนนอกระบบ

- 2.1 ความเป็นมาของการเรียนนอกระบบ
- 2.2 ข้อแตกต่างระหว่างการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ
- 2.3 ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- 2.4 วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน
- 2.5 แนวคิดการศึกษาผู้ใหญ่

ตอนที่ 3. แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน

- 3.1 ความเข้าใจในการทำงานของสมอง
- 3.2 การจัดการเรียนรู้โดยแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน
- 3.3 ตัวอย่างของการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน

ตอนที่ 4. แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

- 4.1 ความหมายของแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์
- 4.2 แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์
- 4.3 ความเกี่ยวข้องระหว่างแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการเรียนรู้ของสมอง

ตอนที่ 5. แนวทางการสร้างสุนทรียภาพ

- 5.1 นิยามความหมายของสุนทรียภาพ และประสบการณ์สุนทรียะ
- 5.2 ความสำคัญสุนทรียภาพ
- 5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างสุนทรียศาสตร์และศิลปะ
- 5.4 การจัดการเรียนรู้สุนทรียภาพ
- 5.5 ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และแนวทางการสร้างสุนทรียภาพ

ตอนที่ 6. เด็กด้อยโอกาสและบทบาทหน้าที่ของครูผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส

- 6.1 คำจำกัดความของเด็กด้อยโอกาส
- 6.2 ประเภทของเด็กด้อยโอกาส
- 6.3 สาเหตุของการเป็นเด็กด้อยโอกาส
- 6.4 สถานการณ์เด็กด้อยโอกาส
- 6.5 สถิติเกี่ยวกับเด็กด้อยโอกาสและการศึกษาที่เกี่ยวข้อง
- 6.6 บทบาทและหน้าที่ของครูผู้ดูแลเด็ก

ตอนที่ 7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1 งานวิจัยในประเทศ

7.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

ตอนที่ 8. แนวคิดในการวิจัย

8.1 วงจรตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

8.2 ความสัมพันธ์ของแนวคิดการพัฒนาสมอง การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และ
สุนทรียภาพ

8.3 กรอบแนวคิด

โดยรายละเอียดของแต่ละหัวข้อมีดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1. การพัฒนาต้นแบบการจัดการเรียนรู้

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มีสาระสำคัญ ที่มุ่งเน้นการจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรมและมีวัฒนธรรมที่ดีในการดำเนินชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) เนื้อหาในตอนนี้มีดังนี้ (1.1) ความรับผิดชอบของครู (1.2) การเรียนรู้ของผู้เรียน (1.3) การพัฒนาต้นแบบของการจัดการเรียนรู้ และ (1.4) ตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้ โดยมีเนื้อหาดังนี้

1.1 ความรับผิดชอบของครู

ในการจัดการเรียนรู้ครูจำเป็นต้องจัดให้สอดคล้องกับความถนัดความสนใจและพัฒนาการของผู้เรียน เน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ความรู้เพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน และยังต้องมีการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสังคม การจัดบรรยากาศแห่งการเรียนรู้เป็นสิ่งที่สำคัญ เพื่อมุ่งประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดี เก่ง และมีความสุข ดังนั้นการสอนที่ดีนั้นควรมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ รูปแบบเทคนิควิธีการ เป็นต้น ในฐานะผู้รับผิดชอบหลักในการจัดการเรียนรู้ผู้สอนควร คำนึง ถึงประเด็นดังนี้ (ธเนศ เจริญทรัพย์, 2557)

1. ผู้สอนควรศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ถ่องแท้การจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรแกนกลางฉบับปัจจุบันนั้นประกอบไปด้วยรายละเอียดที่มีความจำเป็นและสำคัญ เช่น ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สมรรถนะที่สำคัญ เป็นต้น การเรียนรู้และเข้าใจในรายละเอียด จะส่งผลให้ผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ให้บรรลุตามเป้าประสงค์ที่วางไว้
2. ผู้สอนควรวางแผนการเรียนรู้ที่มีระบบและลำดับขั้นอย่างชัดเจนผู้สอนที่ดีควรมีการวางแผนการเรียนรู้ และแผนการเรียนรู้ที่ดีต้องมีการนำไปปฏิบัติที่เป็นไปตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่วางไว้ ดังนั้น การวางแผนการจัดการเรียนรู้ถือว่าเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งในกระบวนการทั้งหมด ผู้สอนจะต้องลำดับให้ชัดเจนว่าจะสอนอะไรก่อนหรือหลัง แต่ยังคงความยืดหยุ่น เปลี่ยนแปลงได้ตามโอกาสและสถานการณ์จริง

3. ผู้สอนควรเลือกใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ใหม่ๆ และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญผู้สอนควรใช้กลยุทธ์ที่แตกต่างกันออกไปในการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้ง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ในชั้นเรียนกับชีวิตประจำวันเข้าด้วยกันได้ และฝึกให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะความคิดหลายรูปแบบ
4. ผู้สอนควรใช้หลักจิตวิทยาแรงจูงใจให้ถูกวิธีและมีประสิทธิภาพสูงสุดผู้สอนควรใช้หลักจิตวิทยาแรงจูงใจให้เป็นและมีประสิทธิภาพสูงสุด ดังนั้นการกระตุ้นให้ผู้เรียนรู้ถึงถึงความต้องการของตนและสนใจและใส่ใจกับบทเรียนจึงเป็นแรงจูงใจที่สำคัญในการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
5. ผู้สอนควรสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้และสนุกสนานบรรยากาศทางกายภาพ (Physical Atmosphere) คือการจัดสภาพแวดล้อมต่างๆภายในห้องเรียน และบรรยากาศทางจิตวิทยา (Psychological Atmosphere) คือ การมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความเป็นกันเอง ทำให้ผู้เรียนรู้สึกอบอุ่นสบายใจ การมีอารมณ์ขันของผู้สอน เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี
6. ผู้สอนควรมีการประเมินการจัดการเรียนรู้และพัฒนาการของผู้เรียน การประเมินถือเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการจัดการเรียนรู้ การประเมินควรมีอยู่หลายส่วน เพื่อให้ครบทุกปัจจัยต่อการเรียนรู้ไม่ว่าจะเป็นตัวผู้สอน ผู้เรียน สื่อสำหรับการจัดการเรียนรู้

1.2 การเรียนรู้ของผู้เรียน

การเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญและถือว่าเป็นเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ ส่วนประกอบที่บอกถึงลักษณะการเรียนรู้ของผู้เรียน ประกอบด้วย

1. การเรียนรู้อย่างมีความสุข เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล คำนึงถึงการทำงานของสมองที่ส่งผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาการทางอารมณ์ของผู้เรียน ผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องที่ต้องการในบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ บรรยากาศของการเอื้ออาทรและเป็นมิตร ตลอดจนแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย นำผลการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้
2. การเรียนรู้จากการได้คิดและลงมือปฏิบัติจริงหรือกล่าวอีกลักษณะหนึ่งคือ “เรียนด้วยสมองและสองมือ” เป็นผลจากการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้คิด ไม่ว่าจะเกิดจากสถานการณ์หรือคำถามก็ตาม และได้ลงมือปฏิบัติจริงซึ่งเป็นการฝึกทักษะที่สำคัญคือ การแก้ปัญหาความมีเหตุผล
3. การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น เป้าหมายสำคัญด้านหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญคือ ผู้เรียนแสวงหาความรู้ที่หลากหลายทั้งในและนอก

โรงเรียน ทั้งที่เป็นเอกสาร วัสดุ สถานที่ สถานประกอบการ บุคคลซึ่งประกอบด้วยเพื่อน กลุ่มเพื่อน
วิทยากร หรือผู้เป็นภูมิปัญญาของชุมชน

4. การเรียนรู้แบบองค์รวมหรือบูรณาการ เป็นการเรียนรู้ที่ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ ได้
มีส่วนร่วมกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ความดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกวิชาที่จัดให้
เรียนรู้

5. การเรียนรู้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เป็นผลสืบเนื่องมาจากความเข้าใจของผู้จัดการ
เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่า ทุกคนเรียนรู้ได้และเป้าหมายที่สำคัญคือพัฒนาผู้เรียนให้มี
ความสามารถที่จะแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง ผู้จัดการเรียนรู้จึงควรสังเกตและศึกษาธรรมชาติ
การเรียนรู้ของผู้เรียนว่าถนัดที่จะเรียนรู้แบบใดมากที่สุด ในขณะที่เดียวกันกิจกรรมการเรียนรู้จะเปิด
โอกาสให้ผู้เรียนได้วางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง การสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยกระบวนการ
เรียนรู้ของตนเอง นอกจากผู้เรียนจะได้ฝึกด้านการจัดการแล้วยังได้ฝึกด้านสมาธิ ความมีวินัยใน
ตนเอง และการรู้จักตนเองมากขึ้น

1.3 การพัฒนาต้นแบบของการจัดการเรียนรู้

การพัฒนาต้นแบบของการจัดการเรียนรู้ การพัฒนาต้นแบบการจัดการเรียนรู้ถือเป็นจัดการเรียนรู้
ชนิดหนึ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบหลักคือ ผู้สอน ผู้เรียน และมีเป้าหมายเพื่อจะปรับเปลี่ยน
พฤติกรรมของผู้เรียน ในการจัดการเรียนการสอนให้สำเร็จได้นั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้
ได้แก่ ครูและผู้เรียน ควรมีความเข้าใจตรงกับเกี่ยวกับความหมายของการเรียนรู้ โดยที่ได้มี
หน่วยงานและนักคิดหลายท่านได้ให้คุณลักษณะของการเรียนรู้ไว้ดังนี้

ทิตินา แชมมณี (2544) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. การเรียนรู้เป็นงานเฉพาะบุคคลทำแทนกันไม่ได้ครูที่ต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ต้องเปิด
โอกาสให้เขาได้มีประสบการณ์การเรียนรู้ด้วยตัวของเขาเอง
2. การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสติปัญญา ต้องมีการใช้กระบวนการคิด สร้างความเข้าใจ
ความหมายของสิ่งต่าง ๆ ดังนั้นครูจึงควรกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้กระบวนการคิดทำความเข้าใจสิ่งต่าง
ๆ
3. การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสังคม เพราะในเรื่องเดียวกัน อาจคิดได้หลายแง่หลายมุมทำให้
เกิดการขยาย เติมเต็มข้อความรู้ ตรวจสอบความถูกต้องของการเรียนรู้ตามที่สังคมยอมรับด้วย

ดังนั้นครูที่ปรารถนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลอื่นหรือแหล่งข้อมูลอื่น ๆ

4. การเรียนรู้เป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน เป็นความรู้สึกเบิกบาน เพราะหลุดพ้นจากความไม่รู้ นำไปสู่ความใฝ่รู้ อยากรู้ลึก เพราะเป็นเรื่องน่าสนุก ครูจึงควรสร้างภาวะที่กระตุ้นให้เกิดความอยากรู้หรือคับข้องใจบ้าง ผู้เรียนจะหาคำตอบเพื่อให้หลุดพ้นจากความข้องใจ และเกิดความสุขขึ้นจากการได้เรียนรู้ เมื่อพบคำตอบด้วยตนเอง

5. การเรียนรู้เป็นงานต่อเนื่องตลอดชีวิต ขยายพรมแดนความรู้ได้ไม่มีที่สิ้นสุด ครูจึงควรสร้างกิจกรรมที่กระตุ้นให้เกิดการแสวงหาความรู้ไม่รู้จบ

6. การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลง เพราะได้รู้มากขึ้น ทำให้เกิดการนำความรู้ไปใช้ในการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ เป็นการพัฒนาไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ครูควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้รับรู้ผลการพัฒนาของตัวเอง

จากความหมายของการเรียนรู้ที่กล่าวมาข้างต้น ผู้สอนจึงต้องคำนึงถึงประเด็นต่างๆ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังนี้

- (1) ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
- (2) การเน้นความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก
- (3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน
- (4) การจัดกิจกรรมที่น่าสนใจ ไม่ทำให้ผู้เรียนรู้สึกเบื่อหน่าย
- (5) ความมีเมตตากรุณาต่อผู้เรียน
- (6) การท้าทายให้ผู้เรียนอยากรู้
- (7) การตระหนักถึงเวลาที่เหมาะสมที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้
- (8) การสร้างบรรยากาศหรือสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง
- (9) การสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้
- (10) การมีจุดมุ่งหมายของการสอน
- (11) ความเข้าใจผู้เรียน
- (12) ภูมิหลังของผู้เรียน

- (13) การไม่ยึดวิธีการใดวิธีการหนึ่งเท่านั้น
- (14) การเรียนการสอนที่ดีเป็นพลวัต (dynamic) กล่าวคือ มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาทั้งในด้านการจัดกิจกรรม การสร้างบรรยากาศ รูปแบบเนื้อหาสาระ เทคนิค วิธีการ
- (15) การสอนสิ่งที่ไม่ไกลตัวผู้เรียนมากเกินไป
- (16) การวางแผนการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ

1.4 ตัวบ่งชี้การจัดการเรียนรู้

ในการจัดการเรียนรู้ผู้สอน สามารถประเมินตนเองได้โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานด้านกระบวนการ ซึ่งมีตัวบ่งชี้ดังนี้ (นวลจิตต์ เขาวีรติพงศ์, 2557)

1. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติของผู้เรียน
 2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์คิดสังเคราะห์คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ
 3. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้แสวงหาคำตอบและสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
 4. มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีและสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน
 5. มีการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกและส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียน
 6. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสุนทรียภาพอย่างครบถ้วน ทั้งด้านดนตรี ศิลปะและกีฬา
 7. ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยการทำงานร่วมกับผู้อื่นและความรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน
 8. มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง
 9. มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตนและมีความกระตือรือร้นในการไปโรงเรียน
- สรุป การพัฒนาต้นแบบการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้คือ (1) ผู้สอนที่ใฝ่รู้ การวางแผนการจัดการเรียนรู้อย่างมีระบบ รู้จักการเลือกใช้วิธีการสอนใหม่ๆ มีความเข้าใจในตัวผู้เรียน และสามารถสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ผู้เรียน กิจกรรมการเรียนการสอน

สอน บรรยายภาคการเรียนรู้ (2) ผู้เรียนที่ใฝ่เรียน (3) มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม และ (4) มี
ตัวชี้วัดที่ชัดเจน

ตอนที่ 2. การจัดการเรียนรู้นอกระบบ

การจัดการเรียนรู้นอกระบบนั้น ได้รับการยอมรับมากขึ้นเรื่อยๆ ในวงกว้างอย่างทั่วโลก โดยประโยชน์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับลดช่องว่างทางสังคม เพื่อให้การศึกษาสำหรับผู้พลาดโอกาส หรือผู้ที่ด้อยโอกาส เพื่อเป็นตัว่วงดุลกับการศึกษาในระบบ และเพื่อเป็นการเสริมสร้างในการด้านศึกษาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสิ่งที่การศึกษาในระบบทำไม่ได้ ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบไว้ดังนี้ (2.1) ความเป็นมาของการเรียนรู้นอกระบบ (2.2) ข้อแตกต่างระหว่างการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ (2.3) ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน (2.4) วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน (2.5) แนวคิดการศึกษาผู้ใหญ่ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ความเป็นมาของการเรียนรู้นอกระบบ

ในช่วงปี ค.ศ. 1960-1970 เริ่มมีความสนใจเกี่ยวกับ การศึกษานอกระบบ (Non-Formal Education) ในระดับนานาชาติ (Smith, 2001) และถือว่ามีแนวคิดที่คล้ายกับการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Learning) โดยมีแนวคิดที่จะให้ผู้คนมีการเรียนรู้แบบตลอดชีวิต โดยที่การเรียนรู้สามารถทำได้โดยไม่ต้องเรียนในสถาบันการศึกษา (Educational Institutions)

Fordham (1993) ได้ให้คำแนะนำไว้ในช่วงปี ค.ศ. 1970 ว่า การศึกษานอกระบบนั้น ประกอบด้วยคุณลักษณะ 4 ประการคือ

- มีความสัมพันธ์กับความต้องการของกลุ่มคนที่ด้อยโอกาส
- เกี่ยวข้องกับกลุ่มคนเฉพาะเจาะจง
- ให้ความสนใจอย่างชัดเจนกับวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจง
- ยืดหยุ่นในเรื่องการจัดการและวิธีการ

ในที่ประชุมระหว่างชาติที่เมืองวิลเลียมเบิร์ก สหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1967 (An International Conference in Williamsburg, U.S.A) มีแนวคิดเกี่ยวกับช่วงวิกฤติของการศึกษาโลก (World Educational Crisis) (Coombs, 1968) โดยที่ในช่วงนั้นมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก และการศึกษาในระบบปรับตัวไม่ทัน ทำให้เกิดหลักสูตรที่ไม่เหมาะสม หลายๆ ประเทศเริ่มประสบปัญหาทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมืองในการจัดสรรงบประมาณสำหรับการศึกษาในระบบ ผลก็คือการศึกษาในระบบไม่ยืดหยุ่น ปรับตัวได้ช้าต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม และทำให้การศึกษาในระบบนั้นกลายเป็นระบบที่ทำตามแนวคิดอนุรักษนิยม ไม่

ยอมรับการเปลี่ยนแปลง จึงทำให้หน่วยงานเช่นธนาคารโลก (World Bank) เริ่มให้ความสำคัญกับความแตกต่างระหว่างการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ (Fordham, 1993) ในช่วงเวลาเดียวกัน UNESCO ได้เริ่มให้ความสำคัญกับแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong Education) และ แนวคิดสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) ซึ่งถือว่าเป็นแนวคิดที่เป็นเป้าหมายในอนาคต จึงทำให้มีการแบ่งหมวดหมู่การศึกษาออกเป็น 3 ประเภทคือ การศึกษาในระบบ (formal education) การศึกษานอกระบบ (non-formal education) และการศึกษาตามอัธยาศัย (information education) โดยที่แต่ละประเภทมีนิยามดังนี้ (Coombs & Ahmed, 1974)

การศึกษาในระบบ (Formal Education) มีโครงสร้างเป็นแบบลำดับขั้น จัดเรียงตามเวลาและการให้คะแนน โดยเริ่มจาก ระดับประถมไปจนถึงระดับมหาวิทยาลัย รวมทั้งการเรียนรู้ที่จะทำให้เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่สถาบันการศึกษากำหนดไว้

การศึกษานอกระบบ (Non-formal Education) การจัดการกิจกรรมทางการศึกษาที่ไม่ใช่การศึกษาในระบบ อาจจัดแบบแยกต่างหากหรืออาจจัดในลักษณะที่มีกิจกรรมที่กว้างกว่า มีจุดมุ่งหมายที่จะบริการคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เป้าหมายทางการศึกษาใดเป้าหมายหนึ่ง มีการสร้างโปรแกรมที่หลากหลายสำหรับกลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบ โดยเริ่มจากความสามารในการอ่านและเขียนสำหรับเด็กและผู้ใหญ่ การศึกษาสำหรับนักร้องและสภาพแรงงาน โปรแกรมสำหรับผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาในระบบ การศึกษาก่อนวัยเรียน การศึกษาต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน การเกษตร สุขภาพ รวมไปถึงการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพ และทางอาชีวะ การพัฒนาในชนบท การพัฒนาหน้าที่ของผู้หญิงในสังคม และการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ การศึกษาตามอัธยาศัย (Informal Education) เป็นกระบวนการที่สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดชีวิต เมื่อบุคคลมีโมทีชั่น เห็นความสำคัญ มีทักษะและความรู้จากประสบการณ์ประจำวัน และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีการโน้มน้าวและมีแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องการศึกษา เช่นจากครอบครัว เพื่อนบ้าน ที่ทำงาน ตลาด ห้างสมุด หรือสื่อต่างๆ

2.2 ข้อแตกต่างระหว่างการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ

Simkins (1977) ได้วิเคราะห์ ข้อแตกต่างระหว่างการศึกษาในระบบและนอกระบบ ในด้านของ เป้าหมาย เวลา เนื้อหา วิธีการจัดการเรียนการสอน และการควบคุม โดยมีรายละเอียดดัง ตาราง 1 เปรียบเทียบระหว่างการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ

ตาราง 1 เปรียบเทียบระหว่างการศึกษาระบบและการศึกษานอกระบบ

	การศึกษาในระบบ	การศึกษานอกระบบ
เป้าหมาย	<ul style="list-style-type: none"> - เป้าหมายเป็นแบบทั่วไป - เพื่อหนังสือรับรอง - ใช้เวลานาน 	<ul style="list-style-type: none"> - เป้าหมายชัดเจน ไม่ใช่เพื่อหนังสือรับรอง - ใช้เวลาสั้นกว่า
เวลา	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นวงจรที่ยาวนาน - มีการเตรียมการชัดเจน - ทำแบบเต็มเวลา 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นวงจรที่ใช้เวลาน้อย - อาจกลับมาทำซ้ำอีก - ทำแบบไม่เต็มเวลา
เนื้อหา	<ul style="list-style-type: none"> - มาตรฐาน - มีลักษณะเป็นวิชาการ 	<ul style="list-style-type: none"> - เฉพาะบุคคล - มีลักษณะเพื่อนำไปใช้จริง
การจัดการเรียนการสอน	<ul style="list-style-type: none"> - ขึ้นอยู่กับสถาบันการศึกษา - แยกออกจากสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน - ครูเป็นศูนย์กลาง - ใช้ทรัพยากรมาก 	<ul style="list-style-type: none"> - ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อม - อยู่บนพื้นฐานของชุมชน - ยืดหยุ่น - ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง - ใช้ทรัพยากรน้อย
การควบคุม	<ul style="list-style-type: none"> - ภายนอก - เป็นลำดับขั้น 	<ul style="list-style-type: none"> - จัดการตัวเอง - มีความเสมอภาค

2.3 ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน

พระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบไว้ว่า เป็นกิจกรรมการศึกษาที่มีกลุ่มเป้าหมายผู้รับบริการและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีรูปแบบหลักสูตร วิธีการจัดและระยะเวลาเรียนหรือฝึกอบรมที่ยืดหยุ่นและหลากหลายตามสภาพความต้องการและศักยภาพในการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมายนั้น และมีวิธีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานเพื่อรับคุณวุฒิทางการศึกษาหรือเพื่อจัดระดับ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545 ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ว่า การศึกษานอกระบบ เป็นการศึกษาที่มีความยืดหยุ่นในการกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา ระยะเวลาของการศึกษา การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของการสำเร็จการศึกษา โดยเนื้อหาและหลักสูตรจะต้องมีความเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของบุคคลแต่ละกลุ่ม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542)

เกียรติวรรณ อมาตยกุล (2553) ได้ให้ความหมายว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดได้ทุกสถานที่ และสามารถจัดให้ได้กับทุกกลุ่มคน ไม่มีข้อจำกัด รวมทั้งไม่มีรูปแบบการเรียนรู้ที่แน่นอนขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้เรียนรู้และความเหมาะสมในการจัดการเรียนรู้ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถคิดเป็นตัดสินใจได้ และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นอิสระจากบริบทแวดล้อมให้มากที่สุด โดยมีวิธีการเรียนรู้เป็นตัวกระตุ้น สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ ตามหลักปรัชญาที่ว่าการศึกษาคือชีวิต ชีวิตคือการศึกษา

อาชัญญา รัตนอุบล (2542) ได้ให้ความหมายว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนหมายถึง กิจกรรมทางการศึกษาและรวมถึงประสบการณ์ความรู้ใดๆก็ตามที่ได้จัดขึ้นโดยบุคคล หน่วยงาน และสถาบันต่างๆ ในสังคม โดยได้จัดขึ้นนอกเหนือไปจากการศึกษาในโรงเรียนภาคปกติ เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถ ทักษะและทัศนคติที่พึงประสงค์ของกลุ่มเป้าหมายต่างๆโดยยึดหลักการที่ว่าเป็นการสนองความต้องการความสนใจและแก้ปัญหาให้แก่กลุ่มเป้าหมายนั้น

อุณา นพคุณ (2546) ให้ความหมายว่า การศึกษานอกระบบโรงเรียนหมายถึง กิจกรรมหรือโปรแกรมต่างๆ ในสังคมที่จัดขึ้น โดยมีเจตนาและมีความมุ่งหมายที่จะจัดกิจกรรมทางการศึกษาให้แก่ประชาชนที่สามารถกำหนดได้ว่าเป็นใคร ผู้เรียนหรือผู้รับบริการเองมีเจตนาหรือวัตถุประสงค์ที่จะเรียนรู้และรับประสบการณ์ต่างๆ เพื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวเอง หรือการเปลี่ยนแปลงในกลุ่มและชุมชน กิจกรรมดังกล่าวจัดให้แก่ประชากร ทุกเพศ ทุกวัย ทุกชุมชน และทุกระดับการศึกษา เพื่อให้บุคคล กลุ่มบุคคลหรือชุมชน มีความรู้ และเจตคติที่ดี โดยใช้ระยะเวลาสั้น หลักสูตรยืดหยุ่น ตอบสนองความต้องการ ความสนใจผู้เรียน สามารถแก้ปัญหาของกลุ่มหรือชุมชนได้

สุมาลี สังข์ศรี (2545) ได้ให้ความหมายของการศึกษานอกระบบว่า เป็นกิจกรรมทางการศึกษาทุกรูปแบบที่จัดให้บริการแก่ประชาชน ทุกเพศ ทุกวัย โดยไม่จำกัดพื้นฐานการศึกษา อาชีพ ประสบการณ์ หรือความสนใจ โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้ผู้เรียนได้ความรู้ทางด้านทักษะในการประกอบอาชีพ ตลอดจนความรู้และข่าวสารข้อมูลที่เป็นปัจจุบันในด้านต่างๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตและปรับเข้ากับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

สรุปการศึกษานอกระบบหมายถึง กิจกรรมทางการศึกษาที่มีลักษณะยืดหยุ่น ที่ไม่ได้จัดในระบบโรงเรียน โดยมีเป้าหมายเฉพาะเจาะจงที่ชัดเจน เช่น เพื่อเปิดโอกาสให้กับผู้ที่พลาดโอกาสการศึกษาในระบบที่เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือเพื่อให้ความรู้เพิ่มเติมสำหรับผู้ที่ต้องการในการประกอบอาชีพ หรือความรู้ด้านข่าวสารสารประโยชน์ต่างๆ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัว

บุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน หรือองค์กร มีรูปแบบและระยะเวลาในการดำเนินการ รวมทั้งการวัดผลที่ชัดเจน โดยมุ่งเน้นไปที่กลุ่มเป้าหมายกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอย่างชัดเจน

2.4 วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน

การจัดการศึกษานอกระบบ มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะลดช่องว่างของโอกาสทางการศึกษา สำหรับผู้ที่พลาดหรือขาดโอกาส และยังต้องการสร้างให้เกิดการศึกษาอย่างยั่งยืน ทำให้ประชากรใฝ่รู้ เกิดการศึกษาตลอดชีวิต ได้มีผู้เชี่ยวชาญกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนไว้ดังนี้

สุทร โคตรบรรเทา (2524) กล่าวถึงวัตถุประสงค์และความมุ่งหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียนเป็นข้อๆ ดังนี้

1 ให้บริการความรู้ที่อยู่นอกขอบข่ายการศึกษาในระบบโรงเรียน

ให้บริการความรู้ที่นอกเหนือจากขอบข่ายของการศึกษาในระบบโรงเรียน เช่น การให้การศึกษากับผู้ใหญ่ผู้ไม่รู้หนังสือ นักเรียนที่ถูกไล่ออกจากโรงเรียน การศึกษาสายอาชีพสำหรับผู้ใหญ่ การฝึกอบรมทักษะในการประกอบอาชีพ และยกระดับฝีมือแรงงานเพิ่มเติมในระหว่างประจำการ การให้ความรู้ใหม่ ๆ ทางด้านการเกษตรแก่เกษตรกรในรูปแบบของการส่งเสริมการศึกษา

2 ให้การศึกษาทดแทนสิ่งที่ไม่ได้รับในโรงเรียนภาคปกติ

เปิดโอกาสที่ยืดหยุ่นมากกว่า โดยนำมาทำเป็นหลักสูตรระยะสั้น และแบ่งย่อยลงเพื่อสะดวกสำหรับผู้จัดและง่ายสำหรับผู้เรียน สำหรับกิจกรรมบางอย่างที่ไม่สามารถจัดหรือสอนได้ในโรงเรียนภาคปกติซึ่งมีการกำหนดอายุผู้เรียน กำหนดชั้นเรียน หลักสูตร และเวลาเรียนตายตัว เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้เพื่อไปประกอบวิชาชีพและทำมาหากินหรือเพื่อความรู้อย่างเช่นวิชาชีพช่างต่าง ๆ เช่น ช่างไฟฟ้า ช่างไม้ ช่างก่อสร้าง ช่างกลโรงงาน ฯลฯ หรือกิจกรรมการศึกษาบางอย่างเช่นวิชาชีพเฉพาะด้าน ความรู้ทั่วไป หรือวิชาสันตนาการที่มีผู้สนใจเรียน แต่ภาคปกติไม่สามารถจัดให้ได้ เช่น วิชาดนตรี ฟ้อนรำ นาฏศิลป์ และความรู้ทั่วไปในสาขาต่างๆ

3 ให้ความรู้เพิ่มเติมจากที่ได้รับในโรงเรียนภาคปกติ

การศึกษานอกโรงเรียนอาจจัดหลักสูตรต่อเนื่องในระดับที่สูงขึ้นทั้งวิชาชีพและวิชาสามัญ เช่น การศึกษาผู้ใหญ่ขึ้นต่อจากระดับพื้นฐานของกระทรวงศึกษาธิการ วิชาชีพระดับกลางและระดับสูง ในโรงเรียนสารพัดช่าง สถาบันฝีมือแรงงาน และสถานศึกษาเอกชนอื่นๆ ที่สอนภาษาต่างประเทศ และวิชาเลขานุการที่มีการสอนหลักสูตรเร่งรัดเฉพาะด้านเพื่อเตรียมตัวเข้าทำงาน หรือไปศึกษาต่อ

ต่างประเทศ รวมถึงสถาบันวิชาชีพชั้นสูงที่อาจมีการจัดหลักสูตรพิเศษและหลักสูตรภาคสมทบเพื่ออบรมข้าราชการ เจ้าหน้าที่ ผู้จัดการ และเจ้าหน้าที่บริหารทุกระดับเพื่อให้ได้รับความรู้ใหม่ๆ เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังรวมถึงเอกชนและสถาบันเอกชนต่างๆ ที่จัดกิจกรรมเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ผู้ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนเพิ่มเติมนอกเวลา เช่น การสอนพิเศษและกวดวิชาแบบตัวต่อตัวและเป็นกลุ่มย่อย สรุปกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนสามารถเป็นการจัดเพื่อให้ความรู้เพิ่มเติมจากความรู้ที่บุคคลได้จากการเรียนรู้ในโรงเรียนภาคปกติ

4 ช่วยเสริมการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน

เนื่องจากการศึกษาในระบบยังมีข้อจำกัดและไม่สามารถเข้าถึงทุกบุคคลบางกลุ่มในสังคมได้ เช่น ชนกลุ่มน้อยที่อยู่กระจัดกระจายตามภูมิภาคต่างๆ แรงงานก่อสร้าง ผู้อยู่อาศัยในชุมชนแออัด การศึกษานอกระบบจึงเป็นทางเลือกให้บุคคลเหล่านี้ เพื่ออุดช่องว่างและช่วยเสริมการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน เพื่อเปิดโอกาสทางการศึกษาให้แก่บุคคลที่ต้องการ

5 ช่วยถ่วงดุลการศึกษาในระบบโรงเรียน

การศึกษานอกระบบโรงเรียนถือว่าการถ่วงดุลเพื่อไม่ให้เกิดความเหลื่อมล้ำกันของการศึกษา ทำให้คุณค่าของความรู้ที่ได้ในโรงเรียนและนอกโรงเรียนได้รับการยอมรับอย่างใกล้เคียงกัน ดังนั้นการศึกษานอกระบบโรงเรียนซึ่งถือตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในภาคปฏิบัติมากกว่าด้วยความรู้ ความจำเหมือนการศึกษาในระบบโรงเรียน จะช่วยให้ผู้มีความสามารถแต่ไม่มีใบประกาศนียบัตรหรือปริญญาบัตร ได้เป็นที่ยอมรับ ตัวอย่างเช่น ประชาชนชาวบ้านผู้ซึ่งอาจไม่เคยเรียนในระบบโรงเรียนเลยอาจได้รับการยอมรับในวงกว้างถึงความรู้ที่มี

6 เปิดโอกาสให้ใช้นวัตกรรมทางการศึกษาได้มากขึ้น

เนื่องจากการศึกษานอกระบบโรงเรียนมีความยืดหยุ่นมากกว่าการศึกษาในระบบ ทำให้สามารถทดลองนวัตกรรมใหม่ๆ ได้สะดวกกว่าการศึกษาในระบบ เทคนิควิธีการสอนและนวัตกรรมใหม่ๆ ทางการศึกษาที่ได้นำมาทดลองใช้ในกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเหล่านี้ สามารถนำไปปรับปรุงให้กับการเรียนการสอนในระบบโรงเรียนได้อีกด้วย

2.5 แนวคิดการศึกษาผู้ใหญ่

ในหัวข้อนี้จะกล่าวถึง แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษาผู้ใหญ่ (Andragogy) ได้ถูกนำเสนอโดย Knowles โดยที่ผู้ใหญ่ถูกมองว่า มีความต้องการในการเรียนรู้ที่ไม่เหมือนเด็ก จึงน่าจะมีแนวคิดและวิธีการที่แตกต่างออกไปจากการสอนเด็ก (Pedagogy) ซึ่งมักถูกใช้ในการสอนแบบในระบบ นอกจากนี้

แล้วยังมีองค์ประกอบของการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ โดย Brookfield วัตถุประสงค์การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ โดยอาชัญญา รัตนอุบล ความต้องการของผู้ใหญ่ในการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาของเชียร์ศรี วิวิธสิริ และแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ โดย Knowles โดยมีรายละเอียดดังนี้ Knowles (1984) ได้เสนอแนวคิดการศึกษาผู้ใหญ่ (Andragogy) ไว้เมื่อปี ค.ศ. 1980 และได้ให้นิยามการศึกษาผู้ใหญ่ไว้ว่าเป็นการช่วยเหลือผู้ใหญ่ในการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยทั้งศาสตร์และศิลป์ โดยมีหลักการและความเชื่อพื้นฐาน 4 ประการคือ

- 1 ผู้ใหญ่มีมีโนทัศน์ (Self Concept) ผู้ใหญ่มีวุฒิภาวะ และมีประสบการณ์ชีวิต จึงต้องการความเป็นอิสระและความเป็นตัวของตัวเองในการคิด ตัดสินใจ สามารถชี้นำตนเองได้ (Self Directed) และต้องการให้ผู้อื่นปฏิบัติต่อตนเองด้วยความเคารพ
- 2 ผู้ใหญ่มีประสบการณ์ (Experience) ในการจัดการเรียนการสอนให้ผู้ใหญ่ ควรจัดให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เนื่องจากประสบการณ์ของผู้ใหญ่นั้นเป็นแหล่งความรู้ที่มีคุณค่าต่อการเรียนรู้ อันจะทำให้เกิดการเชื่อมโยงไปสู่การเรียนรู้ใหม่ๆ
- 3 ผู้ใหญ่มีความพร้อมในการเรียน (Readiness to Learn) ผู้ใหญ่จะมีความพร้อมในการเรียน และสามารถเรียนรู้ได้ดีเมื่อเห็นถึงความจำเป็นหรือประโยชน์ในการเรียนรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อการเรียนรู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับบทบาทและภาระหน้าที่ และสถานภาพทางสังคมของตนในชีวิตจริง
- 4 ผู้ใหญ่มีแนวโน้มต่อการเรียนรู้ (Orientation to Learn) ผู้ใหญ่เน้นคุณค่าของเวลาเป็นสำคัญ จะสนใจการเรียนที่มีปัญหาเป็นฐาน และต้องการนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในทันที

Brookfield (1995) ได้กล่าวว่าการเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้นประกอบด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ที่มีรายละเอียดดังนี้

1. การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง (Self Directed Learning) หมายถึงกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ แหล่งการเรียนรู้ วิธีการเรียนรู้ และการประเมินผลของความสำเร็จด้วยตนเอง
2. การไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Reflection) กระบวนการไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณของผู้ใหญ่ มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การสร้างคำถาม คือการกำหนดกรอบสมมติฐานขึ้นใหม่ ด้วยการกำจัดสิ่งที่ไม่เป็นที่ยอมรับออกไป (2) สำรวจหาทางเลือก จากแนวคิด การปฏิบัติ

ความคิด และเหตุผล (3) การยอมรับให้คุณค่ากับวัฒนธรรม และเข้าใจถึงความหมายในสภาพ ธรรมชาติที่เป็นจริง

3. การเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning) การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับ ผู้ใหญ่ ผ่านกิจกรรมเช่น เกม กรณีศึกษา หรือบทบาทสมมติ เป็นต้น

4. การเรียนรู้วิธีการเรียนรู้ (Learning to Learn) การเรียนรู้ที่มุ่งเสริมสร้างทักษะและความสามารถ ในสถานการณ์ต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะของผู้ใหญ่วัยทำงาน ที่มีความแตกต่างจากในตำรา วิชาการ ที่มาจากการเรียนรู้ในทุกๆวันจากการทำงานที่หลากหลาย

อาชัญญา รัตนอุบล (2542) ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ว่า

- เพื่อความเจริญและพัฒนาการส่วนบุคคลให้มีศักยภาพในตนเอง
- เพื่อพัฒนาบุคคลและความก้าวหน้าของสังคม
- เพื่อประสิทธิภาพขององค์กร ออกแบบสร้างโครงการเพื่อสนับสนุนให้องค์กรบรรลุความสำเร็จ ผ่านกิจกรรมพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
- เพื่อการปลูกสร้างสติปัญญา มีวัตถุประสงค์ว่า การเรียนรู้มีคุณค่าในตัวเอง เมื่อมีการถ่ายทอด ความรู้ก็ยังมีคุณค่า
- เพื่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีการเปลี่ยนแปลงสังคมที่รุนแรงโดยใช้การศึกษาผู้ใหญ่เพื่อนำไป สูการปลดปล่อยจากการถูกกดขี่

เชียรศรี วิวิธสิริ (2530) กล่าวถึงความต้องการของผู้ใหญ่ในการเข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาผู้ใหญ่ โดยประกอบด้วย 3 ประการ คือ

1. ความต้องการที่จะรู้จักตนเองและพัฒนาตนเองเพื่อการปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง
2. ความต้องการที่จะประสบความสำเร็จในทุกด้านอย่างต่อเนื่อง
3. ความต้องการที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นและรู้สึกว่าคุณค่า

Knowles (1975) ได้กล่าวถึงแนวทางการจัดการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ไว้ดังนี้

สร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง เป็นการแสดงการยอมรับในเอกลักษณ์ของผู้เรียนแต่ละคน แสดงความยินดีที่ได้รู้จักและยอมรับในความแตกต่างและความเป็นตัวเองของแต่ละคน ซึ่งเป็นการเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของแต่ละบุคคล ความรู้สึกนี้จะพัฒนาต่อไปเป็นความรู้สึกเคารพซึ่งกันและกัน เป็นความรู้สึกไว้วางใจซึ่งกันและกัน

จัดโครงสร้างทางกายภาพ ทำให้ห้องเรียนมีบรรยากาศที่ไม่เป็นทางการ ขนาดของโต๊ะและเก้าอี้เหมาะสมกับผู้ใหญ่ นั่งสบาย หลีกเลียงการจัดห้องแบบห้องบรรยาย ควรจัดโต๊ะให้อยู่ในลักษณะล้อมวงคุยกันเพื่อเอื้อให้เกิดบรรยากาศการสื่อสารแบบสองทาง ขณะพูดคุยทุกคนได้มองเห็นผู้พูด เพื่อมุ่งกระตุ้นให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ที่ผู้เรียนสะสมติดตัวมา

ผู้สอนให้ผู้เรียนวิเคราะห์ความต้องการของตัวเอง และหากติดขัดสิ่งใด ผู้สอนจะต้องช่วยแนะนำวิธีหรือเครื่องมือในการวิเคราะห์ความต้องการของผู้เรียน ข้อดีของการให้ผู้เรียนระบุความต้องการของตนเองนั่นคือผู้เรียนจะมีความมุ่งมั่นผูกพันต่อเป้าหมายที่ตนเองเป็นผู้กำหนดและมีศักดิ์ศรีมากขึ้น

ผู้สอนช่วยให้ผู้เรียนกำหนดวัตถุประสงค์ที่เป็นจริงได้ในการเรียนรู้ ด้วยการเขียนความต้องการให้อยู่ในรูปของวัตถุประสงค์ที่ผู้ใหญ่มากคนสามารถเขียนได้เอง หากติดขัดผู้สอนต้องช่วยแนะนำและให้ความสะดวก ข้อดีคือผู้ใหญ่มากคนจะมีความภูมิใจในศักดิ์ศรีและความมุ่งมั่นและการยอมรับในสิ่งที่ตนเองระบุเองทำให้รู้สึกภาคภูมิใจ

เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกวิธีการเรียนรู้และเลือกกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนชอบ เพื่อให้ผู้เรียนได้ตัดสินใจและรับผิดชอบเองให้สอดคล้องกับการรับรู้ของตนเอง เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ประสบการณ์เดิมมาใช้ในการเรียนรู้อย่างเต็มที่ หากติดขัดผู้สอนต้องแนะทางเลือก ช่วยบอกข้อดีข้อเสีย ข้อจำกัดของแต่ละวิธีการเรียนรู้ ผู้สอนเป็นเพียงพี่เลี้ยงเพื่อให้เกิดความมั่นใจและคอยช่วยเหลือเมื่อผู้เรียนติดขัด ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนและผู้สอนมีโอกาสเรียนรู้จากกันและกัน

ผู้เรียนเป็นผู้ประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของตนเองเป็นระยะๆ ผู้เรียนจะทราบว่าตนเองถึงจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้แล้วหรือยัง และยังขาดอะไรอีกก่อนที่จะบรรลุถึงเป้าหมาย สามารถตัดสินใจแก้ไขปัญหากระทำของตนเองตามกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถตัดสินใจตัดสินใจเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนแปลงขั้นตอนการเรียนรู้ต่อไปได้ ด้วยตนเอง

สรุป การจัดการเรียนรู้ในระบบ เกิดขึ้นจากความต้องการในการที่จะลดช่องว่างทางสังคม ไม่เน้นเรื่องการเรียนเพื่อให้ได้วุฒิทางการศึกษา แต่เน้นเรื่องการเรียนรู้มากกว่า จัดขึ้นเพื่อทดแทน

เพิ่มเติมหรือเสริม ในสิ่งที่การศึกษาในระบบไม่มี มีความยืดหยุ่นมากกว่าการศึกษาในระบบ
สามารถจัดให้กับบุคคลได้ทุกเพศทุกวัย มีเป้าหมายเฉพาะเจาะจงที่ชัดเจน

ตอนที่ 3. แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน

แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน(สถาบันคลังสมองของชาติ, 2551) ถือเป็นทางเลือกใหม่ของการศึกษา เกิดขึ้นจากการขยายตัวทางด้านประสาทวิทยาศาสตร์ (Neuroscience) ที่สามารถอธิบายการทำงานของสมองได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นและชัดเจนขึ้น การพัฒนานวัตกรรมในการศึกษาค้นคว้าของสมอง 3 ชนิดคือ CAT-Computerized Axial Tomography (เครื่องมีอัสแกนภาพ 3 มิติ ที่นักวิจัยสมองสามารถนำมาใช้ เพื่อบ่งชี้การทำงานของสมองอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น) PET-Positron Emission Tomography (เครื่องมือสำหรับจับตาการทำงานของสมอง) และ MRI-Magnetic Resonance Imaging (เครื่องสแกนเพื่อตรวจเช็คการทำงานของสมอง) เทคโนโลยีทันสมัยเหล่านี้ได้ช่วยอธิบายกลไกการเรียนรู้ภายในสมองของมนุษย์อย่างละเอียดลึกซึ้งไปกว่าคำอธิบายแบบเดิมๆ ที่เคยทำได้แค่เพียงการสังเกตจากภายนอก

การจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นในสมองจึงถือเป็นเรื่องใหม่และน่าสนใจ สมองไม่สามารถเรียนรู้ได้โดยตัวมันเองหรือเรียนรู้โดยความต้องการของผู้ที่เป็นเจ้าของ แต่ว่าสมองเรียนรู้ท่ามกลางปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ที่ล้วนส่งผลต่อคุณภาพการเรียนรู้อันได้แก่ อารมณ์ ทัศนคติ ภาวะความเครียดหรือแรงกดดัน ประสบการณ์ ชีวิตที่ย่ำแย่จนเกิดเป็นบาดแผลในใจ ความเป็นหญิงชาย สิ่งแวดล้อมทั่วไป (ห้องเรียน สื่อการสอน) การจะให้สมองเกิดการเรียนรู้ได้นั้น จำเป็นที่จะต้องมีการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ให้ผู้เรียนหรือสมองได้เรียนรู้จริงโดยไม่ถูกบังคับ สนับสนุนให้ผู้เรียนค้นพบความหมายและความสำคัญของการเรียนรู้พร้อมกับจัดเงื่อนไขให้การเรียนรู้เป็นไปในทางที่เหมาะสม เช่น สิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ แบบแผนการเรียนรู้ การเคลื่อนไหวหรือจังหวะของร่างกาย(สถาบันคลังสมองของชาติ, 2551)

ในหัวข้อนี้จะแบ่งเป็นหัวข้อย่อยดังนี้คือ (3.1) ความเข้าใจในการทำงานของสมอง (3.2) การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (3.3) ตัวอย่างของการเรียนรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน โดยที่แต่ละหัวข้อย่อยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ความเข้าใจในการทำงานของสมอง

สมองเป็นอวัยวะที่มีความซับซ้อนที่มนุษย์ทุกคนมี สมองนั้นอยู่ในกะโหลกศีรษะของคน ประกอบด้วย ไขมัน 10% น้ำ 78% และ โปรตีน 8% โดยมีน้ำหนักประมาณ 1 กิโลกรัมกว่าๆ และถือเป็น 2% ของน้ำหนักตัวมนุษย์ผู้ใหญ่ แต่ว่าสมองใช้พลังงานของร่างกายถึง 20%

นักวิทยาศาสตร์ได้อธิบายส่วนประกอบต่างๆของสมองทั้ง 3 ส่วนคือ (1) สมองใหญ่(Cerebrum) (2) สมองเล็ก (Cerebellum) และ (3) ก้านสมอง (Brain Stem) ดังนี้

1. สมองใหญ่ (Cerebrum) มีเนื้อที่ประมาณ 70% ของเนื้อที่สมองทั้งหมด แบ่งเป็นซีกซ้ายและขวา เชื่อมต่อกันด้วยเส้นใยประสาทที่เรียกว่าคอร์ปัส แคลลอสซั่ม (Corpus Callosum) ทั้งสมองซีกซ้ายและขวายังแบ่งออกได้เป็น 4 ส่วนคือ (1.1) สมองส่วนหน้า (Frontal Lobe) (1.2) สมองส่วนข้าง (Parietal Lobe) (1.3) สมองส่วนหลัง (Occipital Lobe) และ (1.4) สมองส่วนตัดดอกไม้ (Temporal Lobe)

(1.1) สมองส่วนหน้า (Frontal Lobe) ทำหน้าที่เกี่ยวกับการใช้เหตุผล การตัดสินใจ การแก้ไขปัญหา การเรียนรู้ การวางแผน และการควบคุมการเคลื่อนไหว กล้ามเนื้อ แขนขา และใบหน้า

(1.2) สมองส่วนข้าง (Parietal Lobe) ทำหน้าที่ด้านการรับรู้สัมผัส ประสาทสัมผัสต่างๆ การประมวลผล และภาษา

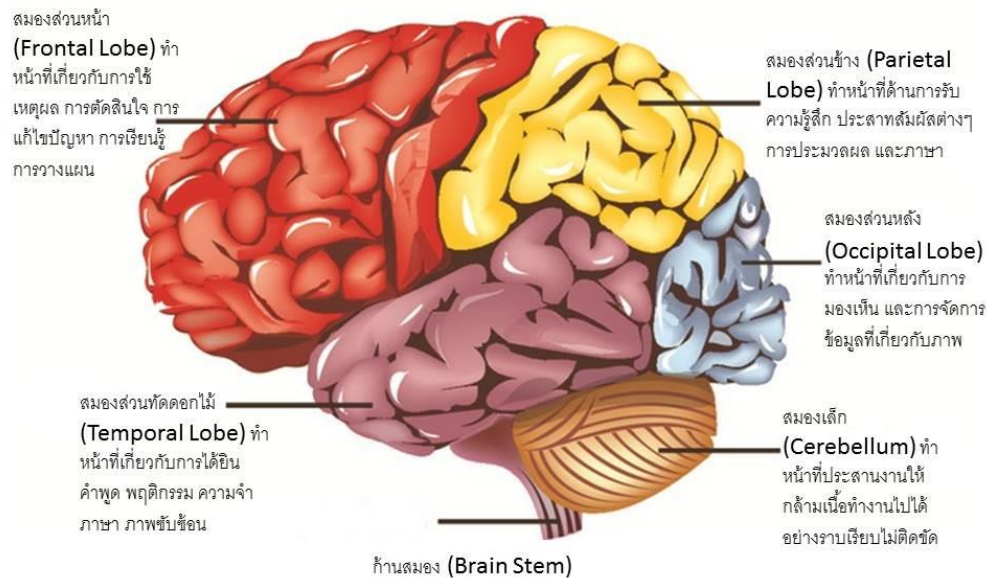
(1.3) สมองส่วนหลัง (Occipital Lobe) ทำหน้าที่เกี่ยวกับการมองเห็น และการจัดการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภาพ

(1.4) สมองส่วนตัดดอกไม้ (Temporal Lobe) ทำหน้าที่เกี่ยวกับการได้ยิน คำพูด พฤติกรรม ความจำ ภาษา ภาพซับซ้อน นามธรรมที่เกิดจากการมองเห็น ยังมีส่วนเล็กๆ อีกส่วนหนึ่งที่เรียกว่า ฮิปโปแคมปัส (Hippocampus) ทำหน้าที่เกี่ยวกับความจำ การเรียนรู้และอารมณ์

2. สมองเล็ก (Cerebellum) อยู่บริเวณตอนล่างของสมองมีทั้งซีกซ้ายและขวา ทำหน้าที่ประสานงานให้กล้ามเนื้อทำงานไปได้อย่างราบเรียบไม่ติดขัด ตัวอย่างของการผิดปกติเช่นคนเมา เหล้าจะส่งผลต่อสมองส่วนนี้ทำให้เดินตัวตรงไม่ได้

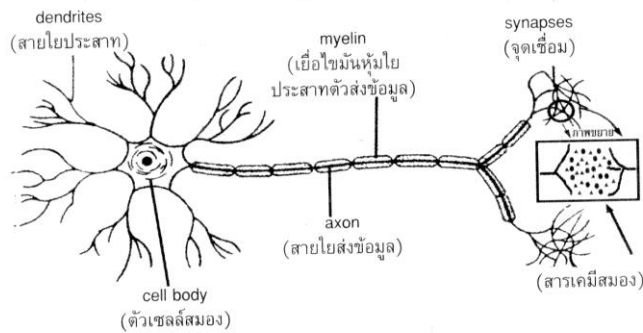
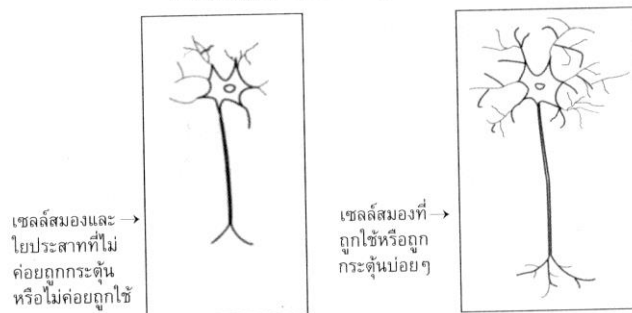
3. ก้านสมอง (Brain Stem) หรือสองส่วนกลางอยู่ตรงกลางและเชื่อมลงมาถึงสมองใหญ่สมองเล็ก และเชื่อมต่อไปยังไขสันหลัง ทำหน้าที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต เช่นควบคุมการเต้นของหัวใจ ซึ่งเป็นระบบอัตโนมัติ เราไม่สามารถให้หัวใจหยุดเต้นได้ (จเร สำอางค์, 2550)

Parts of the Human Brain

รูปภาพ 1 กลีบสมองและหน้าที่ต่างๆ

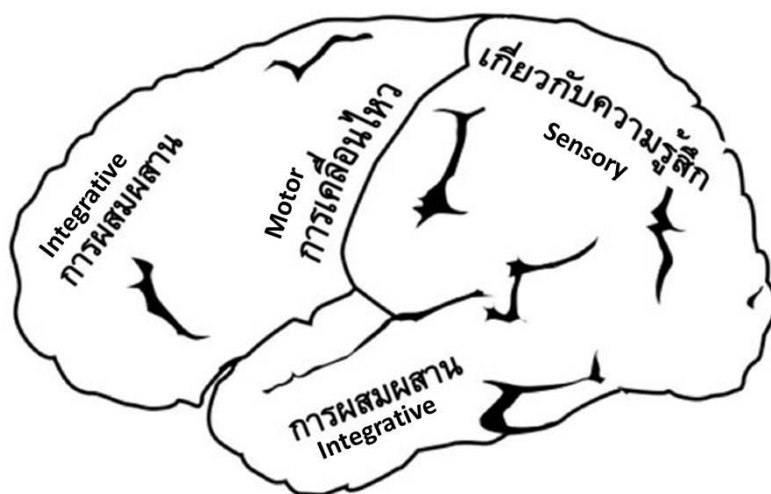
กมลพรรณ ชีวพันธ์ศรี และ โสภา เกริกไกรกุล (สถาบันคลังสมองของชาติ, 2551) ได้กล่าวไว้ว่า แต่ละส่วนของสมองได้มีการแบ่งการทำงาน เป็นส่วนต่างๆ หรือ ที่นักวิทยาศาสตร์เรียกว่ากลีบสมอง เพื่อตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือการทำงานที่แตกต่างกัน เช่น ด้านภาษา การมองเห็น การเคลื่อนไหว การคิด สัมผัส อารมณ์ต่างๆ ฯลฯ ซึ่งแต่ละส่วนนั้นมีหน้าที่อย่างชัดเจน โดยจะมีการตอบสนองสิ่งเร้าต่างๆด้วยการส่งกระแสไฟฟ้าอย่างอ่อนๆ ข้ามจากเซลล์สมองหนึ่งไปยังอีกเซลล์สมองหนึ่ง ทำให้เกิดเส้นใยประสาทรับข้อมูล (Dendrite) ระหว่างเซลล์สมองขึ้น โดยสามารถอธิบายได้ด้วย รูปภาพ 2 เซลล์ประสาทของสมอง

ภาพจากหนังสือ *The Learning Revolution*

รูปภาพ 2 เซลล์ประสาทของสมอง

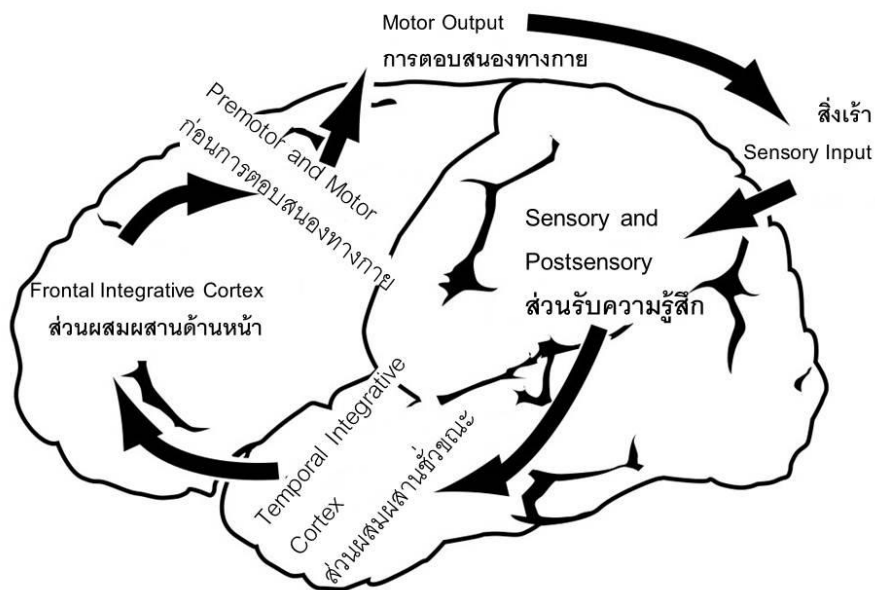
เมื่อมีการส่งรับข้อมูลมากขึ้นก็จะมีการสร้างเส้นใยประสาทรับข้อมูลมากขึ้น การมีเส้นใยประสาทรับข้อมูลมากขึ้น ทำให้การทำงานในการตอบสนองต่อสิ่งเรานั้นเร็ว และมีประสิทธิภาพมากขึ้น ถือว่าเกิดการเรียนรู้ ถ้ามีการใช้สมองส่วนนั้นมาก สมองก็จะมีการสร้างเส้นใยประสาทรับข้อมูลมากขึ้น แต่ถ้าหากไม่มีการใช้สมองส่วนนั้นเส้นใยประสาทรับข้อมูลก็จะไม่ถูกสร้างหรือว่าลดจำนวนลง และนักวิทยาศาสตร์ได้พบว่าสมองของมนุษย์สามารถสร้างเส้นใยประสาทรับข้อมูลเพิ่มขึ้นได้ตลอดเวลาโดยไม่จำกัดอายุ

Zull (2002) กล่าวว่าสมองส่วนที่เรียกว่า สมองใหญ่ (Cerebrum) นั้นเป็นส่วนที่มีเนื้อที่มากที่สุด และทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับการคิดและการเรียนรู้มากที่สุด โดยผิวด้านนอกของสมองใหญ่ นั้นมีส่วนที่เรียกว่า ส่วนการรับรู้ (Cerebral Cortex) ที่หน้าที่ในการรับรู้ผสมผสานความรู้สึก โดยเริ่มจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่มาจากภายนอก ตีความ ตัดสินใจ และควบคุมให้ส่วนต่างๆ ของร่างกายตอบสนองต่อสิ่งเร้าที่เข้ามา ด้วยการเคลื่อนไหว แต่ละส่วนของสมองทำงานด้วยการส่งสัญญาณด้วยคลื่นไฟฟ้ากระแสต่ำๆ ระหว่างเซลล์แต่ละเซลล์ ในส่วนของ การรับรู้ (Cerebral Cortex) ยังแบ่งได้เป็นส่วนย่อยอีก 3 ส่วนคือ เกี่ยวกับความรู้สึก (Sensory), การผสมผสาน (Integrative), และ การเคลื่อนไหว (Motor) ดัง รูปภาพ 3 ส่วนประกอบต่างๆของการรับรู้

รูปภาพ 3 ส่วนประกอบต่างๆของการรับรู้

จาก รูปภาพ 4 การตอบสนองของสมองจากสิ่งเร้าต่างๆ ส่วนรับความรู้สึก (Sensory and Postsensory) เป็นส่วนของสมองที่มีไว้รับความรู้สึกที่มาจากสิ่งเร้าภายนอก (Sensory Input) ส่วนการผสมผสาน ที่มีอยู่ใน 2 ตำแหน่งคือด้านหน้าและด้านหลังของสมอง โดยที่ส่วนการผสมผสาน (Integrative) ที่ส่วนผสมผสานชั่วคราวอยู่ด้านหลังของสมอง (Temporal Integrative Cortex) จะรับสัญญาณจากส่วนรับความรู้สึก (Sensory and postsensory) และทำหน้าที่ตีความว่าสิ่งที่เข้ามานั้น คืออะไรด้วยการสร้างให้เป็นรูปภาพหรือหาความหมาย สร้างความสัมพันธ์กับสิ่งที่รับรู้ เช่นรู้ว่าสิ่งที่เห็นคือหน้าตาคน รสที่ชิมคือรสเปรี้ยว หรือ หลังจากนั้นจะส่งสัญญาณไปให้ส่วนต่อไปคือ ส่วนผสมผสานด้านหน้า(Frontal Integrative Cortex) ที่อยู่ด้านหน้าของสมองมีหน้าที่เกี่ยวกับ ความจำระยะสั้น แก้ไขปัญหา ตัดสินใจ การสร้างแผนการตอบสนอง และ ควบคุมและสั่งการสมองส่วนอื่นๆ ให้ทำงานตามที่ได้ตัดสินใจไว้ ส่วนสุดท้ายคือ ส่วนการตอบสนองทางกาย (Premotor and Motor) ทำหน้าที่ควบคุมกล้ามเนื้อต่างๆให้ทำงานตามที่ ส่วนผสมผสานด้านหน้า (Frontal Integrative Cortex) ด้านหน้าของสมองได้ตัดสินใจไว้ ทำให้มนุษย์ตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่างๆกัน ทางการตอบสนองทางกาย (Motor Output) คือการตอบสนองต่อสิ่งเร้า เช่น เมื่อเห็นคนก็กล่าวคำทักทาย หรือเมื่อชิมสิ่งที่มีรสเปรี้ยวก็ทำตาหยี

รูปภาพ 4 การตอบสนองของสมองจากสิ่งเร้าต่างๆ

จาก รูปภาพ 4 การตอบสนองของสมองจากสิ่งเร้าต่างๆ จะเห็นได้ว่า การทำงานของสมองนั้น เกิดขึ้นจากการได้รับสิ่งเร้าจากภายนอกหรือภายในใจ (Sensory Input) โดยที่สิ่งเร้านั้นอาจมาจากสภาพแวดล้อม ที่อยู่รอบๆตัวของผู้เรียนเอง เช่น ภาพ เสียง ตะตึง กลิ่น และ รส สมองจะรับรู้สิ่งเร้าด้วยส่วนรับความรู้สึก (Sensory and Postsensory) หรือส่วนรับความรู้สึก เป็นส่วนแรก ของสมองที่รับรู้ว่ามีสิ่งเร้า เข้ามา จาก การ เห็น ได้ยิน สัมผัส ได้กลิ่น และรับรส จากนั้นจะมีการ ส่งสัญญาณการรับรู้ไปที่ส่วนผสมผสานชั่วคราว (Temporal Integrative Cortex) หรือ ส่วนผสมผสานชั่วคราว ทำการสร้างความสัมพันธ์กับสิ่งที่เคยเรียนรู้แล้ว เพื่อตีความรับรู้ถึงสิ่งเร้านั้นคือ อะไร เช่น สิ่ง que เห็นคือหน้าคน เสียงที่ได้ยินนั้นคือเสียงดัง รสที่ชิมนั้นคือรสเปรี้ยวส่วนผสมผสาน ด้านหน้า (Frontal Integrative Cortex) เป็นสถานที่เก็บความจำระยะสั้น การตีความ แก้ปัญหา ตัดสินใจ วางแผนในการตอบสนอง ทำการ วางแผนในการตอบสนองสิ่ง queรับรู้ส่วนก่อนการ ตอบสนองทางกาย (Premotor and Motor) ทำหน้าที่ ส่งสัญญาณไปที่ส่วนต่างๆของร่างกายให้ ตอบสนองตามที่ได้วางแผนไว้ เช่น เมื่อพบคนที่รู้จักก็มีการสั่งให้ตอบสนองทักทาย ถ้าได้ยินเสียง ที่ดังสั่งให้เอามือปิดหู หรือถ้าได้ลิ้มรสเปรี้ยวก็สั่งให้ทำตาหยีส่วนผลของการตอบสนองกลายเป็น พฤติกรรมที่การตอบสนองทางกาย (Motor Output) คือการที่ร่างกายแสดงออกเพื่อตอบสนอง คำสั่งของสมอง เมื่อสมองได้รับสิ่งเร้าที่ซ้ำๆกัน ส่วนที่ใช้งานสำหรับการตอบสนองสิ่งเร้า นั้นก็จะ

ถูกกระตุ้นด้วยกระแสไฟฟ้า อย่างอ่อนๆบ่อยขึ้นทำให้เกิดการสร้าง เส้นใยประสาทรับข้อมูล (Dendrite) ที่มากขึ้น ทำให้สมองส่วนนั้นๆทำงานได้ดีขึ้นหรือว่าเร็วขึ้น ดังนั้นการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานจึงต้องอยู่บนพื้นฐานความเข้าใจในการทำงานของสมองดังที่กล่าวมาข้างต้น

3.2 การจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน

จากความรู้เรื่องการทำงานของสมอง ทำให้เกิดแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ที่เป็นการเรียนการสอนโดยอาศัยพื้นฐานความเข้าใจ เพื่อให้สมองเกิดการเรียนรู้หรือการสร้างเส้นใยประสาทรับข้อมูลให้ได้มากขึ้น เพื่อให้การเรียนรู้นั้นเกิดประสิทธิภาพมากขึ้น มีงานวิจัยหลายชิ้นที่ใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานไว้ดังนี้

สิริกมล หมดมลทิน (2549) สรุปผลงานวิจัยที่ชื่อ การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบใช้สมองเป็นฐาน: กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สรุปว่า ในกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบใช้สมองเป็นฐาน ควรจะแบ่งเป็นสี่ด้านคือ (1) ด้านการเตรียมการสอน (2) ด้านวิธีและเทคนิคการสอน (3) ด้านสื่อและอุปกรณ์การสอน (4) ด้านการวัดและประเมินผล โดยที่แต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

1. ด้านการเตรียมการสอน สามารถแบ่งรายละเอียดได้เป็น 3 ด้านคือ (1.1) ด้านผู้สอน (1.2) ด้านผู้เรียน และ (1.3) ด้านสภาพแวดล้อม

1.1 ด้านผู้สอน ควรเตรียมตัวเองก่อนที่จะทำการสอน โดยจะต้องเข้าใจหลักการสำคัญหลัก คือ หลักการทำงานของสมอง และโครงสร้างหลักสูตรเนื้อหาวิชาที่จะสอน

1.2 ผู้เรียน ควรได้รับการเตรียมพร้อมในด้านต่อไปนี้ ปรับสภาพความแตกต่างในวัฒนธรรมที่หลากหลาย การฝึกให้ผู้เรียนเรียนรู้วิธีการบริหารสมอง (Brain Gym) และการดูแลสุขภาพลักษณะทั้งที่บ้านและที่โรงเรียน

1.3 ด้านสภาพแวดล้อม ควรมีความพร้อมดังนี้ ปรับอากาศภายในและนอกสถานที่ ตลอดจนบริเวณให้บริสุทธิ์และถ่ายเทได้ ปรับสภาพสถานที่เรียนให้สามารถรองรับกับการเรียนรู้ได้ทุกรูปแบบ และ นำศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว มาจัดให้เป็นสภาพแวดล้อมที่สอดคล้องไปกับการจัดการเรียนรู้

2. ด้านวิธีและเทคนิคการสอน

มีหลักการที่สำคัญดังนี้ การจัดกระบวนการเรียนการสอนควรเป็นไปอย่างสนุกสนาน ผู้สอนควรจัดบันทึกร่วมกับผู้เรียนเป็นรายบุคคล ผู้สอนควรเน้นการเรียนรู้แบบโครงงาน ควรให้ผู้เรียนมีอิสระ

ทางด้านความคิด ในการอ่านออกเสียงหรือเมื่อมีเสียงมาเกี่ยวข้องควรมีการบันทึกเสียงเป็นรายบุคคล เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างงาน นวัตกรรม และการนำกิจกรรมเข้าจังหวะมาใช้ในการเรียนการสอน กิจกรรมทั้งหลายควรจัดอย่างซ้ำๆ บ่อยๆ

3. ด้านสื่อและอุปกรณ์การสอน

มีหลักการที่สำคัญคือ ผู้สอนควรผลิตสื่อด้วยตนเอง และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการผลิตสื่อประยุกต์ มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทำให้ห้องเรียนเป็นห้องสรวลพัชประโยชน์

4. ด้านการวัดและประเมินผล

ใช้วิธีสังเกต สัมภาษณ์ การจดบันทึก มาใช้ในการวัดและ ประเมินผลระหว่างเรียนการสอน เนื่องจากเป็นกระบวนการเดียวกัน นำประวัติและภูมิหลังของผู้เรียนมาประกอบการประเมิน และประเมินตามสภาพความเป็นจริงตามรายบุคคลโดยไม่มีการเปรียบเทียบระหว่างบุคคล

Caine and Caine (1990) ได้กล่าวไว้ในบทความชื่อ Understanding a Brain-Based Approach to Learning and Teaching ว่า แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานนั้นต้องมีความเข้าใจเรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง อารมณ์ ความเครียด ความกลัว ความจำ และการจูงใจ ในการเรียนรู้ Caine ได้ให้หลักการในการจัดการการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานไว้ 12 ข้อ ดังนี้

1. สมองสามารถทำงานได้หลายๆอย่างพร้อมๆกัน การทำงานของสมองนั้นเป็นการทำงานพร้อมๆกัน ในหลายๆเรื่องผ่านอารมณ์ ความคิด และจินตนาการ เช่นการชิมอาหารนั้นเป็นไปได้พร้อมๆกับการได้กลิ่นอาหาร การกระตุ้นสมองส่วนหนึ่งมีผลกับสมองอีกส่วนหนึ่งด้วย ดังนั้นการจัดการเรียนรู้บนฐานของสมองที่ดีควรจัดให้เป็นแบบหลายมิติในเวลาเดียวกัน
2. การเรียนรู้ของสมองมีส่วนเกี่ยวข้องกับสรีรศาสตร์ ส่วนต่างๆของร่างกายนั้นทำงานไปพร้อมๆกับสมอง การที่ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวร่างกาย สุขภาพพลานามัย การพักผ่อนนอนหลับ ภาวะโภชนาการ อารมณ์ และความเหนื่อยล้า มีผลกระทบต่อการทำงานของสมอง ผู้สอนควรให้ความสนใจใส่ใจ
3. การค้นหาความหมายของสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ที่นั้นเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เพื่อสร้างให้ผู้เรียนมีความใฝ่รู้จึงเป็นสิ่งที่สำคัญ
4. เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีระเบียบแบบแผน จากการทำที่ที่เกิดขึ้นซ้ำๆ ดังนั้นการเรียนการสอนให้เกิดการเรียนรู้ที่ควรเกิดขึ้นซ้ำๆ เพื่อให้สมองได้จัดระเบียบแบบแผน

5. อารมณ์มีส่วนสำคัญมากในการเรียนรู้ อารมณ์ ความคิด มีส่วนเกี่ยวข้องกับความคิดหวัง ความกล้าเอียง อดติ ความเข้าใจในตนเอง และความต้องการในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ดังนั้น ผู้สอนควรมีความเข้าใจถึงความรู้สึกของผู้เรียน ทักษะคติ เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ เป็นอย่างยิ่ง
6. สมอของทุกคนเรียนรู้อย่างแยกส่วนและรวมส่วนอย่างพร้อมๆกัน ไม่ใช่แยกว่าการทำงานนี้เป็นของสมอข้างซ้ายหรือสมอข้างขวา เนื่องจากสมอทั้งสองข้างทำงานสอดประสานกัน ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ควรเป็นแบบทั้งรวมส่วนและแยกส่วนโดยไม่มองข้ามส่วนใดส่วนหนึ่งไป
7. การเรียนรู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับความใส่ใจและสิ่งแวดล้อม สมอไม่ได้เพียงแค่เรียนรู้ในสิ่งที่ผู้เรียนสนใจเท่านั้น แต่ยังสามารถรับรู้ได้ถึงสิ่งแวดล้อมต่างๆรอบๆตัวอีกด้วย ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงควรมี เนื้อหา อุปกรณ์ สื่อการสอน ที่เกี่ยวข้องและมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยๆ เช่น แผนภาพ สื่อการสอนต่างๆ เสียงเพลงก็มีส่วนเกี่ยวข้อง สีสนของห้องเรียน และสภาพแวดล้อมต่างๆ
8. การเรียนรู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับทั้งจิตสำนึกและจิตใต้สำนึก ประสบการณ์การเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้นได้ นอกจากนี้ผู้เรียนยังต้องการเวลาเพื่อจะเรียนรู้อีกด้วย ผู้เรียนจำเป็นต้องรู้ว่า จะเรียนรู้ได้อย่างไรเท่าๆกับจะเรียนรู้อะไร ดังนั้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรง ทำให้ผู้เรียนได้ทบทวนว่าจะเรียนอะไรและอย่างไร มีความสำคัญ
9. มนุษย์มีความจำสองรูปแบบคือ การท่องจำและการจำได้จากประสบการณ์จริง การจำได้จากประสบการณ์จริงเช่นจำได้ว่าอะไรคืออาหารเย็นเมื่อคืนก่อนไม่ต้องการท่องจำบทเรียน แต่อาศัยประสบการณ์ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้เชิงรุกควรจัดให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์จริงมากกว่าการท่องจำ
10. สมอเข้าใจและระลึกได้เมื่อการเรียนรู้ประกอบด้วยทักษะและจินตนาการ อย่างเป็นธรรมชาติ ตัวอย่างเช่นในการเรียนภาษาแรก เกิดจากประสบการณ์การทำงานร่วมกันทั้งศัพท์และไวยากรณ์ ผ่านประสบการณ์ของผู้เรียน ดังนั้น การจัดการเรียนรู้จึงควรเป็นแบบองค์รวม ประกอบด้วยหลายๆอย่างพร้อมๆกัน
11. การเรียนรู้สามารถทำได้ดีด้วยการ กระตุ้นด้วยความท้าทาย และถูกยับยั้งด้วยความกลัว ดังนั้น การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ควรเป็นไปแบบผ่อนคลาย ไม่ควรใช้วิธีสร้างความกลัว เพื่อให้ผู้เรียน

12. สมอของมนุษย์ทุกคนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ดังนั้นการจัดการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้ของแต่ละคนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ในการเรียนการสอนจะต้องมีการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนค้นหาตัวตนของตนเอง

Zull (2002) ได้กล่าวถึงวิธีการสอนที่ทำให้สมอเกิดการเรียนรู้มีขั้นตอนดังนี้คือ

1. เลือกดูความสามารถพิเศษของผู้เรียน แต่ละบุคคล และให้กำลังใจให้ผู้เรียนฝึกหัด หรือทำซ้ำ ในความสามารถเหล่านั้น
2. ทำซ้ำ ทำซ้ำ ทำซ้ำ!
3. ควรจัดการให้มี เหตุการณ์ที่เรียกว่า “firing together.” หรือเหตุการณ์ที่จุดประกาย ความประทับใจ เพื่อให้เกิดความอยากที่จะนำไปใช้ร่วมกันกับสิ่งที่จะเกิดขึ้น
4. เน้นที่ประสาทการรับรู้ และจะต้องทำอย่างถูกทุกครั้ง อย่างไม่มีผิด
5. ไม่เน้นที่การกระทำที่ผิด ไม่ไปสนับสนุนให้เกิดการสร้างเส้นใยประสาทรับข้อมูล ในการกระทำที่ผิดๆ
6. พยายามที่จะทำความเข้าใจกับสิ่งที่เส้นใยประสาทรับข้อมูลมีอยู่แล้ว
7. ทำให้เส้นใยประสาทรับข้อมูลที่เกิดขึ้นแล้ว แต่ว่ายังไม่ครบถ้วนนั้น ต่อเชื่อมกันให้ได้สำเร็จ
8. ระวังระวังไม่นำเอาพฤติกรรมเก่าๆที่ไม่พึงประสงค์จะกลับมาอีก ข้อผิดพลาดนั้นแก้ยาก
9. สร้างการเปรียบเทียบหรือแนวคิดของตัวเอง และ ย้ำให้ผู้เรียนสร้างแนวคิดของตัวเอง ด้วยตนเอง
10. สร้างการอุปมาอุปมัย ที่คล้ายคลึงกันต่อไปอีก

สรุป ในการพัฒนาแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมอเป็นฐานนั้น เป็นการนำความเข้าใจในการทำงานของสมอมาประยุกต์ใช้ให้เกิดการเรียนรู้ โดยการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับการทำงานของสมอคือ มีการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในเชิงบวก สภาพสถานที่เรียนควรมีอากาศถ่ายเทสะดวก และยืดหยุ่น ผู้สอนควร เข้าใจในหลักการการเรียนรู้ของสมอ ในการเรียนการสอนนั้นควรสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้ทำแต่สิ่งที่ถูกต้อง โดยมีการทำซ้ำ และไม่ควรเน้นย้ำ ที่พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ผู้เรียนควรประสบการณ์ในการผลิตสื่อการสอน มีการนำศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหว เข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างบรรยากาศการเรียน ผู้เรียนควรได้รับอิสระในการคิดไม่ใช่ว่าการเรียนรู้เพื่อท่องจำเท่านั้น และไม่ถูกสร้างให้เกิดความกลัว และมีการเรียนรู้แบบเฉพาะตัว การ

วัดผลควรเป็นไปพร้อมๆกับการเรียนการสอน เป็นรายบุคคล โดยใช้การเปรียบเทียบพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละบุคคล และไม่มีการเปรียบเทียบระหว่างผู้เรียนคนอื่นๆ

3.3 ตัวอย่างของการรู้ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน

ดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา (2555) ได้กล่าวไว้ในหนังสือรวมบทความว่า งานของโฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ นั้นตั้งที่รู้จักกันอยู่ ตั้งอยู่บนพื้นฐานงานวิจัยของสมอง ก็คือ ส่วนกลางสมองที่เรียกกันว่า Limbic area ส่วนท้ายทอยซึ่งเป็นสมองส่วนล่าง (Lower Brain) สมองส่วนหน้าด้านขวา (Frontal Lobe) อันเป็นส่วนของญาณปัญญา หรือ Intuition สมองส่วนกลางที่เรียกว่า Limbic นั้นสัมพันธ์ใกล้ชิดกับปัญญาทางสร้างเสริมความเข้าใจในตนเองและผู้อื่น และควบคุมความรู้สึก/อารมณ์ (หรือ EQ) ในแผนการสอนควรจะได้เห็นว่าผู้ทำแผนกลยุทธ์หลากหลาย ใช้สมองทุกส่วน (Whole brain approach) มิใช่เพียงซีกซ้ายซีกขวาเท่านั้น จึงจะเป็นการสร้างเสริมปัญญาในทุกด้าน กิจกรรมที่ปรากฏจึงหลากหลาย ทั้งการละคร ศิลปะปฏิบัติ และศิลปะการแสดง (ซึ่งหมายถึงการทำจังหวะดนตรี การเคลื่อนไหว และนาฏศิลป์) หาก Input หลากหลาย Out put ก็หลาย

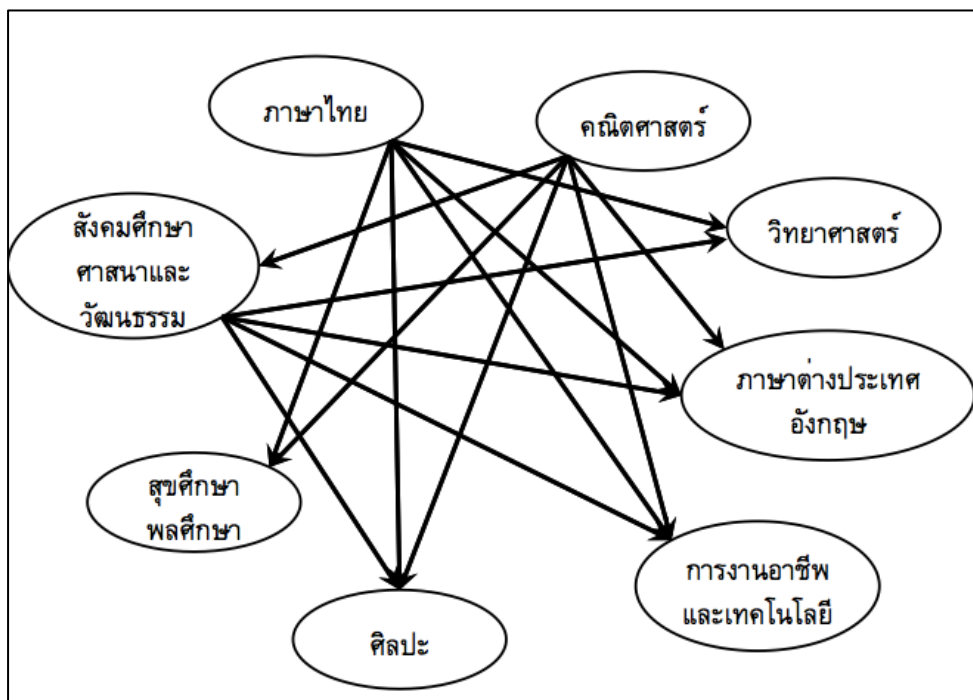
สอดคล้องกับความเห็นของของซาทิส อินทรกำแหงที่กล่าวว่า ดนตรีน่าจะเป็นทักษะที่คนรุ่นใหม่ในศตวรรษที่ 21 ควรจะมี นอกจากจะทำให้ลดทอน ความเอาวัดเอาหรือความเครียดที่เกิดจากสังคมยุคใหม่แล้ว ยังเป็นการสร้างให้เกิดจินตนาการ อยู่ในโลกที่บริสุทธิไม่มีความสับสนวุ่นวายเหมือนได้นั่งสมาธิและถือว่าเป็นอาหารที่ดีแก่จิตใจ ดนตรี ศิลปะและการเต้นสามารถนำมาเป็นสื่อในการเสริมสร้างความความเข้าใจในตนเองและผู้อื่นได้ดีได้ ดังเช่นที่ได้กล่าวไว้ในหนังสือชื่อ จากดวงใจ ดังนี้ (สาธิต อินทรกำแหง, 2525)

“โลกของดนตรี เป็นอีกโลกหนึ่งที่แปลกไปจากโลกของเราท่านทั้งหลาย
ชีวิตประจำวันของคนอย่างเราเต็มไปด้วยความเคร่งเครียด งานหนัก และความ
วิตกกังวลต่ออนาคต ด้วยความวิตกกังวลนี้ ทำให้บางคนต้องกลายเป็นคนหน้า
เลือด เห็นแก่ตัว บางคนกลายเป็นคนโกง มุ่งหน้าจะกอบโกยในทุกวิถีทาง นั่นคือ
โลกของความสับสนในปัจจุบัน แต่ในโลกของดนตรีไม่เป็นเช่นนั้น”

ตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานนั้น ประสพการณ์ตรงมีความสำคัญมาก ในการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานเน้นให้เกิดการทำซ้ำจนกระทั่งสมองสร้างเส้นใยเดรนไดรท์ ขึ้น แทนการเรียนรู้แบบอ่าน และท่องจำ ไม่สามารถทำให้สมองสร้างเส้นใยได้ดังนั้นเมื่อเวลาผ่านไปผู้เรียนก็จะไม่เข้าใจในสิ่งที่ต้องการให้เกิดการเรียนรู้ ส่วนการเรียนรู้ที่ได้มีการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ นั้นสมองก็จะสร้างเส้นใยทำให้เกิดการจดจำอย่างยั่งยืน ดังที่หม่อมดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา ได้กล่าวถึงในการ

สร้างให้ผู้เรียน เป็นผู้มีความสำนึกในการรักพืชพันธุ์ไม้เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมไว้ดังนี้ “ความสำนึกในการรักพืชพันธุ์ไม้ เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมจะไม่เกิดเป็นอันตราย หากเราใช้แต่วิธีเขียนและอ่าน จดและจำเท่านั้น” (ดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา, 2555)

อาจอง ชุมสาย ณ อยุธยา (2553) ได้ให้ตัวอย่างการสอนตามแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ด้วยการเรียนสอนแบบบูรณาการ คุณธรรมและความดีงามระหว่างรายวิชาโดยการเรียนการสอนนั้นควรจะตรงกับชีวิตจริงเพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ระหว่างกัน และสามารถเชื่อมโยงสู่ชีวิตจริง เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของคุณค่าความเป็นมนุษย์ตลอดเวลา ดังเช่นรูปภาพ 5 การเชื่อมโยงการระหว่างวิชา ต่อไปนี้

รูปภาพ 5 การเชื่อมโยงการระหว่างวิชา

ตัวอย่างเช่นในการเรียนการสอนโครงการ พิชซ่า มีลักษณะดังนี้

1. ลักษณะของ พิชซ่า ครูให้คำถามนักเรียนเพื่อไปหาคำตอบของ พิชซ่า เพื่อเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนรู้จักคิดหาคำตอบด้วยตัวเองโดยไม่หาคำตอบล่วงหน้า แล้วนำมารายงานในชั้นเรียน ภายหลัง

2. ส่วนประกอบของ พิซซ่า เป็นการสอนด้วยการพบกับของจริง เช่นการพาไปที่ตลาดซื้อ ส่วนประกอบที่จะนำไปปรุงเป็น พิซซ่า ในการนี้นักเรียนต้องมีการออกค่าใช้จ่ายในการซื้อ ส่วนประกอบของ พิซซ่าด้วยตัวเอง หรือการไปที่แปลงผักเพื่อเพื่อสอบถามข้อมูลและชิมไร่ผักและ เรียนรู้เรื่องการปลูกผักจากชาวสวนผักด้วยตัวเอง ได้เรียนรู้จักกรรมมารยาทที่ดี ความนอบน้อม เคารพผู้อื่น
3. การทำ พิซซ่า นักเรียนเข้าไปที่โรงครัว และเรียนรู้การทำ พิซซ่าจากแม่ครัว
4. การรับประทานพิซซ่า นอกจากจะได้รับประทานเองแล้ว นักเรียนยังได้เรียนรู้การแบ่ง พิซซ่าให้ แต่คุณครูและพี่ๆ ที่ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวข้องในการเรียนรู้ด้วย
5. ศิลปะและดนตรี นักเรียนได้วาดภาพและระบายสี พิซซ่า แต่งเพลงและร้องเพลงที่เกี่ยวกับ พิซซ่า ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

เพลงที่นักเรียนแต่งขึ้น โดยใช้ทำนอง Frere Jacque

เราชอบ พิซซ่า (ซ้า)

เราช่วยกัน (ซ้า)

ทำ พิซซ่าให้อร่อย (ซ้า)

แล้วแบ่งกัน (ซ้า)

We love pizzas! (2x)

We work together (2x)

To make tasty pizzas, (2x)

For one and all (2x)

เรื่องพิซซ่านี้โดยสรุปแล้วการเรียนรู้ ผู้เรียนได้เรียนในหัวข้อดังนี้คือ (1) ความประพฤติชอบ กรรมมารยาทที่ดี ความนอบน้อม เคารพผู้อื่น จากการทำงานร่วมกัน การให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน คือ (2) ความจริง การแสวงหาคำตอบ การรายงานตามความเป็นจริง (3) ความสงบสุข ความสุขที่ได้จากการให้และแบ่งปัน (4) ความรักความเมตตา ความรักความสามัคคีกันระหว่างเพื่อนความรักและความเคารพต่อผู้อื่น การให้และการแบ่งปัน (5) อหิงสา ความสามัคคี รักธรรมชาติ ปลูกต้นไม้โดยน้ำที่ใช้แล้ว (อาจอง ชุมสาย, 2553)

สรุปการเรียนรู้โดยแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน นั้นเป็นการประยุกต์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับความเข้าใจในการทำงานและการเจริญเติบโตของสมองมนุษย์ มา

ใช้ในการเรียนการสอนเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนนั้นเหมาะสมกับการทำงานของสมองทำให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับการเติบโตและการทำงานของสมอง

ตอนที่ 4. แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) พัฒนามาจากทฤษฎีจิตวิทยาของ Jean Piaget, Kurt Lewin และ John Dewey ผู้ที่สร้างแนวคิดการเรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by Doing) โดยมีความเชื่อจากปรัชญาประสบการณ์นิยม (Experimentalism) โดยที่แนวคิดนี้อยู่บนพื้นฐานความเชื่อว่า ความรู้เกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม บุคคลจะได้รับความรู้ต่อเมื่อเป็นผู้ได้ลงมือกระทำเอง มิใช่คอยรับความรู้จากผู้อื่น ดังนั้นการที่ผู้เรียนสร้างความรู้และพัฒนาทักษะต่างๆได้ตลอดเวลาไม่ว่าจะเป็นในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน อาจกล่าวได้ว่าเป็นการสร้างให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตได้ ในที่นี้จะกล่าวถึง (4.1) ความหมายของแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (4.2) แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (4.3) ความเกี่ยวข้องระหว่างแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการเรียนรู้ของสมอง โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ความหมายของแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

มีผู้กล่าวถึงความหมายของแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ไว้หลายท่าน ดังนี้

Dewey (1934) ให้ความหมายของการเรียนรู้ว่า คือกระบวนการที่ความรู้ถูกสร้างขึ้นจากการเปลี่ยนผ่านของประสบการณ์ จากความหมายนี้อาจสรุปได้ว่าการเรียนรู้เกิดขึ้นจากประสบการณ์ของผู้เรียนนั่นเอง

Kolb (1984) กล่าวว่า การเรียนรู้คือกระบวนการที่ความรู้ถูกสร้างขึ้นจากการเปลี่ยนผ่านของประสบการณ์

Burnard (1996) ให้ความหมายไว้ว่า การเรียนรู้โดยการกระทำ การคิดทบทวนเกี่ยวกับการกระทำ หรือการเรียนรู้โดยการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสถานการณ์ต่างๆ หรือโดยการสังเกตผู้อื่น ซึ่งอาจเกิดขึ้นในการดำเนินชีวิต การทำงาน และการศึกษา

แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) หมายถึง การเรียนรู้โดยที่ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงกับสิ่งที่เรียน ทำให้เกิดการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีการสะท้อนความคิดเกี่ยวกับ

ประสบการณ์นั้นๆออกมาเพื่อพัฒนาความคิด เจตคติและทักษะใหม่ ไปสู่ความรู้ใหม่ (พิมพันธ์ เดชะคุปต์, 2548)

Luckner and Nadler (2002) กล่าวว่า แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์นั้นมีประสิทธิภาพสูง เนื่องจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. ความเท่าเทียม การเรียนรู้แบบนี้เป็นผู้เรียนจะมีโอกาสอย่างเท่าเทียมในประสบการณ์ที่เป็นสิ่งใหม่ และเป็นปกติในชีวิต
2. การพัฒนาความสัมพันธ์อย่างรวดเร็ว ความสัมพันธ์ผู้เข้าร่วมการเรียนรู้แบบนี้มักมีปฏิสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดขณะทำงาน การสื่อสาร การร่วมมือ และพยายามมุ่งไปสู่สิ่งที่ต้องการจะช่วยพัฒนาความสัมพันธ์อย่างรวดเร็ว
3. ความไม่สมดุล อุปสรรคที่ทำทลายและปัญหาที่เกิดขึ้นกับบุคคลในภาวะไม่สมดุล จะทำให้เกิดการปรับกระบวนการและหน้าที่เพื่อให้สามารถจัดระบบได้
4. เทคนิคที่เป็นโครงการ ความไม่สมดุลจะทำให้เกิดทักษะการแก้ปัญหาความสามารถในการจัดการความเป็นผู้นำ
5. การลดวงจรของเวลา ช่องว่างระหว่างความท้อแท้และผลลัพธ์จะถูกลบย่อลงความสามารถในการจัดระบบจะง่ายขึ้น
6. เป็น Meta Learning ห้องปฏิบัติการแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เป็นการฉายภาพของการทำงานเป็นทีม กลุ่มจะถูกทบทวนการทำงาน การประเมินผลงาน ได้ทบทวนเกี่ยวกับตนเอง ความเป็นผู้นำ ทักษะการแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม การสื่อสาร และการเปลี่ยนแปลงการจัดการ
7. ความสับสนและวิกฤติการณ์ในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย กลุ่มจะสามารถพัฒนากลยุทธ์และการกระทำที่ดีที่สุดในสภาพแวดล้อมนั้น
8. เป็นรอยประทับในการทำงานของสมอง การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ การหยั่งรากของสติปัญญา ผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์ทางสมองจากการเรียนรู้ของร่างกาย ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับร่างกาย สมอง และพฤติกรรม
9. ประสบการณ์จะจัดเตรียมภาษาทั่วไป ประสบการณ์และเรื่องราว ซึ่งสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม ประสบการณ์จะจัดเตรียมทางลัดไปสู่การสื่อสารที่จะแปรผันความคิดเห็นอย่างรวดเร็ว

10. การให้กำลังใจต่อการเสี่ยง ประสบการณ์จะปล่อยให้ผู้เรียนสร้างความเสี่ยงพยายามกับกฎเกณฑ์และทำความผิดพลาดที่ไม่อันตรายและไม่เสียหาย
 11. ความหลากหลายของความเข้มแข็ง ผู้เรียนต้องการให้ผลลัพธ์ของออกมาดี ดังนั้นทุกคนจึงพยายามทำบทบาทของตนเองให้ดีที่สุด
 12. ความสนุก การเรียนรู้ที่เป็นการพัฒนาทักษะกระบวนการจะอยู่ในสภาพแวดล้อมที่สนุกสนาน ทำให้การเรียนรู้มีประสิทธิภาพ
- จะเห็นได้ว่า แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์นั้นมีความสัมพันธ์กับพัฒนาการของสมอง เช่นในข้อ (8) กล่าวไว้อย่างชัดเจนว่า การเรียนรู้เชิงประสบการณ์นั้นสร้างรอยประทับในการทำงานของสมองอย่างชัดเจน นอกจากนี้ ยังมีอีกหลายองค์ประกอบที่แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์นั้นมีส่วนเสริมให้สมองทำงานได้ดี เช่น (12) ความสนุกในการเรียนรู้ซึ่งความสนุกและอารมณ์นั้นน่าจะเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกัน เมื่อผู้เรียนมีอารมณ์และทัศนคติที่ดีต่อการเรียนรู้ ก็จะทำให้การเรียนรู้นั้นมีการบันทึกเข้าไปในสมองอีกด้วย (7) มีการกล่าวถึงเรื่องของสภาพแวดล้อมซึ่งก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่ทำให้สมองเรียนรู้ได้ดี การจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับการเรียนรู้จะทำให้การเรียนรู้นั้นมีการบันทึกไว้ในสมองอีกด้วย

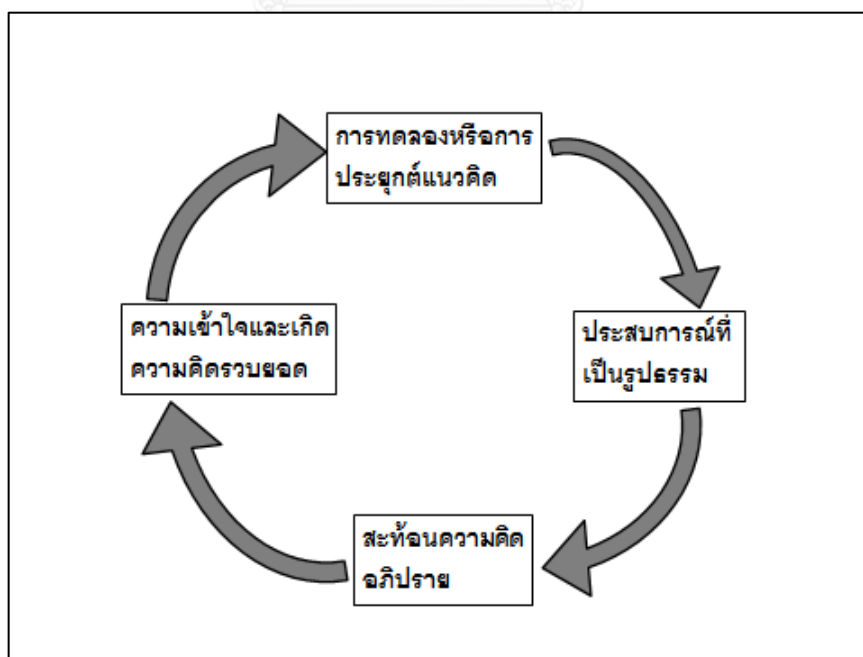
4.2 แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

Bernard (1996) อธิบายว่าการเรียนรู้จากประสบการณ์มีลักษณะสำคัญ

1. เป็นการเรียนรู้ที่เน้นการกระทำ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีที่สุดเมื่อผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติอย่างจริงจัง นอกจากนี้ยังเป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้โดยเท่าเทียมกับผู้สอน และมีสิ่งเร้าที่หลากหลายกว่าการบรรยายของผู้สอนเพียงอย่างเดียว เช่น บทบาทสมมุติ การแสดงละคร เป็นต้น ซึ่งจะทำให้การเรียนรู้น่าสนใจมากขึ้น
2. ผู้เรียนได้รับการกระตุ้นให้คิดทบทวนเกี่ยวกับประสบการณ์ตนเอง เนื่องจากประสบการณ์อย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอที่จะมั่นใจได้ว่าจะมีการเรียนรู้เกิดขึ้น ความสำคัญจึงอยู่ที่การบูรณาการประสบการณ์ใหม่กับประสบการณ์เดิม โดยผ่านกระบวนการคิดทบทวน ซึ่งอาจเกิดขึ้นในตัวผู้เรียนโดยลำพัง หรือเกิดขึ้นโดยกระบวนการกลุ่มจากการอภิปราย
3. ผู้สอนยอมรับการเรียนรู้ของผู้เรียนจากประสบการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ตีค่าให้ความหมายหรือแปลความในสิ่งที่ผู้เรียนนำเสนอ เพราะการให้คุณค่าเป็นบทบาทของผู้เรียนเอง ผู้สอนมีบทบาทเป็นเพียงผู้อำนวยความสะดวกมากกว่าเป็นครู ผู้บรรยายหรือผู้นำ

4. เป็นการเรียนรู้ที่เน้นประสบการณ์ของแต่ละบุคคล โดยให้ความสำคัญกับความเข้าใจของผู้เรียน และการสร้างมุมมองต่างๆ ตามความตีความของผู้เรียนเอง
5. ประสบการณ์ของบุคคลเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีค่า ผู้เรียนจะถูกกระตุ้นให้คิดทบทวนเกี่ยวกับประสบการณ์ในอดีตเพื่อวางแผนสำหรับอนาคต จึงกล่าวได้ว่าเป็นการพยายามใช้ประสบการณ์ของแต่ละบุคคลให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้
6. มีการรับฟังซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นหัวใจของการเรียนรู้ ผู้สอนไม่เพียงแต่รับฟังทุกคนแต่ต้องกระตุ้นให้ผู้เรียนรับฟังซึ่งกันและกัน โดยเคารพในความเป็นบุคคลและแสดงบทบาทในการเป็นผู้ฟังที่ดี อ่างใน (เกษมา วุฒิสารวิวัฒนา, 2548)

Kolb (1984) ได้เสนอแนวคิดและรูปแบบการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ในปี ค.ศ. 1984 ว่า “ประสบการณ์เป็นแหล่งของการเรียนรู้และการพัฒนา” เป็นการบูรณาการอย่างเป็นองค์รวมทั้งด้านการรับรู้ พุทธิปัญญา และพฤติกรรม เข้าด้วยกัน จึงเห็นได้ว่าเป็นการเรียนรู้ที่ประกอบด้วยประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมที่บุคคลใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการสะท้อนการเรียนรู้เพื่อสร้างความคิดรวบยอดเชิงนามธรรมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ได้ วงจรการเรียนรู้ของ Kolb หรือ Kolb's Model เป็นวงจรที่ประกอบขึ้นจากองค์ประกอบที่เป็นกระบวนการ 4 องค์ประกอบด้วยกัน ดังรูปภาพ 6 วงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

รูปภาพ 6 วงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

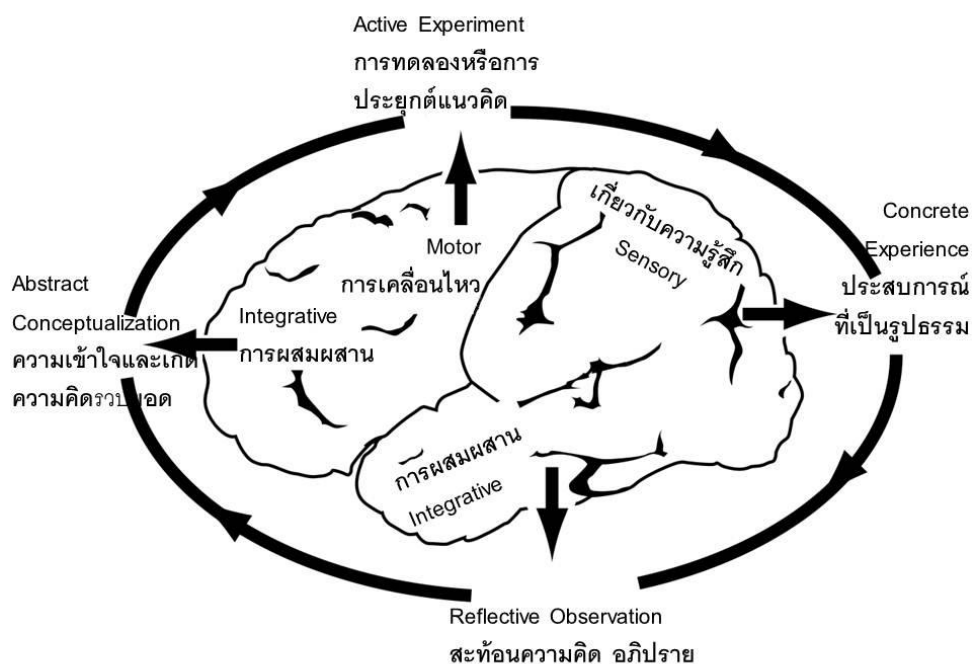
องค์ประกอบของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของ Kolb มี 4 ประการ โดยแต่ละประการมีรายละเอียดดังนี้

1. ประสบการณ์ (Concrete Experience) โดยครูเป็นผู้ช่วยให้ผู้เรียนนำประสบการณ์เดิมของตนมาพัฒนาเป็นองค์ความรู้
 2. การสะท้อนความคิดและอภิปราย (Reflective Observation) โดยครูช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงออกเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกันอย่างลึกซึ้ง
 3. ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด (Abstract Conceptualization) ผู้เรียนเกิดความเข้าใจและนำไปสู่การเกิดความคิดรวบยอด อาจเกิดขึ้นโดยผู้เรียนเป็นฝ่ายริเริ่มแล้วครูช่วยเพิ่มเติมให้สมบูรณ์ หรือครูเป็นผู้นำทาง และผู้เรียนเป็นผู้สานต่อจนความคิดนั้นสมบูรณ์เป็นความคิดรวบยอด
 4. การทดลองหรือการประยุกต์แนวคิด (Active Experiment) ผู้เรียนได้นำการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นใหม่ไปประยุกต์ใช้ในลักษณะหรือสถานการณ์อื่นๆ จนเกิดเป็นแนวทางปฏิบัติของผู้เรียนเอง
- โดยที่ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทั้ง 4 จะเป็นไปอย่างพลวัตโดยอาจเริ่มจากจุดใดจุดหนึ่งและเคลื่อนย้ายไปมาระหว่างองค์ประกอบ ดังนั้นในการสอนสามารถเริ่มต้นที่จุดใดก่อนก็ได้ ที่สำคัญคือต้องจัดกระบวนการให้ครบทุกองค์ประกอบ และการเกิดขึ้นนี้ทำให้เกิดวงจรแห่งการเรียนรู้ (พิมพันธ์ เดชศุภย์, 2548)

สรุป จะเห็นได้ว่าแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์นั้น เป็นวงจรที่เกิดจากประสบการณ์ตรงของผู้เรียน โดยที่ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการคิดไตร่ตรองหลังได้รับประสบการณ์นั้นๆ และผู้สอนไม่ได้ชี้้นำให้เกิดการเรียนรู้หากแต่เป็นผู้อำนวยความสะดวกเท่านั้น แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์สามารถเกิดขึ้นได้จากการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน โดยที่ผู้เรียนสามารถพัฒนาทักษะต่างๆ ได้ตลอดเวลา และสามารถถือว่าเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต

4.3 ความเกี่ยวข้องระหว่างแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการเรียนรู้ของสมอง

Zull ได้กล่าวถึงความเชื่อมโยงระหว่างสมองกับวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของ Kolb ว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกันอย่างชัดเจน ดังรูปภาพ 7 ความเชื่อมโยงระหว่างการทำงานของสมองกับการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และ ตาราง 2 หน้าที่ความสำคัญของแต่ละส่วนของสมองที่ตรงกับลำดับของการเรียนรู้ (Zull, 2002)

รูปภาพ 7 ความเชื่อมโยงระหว่างการทำงานของสมองกับการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

ตาราง 2 หน้าที่ความสำคัญของแต่ละส่วนของสมองที่ตรงกับลำดับของการเรียนรู้

หน้าที่ของแต่ละส่วนในสมอง	ตรงกับลำดับของวงจรการเรียนรู้
ส่วนรับรู้เกี่ยวกับความรู้สึก (Sensory Cortex) รับรู้ข้อมูลจากโลกภายนอกก่อน เช่น จากการได้ยิน การเห็น การสัมผัส ตำแหน่ง การได้กลิ่น และรสชาติ	ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม (Concrete Experience) ซึ่งหมายถึงการได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับร่างกายโดยตรง จากโลกภายนอก
ส่วนการผสมผสานด้านหลัง (Back Integrative Cortex) รับผิดชอบในด้านความจำ นำความจำเก่าๆ มาประกอบ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ให้กับข้อมูลที่ได้รับมา ไม่ว่าจะเป็น การบ่งบอกว่าข้อมูลที่ได้รับมาคืออะไร การสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง วัตถุ ใบหน้า การเคลื่อนไหว ภาษา หรืออีกนัยหนึ่ง เป็นการรวบรวมข้อมูลที่ได้รับมาแล้วพยายามตีความสร้างภาพหรือความหมายให้กับสิ่งที่ได้รับมาจากภายนอก	สะท้อนความคิดอภิปราย (Reflection observation) ของวงจรการเรียนรู้ ตัวอย่างเช่น การค้นหาข้อมูลที่มีความคล้ายกัน การนึกถึงประสบการณ์เก่าที่เคยผ่านมา และการวิเคราะห์ประสบการณ์

<p>ส่วนการผสมผสานด้านหน้า (Frontal Integrative CortexX มีหน้าที่ในการจดจำความจำระยะสั้น การแก้ปัญหา การตัดสินใจ สร้างแผนงานตอบสนอง การวัดผล เรียงร้อยในด้านภาษา จัดการส่วนอื่นๆของสมองและร่างกายสำหรับการตอบสนอง</p>	<p>เกิดความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด (Generation of Hypothesis) ของวงจรกิจกรรมเรียนรู้ ในด้านการสร้างการตอบสนองแบบนามธรรม จึงรวมถึงการสร้างภาพในการตอบสนอง การจัดการ การสร้างแผนงานสำหรับการตอบสนอง การเปรียบเทียบและเลือกแผนงาน</p>
<p>ส่วนการเคลื่อนไหว (Motor CortexX เริ่มกิจกรรมโดยประสานกล้ามเนื้อต่างๆเพื่อสร้างการเคลื่อนไหวของร่างกาย เพื่อตอบสนองสิ่งที่ได้รับมาจากภายนอก มีการสร้างแผน และแนวคิดต่างๆที่มีการริเริ่มมาจาก Integrative Cortex ซึ่งรวมถึงการใช้ภาษาผ่านคำพูด หรือการเขียน</p>	<p>การทดลองหรือการประยุกต์แนวคิด (Active Testing) ที่มีการใช้การโต้ตอบทางด้านภาษาหรือการเคลื่อนไหวของร่างกาย นั้นรวมทั้งเรื่องเกี่ยวกับสติปัญญาและความคิด การเขียน การสร้างความสัมพันธ์ การทดลอง การพูด และการโต้แย้ง</p>

ตัวอย่างของสิ่งเร้าภายนอกที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนในวงจรกิจกรรมเรียนรู้ และส่วนของสมองที่เกี่ยวข้อง สามารถยกเป็นตัวอย่างได้ ดัง

ตาราง 3 ความเกี่ยวข้องระหว่างการทำงานของสมองกับวงจรกิจกรรมเรียนรู้กับสิ่งเร้าภายนอก ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ตาราง 3 ความเกี่ยวข้องระหว่างการทำงานของสมองกับวงจรกิจกรรมเรียนรู้กับสิ่งเร้าภายนอก

	สิ่งเร้าภายนอก	ขั้นตอนในวงจรกิจกรรมเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง	ส่วนของสมองที่เกี่ยวข้อง
1	ได้ยินหรือมองเห็นคำ	ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม	เกี่ยวกับความรู้สึก
2	สามารถระลึกได้ถึงคำ รูปภาพ แนวคิด ของสิ่งที่คล้ายกัน	สะท้อนความคิด อภิปราย	การผสมผสานด้านหลัง
3	สร้างคำใหม่ หรือแนวคิดใหม่ๆ	ความเข้าใจและความคิดรวบยอด	การผสมผสานด้านหน้า

4	พูดหรือเขียนคำขึ้นมาใหม่ได้	การทดลอง การประยุกต์ แนวคิด	การเคลื่อนไหว
5	ได้ยินหรือเป็นคำใหม่ และผู้สอน ตอบสนอง	ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม	เกี่ยวกับความรู้สึก

สรุปจะเห็นได้ว่า แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ เป็นแนวทางการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงโดยเน้นที่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ด้วยการรับรู้จากสิ่งแวดล้อม แล้วผู้เรียนมีการไตร่ตรอง เข้าใจทำให้เกิดความคิดรวบยอด แล้วทดลองประยุกต์สิ่งที่ได้เรียนรู้มากลับสู่สภาพแวดล้อม วงจรของแนวคิดเชิงประสบการณ์ และแนวทางการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานนั้นมีความเกี่ยวข้องกันอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากสมองเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงที่ผู้เรียนได้รับ และมีการบันทึกการเรียนรู้ไว้ในเส้นใยประสาทสมอง การจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดทั้งสองจึงเป็นไปการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม และน่าจะได้ผลลัพธ์ที่ดี

ตอนที่ 5. แนวทางการสร้างสุนทรียภาพ

สุนทรียภาพ มักถูกเข้าใจอย่างผิดๆว่าเป็นเรื่องเกี่ยวกับศิลปะหรือเกี่ยวกับเรื่องที่สวยงาม แต่ในความเป็นจริงแล้ว เป็นแนวทางการสร้างคุณค่า ทั้งสวยงามหรือไม่สวยงามของสิ่งที่อยู่รอบตัวโดยที่ได้รับการตีความจากประสบการณ์ตรงของผู้รับรู้ เป็นผลนำไปสู่การเกิดรสนิยมของมนุษย์ โดยที่มีหัวข้อที่จะกล่าวถึงดังนี้ (5.1) นิยามความหมายของสุนทรียภาพและประสบการณ์สุนทรียะ (5.2) ความสำคัญของสุนทรียภาพ (5.3) ความสัมพันธ์ระหว่างสุนทรียภาพและศิลปะ (5.4) การจัดการเรียนรู้สุนทรียภาพ (5.5) ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และแนวทางการสร้างสุนทรียภาพ โดยแต่ละหัวข้อมีรายละเอียดดังนี้

5.1 นิยามความหมายของสุนทรียภาพ และประสบการณ์สุนทรียะ

จากการสืบค้นในเอกสารพบว่าศัพท์คำว่าสุนทรียภาพมีการใช้อย่างหลากหลาย ด้วยการใช้คำหลายคำที่มีความหมายที่มีย่อยเดียวกัน เช่น ประสบการณ์ทางสุนทรียะ สุนทรียภาพ ความงาม ในทางศิลปะ สุนทรียรส ในเอกสารบางฉบับก็ยังใช้คำว่าสุนทรียศาสตร์อีกด้วย เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนจึงขอสืบค้นและจำกัดความหมายของคำว่าสุนทรียภาพในที่นี้ไว้ดังนี้

สุนทรียภาพ หมายถึง ความรู้สึกโดยธรรมชาติของเราทุกคนซึ่งรู้จักคุณค่าของวัตถุที่งาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเสียงและถ้อยคำที่ไพเราะ หรืออีกนัยหนึ่งคือ สิ่งที่ดีงามหรือภาพที่งดงาม มักเป็นคำที่ใช้ในการเรียนการสอนวิชาที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ ซึ่งมาจากคำ 2 คำ คือ “สุนทร” และ “ภาพ” โดยคำว่าสุนทรนั้นเป็นภาษาบาลีแปลว่าดีหรืองาม ส่วน ภาพแปลว่ารูปที่ปรากฏขึ้นหรือสิ่งที่วาดขึ้นเป็นรูป โดยที่การให้การศึกษาทางด้านสุนทรียภาพนั้นจะก่อให้เกิดความรู้สึกในความงามของบุคคล ซึ่งรวมเรียกว่ารส (taste) (ผดุง พรหมมูล, 2540)

ประสบการณ์ทางสุนทรียะ คือประสบการณ์เกี่ยวกับความงาม (จี. ศรีนิวาสน์ แปลโดย สุเชาว์ พลอยชุม, 2534) จากนิยามของ จี. ศรีนิวาสน์ อาจกล่าวได้ว่า สุนทรียภาพนั้นก็คือประสบการณ์ทางสุนทรียะ นั่นเอง และประสบการณ์นี้เป็นมักประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความงามทั้งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือที่เกิดขึ้นจากมนุษย์สร้างขึ้น

การเกิดประสบการณ์ทางสุนทรียะได้นั้น มีความแตกต่างจากประสบการณ์โดยทั่วไป โดยที่ จะต้องมียอดประกอบ ที่ครบวงจร 3 ส่วนด้วยกัน คือ (1) สุนทรียวัตถุ (2) มนุษย์ผู้รับรู้ (3) สุนทรียรส โดยที่แต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดดังนี้ (1) สุนทรียวัตถุ หมายถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความนิยมหรือความงามที่เป็นเหตุทำให้เกิดประสบการณ์ทางด้านสุนทรียะ อาจเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือว่าถูกมนุษย์สร้างขึ้นก็ได้ (2) มนุษย์ผู้รับรู้ สามารถแบ่งได้เป็นสองกลุ่มคือ มนุษย์

ผู้สร้างสุนทรียวัตถุและมนุษย์ผู้สนใจ ผู้ศึกษาและผู้สนับสนุน โดยที่ทั้งสองกลุ่มสามารถสื่อสารกัน ได้โดยผ่านสุนทรียวัตถุ และต้องมีการชานรับที่ตรงกัน คือต้องอยู่บนพื้นฐานประสบการณ์ที่ตรงกัน และ ประสบการณ์ก็มีเงื่อนไขเกี่ยวกับวัย วุฒิ ชั้นวรรณะ ชาติ ศาสนา และยุคสมัย ฯลฯ ที่ตรงกัน ด้วย (3) สุนทรียรส หมายถึงความรู้สึที่เกิดขึ้น ซึ่งถือว่าผลของการเกิดประสบการณ์และถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการเกิดประสบการณ์ เนื่องจากสามารถปลุกให้จิตใจ เบิกบานยินดี ชื่นชม ลิ้มรส และทำที่สุดเกิดความคิดรวบยอดหรือส่วนที่ให้อาณาเขตแก่ผู้ได้รับประสบการณ์ เช่น การได้แนวคิดในเชิงปรัชญา ความคิดรวบยอด กระบวนการ เป็นต้น (ประเสริฐ ศิลรัตน์, 2542)

ในการเกิดสุนทรียรสนั้นยังมีองค์ประกอบที่เป็นรายละเอียดอีกดังนี้คือ (1) การเกิดประสบการณ์ทางสุนทรียะนั้นจะต้องเป็นการเกิดอารมณ์ มีความพอใจในอารมณ์ ที่เกิดจากการรับรู้โดยไม่หวังผลอื่นใดนอกเหนือไปจากอารมณ์เท่านั้น (Receive for Their Own Sake) พอใจกับการรับรู้โดยที่ไม่ได้สนใจในเรื่องของประโยชน์จากสิ่งนั้น (Disinterested) (2) เป็นประสบการณ์ที่ทำให้ชีวิตจริง (Practical Activity) หยุดพักชั่วคราว โดยที่ความรู้สึกหรืออารมณ์ทางสุนทรียะนั้นจะต้องมีลักษณะเป็นความเพลิดเพลินเสมอ แต่หากเรื่องราวที่เกิดขึ้นนั้นกลับไม่ใช่จริงที่เกิดขึ้นในชีวิต เป็นเรื่องที่ตั้งขึ้น เพื่อให้เกิดความพอใจในศิลปะ (3) เกิดอารมณ์ร่วม (Empathy) และเกิดความเคลิบเคลิ้ม (in Feeling) ทำให้เกิดช่องว่างทางจิต (Psychic Distance) หมายความว่าเกิดความรู้สึกเป็นสุขหรือทุกข์ร่วมกับสิ่งที่รับรู้ ซึ่งเป็นลักษณะพื้นฐานของความสนุกสนานทางสุนทรียะ (ฉ. ศรีนิวาสน์ แปลโดย สุเชาว์ พลอยชุม, 2534)

การเกิดประสบการณ์นั้นเกี่ยวข้องกับการรับรู้ ประเสริฐ ศิลรัตน์ (2542) ได้ให้ความหมายของการรับรู้ประสบการณ์ทางสุนทรียะว่า หมายถึงการที่มนุษย์ใช้ประสบการณ์เดิมแปลความหมายสิ่งเร้าที่ผ่านมาจากประสาทสัมผัส แล้วเกิดการรับรู้ประสบการณ์ทางวัตถุโดยผ่านผัสสะ ความรู้สึกถึงความหมายว่าเป็นอะไร แล้วมีการแปลความหมายของสิ่งนั้นๆ โดยจะมีกระบวนการรับรู้ทางความงาม ซึ่งกระบวนการรับรู้จะมีดังนี้ (1) การรับรู้จะต้องมีความเข้าใจในสุนทรียวัตถุหรือสุนทรียภาพ ซึ่งได้แก่คุณค่าของสิ่งดีงาม โดยที่ผู้รับรู้จะต้องมีพื้นฐานประสบการณ์เดิม หรือมีความรู้เกี่ยวกับสุนทรียวัตถุมาก่อน (2) การรับรู้เป็นการผ่านประสาทสัมผัสของผู้รับรู้และจะต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องที่สนใจอยู่ และจะต้องไม่มีกิจกรรมในชีวิตจริงเข้ามาเกี่ยวข้อง และประสาทสัมผัสนั้นจะต้องได้รับการฝึกปรือมาก่อน เพราะมีความรู้สึกบางอย่างที่สภาพร่างกายและจิตใจสามารถรับรู้ได้ แต่ไม่เกิดความรู้สึกในเชิงสุนทรียะ เช่น การฟังดนตรีของคนที่ไม่รู้เส้นทางดนตรี (3) เกิดการสร้างอารมณ์ขึ้นจากรู้สึกจากการรับรู้ อาจเป็นอารมณ์สมมุติ หรือจินตนาการเป็นเรื่องราว ที่เกิดจากการกระตุ้นเร้าของสิ่งที่กำลังรับรู้ (4) มีการถ่ายทอดความหมาย

บางอย่างจากความรู้สึกมาสู่ผู้รับรู้ โดยที่สภาพร่างกายและจิตใจของผู้รับรู้จะมีปฏิกิริยาให้เกิดความรู้สึกตรงกันขึ้นในจิตใจ ทำให้ร่างกายมีส่วนเกี่ยวข้องกับความสนใจทางสุนทรียะนั้น เช่น การเกร็งเมื่อดูการแข่งขัน (5) ผู้รับรู้จะต้องรู้ตัวเองอยู่เสมอว่ากำลังสนใจอะไรอยู่ คือต้องมีสมาธิหรือใจจดจ่อกับสิ่งเร้าในลักษณะความคิดล่องลอย

การพัฒนาประสบการณ์ทางสุนทรียะ ไม่สามารถสอนกันได้เป็นวิชาเหมือนวิชาทั่วไป อาจสอนได้ผ่านวิชาที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ ประสบการณ์ทางสุนทรียะจะต้องเป็นประสบการณ์ตรงที่ผู้เรียนได้รับผ่านสิ่งที่เกิดรอบตัว สามารถสร้างให้เกิดได้จากการสร้างประสบการณ์ให้รับรู้ธรรมชาติของสิ่งต่างๆรอบตัวที่เกิดขึ้นเพื่อทำให้เกิดการรับรู้สภาวะการเปลี่ยนแปลงของสภาพของสิ่งที่ปรากฏ ที่มีอยู่ และที่เป็นอยู่ รวมถึงการเสื่อมสลายของทุกสิ่งตามกฎธรรมชาติ ซึ่งถือว่าเป็นประสบการณ์ตรงขั้นแรกของการศึกษาด้านความงาม และถือว่าเป็นการศึกษาเพื่อหาประสบการณ์ (Learning to Experience) ความรู้สึกที่เกิดจากการรับรู้ธรรมชาตินี้จะทำให้เกิดค่าใหม่ที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ นั่นคือการพัฒนาจิตใจเพื่อไปสู่ความหมายแห่งคุณค่าของความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ภายใต้วัฒนธรรมของแต่ละสังคม หรืออีกนัยหนึ่งการเห็นคุณค่าในตนเองนั่นเอง (ประเสริฐ ศิลรัตน์, 2542)

จะเห็นได้ว่าสุนทรียภาพนั้นก็คือประสบการณ์ที่เกิดขึ้นโดยตรงกับบุคคล เกิดจากสิ่งที่อยู่รอบตัวที่อาจเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือเกิดจากสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยที่ประสบการณ์นั้นมักเป็นประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความงาม ผู้รับรู้สามารถรับรู้ประสบการณ์นี้ได้ผ่านผัสสะ ทำให้เกิดอารมณ์ตอบสนองโดยไม่หวังผลตอบแทน ส่งผลให้เกิดการตีความด้านคุณค่า ทำให้เกิดระสนิยมที่พึงประสงค์ต่อบุคคล

5.2 ความสำคัญของสุนทรียภาพ

สุนทรียภาพนั้นมีความสำคัญกับชีวิตประจำวันในการพัฒนาเพื่อหาคุณค่าของสิ่งรอบตัว รวมทั้งคุณค่าในตนเอง เกิดจากการเรียนรู้โดยตรง หรือการเรียนรู้ที่มีประสบการณ์โดยตรงกับสิ่งแวดล้อม สามารถทำให้มนุษย์เข้าใจกับธรรมชาติมากขึ้น สามารถทำให้เกิดความรัก ความสวยงาม มีความสำคัญมากต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีผู้ที่เกี่ยวข้องได้กล่าวถึงความสำคัญของสุนทรียศาสตร์และสุนทรียภาพ ไว้ดังนี้

จากคู่มือการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานการศึกษาของสำนักงานทดสอบทางการศึกษา กรมวิชาการ ได้กล่าวไว้ว่า สุนทรียภาพมีความสำคัญต่อการพัฒนาชาติและจิตใจของประชาชน

เนื่องจากทำให้ประชาชนมีจิตใจดี มีความรู้สึกละเอียดประณีตควรมีการสอนอย่างจริงจังในโรงเรียน อาจเห็นเป็นรูปธรรมได้ชัดเจนเพราะในขณะที่เรากำลังพัฒนาประเทศทางวัตถุอย่างรวดเร็ว นั้น มีหลายสิ่งหลายอย่างที่สร้างขึ้นอย่างปราศจากความรู้เกี่ยวกับสุนทรียภาพ ดังที่ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี ได้กล่าวไว้ว่า “ประเทศไทยมีการความเจริญก้าวหน้าอย่างเคร่งครัดและขาดลง ห้วนๆ จากการสืบต่อในทางเศรษฐกิจ การเมือง การพาณิชย์ และการอุตสาหกรรม ย่อมลบล้างศิลปะเสียสิ้น ประชาชนคนที่มีการศึกษาดีเป็นส่วนมากก็มุ่งที่จะให้ประเทศชาติมีความเจริญ แต่คิดไปอีกแง่เป็นทำนองทางธุรกิจเท่านั้น” จะเห็นได้ว่าศิลปะและสุนทรียภาพเป็นสิ่งจำเป็นต่อจิตใจและการพัฒนาสังคม ถ้าประชาชนควรมีความรู้และมีความเข้าใจเกี่ยวกับสุนทรียภาพ จะทำให้เป็นการพัฒนารสนิยมของประชาชนให้ดีขึ้นด้วย จะทำให้ประเทศมีความสวยงามประชาชนรักความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย (พดุง พรหมมูล, 2539)

วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ (2516) กล่าวว่า พื้นฐานความเข้าใจของศิลปะหรือความซาบซึ้งในความงามทางศิลปะนั้นมีคุณค่าทั้งต่อบุคคลและสังคม คุณค่าต่อบุคคลก็คือมุ่งส่งเสริมให้บุคคลในเชิงคุณค่า การสร้างสรรค์และพัฒนาจิตใจในด้านต่างๆ ส่วนคุณค่าทางสังคมนั้นคือช่วยส่งเสริมทางด้านพัฒนาการบุคคลให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของสังคมในปัจจุบัน หรือคุณค่าของสุนทรียศาสตร์สามารถส่งเสริมในด้านต่างๆ ได้ดังนี้ (1) ส่งเสริมความเจริญทางสุนทรียภาพและการรับรู้ (2) ส่งเสริมความเจริญทางสติปัญญา (3) ส่งเสริมความเจริญทางอารมณ์ (4) ส่งเสริมเรื่องความคิดสร้างสรรค์ (5) ส่งเสริมความเจริญทางด้านเทคนิคการทำงาน

สุนทรียศาสตร์เป็นพื้นฐานต่อความสัมพันธ์ทางทักษะความรู้และอารมณ์ เป็นความสามารถในการวิเคราะห์สิ่งที่แลเห็น ได้ยิน สัมผัส ทั้งต่อผลงานศิลปะและการกระทำด้านศิลปะทุกแขนง เช่น นาฏศิลป์ การละคร ทัศนศิลป์ วรรณกรรม และดนตรี ผลกระทบจากสุนทรียศึกษาจะช่วยให้พัฒนาความสามารถเฉพาะตัวต่อบุคคลที่ศึกษา (Silverstein, 1981)

ประเทิน มหาพันธ์ กล่าวว่า วิชาศิลปะมีคุณค่าแก่ผู้เรียน เพื่อส่งเสริมให้เกิดความงอกงามในตัวผู้เรียนได้เช่นเดียวกับวิชาอื่นๆ โดยที่วิชาศิลปะนั้นมีคุณค่าต่อผู้เรียนดังนี้ (1) ศิลปะสอนของความ ต้องการของมนุษย์ทางด้านสัมฤทธิผลและทางด้านอารมณ์ มนุษย์ ต้องการความรัก ความนับถือ ความสำเร็จ ต้องการความอบอุ่น และการยอมรับนับถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ (2) ศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ถ่ายทอดความรู้สึกของตนออกมาในผลงานทางศิลปะ เช่นเดียวกับภาษาที่มนุษย์ใช้เป็นเครื่องแสดงความรู้สึกทางหนึ่ง (3) ศิลปะช่วยให้มีความคิดมีความรอบคอบ รู้จักรับผิดชอบ สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี (4) วิชาศิลปะสามารถนำไปสอนให้เกี่ยวโยงกับวิชาอื่นๆ ได้อย่างดี ฉะนั้นจึง

ช่วงให้ผู้เรียน ประสบความสำเร็จในการเรียนวิชาอื่นๆด้วย (5) การกระทำกิจกรรมทางศิลปะหากส่งเสริมให้ถูกต้องจะช่วยให้ผู้เรียนมีจิตใจเป็นนัก ประชาธิปไตย (6) ศิลปะช่วยสร้างทักษะที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน เช่น การประดิษฐ์ของใช้การตกแต่ง บ้าน การซ่อมแซมวัสดุต่างๆ เหล่านั้นต้องอาศัยวิชาศิลปะทั้งสิ้น (7) ศิลปะเป็นวิชาที่ช่วยให้การศึกษาได้ผลสมความมุ่งหมาย

Dewey (1934) ได้กล่าวถึง ศิลปะในฐานะที่เป็นประสบการณ์ โดยเสนอความคิดเรื่อง ประสบการณ์ทางสุนทรียภาพที่เกี่ยวกับศิลปะ ว่าบทบาทหน้าที่ของศิลปะนั้นมีความสำคัญและไม่ควรที่จะถูกกันออกไปจากชีวิตเรา โดยที่ศิลปะสามารถทำให้บุคคลสามารถรับรู้ จัดการ เปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับความเป็นจริง ใช้เพื่อทำลายการยึดกุมทางความคิดที่คับแคบ โดยที่มันทัศนที่สำคัญที่มีความเกี่ยวข้องกับการอธิบายเรื่องประสบการณ์ทาง สุนทรียภาพของ Dewey คือ กระบวนการ (process) หรือการเคลื่อนที่ (movement) ที่เป็น พื้นฐานของชีวิตมนุษย์ซึ่งมุ่งไปสู่เป้าหมายที่มีลักษณะเฉพาะหรือการบรรลุถึงผลสมบูรณ์ (consummation) ดิวอี้กล่าวไว้ว่าศิลปะและประสบการณ์ที่เกิดร่วมกับศิลปะเป็นเสมือนสิ่งที่มีอยู่ร่วมกันภายในวิถีทางที่สำคัญของชีวิตมนุษย์ แต่ก็ยังเป็นสิ่งที่มีลักษณะเฉพาะของตนเอง เนื่องจาก “ชีวิตดำเนินไปในสิ่งแวดล้อม”

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2529) กล่าวว่า การพัฒนาผู้เรียนให้สามารถรู้สัมผัสความงามได้ เป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ตลอดจนเป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษา ศิลปะ สุนทรียศาสตร์นั้นถือว่าเป็นพื้นฐานต่อความสัมพันธ์ทางทักษะความรู้และอารมณ์ เป็นความสามารถในการวิเคราะห์สิ่งที่เห็น ได้ยิน สัมผัส ทั้งต่อผลงานศิลปะและการกระทำด้านศิลปะ ทุกแขนง เช่น นาฏศิลป์ การละคร ทัศนศิลป์ วรรณกรรม และดนตรี ผลก็คือจะช่วยให้พัฒนา ความสามารถเฉพาะตัว ต่อศิลปะให้สูงขึ้น

Kilpatrick (1951) ได้เสนอแนวทางการศึกษาที่ส่งเสริมให้เกิดความซาบซึ้งเกิดความพึงพอใจและ เพลิดเพลินในสุนทรียภาพ ไม่ว่าจะเป็สุนทรียภาพในธรรมชาติ ในศิลปะหรือในกิจกรรมที่พึง ประสงค์ที่ก่อให้เกิดคุณค่าอื่นๆไว้ดังนี้

1. โรงเรียนสามารถปลูกฝังความซาบซึ้ง และความเข้าใจในความงามของธรรมชาติ โดยให้เด็กได้ มีโอกาสใกล้ชิดธรรมชาติ
2. ในการที่จะปลูกฝังความซาบซึ้งในศิลปะนั้น ก็อาจจะใช้วิธีเดียวกับการ ให้เด็กได้มีโอกาส ใกล้ชิดธรรมชาติ แต่ก็มีข้อควรระวังในการปลูกฝังความรักซาบซึ้งนี้ กล่าวคือ ไม่ใช่เป็นการบังคับ ให้เด็กชอบหรือบังคับให้เกิดความเพลิดเพลิน หากแต่จะเป็นการค่อยเป็นค่อยไป ถ้าครูไม่กระทำ

อย่างเร่งรีบ ใจร้อนแล้ว ก็ย่อมจะมีความหวังว่าปลูกฝังความรักซาบซึ้งนั้น จะประสบความสำเร็จ
ได้

3. การศึกษาย่อมจะมีโอกาสที่จะเสริมคุณค่า ในสุนทรียะโดยอาศัยกิจกรรม อื่นๆ เป็นสื่อ ซึ่ง
สุนทรียภาพในลักษณะนี้อาจจะไม่จำเป็นจะต้องเป็นธรรมชาติหรือศิลปะ แต่เป็น กิจกรรมต่างๆ ที่
จะช่วยส่งเสริมให้ คนเกิดความเพลิดเพลินเจริญใจ เพิ่มชีวิตชีวาให้แก่ การประดิษฐ์ต่างๆ เหล่านี้
ล้วนแต่เป็นกิจกรรมที่จะสร้างเสริมให้คนเกิดสุนทรียภาพได้ทั้งสิ้น

วิรุณ ตั้งเจริญ (2532) กล่าวว่า การสอนศิลปะในวัยเด็กนั้นสามารถทำให้ผู้เรียน พัฒนาวุฒิภาวะ
ได้ใน 3 ด้าน ดังนี้คือ (1) วุฒิภาวะทางทัศนคติ ศิลปศึกษามุ่งพัฒนาให้เด็กมีความรักศิลปะ
สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ เห็นคุณค่าบทบาททางศิลปะในชีวิตและสังคม เห็นคุณค่าวัฒนธรรมและ
ความดีงาม เห็นคุณค่าของอดีต ปัจจุบันและอนาคต (2) วุฒิภาวะทางการรู้คิด ศิลปศึกษามุ่ง
พัฒนาให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจในศิลปะ ประวัติศาสตร์ศิลป์ ทั้งของตนเองและสังคม ดุลยภาพ
ทั้งของไทยและสากล ศิลปะที่สัมพันธ์กับ มนุษย์ สังคม และระบบเศรษฐกิจ (3) วุฒิภาวะทางการ
แสดงออก ศิลปศึกษามุ่งพัฒนาให้ทำงานศิลปะ พัฒนาการทางงาน อดิเรก ใช้ศิลปะช่วยเหลือวิชา
อื่น เพื่อชีวิตประจำวัน พื้นฐานการศึกษาต่อ หรืออาชีพในอนาคต

ความสำคัญของสุนทรียภาพนั้นมีส่วนในการพัฒนาบุคคล ในด้านวุฒิภาวะ การเห็นคุณค่าของสิ่ง
ที่อยู่รอบตัว มีประโยชน์ในการใช้พัฒนาด้านจิตใจในด้านต่างๆ รวมทั้งใช้ในการพัฒนาทักษะชีวิต
ของประชากร ของประเทศได้

5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างสุนทรียภาพและศิลปะวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

เนื่องจากสุนทรียภาพเป็นเรื่องของความรู้สึกนึกคิดเกี่ยวกับความงาม ดังนั้นสุนทรียภาพจึงมี
ความสัมพันธ์โดยตรงกับศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการ
ดำรงชีวิตที่นอกเหนือไปจากปัจจัยสี่ เพราะมนุษย์ต้องการแสดงออก ต้องการรับรู้ทางความรู้สึก
และจิตใจด้วย จึงเห็นได้ว่า สุนทรียภาพ ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์เหมือน
ลูกโซ่ที่คล้องเกี่ยวกันไปอย่างต่อเนื่องและมีผลกระทบต่อจิตใจและคุณภาพชีวิตของมนุษย์โดยตรง
หากคนในชาติขาดสิ่งเหล่านี้จะทำให้เป็นคนหยาบกระด้างไม่เห็นคุณค่าของความงามดังนั้นควร
ต้องเร่งสร้างเสริมความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับสุนทรียภาพ ศิลปะ วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมให้แก่
เยาวชนในชาติ

วีรยุทธ เกิดในมงคล (2544) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์กันระหว่าง สุนทรียศาสตร์และศิลปะไว้ว่า สุนทรียศาสตร์ คือ การศึกษาเรื่องการรับรู้ คุณภาพทางสุนทรียภาพ หรือประสบการณ์ ทางสุนทรียภาพ การตอบสนองหรือประสบการณ์ ที่มีลักษณะพิเศษที่งานศิลปะ หรือสิ่งธรรมชาติ ให้เกิดขึ้นมา โดยมีได้ จำกัดขอบเขต เฉพาะผลงานศิลปะเท่านั้น โดยภาพรวม ขอบเขต สุนทรียศาสตร์ นั้นกว้างกว่าปรัชญาศิลปะ เมื่อสุนทรียศาสตร์ศึกษาสุนทรียภาพจากสิ่ง ธรรมชาติ ด้วยในขณะที่ขอบเขตของปรัชญาศิลปะ คือ การศึกษาเรื่องธรรมชาติของผลงานศิลปะ และการสร้างสรรค์ผลงาน ปรัชญาศิลปะอาจจะ ไม่พิจารณาเรื่องประสบการณ์ทางสุนทรียะหรือคุณสมบัติทางสุนทรียภาพในฐานะที่เป็นองค์ประกอบที่จำเป็นของผลงานศิลปะทั้งหมด

วิรัตน์ พิชญ์ไพบุญย์ (2516) ได้กล่าวถึงคุณค่าของศิลปะที่มีต่อสังคมว่า เมื่อบุคคลใดมีความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมแล้ว ศิลปะก็จะเป็นพื้นฐานสำคัญที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการของ บุคคลนั้นให้มีค่าต่อสังคมได้ เพื่อส่งเสริมให้รู้ถึงความงดงาม มีความเข้าใจและตระหนักในคุณค่า ของศิลปวัฒนธรรม

5.4 การจัดการเรียนรู้สุนทรียภาพ

กระทรวงศึกษาธิการ (ผดุง พรหมมูล, 2540) ได้กำหนดให้หัวข้อสุนทรียภาพทางศิลปวัฒนธรรม เป็นหัวข้อหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีการสร้างคู่มือการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่ มาตรฐานการศึกษาทางด้านศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ได้มี ความรู้ความเข้าใจ ตระหนักและเห็นคุณค่าของสุนทรียภาพทางศิลปวัฒนธรรม และเพื่อให้ครูมี ความเข้าใจได้แนวคิดในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แต่ ตนเอง การสอน โรงเรียนและชุมชน โดยที่มาตรฐานนี้ได้สร้างไว้เมื่อปี พ.ศ. 2539 แต่ไม่ได้มีการ พัฒนาต่ออีก หากแต่มีหัวข้อในการประเมินในการประกันคุณภาพทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับ สุนทรียภาพทางศิลปวัฒนธรรม ในการประเมินสถานศึกษาเท่านั้น โดยที่การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจและคุณค่าทางสุนทรียภาพในศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมอาจทำได้หลายประการ ดังนี้

(1) การจัดการเรียนการสอน สามารถทำได้โดยทำเป็นกระบวนการให้ความรู้ที่มีลักษณะเป็นการ ปลุกฝังความรู้ ความคิด ทักษะ และทักษะในการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ โดยการบวนการ เรียนการสอนควรมีทั้งในด้านศาสนา ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น

เกี่ยวกับประเพณีหรือวันสำคัญต่างๆ ครูอาจจะพูดคุยหรือเล่าเรื่องเกี่ยวกับวันสำคัญดังกล่าว บางครั้งอาจจะบูรณาการกิจกรรมศิลปะ ดนตรี การแสดง การเล่าเรื่อง ที่เกี่ยวข้องกันได้อีกด้วย

(2) การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียน สภาพแวดล้อมเหล่านี้ประกอบด้วย อาคาร สถานที่ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด สนาม บริเวณโรงเรียน นักเรียน ครู ผู้บริหาร และบุคคลอื่นๆ ที่ปฏิบัติหน้าที่ในโรงเรียนนั้นๆ โรงเรียนที่สะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ทำให้สมาชิกที่อยู่ในโรงเรียนมีความสุข เกิดสุนทรียภาพในสิ่งแวดล้อม แนวทางการสร้างสภาพแวดล้อมของโรงเรียน ให้นำเรียนสามารถกระทำได้ดังนี้ (2.1) การรักษาความสะอาด (2.2) การสร้างความเป็นระเบียบ (2.3) การสร้างความร่มรื่น (2.4) การสร้างความงามทางจิตใจ

(3) การศึกษาสุนทรียภาพจากแหล่งศิลปวัฒนธรรมชุมชน เป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยปลูกฝังให้นักเรียน รู้สึกชื่นชมและเห็นคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นของตนเอง ส่วนใหญ่จะมีคุณค่าทางด้านฝีมือ ความประณีตงดงามในเชิงการช่าง ระเบียบแบบแผนในการสร้างสรรค์ และคุณค่าทางภูมิปัญญาที่แฝงอยู่ในผลงานเหล่านั้น

(4) การอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยการจัดกิจกรรมที่เชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่มีอยู่ในธรรมชาติมาใช้ในกระบวนการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม โดยที่ทั้ง 4 ประเด็นเป็นแนวทางการสร้างความซาบซึ้งทางสุนทรียภาพทางศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม โดยที่ครู อาจารย์และผู้บริหารอาจจะได้กระทำอยู่แล้ว หรืออาจจะมีวิธีการที่แตกต่างกันออกไป แต่นำไปสู่เป้าหมายเดียวกัน

มาตรฐานลักษณะอันพึงประสงค์หรือความคาดหวังที่จะให้เกิดกับบุคคลที่ได้รับการปลูกฝังและพัฒนาทางด้านสุนทรียภาพ โดยเป็นการเชื่อมโยงระหว่างความรู้สึกทางด้านความงามกับแนวทางการดำเนินชีวิตทั้งทางด้านสังคมศาสตร์และจริยศาสตร์ ลักษณะอันพึงประสงค์หรือคาดหวังให้เกิดกับบุคคลที่ได้รับการปลูกฝังและพัฒนาทางด้านสุนทรียภาพ ซึ่งอาจสะท้อนให้เห็นทางด้านพฤติกรรมหรือความรู้สึกนึกคิดในสังคมที่มีอยู่ร่วมกัน มีดังนี้ (1) เป็นผู้ที่มีความรักในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2) เป็นผู้ที่มีจิตใจละเอียดอ่อนประณีตและมีระเบียบ (3) เป็นผู้ที่มีความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมของตนเองและชนชาติอื่น (4) เป็นผู้ที่มีความรักในเสรีภาพและจินตนาการในความรักในเสรีภาพ (5) เป็นผู้ที่มีความสำนึกในการสร้างสมความดี โดยแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีความรักในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีความเข้าใจในธรรมชาติได้นั้นควรให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากธรรมชาติ เนื่องจากความงามในธรรมชาติเป็นบ่อเกิดแห่งองค์ความรู้ทางด้านสุนทรียภาพ

หลังจากนั้นจึงค่อยๆ ชี้ให้ผู้เรียนเห็นถึงองค์ประกอบอื่นๆ ที่แวดล้อมในชีวิต ไม่ว่าจะเป็นชีวิตของ คน สัตว์ พืช ที่ต้องอาศัยพึ่งพาซึ่งกันและกัน ด้วยการแสดง เปรียบเทียบ ให้เกิดความเข้าใจในหลักเกณฑ์ ความงามเบื้องต้นทางด้านคุณภาพสัดส่วน จังหวะ ความกลมกลืน ความขัดแย้ง ความแตกต่าง การสร้างส่วนเด่น ส่วนรอง และควมมีเอกภาพ จากสิ่งที่มีอยู่แล้วในธรรมชาติ กระบวนการเรียน การสอนให้เข้าใจความงามจากธรรมชาตินี้ ยังก่อให้เกิดจิตสำนึกในคุณค่าเกิดความรู้สึกหวงแหน ต้องการปกป้องรักษา ป่าเขา ต้นน้ำ ลำธาร ท้องทะเล และร่วมกันแก้ไขวิกฤติการณ์ของ สภาพแวดล้อมในปัจจุบันให้ดีขึ้นได้อีกด้วย

ความเข้าใจในกฎเกณฑ์พื้นฐานของความงาม จะค่อยๆ ชักนำเชื่อมโยงให้เข้าไปสู่การรับรู้ ชื่นชม ผลงานศิลปกรรมแขนงต่างๆ เป็นลำดับต่อเนื่องกันไปทั้งจิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ ดนตรี วรรณกรรม ซึ่งศิลปินก็ได้ใช้หลักเกณฑ์เดียวกันนี้สร้างสรรค์ความงามให้ปรากฏในผลงาน ศิลปกรรมของแต่ละยุค แต่ละสมัย แต่ละเชื้อชาติ แตกต่างกันไป

2. เป็นผู้ที่มีจิตใจละเอียดอ่อนประณีตและมีระเบียบ

ผู้เรียนควรจะได้รับการพัฒนาสัญชาตญาณทางให้มีจิตใจที่ละเอียดอ่อนประณีตและมีระเบียบ ซึ่ง จะนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ รู้จักการจัดระเบียบ ตกแต่งที่อยู่อาศัย ให้เกิดความ สะอาดเรียบร้อย รู้จักเลือกเฟ้นหาสิ่งที่สวยงาม รู้จักการตกแต่งการจัดสวนเพื่อเพิ่มความเด่นสง่า หรือความร่มรื่นให้แก่บ้าน โรงเรียน และสถานที่ต่างๆ ให้เกิดความสะอาดตา สะอาดใจ มีความ พิถีพิถันในการแต่งกาย ส่งเสริมบุคลิกภาพให้สง่างาม ได้คิดค้นสร้าง “ความงาม” เพื่อสนองความ ต้องการของตนเอง มีจิตใจอันประณีต อ่อนโยน ที่จะโน้มเอียงไปสู่การประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม เป็นสิ่งกระตุ้นหล่อหลอมให้เกิดพัฒนาการทางด้านบุคลิกภาพให้เป็นผู้ที่มีจินตนาการมีความคิด สร้างสรรค์ กล้าแสดงออก ที่เป็นประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกันในสังคม

3. เป็นผู้ที่มีความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมของตนเองและชนชาติอื่น

การให้ผู้เรียนได้ศึกษาเรียนรู้และเข้าถึงความงามในด้านศิลปะ ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึง วัฒนธรรมนั้นๆ และก่อให้เกิดความรัก ห่วงเห่นในศิลปวัฒนธรรม เกิดความมั่นคงของชาติ คิด ร่วมมือกันทำนุบำรุงอนุรักษ์ สืบทอดให้ยั่งยืนเพื่อเป็นเครื่องหมายแสดงให้เห่นถึงอารยธรรมความ เจริญ และเอกลักษณ์ของสุนทรียภาพทางเชื้อชาติที่ไม่เหมือนใคร ช่วยทำให้ผู้เรียนเกิดความตื่นตัว ต่อความเป็นไปของชีวิตตน ส่งเสริมให้เกิดความรัก ความผูกพัน ความเข้าใจอันดีต่อกัน

4. เป็นผู้ที่มีความรักในเสรีภาพและจินตนาการในความรักในเสรีภาพ

สุนทรียภาพสามารถเป็นแรงบันดาลใจให้ประชาชนมีความกระตือรือร้นในการพัฒนารสนิยมของตัวเอง เนื่องจากการปลูกฝังและพัฒนาให้ผู้เรียนเห็นคุณค่า ที่เป็นผลจากความมีเสรีภาพในการสร้างสรรค์ ทำให้มีอิสระในการแสดงอารมณ์ ความคิดอย่างอิสระ มีเสรีภาพในการสร้างสรรค์ มาอิสระในการแสดงอารมณ์ มีความคิดอย่างอิสระ

5. เป็นผู้ที่มีความสำนึกในการสร้างสมความดี

คุณธรรมถือเป็นศิลปะในการดำรงชีวิตอย่างหนึ่ง การบรรลุถึงความงามของคุณธรรม ถือเป็น การสร้างเสริมให้มีคุณธรรมวิธีหนึ่ง การที่ผู้เรียนเข้าถึงและเข้าใจในเรื่องของความงามและความดีซึ่ง ถือว่าเป็นสิ่งที่คล้ายคลึงกันเพราะว่าเป็นเรื่องของคุณค่า เป็นอารมณ์ ความรู้สึกพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจ สุนทรียภาพในศิลปะและคุณธรรมมีความสัมพันธ์กันเนื่องจากทั้งคู่เป็นเรื่องของความรู้สึก มากกว่าเหตุผล (ผดุง พรหมมูล, 2540)

การสอนสุนทรียภาพยังปรากฏเป็นวิชาในระดับอุดมศึกษาดังเช่น จากหลักสูตรวิชาสุนทรียภาพของชีวิต (Aesthetic Appreciation) ของสถาบันราชภัฏ ปี 2542 ได้ให้ความหมายของการสอนสุนทรียศาสตร์ไว้ดังนี้ ความหมายของสุนทรียศาสตร์เชิงการคิดกับสุนทรียศาสตร์เชิงพฤติกรรม ความสำคัญของการรับรู้กับความเป็นมาของศาสตร์ทางการเห็น (The Art of Imagery) ศาสตร์ทางการได้ยิน (The Art of Sound) และศาสตร์ทางการเคลื่อนไหว (The Art of Movement) ไปสู่ทัศนศิลป์ (Visual Arts) ศิลปะดนตรี (Musical Arts) และศิลปะการแสดง (Performing Arts) ผ่านขั้นตอนการเรียนรู้เชิงคุณค่า จาก ระดับการรำลึก (Recognition) ผ่านขั้นตอนความคุ้นเคย (Acquaintance) และ นำเข้าสู่ขั้นความซาบซึ้ง (Appreciative) เพื่อให้ได้มาซึ่งประสบการณ์ของความซาบซึ้งทางสุนทรียภาพ (Aesthetic Appreciation)

ในระดับประถมศึกษาหรือก่อนปฐมวัยนั้น มะลิฉัตร เอื้ออนันท์ (2545) กล่าวว่า สาระทางศิลปะ ในระยะแรกๆ ของเด็กนั้นน่าที่จะเรียนรู้กับสิ่งรอบๆ ตัวสิ่งใกล้ตัวเด็กเป็นสำคัญ ให้เด็กได้รู้ได้เห็น ว่า ถ้าเรามองหา เราก็จะเห็นว่าศิลปะนั้นมีอยู่รอบตัว และในทางกลับกันคุณสมบัติทางการเห็น (เส้น สี รูปร่าง รูปทรงพื้นผิวและแสงเงา) นั้นสามารถมองเห็นในทุกสิ่งแม้มิใช่ผลงานศิลปะ เราสามารถมองเห็น ความงามของเส้นสาย สี รูปร่างในธรรมชาติ ฯลฯ สิ่งสำคัญอยู่ที่ผู้สอนเปิดโอกาสให้สื่อการเรียนรู้มี ความหลากหลายมิใช่ติดยึดอยู่กับผลงานวิจิตรศิลป์เท่านั้น โอกาสที่ผู้เรียนจะได้สัมผัสกับการรู้สึก นึกคิด จิตสำนึก คุณค่า ศิลปกรรม จริยธรรม ย่อมเกิดขึ้นได้โดยไม่ยาก และให้ความเห็นอีกว่าการ เรียนการสอนได้รับผลดีที่สุดก็ต่อเมื่อนักเรียนได้รับการสนับสนุนให้ค้นพบ ความคิด และโครงสร้าง พื้นฐานตามหลักเกณฑ์สาระความรู้ในสาขาที่ตนเรียน

ในการวางแผนการสอนนั้นมีขั้นตอนต่างๆดังนี้ (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2545) (1) วิธีสอน (2) การกำหนดจุดประสงค์ทางการเรียน (3) เนื้อหาทางศิลปะ (4) กิจกรรมและกระบวนการเรียนการสอน (5) สื่อที่ควรเลือกใช้ในการสอน (6) วัสดุอุปกรณ์ (7) การประเมินผล โดยที่แต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. วิธีสอน

วิธีสอนเป็นส่วนหนึ่งที่ครูควรจะให้มีความสำคัญและเลือกให้เหมาะสม แต่ว่าจะไม่เป็นที่จะต้องมุ่งไปที่วิธีสอนแต่เพียงอย่างเดียวอย่างเอาเป็นเอาตาย หรือใช้อย่างหลากหลายเกินไปเสียทุกคาบ แต่ทุกๆขั้นตอนรวมทั้งเนื้อหาประสบการณ์ควรเลือกสรรมาและใช้อย่างผสมผสานร่วมกันไป การสอนในกลุ่มการสร้างมโนทัศน์ (Concept Formation) นั้นเป็นกระบวนการที่เหมาะสมในการสอนเนื้อหาทางวิชาทางศิลปะ ซึ่งเป็นวิธีการสร้างความคิดอย่างเป็นระบบนั่นเอง โดยที่วิธีสอนในกลุ่มนี้นั้นมีวิธีการสอนได้หลากหลายเช่น (1.1) วิธีสอนการคิดเชิงอุปนัย (Inductive Thinking) (1.2) วิธีสอนแบบสืบสอบ (Inquiry Training) (1.3) วิธีสอนการเสาะหามโนทัศน์ (Concept Attainment) (1.4) วิธีสอนการจำ โดยที่วิธีสอนแต่ละวิธีมีรายละเอียดแตกต่างกันดังนี้ (มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2545)

1.1 วิธีสอนการคิดเชิงอุปนัย (Inductive Thinking) เป็นวิธีสอนการสร้างมโนทัศน์ที่สามารถนำไปใช้ในการสร้างการเรียนรู้ทั้งในด้านกายภาพและคุณภาพ โดยเป็นการสอนที่มีกระบวนการเรียนรู้ที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ สร้างมโนทัศน์ ผูกให้ผู้เรียนได้แจ่มแจ้งและจำแนกหมวดหมู่

1.2 วิธีสอนแบบสืบสอบ (Inquiry Training) เป็นกระบวนการเรียนการสอนนี้ค้นคิดโดย เจ. ริชาร์ด ซัคแมน เพื่อพัฒนาผู้เรียนในลักษณะกระตุ้นเร้าให้ผู้เรียนค้นหาวิเคราะห์ด้วยการคิดอย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ ในการเรียนการสอนเหล่านี้ผู้สอนจะเป็นผู้ทำการกระตุ้นเร้าด้วยปัญหา หรือคำถามซึ่งมาจากการวางแผนอย่างมีคุณภาพ เป็นประเด็นย่อยๆที่ไม่กว้างจนเกินไปหรือยากที่จะหาคำตอบ ผู้สอนสร้างสถานการณ์และคอยช่วยเหลือแนะนำผู้เรียนแต่จะไม่เป็นการบอกข้อมูลหรือสอนโดยตรง เมื่อผู้เรียนพบประเด็นปัญหาก็นำทางไปสู่ขั้นตอนต่อไปคือการแก้ปัญหาซึ่งจากจุดนี้อาจจะมีการวิเคราะห์ผลที่ได้จากการแก้ปัญหาของผู้เรียนต่อไปได้อีก

1.3 วิธีสอนการเสาะหามโนทัศน์ (Concept Attainment) เป็นการสอนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนในการคิดหาเหตุผลเชิงอุปนัย และสามารถชี้พัฒนาและวิเคราะห์หามโนทัศน์ต่างๆของผู้เรียนได้ด้วย

1.4 วิธีสอนการจำ ก่อนอื่นต้องยอมรับว่าการสอนแบบท่องจำนั้นเป็นทางหนึ่งในการเรียนรู้ แต่ว่าจากการค้นคว้าเรื่องกลไกการทำงานของสมองนั้นพบว่า สมองมนุษย์มีระบบที่ใช้ในการจดจำน้อยมาก สมองเรียนรู้ผ่านการบวนการแก้ปัญหาได้สวนทวนความหรือวิเคราะห์หรือพิจารณาวิจารณ์ได้ดีและมีประสิทธิภาพมากกว่า ในช่วงพัฒนาการปีแรกของเด็กนั้นวิธีสอนการจำอาจช่วยเพิ่มพูนความสามารถในการเรียนรู้ซึ่งเป็นการจำจากการที่เด็กถามซ้ำๆ เพื่อให้เด็กมีความสามารถในการเก็บสะสมข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ

2. การกำหนดจุดประสงค์ทางการเรียน

คำว่าจุดประสงค์ทางการเรียน หรือจุดประสงค์การเรียนรู้ มาจากคำว่า Learning Objective หมายถึง ความประสงค์ที่ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนได้รับจากการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่ผู้สอนมุ่งให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนหลังจากที่ผู้เรียนได้เรียนบทเรียนนั้นๆ หรือผ่านประสบการณ์การเรียนรู้ในกิจกรรมนั้นๆ บางครั้งอาจใช้คำว่า วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม (Behavioral Objective) .ในการกำหนดจุดประสงค์ทางการเรียนต้องคำนึงถึงการประเมินผลควบคู่กันไป เนื่องจากเมื่อผู้สอนมุ่งหวังว่าผู้เรียนจะได้เรียนรู้ในสิ่งใด ในเวลาประเมินก็ควรประเมินว่าในที่สุดแล้วผู้เรียนได้รับสิ่งนั้นหรือเกิดสิ่งนั้นขึ้นหรือไม่

ตัวอย่างของพฤติกรรมสามารถแบ่งได้เป็นหมวดต่างๆได้ดังนี้ ความรู้ (Knowledge) ความเข้าใจ (Comprehension) การวิเคราะห์ (Analysis) การประเมินค่า (Evaluation) การนำไปใช้ หรือการประยุกต์ใช้ (Application) และการสังเคราะห์ (Synthesis) ในที่นี้จะขอลำถึงพฤติกรรมในหมวดการประเมินค่าซึ่งสามารถประเมินผลเป็นความสามารถในด้าน (2.1) พุทธิพิสัยและ (2.2) จิตพิสัย เท่านั้น

2.1 การประเมินผลในด้านพุทธิพิสัย เป็นการประเมินเชิงปริมาณ (Quantitative) ในการพิจารณาตัดสินคุณประโยชน์ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Instrumental Value) การคิดวิเคราะห์โดยให้หลักเกณฑ์ที่เป็นเครื่องพิจารณาตัดสินหรือวัดผลเพื่อที่สามารถตัดสินได้ว่าถูกต้องหรือไม่ถูกต้อง ใช้การได้หรือใช้การไม่ได้ มีประสิทธิภาพหรือไม่ มีประโยชน์หรือไม่ เป็น การพิจารณาด้วยเหตุและผลหรือเรียกได้ว่าเป็นการประเมินเชิงศาสตร์ ซึ่งมีพฤติกรรมย่อยๆดังนี้ ตัดสินเลือก (Decide), ตัดสินใจ (Determine), วิจารณ์ (Criticize), วัดผล

(Measure), ประมาณการจัดอันดับ (Estimate, Rank, Rate, Grade), เสนอแนะหรือแนะนำ (Recommend)

2.2 การประเมินผลในด้านจิตพิสัย เป็นการประเมินเชิงคุณภาพ (Qualitative) ในการพิจารณาตัดสินถึงคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง (Intrinsic Value) เป็นการประเมินผลที่แสดงออกถึงพฤติกรรมทางจิตใจ ความรู้สึก อารมณ์ของผู้เรียน เป็นการประเมินโดยอาศัยทัศนะ ทัศนียม ค่านิยมและความรู้สึกส่วนตัว เพื่อสามารถตัดสินคุณค่า ว่าดีหรือไม่ดี สวยงามหรือไม่สวยงาม ไพเราะหรือไม่ไพเราะ สนุกหรือไม่สนุก มีพฤติกรรมยอมดั่งนี้ ตัดสินเลือก (Decide) แสดงทัศนะถึงการเลือกสรร ฟังพอใจ (Discriminate, Preference) ตีค่า ให้คุณค่า (Value, Appraise) ประเมินค่า (Evaluate)

3. เนื้อหาทางศิลปะ

เป็นการกำหนด ขอบข่ายสาระการเรียนรู้ ผู้สอนจะวางแผนเนื้อหาที่จะสอน โดยควรหันกลับไปพิจารณาวัตถุประสงค์ว่าต้องการจะให้ข้อมูลหรือจัดประสบการณ์เรียนรู้ให้กับผู้เรียนอย่างไร ในการวางแผนควรจะเป็นโครงการให้มีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่องเป็นระบบระเบียบ เช่น ผู้เรียนจะเรียนทั้งหมดที่คาบ แต่ละคาบจะเรียนเนื้อหาอะไรบ้าง กิจกรรมและกระบวนการเรียนการสอนจะมีอะไรบ้าง แต่ละกิจกรรมควรใช้อะไรเป็นสื่อในการสอน และใช้อย่างไร ตัวอย่างของเนื้อหาที่จะใช้สอน เช่น ให้ผู้เรียนที่เป็นเด็กสังเกตรับรู้ว่าศิลปะนั้นมีอยู่รอบตัว

4. กิจกรรมและกระบวนการเรียนการสอน

เป็นการนำเนื้อหาที่กำหนดไว้จากข้อ (3) มาวางแผนว่าจะจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนการสอนเช่นไร โดยในการวางแผนควรมีหัวข้อดังนี้ เนื้อหา การนำเข้าสู่บทเรียน การวิเคราะห์ ถกปัญหา และปฏิบัติ

5. สื่อที่ควรเลือกใช้ในการสอน

การเลือกสื่อนั้นมีผลอย่างมากต่อทิศทางของการวางแผนเลือกสรรและจัดกิจกรรมรวมทั้งกระบวนการสอนของผู้สอน สื่อไม่จำเป็นจะต้องเป็นสิ่งพิเศษหรือของมีราคาสูงที่ผู้สอนหรือหน่วยงานต้องจัดซื้อมาให้สิ้นเปลืองเสมอ แต่สื่อมีอยู่รอบตัวและสามารถให้ประสบการณ์และความรู้ที่หลากหลายให้กับผู้เรียนได้อย่างหลากหลาย ในที่นี้จะกล่าวถึง (5.1) ประเภทของสื่อและ (5.2) สื่อที่เกี่ยวข้องกับขอบข่ายสาระการเรียนรู้ เนื่องจากทั้ง 2 หัวข้อถือว่าเป็นประเด็นสำคัญในการเลือกสื่อ โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.1 ประเภทของสื่อ อาจแบ่งได้เป็น สื่อประเภทหนังสือและวารสารหรือนิตยสาร ภาพจำลองผลงานศิลปะ ประติมากรรมจำลองแบบ สิ่งแวดล้อม การไปทัศนศึกษา สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ และบุคลากร ผู้รู้

5.2 สื่อที่เกี่ยวข้องกับขอบข่ายสาระการเรียนรู้ อาจแบ่งได้เป็น สื่อที่ให้ประสบการณ์การรับรู้เกี่ยวกับคุณสมบัติและลักษณะของศิลปะ สื่อที่ให้ประสบการณ์การรับรู้เกี่ยวกับมิติทางศิลปะ สื่อที่ให้ประสบการณ์การรับรู้เกี่ยวกับวิถีทางต่างๆทางศิลปะ และสื่อที่ให้ประสบการณ์การรับรู้เกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรม

6. วัตถุประสงค์

ในการให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงในการแสดงออกนั้น การถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดและจินตนาการลงในผลงานเป็นสิ่งที่มีความต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน การปฏิบัติเป็นหนทางหนึ่งในการเสริมสร้างและพัฒนาทั้งทางกายและใจของผู้เรียน และเป็นหนทางหนึ่งสู่รากฐานทางสุนทรีย์ ประเด็นที่ผู้สอนควรคำนึงถึง ประเด็นด้านงบประมาณ และประเด็นด้านการจัดการ การจัดการที่ดีจะทำให้ผู้เรียนมีวัตถุประสงค์ที่เหมาะสมและสามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. การประเมินผล

การประเมินผลนั้นสามารถทำได้ในหลายระดับ ในการประเมินการสอนนั้น ผู้ประเมินครุภัณฑ์จากประเด็นของคุณสมบัติและกระบวนการสอนของคุณ เช่น

7.1 การวางแผนการสอนสอดคล้องกับโครงการสอนโดยรวมที่วางไว้

7.2 แผนการสอนมีเนื้อหากิจกรรมและกระบวนการที่ครบถ้วน

7.3 ผู้สอนส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง ซึ่งจะมีผลต่อการสร้างคนให้ใฝ่รู้ใฝ่เรียนไปจนตลอดชีวิต

7.4 ผู้สอนสามารถสื่อสารถ่ายทอดมโนทัศน์ต่างๆ ให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และคุณภาพ

7.5 ผู้สอนพิจารณาผลงานของผู้เรียนในลักษณะคำนึงถึงความสามารถและศักยภาพส่วนบุคคลหรือไม่

- 7.6 ผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์กับการคิดและกระทำเชิงสังคม การคิดร่วมกัน การให้ความเคารพต่อความคิดเห็นผู้อื่น และการร่วมมือกันทำงานเป็นหมู่คณะหรือไม่
- 7.7 ผู้สอนแสดงให้เห็นถึงความสามารถในความเข้าใจถึงว่า อะไรคือความสำคัญหลักและความสำคัญรองในการเรียนการสอนหรือไม่
- 7.8 ผู้สอนแสดงให้เห็นถึงทักษะในการสอนเป้าหมายที่มีความหลากหลายหรือบูรณาการหรือไม่
- 7.9 ผู้สอนแสดงให้เห็นถึงความมีมนุษยสัมพันธ์หรือไม่

จะเห็นได้ว่าการสอนสุนทรียภาพนั้นมีความสำคัญระดับชาติ มักพบได้ว่าการสอดแทรกในหลักสูตรในระดับต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาภาคบังคับ หรือในการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย แต่การสอนนั้นไม่ได้เป็นการสอนโดยตรง แต่มักเป็นการเรียนการสอนผ่านวิชาทางด้านศิลปะ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรง และได้ซึมซับเรื่องเกี่ยวกับคุณค่าของสิ่งรอบตัว

5.5 ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และแนวทางการสร้างสุนทรียภาพ

ความสัมพันธ์ของ แนวทางการสร้างสุนทรียภาพ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และ แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน มีความสัมพันธ์กัน โดยเฉพาะในด้านการเกิดที่เป็นประสบการณ์ตรงของผู้รับรู้ โดยผ่าน ผัสสะ หรือประสาทรับรู้ของมนุษย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย เน้นที่การเกิดประสบการณ์ที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งสามแนวคิดมีความเกี่ยวข้องกับ การเรียนรู้ทางร่างกาย สมอง และพฤติกรรม

ทั้ง 3 แนวคิดมีอารมณ์เป็นสิ่งร่วม ในการเกิดสุนทรียสนั้นอารมณ์ความรู้สึกความชอบหรือไม่ชอบ ความเคลิบเคลิ้ม หรือความรู้สึกเป็นสุขหรือทุกข์รวมไปกับสิ่งที่รับรู้โดยไม่ถูกบังคับ ถือเป็นลักษณะพื้นฐานของการเกิดประสบการณ์สุนทรียะ แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานถือว่าอารมณ์ของผู้เรียนมีส่วนสำคัญมากในการเรียนรู้ เน้นการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนถูกกระตุ้นด้วยความท้าทายและไม่สร้างความกลัว และไม่เน้นการกระทำที่ผิดหรือพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

ข้อแตกต่างของแนวคิดทั้ง 3 คือ การสร้างสุนทรียภาพเป็นการเน้นที่การเกิดตรรกะนิยมของมนุษย์ หลังจากการรับรู้ผ่านผัสสะ การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานเน้นการเกิดวงจรการเรียนรู้ของสมอง

หลังจากได้รับประสบการณ์ตรงผ่านประสบการณ์รับรู้ของมนุษย์ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์เน้นเรื่องการไตร่ตรองและทดลองหลังจากได้รับประสบการณ์ตรงของผู้เรียน

สรุป แนวทางการสร้างสุนทรียภาพ หมายถึงการสร้างให้มนุษย์มีสุนทรียรส โดยผ่านประสบการณ์ทางร่างกายคือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย การเกิดประสบการณ์สุนทรียะจะต้องมีองค์ประกอบที่ครบวงจรคือ สุนทรียวัตถุ มนุษย์ผู้รับรู้ และ อารมณ์ความรู้สึกที่เกิดขึ้น การสอนทางด้านสุนทรียภาพนั้นไม่สามารถสอนได้เป็นวิชาโดยตรง แต่มีการสอนได้ผ่านวิชาทางด้านศิลปะ แนวทางการสร้างสุนทรียภาพ สามารถเชื่อมโดยได้กับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน และแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ได้เป็นอย่างดี

ตอนที่ 6. เด็กด้อยโอกาสและหน้าที่ของครูผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส

ในตอนนี้จะกล่าวถึงลักษณะของเด็กด้อยโอกาสและความขาดโอกาสทางการศึกษา โดยจะแบ่งหัวข้อเป็นดังนี้ นิยามของเด็กด้อยโอกาส ประเภทของเด็กด้อยโอกาส สาเหตุของการเป็นเด็กด้อยโอกาส สถานการณ์เด็กด้อยโอกาส สถิติเกี่ยวกับเด็กด้อยโอกาสและการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

6.1 คำจำกัดความของเด็กด้อยโอกาส

หน่วยงานของรัฐและเอกชนเช่น กรมการศึกษานอกโรงเรียน, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ และ องค์การกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ ฯลฯ ได้ให้นิยามของคำว่าเด็กด้อยโอกาส ไว้เป็นจำนวนมาก และบางครั้งมีการเรียกชื่อแตกต่างกันออกไป เช่น เด็กด้อยโอกาส เด็กในสภาวะยากลำบาก หรือเด็กที่ถูกลืมนั่นเป็นต้น หลายๆหน่วยงานมีการระบุลักษณะเฉพาะของกลุ่มเป้าหมายเด็กอย่างชัดเจน เช่นเด็กเร่ร่อน เด็กติดยา เด็กพิการ ฯลฯ จึงขอกล่าวถึงนิยามบางนิยามที่เกี่ยวกับเด็กด้อยโอกาสไว้ดังนี้

กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2539) ได้นิยามศัพท์ไว้ว่า “เด็กด้อยโอกาส หมายถึง เด็กที่อยู่ในสภาวะที่ไม่เหมาะสม ยากลำบาก ไม่ได้ได้รับการศึกษาตามสมควรแก่วัย ขาดโอกาสที่จะได้รับบริการขั้นพื้นฐานจากรัฐ อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมต่อการพัฒนาทั้งร่างกายและจิตใจ ตกอยู่ในภาวะที่เสี่ยงต่อการกระทำผิดหรือถูกใช้เป็นเครื่องมือในทางมิชอบ ถูกละเลยเอาใจใส่จากสังคมและครอบครัว”

สำนักนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ได้ให้คำจำกัดความของเด็กด้อยโอกาสไว้ดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548) “เด็กด้อยโอกาสในบริบทของการให้บริการการศึกษา หมายถึงเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี (เว้นแต่กรณีที่ต้องดูแลเป็นพิเศษ ให้ขยายอายุเป็น 24 ปี) ที่ประสบปัญหาหรือตกอยู่ในภาวะยากลำบาก หรืออยู่ในสถานภาพที่ด้อยกว่าเด็กทั่วไป จำเป็นต้องให้ความช่วยเหลือพิเศษ เพื่อให้มีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีพัฒนาการที่ถูกต้องและเหมาะสมกับวัย สามารถบรรลุถึงศักยภาพสูงสุดของตนเองได้”

นิยามเกี่ยวกับเด็ก จาก มาตรา 4 ในพระราชบัญญัติ คุ้มครองเด็ก พุทธศักราช 2546 (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2546) ให้ความหมายเกี่ยวกับเด็กไว้ดังนี้

“เด็ก” หมายความว่า บุคคลซึ่งมีอายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส

“เด็กเร่ร่อน” หมายความว่า เด็กที่ไม่มีบิดามารดาหรือผู้ปกครองหรือมีแต่ไม่เลี้ยงดูหรือไม่สามารถเลี้ยงดูได้ จนเป็นเหตุให้เด็กต้องเร่ร่อนไปในที่ต่างๆ หรือเด็กที่มีพฤติกรรมใช้ชีวิตเร่ร่อนจนน่าจะเกิดอันตรายต่อสวัสดิภาพของตน

“เด็กกำพร้า” หมายความว่า เด็กที่บิดาหรือมารดาเสียชีวิต เด็กที่ไม่ปรากฏบิดามารดาหรือไม่สามารถสืบหาบิดามารดาได้

“เด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก” หมายความว่า เด็กที่อยู่ในครอบครัวยากจนหรือบิดามารดาหย่าร้าง ทั้งร้าง ถูกคุมขัง หรือแยกกันอยู่และได้รับความลำบาก หรือเด็กที่ต้องรับภาระหน้าที่ในครอบครัวเกินวัยหรือกำลังความสามารถและสติปัญญา หรือเด็กที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้

“เด็กพิการ” หมายความว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย สมอง สติปัญญา หรือจิตใจ ไม่ว่าจะความบกพร่องนั้นจะมีมาแต่กำเนิดหรือเกิดขึ้นภายหลัง

“เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด” หมายความว่า เด็กที่ประพฤติตนไม่สมควร เด็กที่ประกอบอาชีพหรือคบหาสมาคมกับบุคคลที่น่าจะชักนำไปในทางกระทำผิดกฎหมายหรือขัดต่อศีลธรรมอันดีหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมหรือสถานที่อันอาจชักนำไปในทางเสียหาย ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ และ องค์การกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (2553) ได้ให้ความหมายของเด็กด้อยโอกาสไว้ว่า เด็กด้อยโอกาส (Under Privileged Children หรือ Disadvantaged Children) หมายถึง กลุ่มเด็กที่ประสบกับปัญหาต่างๆ หรือตกอยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม หรืออยู่ในสภาพที่ด้อยกว่าเด็กโดยทั่วไป และต้องการความช่วยเหลือจากสังคมเป็นกรณีพิเศษ เพื่อให้มีชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีพัฒนาการที่ถูกต้องกับวัยและบรรลุถึงศักยภาพสูงสุด ตามความหมายดังกล่าวนี้ อาจเรียกเด็กด้อยโอกาสว่าเป็น “เด็กที่ตกอยู่ในสภาวะยากลำบาก”

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าเด็กด้อยโอกาส คือ บุคคลที่อายุต่ำกว่า 18 ปีบริบูรณ์ อยู่ในสภาพที่เป็นปัญหาทางด้านร่างกาย จิตใจ และสภาพสังคม ดำรงชีวิตอย่างยากลำบากหรือเสี่ยงอันตราย อยู่ในสภาวะแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม ขาดการดูแลจากครอบครัวหรือไม่ได้รับการศึกษาตามวัยอันสมควร มีพัฒนาการไม่ถูกต้องกับวัย และไม่สามารถเข้าถึงบริการทางสังคมตามมาตรฐาน

6.2 ประเภทของเด็กด้อยโอกาส

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก่ กรมการศึกษานอกโรงเรียน, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ และ องค์การกองทุนเพื่อเด็ก แห่งสหประชาชาติ ฯลฯ ได้จัดประเภทของเด็กด้วยโอกาสไว้แตกต่างกัน ตามลักษณะของความด้อยโอกาส สภาพปัญหาที่มีผลกระทบ หรือตามประเภทของความยากลำบาก ความด้อยโอกาส สามารถแบ่งได้เป็นหลายประเภทตามลักษณะและการจัดประเภทของหน่วยงานได้ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ ได้จัดประเภทของเด็กด้อยโอกาส โดยแบ่งเป็น 6 กลุ่มดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548)

1. เด็กถูกปล่อยปละละเลย ได้แก่ เด็กเร่ร่อน/ขอทาน เด็กถูกทอดทิ้ง และกำพร้า เด็กในสลัม/ชุมชนแออัด
2. เด็กถูกละเมิดสิทธิ ได้แก่ เด็กถูกทารุณ โสเภณีเด็ก เด็กถูกข่มขืนและแรงงานเด็ก
3. เด็กประพฤติตนไม่เหมาะสม ได้แก่ เด็กติดสารเสพติด เด็กตั้งครุภรณ์ออกสมรสหรือตั้งครุภรณ์ก่อนวัยอันควร เด็กก่ออาชญากรรม/ต้องคดี เด็กที่อยู่ในสถานพินิจ เด็กมั่วสุมในสถานบริการและสถานเริงรมย์
4. เด็กพิการทางกาย/ทางจิตใจ อารมณ์/ทางสติปัญญา และการเรียนรู้
5. เด็กขาดโอกาส/ยากจนเข้าไม่ถึงบริการ ได้แก่ เด็กไม่ได้เรียนหนังสือ เด็กถูกกรรมกร ก่อสร้าง ลูกกรรมกรว่างงาน เด็กชนกลุ่มน้อย เด็กยากจน เด็กที่ไม่ได้รับสัญชาติไทย เด็กที่ไม่มีสูติบัตรหรือทะเบียนบ้าน
6. เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ ได้แก่ เด็กเป็นเอดส์ เด็กกำพร้า เพราะพ่อแม่ตาย เพราะเอดส์

วัลลภ ตังคณานูรักษ์ (2535) ได้กล่าวถึง ปัญหาของเด็กด้อยโอกาสแต่ละกลุ่ม ในหนังสือชื่อเด็กที่ถูกลืมในสังคมไทย โดยที่เด็กแต่ละกลุ่มนั้นมีปัญหา ผลกระทบ และแนวทางแก้ปัญหาแตกต่างกัน เด็กกลุ่มต่างๆที่กล่าวถึงในหนังสือมีดังนี้ เด็กหิว เด็กถูกทิ้ง เด็กอ่อนในสลัม เด็กก่อสร้าง เด็กทาส เด็กเร่ร่อน เด็กขอทาน เด็กกองขยะ เด็กลูกครึ่ง โสเภณีเด็ก เด็กเถื่อน เด็กลูกชาเล้ง เด็กผิดเพศ เด็กติดยา เด็กถูกข่มขืน เด็กถูกทารุณ เด็กฆ่าตัวตาย และเด็กพิการ

กลุ่มนโยบายและแผนการขยายโอกาสทางการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ(2551) ได้ จำแนกประเภทเด็กด้อยโอกาสไว้เป็น 6 ประเภทคือ เด็กถูกปล่อยปละละเลย เด็กถูกละเมิดสิทธิ เด็กประพฤติตนไม่เหมาะสม เด็กพิการทางกาย/ทางจิตใจ อารมณ์/

ทางสติปัญญาและการเรียนรู้ เด็กขาดโอกาส/ยากจนเข้าไม่ถึงบริการ และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (2553) ได้จำแนกเด็กด้วยโอกาสหรือเด็กที่ตกอยู่ในสภาวะยากลำบากออกเป็นกลุ่มเด็กต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. เด็กถูกละเมิดสิทธิ เป็นกลุ่มเด็กที่ขาดโอกาสในการพัฒนาและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมในสภาพที่ด้อยกว่าเด็กทั่วไป รวมทั้งถูกระทำการในลักษณะของการละเมิดสิทธิเด็กที่พึงได้รับอีกด้วย โดยแบ่งเป็น

1.1 เด็กถูกทารุณ หมายถึง เด็กที่ถูกทำอันตรายหรือคุกคามต่อสุขภาพ หรือสวัสดิภาพ โดยบุคคลอื่น ด้วยการทำให้บาดเจ็บทั้งทางร่างกายและจิตใจ ด้วยการกระทำทารุณทางเพศ

1.2 แรงงานเด็ก หมายถึง เด็กที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ซึ่งทำงานโดยได้รับค่าตอบแทนในการทำงานหรือไม่ก็ตาม ในภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรมการผลิต พาณิชยกรรมและบริการ และงานขนส่ง

1.3 โสเภณีเด็ก หมายถึง เด็กทั้งหญิงและชายที่มีอายุ 18 ปี และต่ำกว่า ซึ่งประกอบอาชีพหารายได้จากการทำงานบริการทางเพศ

1.4 เด็กถูกข่มขืน หมายถึง เด็กอายุ 18 ปี และต่ำกว่าที่ถูกกระทำอาชญากรรมที่กระตุ้นพฤติกรรมทางเพศ หรือมีแนวโน้มไปในเรื่องเพศ ซึ่งผู้กระทำนั้นกระทำอย่างบังคับ มีการขู่ขู่ต่อเด็ก เพื่อให้เด็กตอบสนองตามความต้องการทางเพศของตนโดยเด็กนั้นไม่ได้ยินยอม

2. เด็กถูกปล่อยปละละเลย เป็นกลุ่มเด็กที่เสียเปรียบและขาดโอกาสที่จะพัฒนาตามวัย ตลอดจนเป็นกลุ่มเด็กที่สังคมมักไม่ค่อยให้ความสนใจหรือเอาใจใส่ดูแลเท่าที่ควร โดยแบ่งเป็น

2.1 เด็กที่อยู่ในครอบครัวยากจนมาก

2.2 เด็กถูกทอดทิ้ง

2.3 เด็กเร่ร่อน

2.4 เด็กถูกรกรรกรก่อสร้าง

2.5 เด็กในสลัม

2.6 เด็กชาวเขา

3. เด็กประพฤติตนไม่สมควรแก่วัย เนื่องจากลักษณะของตัวเด็กเอง สภาพปัญหาทางครอบครัว รวมทั้งสภาพแวดล้อมทางสังคมเมืองซึ่งมีส่วนทำให้เด็กเหล่านี้มีการกระทำหรือความประพฤติที่ไม่ถูกต้องหรือเบี่ยงเบนจากหลักเกณฑ์ของสังคม และอาจส่งผลให้เกิดปัญหาทางสังคมได้ในที่สุด ประกอบด้วย

- 3.1 เด็กติดยาเสพติดและสารระเหย
- 3.2 เด็กมีว่สูมในสถานบริการและสถานเริงรมย์
- 3.3 เด็กตั้งครรรณ์อกสมรส
4. เด็กพิการทางร่างกายและสติปัญญา ได้แก่ กลุ่มเด็กพิการต่างๆ ดังนี้
 - 4.1 เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น
 - 4.2 เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
 - 4.3 เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย
 - 4.4 เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

5. เด็กที่ได้รับเชื้อ หรือได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ ได้แก่ เด็กที่มีเชื้อเอช-ไอ-วี หรือเอดส์ เด็กที่อาจจะมีเชื้อเอช-ไอ-วี หรือเอดส์ เด็กกำพร้า และเด็กที่ถูกทอดทิ้ง เนื่องจากพ่อแม่ตายเพราะเชื้อเอช-ไอ-วี หรือเอดส์ และเด็กที่ไม่มีเชื้อเอช-ไอ-วี หรือเอดส์ แต่อยู่กับครอบครัวที่มีเชื้อเอช-ไอ-วี หรือเอดส์

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าการแบ่งประเภทของเด็กด้อยโอกาสนั้นแบ่งได้ 3 กลุ่ม คือ (1)เด็กด้อยโอกาสจากปัญหาของตัวเด็กเอง เช่น เด็กด้อยโอกาสจากความบกพร่องทางร่างกายหรือเจ็บป่วย เช่นเด็กที่ได้รับเชื้อ เด็กพิการทางร่างกายหรือสติปัญญา (2) เด็กด้อยโอกาสที่เกิดจากปัญหาทางครอบครัว เช่นเด็กเร่ร่อน เด็กในชุมชนแออัด เด็กที่อยู่ในครอบครัวยากจนมาก เด็กติดยาเสพติด (3) เด็กด้อยโอกาสที่เกิดจากปัญหาทางสังคม เช่น โสเภณีเด็ก เด็กถูกข่มขืน แรงงานเด็ก เด็กถูกทารุณ

6.3 สาเหตุของการเป็นเด็กด้อยโอกาส

จากหนังสือ สถานภาพและนโยบายเกี่ยวกับเด็กด้อยโอกาส โดยสถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (อนุตา นพคุณ, 2535) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมในภาพรวมนั้นมีกระทบต่อปัญหาเด็กด้อยโอกาส ทั้งในทางตรงและทางอ้อมหลายประการคือ

6.3.1 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ

การขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว ในปีพุทธศักราช 2532 โครงสร้างทางเศรษฐกิจเข้าสู่การผลิตที่มีภาคอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 25.6 ต่อผลผลิตรวมของประเทศ และสัดส่วนการผลิตในภาคเกษตรลดลงเหลือเพียงร้อยละ 15.1 ทำให้มีการอพยพเคลื่อนย้ายแรงงานจากภาคเกษตรเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมและบริการในเขตเมือง ซึ่งทำให้เกิดมีสิ่งแวดล้อมและสภาพความเป็นอยู่ที่เหมาะสมจึงมีผลต่อเด็ก

6.3.2 ปัญหาความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้

จากผลกระทบเรื่องการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดช่องว่างในการกระจายรายได้มากขึ้น สัดส่วนของประชากรที่อยู่ในข่ายยากจนยังมีอยู่มาก คือสูงถึงร้อยละ 25 ของประชากรทั้งประเทศ หรือมีผู้ที่อยู่ในข่ายยากจนถึง เกือบ 15 ล้านคน และถ้าพิจารณาความเหลื่อมล้ำของรายได้อันระหว่างกลุ่มครัวเรือนแล้วพบว่า กลุ่มครัวเรือนร้อยละ 20 แรกที่มีรายได้สูง กับกลุ่มครัวเรือนร้อยละ 20 หลังที่มีรายได้ต่ำสุด มีความแตกต่างเพิ่มขึ้นจาก 8 เท่าเป็น 12 เท่าตัว ในช่วงปีพุทธศักราช 2523-2532

6.3.3 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรและโครงสร้างครอบครัว

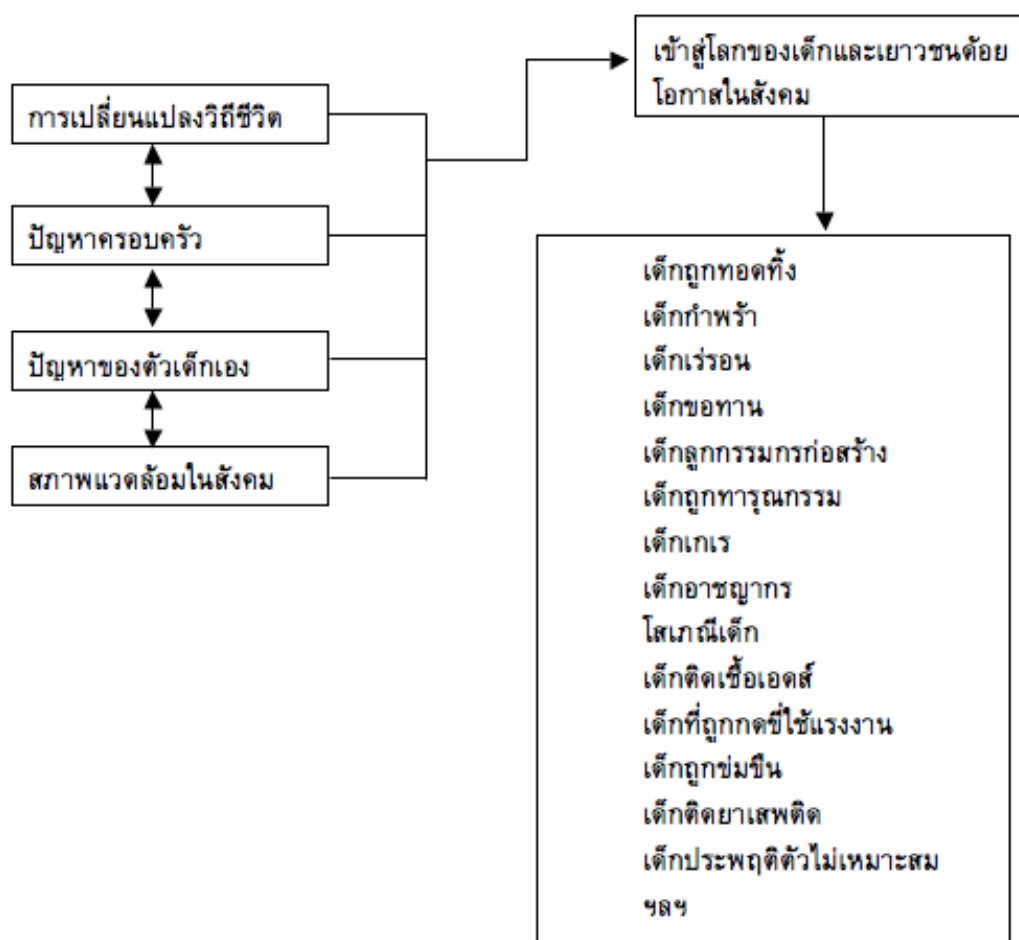
เนื่องด้วยความสำเร็จในด้านการลดอัตราการเพิ่มประชากร ทำให้ประชากรวัยเด็กมีแนวโน้มที่จะลดลงในขณะที่ประชากรวัยทำงาน วัยกลางคน และวัยสูงอายุ มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ในขณะเดียวกันโครงสร้างของครอบครัวมีขนาดเล็กลงจากการที่มีลูกน้อยลงทำให้เกิดครอบครัวเดี่ยว นอกจากนี้ยังมีสภาพสังคมสมัยใหม่ ภาวะบีบคั้นทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงด้านค่านิยมและวิถีการดำเนินชีวิต ทำให้สถาบันครอบครัวมีแนวโน้มที่อ่อนแอลงและแตกแยกมากขึ้น สถิติการหย่าร้างในปีพุทธศักราช 2532 สูงถึง 40,875 รายเมื่อเทียบกับปีพุทธศักราช 2523 24,922 ราย หรือเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 64 ในรอบ 10 ปี

ปัญหาเรื่องนี้กระทบกับจิตใจเด็กโดยตรง ทำให้เด็กขาดความอบอุ่น ขาดที่พึ่งพิงและเบื้อบ้าน เป็นแรงผลักดันให้หนีออกจากบ้านเป็นเด็กเร่ร่อนและประพติตนไม่เหมาะสม หรือเบี่ยงเบนจากหลักเกณฑ์ของสังคมและอาจส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมได้ในที่สุด

6.3.4 การเปลี่ยนแปลงสภาพสังคม ค่านิยม และวิถีการดำเนินชีวิต

จากการเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมจากชนบทมาเป็นสังคมเมืองที่มีความเป็นอุตสาหกรรมมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในสังคม และวิถีชีวิต ค่านิยม และวัฒนธรรม สังคม

สมัยใหม่เน้นความสำคัญของวัตถุ ทำให้คนต้องดิ้นรนแข่งขันมากขึ้น พ่อแม่จึงมีเวลาดูแลลูกน้อยลงและเนื่อง จากสังคมไทยเป็นสังคมเปิดที่ยอมรับวัฒนธรรมต่างชาติได้อย่างรวดเร็ว ทำให้มีผลต่อการปลูกฝังจริยธรรม ทศนคติ และค่านิยมที่ดีงามให้กับเด็ก และมีส่วนกระตุ้น ชักจูงให้เด็กมีพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ไม่เหมาะสม เช่นการมั่วสุมในอบายมุข การติดยาเสพติด ขायบริการทางเพศ หรือประกอบมิชฉาชีพ ซึ่งเป็นผลทำให้เกิดปัญหาอื่นๆตามมา เช่นการตั้งครรภ์นอกสมรส ทั้งเด็ก และการติตเชื้อเอดส์ ดังจะเห็นได้จาก รูปภาพ 8 วงจรชีวิตเด็กด้อยโอกาส

รูปภาพ 8 วงจรชีวิตเด็กด้อยโอกาส

จากหนังสือการศึกษาจากระบบโรงเรียนกับเด็กด้อยโอกาส(อาชัญญา รัตนอุบล, 2541) ได้กล่าวถึงผลกระทบทางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ที่มีลักษณะไม่สมดุลและมีการกระจายรายได้อย่างไม่เป็นธรรม ว่าทำให้เกิดผลกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน

และสถาบันครอบครัว พ่อแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้านมากขึ้น จึงมีผลกระทบต่อเด็กต้องอยู่ในสถานเลี้ยงเด็กจึงอาจทำให้เด็กขาดความรักความอบอุ่น และความเอาใจใส่เท่าที่ควร

อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2504-2538 เฉลี่ยสูงถึงร้อยละ 7.5 ต่อปี ในขณะที่รายได้เฉลี่ยของประชากรเพิ่มขึ้นในช่วงเวลาเดียวกัน จากปีละ 2,100 บาท มาเป็น 68,000 บาท หรือเพิ่มขึ้น ประมาณ 32 เท่า จนทำให้สัดส่วนประชากรที่อยู่ในภาวะยากจนลดลง จากร้อยละ 57 ในปี พุทธศักราช 2505 เหลือเพียงร้อยละ 13.7 ในปี 2535 ในขณะเดียวกัน ข้อมูลจากมูลนิธิสร้างสรรค์เด็กอ่อนในมติชนวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2539 กล่าวว่า โสเภณีเด็กอายุต่ำกว่า 16 ปี มีถึงกว่า 30,000-60,000 คน นอกจากนี้เด็กไทยในกรุงเทพฯ และเมืองใหญ่ 1 ใน 4 คน จะเติบโตขึ้นมาในครอบครัวที่แตกสลาย พ่อแม่แยกทางกัน และเด็กอีกนับแสนคนที่จะเกิดขึ้นมา จะใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนแออัดที่มีอยู่เกือบ 1,500 แห่งในกรุงเทพฯ และปริมณฑล

สรุป จะเห็นได้ว่าสาเหตุของการเป็นเด็กด้อยโอกาสนั้นเกิดจากการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วเกินไปของเศรษฐกิจและสังคม ที่ทำให้เกิดปัญหาความเหลื่อมล้ำในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม และครอบครัว สุดท้ายก็ไปกระทบกับวิถีการดำเนินชีวิตของเด็ก ทำให้ปัญหาของเด็กด้อยโอกาสมีแนวโน้มที่จะสูงมากขึ้นตามสภาพเศรษฐกิจที่พัฒนาและขยายตัวมากขึ้น

6.4 สถานการณ์เด็กด้อยโอกาส

วัลลภ ตังคณานูรักษ์ (2535) ได้แบ่งลักษณะสถานการณ์เด็กด้อยโอกาสตามวิกฤติการณ์ในหนังสือชื่อเด็กที่ถูกลืมในสังคมไทยไว้ 7 ประการดังนี้

1. ตกอยู่ในสภาวะของการเป็นโรคขาดสารอาหาร
2. ตกอยู่ในสภาวะขาดโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาตนในด้านต่างๆ
3. ตกอยู่ในภาวะต้องใช้แรงงานแต่วัยเด็ก
4. ตกอยู่ในห้วงอันตรายและสิ่งแวดล้อมที่เลวร้ายต่าง ๆ นานา
5. ตกเป็นเครื่องมือของผู้ใหญ่ในการทำมาหากิน
6. ตกอยู่ในอัตราเสี่ยงต่อการประทุพผิตได้โดยง่าย
7. ตกอยู่ในภาวะการณ์ถูกทารุณกรรมทั้งทางกายและจิตใจ

จากแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พุทธศักราช 2555-2559(คณะกรรมการส่งเสริมการ
พัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2555) ได้กล่าวถึงสถานการณ์การพัฒนากลุ่มเด็กโดยแบ่งตาม
สภาวะความเป็นอยู่ ได้แก่ กลุ่มเด็กในภาวะยากลำบาก กลุ่มเด็กที่มีความสามารถพิเศษ และกลุ่ม
เด็กปกติทั่วไป สำหรับสถานการณ์การพัฒนากลุ่มเด็กที่ต้องได้รับการคุ้มครองเป็นพิเศษและเด็ก
พิเศษ แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ได้แบ่งเด็กเป็นกลุ่มย่อยดังนี้

6.4.1 เด็กกับความรุนแรง

มีการกระทำรุนแรงต่อเด็กทั้งในครอบครัวและในโรงเรียน อีกทั้งยังมีการกระทำรุนแรงในระหว่าง
เด็กและเยาวชนต่างสถาบันจนถึงขั้นเสียชีวิต ผลการสำรวจปัญหาการรังแกกันในโรงเรียน
ดำเนินการในช่วงปีพุทธศักราช 2548-2549 ซึ่งพบว่า ครูส่วนใหญ่ ร้อยละ 60 มีทัศนคติว่า การตี
เด็กยังเป็นเรื่องที่เหมาะสมและยังใช้ความรุนแรงอื่น ๆ ในการสร้างวินัยสำหรับนักเรียน รวมถึง
การลงโทษทางกายที่มีลักษณะเป็นการทำร้ายร่างกาย และการลงโทษทางวาจาที่เป็นการทำร้าย
จิตใจ ในขณะที่เด็กนักเรียนมีการรังแกกันเองในห้องเรียนทั้งต่อหน้า ครูและในขณะที่ครูไม่อยู่ไม่
สังเกตเห็น หรือไม่สนใจ ผู้ปกครองไม่ตระหนัก เพื่อนไม่ช่วยเหลือ และเด็กเองก็ไม่บอกปัญหา ซึ่ง
ทำให้การแก้ปัญหาเป็นไปได้ยากนอกจากปัญหาการรังแกกันแล้วยังมีปัญหาการทะเลาะวิวาท
และยกพวกทำร้ายกันระหว่างโรงเรียนด้วย

6.4.2 เด็กพิการ

การสำรวจคนพิการโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติปี 2550 พบว่า มีจำนวนคนพิการทั่วประเทศ 1.87
ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 2.9 ของประชากรของประเทศ เป็นเด็กพิการอายุ 18 ปีลงมาที่เด็ด
ทะเบียน รวม 74,502 คน เป็นชาย 43,057 คน หญิง 31,445 คน แม้จะมีการจดทะเบียน คนพิการ
มาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2534 เพื่อให้คนพิการได้มีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพ แต่ยังคงพบปัญหา
เรื่อง การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ ที่จะทำให้คนพิการเข้าถึงและใช้บริการได้
จาก สวัสดิการต่าง ๆ ทั้งทางด้านการศึกษา การมีงานทำ และการใช้ชีวิตประจำวัน

6.4.3 เด็กที่ได้รับผลกระทบจากเอดส์

จากรายงาน ในเดือนมกราคม ปีพุทธศักราช 2551 มีจำนวนผู้ป่วยเอดส์ 345,196 ราย เสียชีวิต
แล้ว จำนวน 93,034 ราย แนวโน้มของผู้ป่วยและผู้เสียชีวิตลดลงกว่าในอดีต เนื่องจากการรักษา
ผู้ป่วยเอดส์ด้วยยาต้านไวรัส ทำให้ผู้ป่วยมีชีวิตที่ยืนยาวขึ้น ผู้ป่วยเอดส์ส่วนใหญ่ เป็นประชากร
หญิงวัยเจริญพันธุ์อายุ 15-29 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.80 ซึ่งจะมีผลต่อเด็กที่จะเกิดจาก ผู้ป่วยเหล่านี้
และพบว่าในกลุ่มวัยรุ่นที่อายุ 15-19 ปี เพศหญิงมีอัตราป่วยสูงกว่าเพศชาย 2:1 กลุ่มเด็กอายุ 0-

14 ปี มีอัตราป่วย คิดเป็นร้อยละ 3.97 ในจำนวนนี้เป็นเด็กต่ำกว่าวัยเรียนคิดเป็นร้อยละ 3.13 ปัจจัยเสี่ยงคือการมีเพศสัมพันธ์คิดเป็นร้อยละ 84.01 ใช้ยาเสพติดชนิดฉีดคิดเป็นร้อยละ 4.60 ติดเชื้อจากมารดาคิดเป็นร้อยละ 3.82 รับเลือดคิดเป็นร้อยละ 0.03 ไม่ทราบปัจจัยเสี่ยง และอื่น ๆ คิดเป็นร้อยละ 7.55 ทั้งกระทรวงสาธารณสุขได้มีความพยายามดำเนินการตามแผนป้องกันและแก้ไขอย่างต่อเนื่องแต่ปัญหายังคงปรากฏอยู่

6.4.4 กลุ่มเด็กยากจน

มีเด็กและเยาวชนยากจนที่ยังไม่สามารถเข้าถึงบริการการศึกษาและยังไม่สามารถได้รับทุนการศึกษาอย่างต่อเนื่องจนถึงชั้นเรียนจบตามเป้าหมายได้ แต่ทั้งนี้ยังไม่มีข้อมูลปรากฏชัดเจน

6.4.5 เด็กไร้สัญชาติ

ประเทศไทยได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาลูกหลานเด็กไร้สถานะ/ไร้รัฐ โดยการจดทะเบียนบุคคลและการจดทะเบียนการเกิดของเด็กกลุ่มต่าง ๆ ในปีพุทธศักราช 2546 และปีพุทธศักราช 2547 การดำเนินงานยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาสถานะและสิทธิของบุคคล พุทธศักราช 2548 การจัดการศึกษาแก่บุคคลที่ไม่มีหลักฐานทะเบียนราษฎรหรือไม่มีสัญชาติไทย ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 5 กรกฎาคม พุทธศักราช 2548 และการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องในช่วงปี พุทธศักราช 2550-2551 ได้แก่ กฎหมายเกี่ยวกับสถานะบุคคลในเรื่องสัญชาติและการทะเบียนราษฎร กฎหมายป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ กฎหมายคุ้มครองแรงงานและการทำงานของคนต่างด้าว ประมวลกฎหมายอาญาเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กที่ต้องเข้าสู่กระบวนการทางศาล การคุ้มครองที่เท่าเทียมกันของเด็กหญิง และเด็กชายในการถูกละเมิดทางเพศ และวิธีพิจารณาความอาญาเกี่ยวกับการถามปากคำ/การชี้ตัวผู้ต้องหาสำหรับเด็ก และเมื่อวันที่ 21 กันยายน พุทธศักราช 2553 ประเทศไทยได้มีการถอนข้อสงวน ข้อ 7 ของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติที่เป็นเรื่องของสถานะบุคคลและสัญชาติ นับเป็นโอกาสให้เด็กได้รับสถานะบุคคลและสัญชาติ (ซึ่งไม่ได้กำหนดว่าต้องเป็นสัญชาติไทย) ล้วนมีผลดี มีคุณค่าต่อเด็กและเยาวชนทั้งสิ้น แต่ทั้งนี้ ยังพบว่าในทางปฏิบัติ ยังมีความเข้าใจไม่ถูกต้องของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานรวมถึงการออกกฎระเบียบตามกฎหมายกำหนดยังไม่รวดเร็วทำให้เด็กไม่ได้สิทธิทั้งที่มีโอกาสแล้ว

6.4.6 เด็กในพื้นที่พักพิงของผู้หนีภัยจากการสู้รบ

ประเทศไทยยึดในหลักการไม่ผลักดันกลับผู้หนีภัยจากการสู้รบ จึงได้จัดพื้นที่พักพิงผู้หนีภัยจากการสู้รบจำนวน 9 แห่ง ใน 4 จังหวัดทางตอนเหนือ และตะวันตกติดบริเวณชายแดนไทย - พม่า ซึ่งรัฐบาลไทยได้ผ่อนปรนให้ผู้หนีภัยฯ จำนวนประมาณ 140,000 คน อาศัยอยู่ในประเทศไทยได้เป็น

การชั่วคราวตามหลักมนุษยธรรมจนกว่าจะเดินทางกลับประเทศได้ แต่ผู้หนีภัยฯ เหล่านี้ได้พักพิง อยู่เป็นระยะเวลายาวนานจนถึงรุ่นบุตรหลาน ในปัจจุบัน (ปีพุทธศักราช 2555) ไม่สามารถ เดินทางกลับได้เนื่องจากประเทศต้นทางยังไม่สามารถรับรองความปลอดภัยทำให้ประเทศไทยต้อง รับผิดชอบดูแลบุคคลเหล่านี้ตลอดมา โดยบางพื้นที่อยู่มายาวนานกว่า 30 ปี

6.4.7 เด็กบุตรแรงงานต่างด้าว

ประเทศไทยมีเป้าหมายในการจัดระบบเรื่องแรงงานต่างด้าวที่ชัดเจน โดยปรับเปลี่ยนนโยบายต่อ แรงงานหลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายในปีพุทธศักราช 2535 เป็นการผ่อนผันให้มีการจ้างแรงงาน ต่างด้าวอย่างถูกต้องตามกฎหมายในปีพุทธศักราช 2547 โดยเปิดให้รายงานตัวพร้อมผู้ติดตามที่มี อายุ 1 ปีขึ้นไป ซึ่งได้พบว่า มีแรงงานต่างด้าวประมาณ 1.3 ล้านคน และเพิ่มเป็น 1.52 ล้านคนใน ปีพุทธศักราช 2549 ในปีพุทธศักราช 2550 มีการต่ออายุการอยู่ในประเทศไทยของแรงงานต่าง ด้าวและบุตร ด้วยนโยบายที่ชัดเจนจากข้อตกลงทวิภาคีกับประเทศลาว พม่า และกัมพูชา ในการ จ้างงานและนำเข้าแรงงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยจดทะเบียนกับกระทรวงแรงงาน มี ทะเบียนราษฎร (แบบ ทร 38ก) และเลขประจำตัว 13 หลัก และได้รับการผ่อนผันให้ทำงานเฉพาะ พื้นที่

6.4.8 แรงงานเด็ก

มีงานวิจัยหลายเรื่องของสถาบันการศึกษาและองค์กรชุมชน คาดประมาณว่ามีแรงงานเด็ก ต่างชาติอย่างน้อย 100,000 คน ทำงานใน 43 จังหวัดที่ได้รับอนุญาตให้จ้างแรงงานต่างชาติ จาก การสำรวจกลุ่มตัวอย่างแรงงานเด็กที่ดำเนินการร่วมกันระหว่างรัฐบาลไทยกับองค์การแรงงาน ระหว่างประเทศ พบว่า ร้อยละ 35 เป็นแรงงานเด็กอายุน้อยกว่า 15 ปี ร้อยละ 63 ต้องทำงาน มากกว่า 8 ชั่วโมงต่อวัน

6.4.9 เด็กเร่ร่อน

มีงานวิจัยหลายเรื่องให้ข้อมูลว่ามีเด็กเร่ร่อน ประมาณ 20,000 คน ส่วนใหญ่เป็นขอทาน และ แรงงานเด็ก ภาครัฐและภาคเอกชนช่วยเหลือได้เพียง 5,000 คน

6.4.10 การแสวงประโยชน์ทางเพศจากเด็กและการค้าเด็ก

มีการใช้ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 276-285 ที่บัญญัติคุ้มครองเด็กที่ถูกกระทำทางเพศ และ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ ปีพุทธศักราช 2551 บัญญัติเรื่องการ ช่วยเหลือคุ้มครองสวัสดิภาพผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์ ว่าหากกระทำต่อเด็กอายุ 15-18 ปี มี

โทษทั้งจำคุกและปรับเพิ่มอีก 1 ใน 3 และหากกระทำต่อเด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี ต้องรับโทษเป็น 2 เท่า นอกจากนี้ในทางปฏิบัติ มีบันทึกข้อตกลงแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนภายในประเทศเพื่อดำเนินการกรณีค้าเด็กและหญิงตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2542 พร้อมโครงการ/กิจกรรมต่าง ๆ ตามนโยบายและแผนระดับชาติเรื่องการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้าเด็กและหญิงภายในประเทศและข้ามชาติ ปีพุทธศักราช 2546 และขยายเป็นความตกลงทวิภาคีกับประเทศเพื่อนบ้าน คือ กัมพูชาลาว และเวียดนาม ในเรื่องการจัดการค้าเด็กและหญิง และช่วยเหลือเหยื่อการค้ามนุษย์ต่อมาได้ขยายความร่วมมือสู่องค์การระหว่างประเทศ คือ ILO IPEC เป็นโครงการอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงเพื่อต่อต้านการค้าหญิงและเด็กและส่งเสริมการจ้างงานเพื่อป้องกันการค้ามนุษย์ และมีความร่วมมือจากหน่วยงาน/องค์การต่างประเทศต่าง ๆ และรัฐบาลของอีกหลายประเทศ แต่ยังไม่ปรากฏการแสวงหาประโยชน์ทางเพศกับเด็กและการค้าเด็กอยู่

จากรายงานแนวทางการจัดทำแผนปฏิบัติการเพื่อการนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กและเยาวชนด้วยโอกาสสู่การปฏิบัติ ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา(2551) ได้ตั้งเป้าหมายกำหนดนโยบาย 5 ข้อ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติและบรรลุเป้าหมายภายในปี พุทธศักราช 2554 นโยบาย 5 ข้อมีดังนี้คือ

1. ให้บริการการศึกษาอย่างเสมอภาคและทั่วถึงให้เด็กด้วยโอกาสทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสมและหลากหลายรูปแบบ โดยคำนึงถึงหลักการสิทธิเด็ก สิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
2. จัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ เน้นการเรียนรู้เพื่อชีวิตที่เหมาะสมกับเด็กด้วยโอกาส โดยต้องบูรณาการทั้งด้านวิชาการศีลธรรม จริยธรรม และทักษะการดำรงชีวิตในสัดส่วนที่เหมาะสมและมีมาตรฐานคุณภาพเท่าเทียมกับการศึกษาในระบบปกติ
3. ส่งเสริมสนับสนุนให้มีระบบการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการศึกษาและปัจจัยพื้นฐานอื่นๆ ที่สอดคล้องกับสภาพของเด็กด้วยโอกาสแต่ละประเภท
4. จัดระบบการบริหารจัดการ ให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้วยโอกาสอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ

5. สร้างและพัฒนาเครือข่ายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส ให้มีความพร้อมในการจัดการศึกษา และสามารถให้ความช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันการณ์ โดยมีหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในการดำเนินนโยบาย คือ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงยุติธรรม กระทรวงแรงงาน กระทรวงวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร และ กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานผู้นำไปปฏิบัติ

สรุปจะเห็นได้ว่าปัญหาเด็กด้อยโอกาสมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างยิ่ง มีหน่วยงานภาครัฐเห็นความสำคัญที่สมควรจะมีการดูแลแก้ไข และถูกบรรจุเข้าไว้ในแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2555-2559 โดยมีการแบ่งกลุ่มเป็นกลุ่มย่อยและให้การช่วยเหลือตามความต้องการของแต่ละกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการให้ความดูแลในด้านสิทธิเด็ก ปัจจัยพื้นฐาน และการศึกษา

6.5 สถิติเกี่ยวกับเด็กด้อยโอกาสและการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ประเทศไทยได้เห็นความสำคัญทางด้าน การพัฒนางานด้านการศึกษา โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช 2550 กำหนดให้รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และเด็กด้อยโอกาส ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี พึ่งตนเองได้ รวมทั้งให้เยาวชนซึ่งไม่มีผู้ดูแลมีสิทธิได้รับการเลี้ยงดูและการศึกษาอบรมจากรัฐ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปีพุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) ปีพุทธศักราช 2545 มีสาระบัญญัติที่สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยว่า การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ทำการศึกษา “กรอบทิศทางการจัดสวัสดิการทางสังคมที่ยั่งยืน ในช่วงแผนฯ 11” เพื่อศึกษาสถานการณ์การจัดสวัสดิการสังคมของไทย พบว่าการจัดสวัสดิการด้านการศึกษาของไทย ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา รัฐได้ดำเนินการด้านการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม ที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่ การเรียนฟรี 15 ปี สำหรับการศึกษาระดับพื้นฐาน การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการฟรีตลอดชีวิต และการจัดตั้งกองทุนเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา

จะเห็นได้ว่าทุกภาคส่วน ทุกระดับให้ความสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยเฉพาะให้การศึกษาแก่เด็กและเยาวชน และถึงแม้ว่ารัฐบาลไทยจะมีนโยบายการจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2548 แต่จากการรวบรวมข้อมูลนักเรียนทั่วประเทศ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พบว่ายังมีนักเรียนในโรงเรียนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษา ปีการศึกษา 2555 จำนวนทั้งสิ้น 4,323,142 คน ดัง

ตาราง 4 จำนวนและร้อยละของนักเรียนด้วยโอกาส ปีการศึกษา 2548-2555

ตาราง 4 จำนวนและร้อยละของนักเรียนด้อยโอกาส ปีการศึกษา 2548-2555

ปีการศึกษา	จำนวนนักเรียนทั้งประเทศ (คน)	จำนวนนักเรียนด้อยโอกาส (คน)	ร้อยละ
2548	8,697,983	2,793,338	32.11
2549	8,513,828	3,075,341	36.12
2550	8,334,128	1,906,528	22.88
2551	8,025,702	2,706,602	33.72
2552	7,894,875	3,183,001	40.32
2553	7,763,869	3,993,808	51.44
2554	7,608,543	4,298,001	56.49
2555	7,397,961	4,323,142	58.43

6.6 บทบาทและหน้าที่ของครูผู้ดูแลเด็ก

ครูผู้ดูแลเด็กถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญในการแก้ปัญหาของเด็กด้อยโอกาสที่ได้เข้ามาในระบบ หรือกลุ่มเด็กด้อยโอกาสที่มีการจัดการแล้วเช่น ได้รับการดูแลจากมูลนิธิต่างๆ หรือหน่วยงานต่างๆ ของรัฐหรือเอกชน บทบาทหน้าที่ของครูมีความสำคัญมากต่ออนาคตของเด็กเพื่อให้เด็กเหล่านี้สามารถเติบโตเป็นกำลังสำคัญของชาติได้ในอนาคตต่อไป บทบาทและหน้าที่ของครูผู้ดูแลเด็กที่พึงประสงค์มีดังต่อไปนี้(คู่มือศูนย์พัฒนาเด็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น, 2547)

ครูผู้ดูแลเด็กเป็นครูผู้ที่มีบทบาทหน้าที่มากกว่าครูในโรงเรียนทั่วไป เนื่องจากเด็กด้อยโอกาสมีความต้องการมากกว่าเด็กในโรงเรียนทั่วไป เนื่องจากความขาดในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครอง ค่าใช้จ่าย ที่อยู่ ฯลฯ ในที่นี้จะกล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของครูตามเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู และบทบาทหน้าที่ของครูที่ดูแลเด็กก่อนวัยเรียน ซึ่งถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของพื้นฐานวิชาชีพ

เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู

ครู(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) หมายความว่า บุคลากรวิชาชีพผู้ซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียน การสอน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่างๆ ในสถานศึกษา เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศเกณฑ์มาตรฐานครูของคุรุสภา พ.ศ. 2537 (คุรุสภา, 2537) เป็นเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู เมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2539 และได้ปรับ เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ การปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครู หมายถึง การศึกษา ค้นคว้าเพื่อพัฒนาตนเอง การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ และการเข้าร่วมกิจกรรมทางวิชาการ ที่องค์กรหรือหน่วยงานหรือสมาคมจัดขึ้น เช่น การประชุม การอบรม การสัมมนา และการประชุม

เชิงปฏิบัติการ เป็นต้น ทั้งนี้ต้องมีผลงานหรือรายงานที่ปรากฏชัด

มาตรฐานที่ 2 ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน

การตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆโดยคำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียน หมายถึง การเลือกอย่างชาญฉลาด ด้วยความรัก และหวังดีต่อผู้เรียน ดังนั้น ในการเลือกกิจกรรม การเรียนการสอนและ กิจกรรมอื่นๆ ครูต้องคำนึงถึงประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น

มาตรฐานที่ 3 มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ การมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียน หมายถึง การใช้ความพยายามอย่างเต็มความสามารถของครู ที่จะให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ให้มากที่สุด ตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการ โดยวิเคราะห์ วินิจฉัยปัญหา ความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน ปรับเปลี่ยนวิธีการสอนที่จะให้ ได้ผลดีกว่าเดิมรวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาการ ด้านต่างๆ ตาม ศักยภาพของผู้เรียนแต่ละคนอย่างเป็น ระบบ

มาตรฐานที่ 4 พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง การพัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง หมายถึง การเลือกใช้ปรับปรุงหรือสร้างแผนการสอนในลักษณะอื่นๆ ที่สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ให้ ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 5 พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ การพัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ หมายถึง การประดิษฐ์คิดค้น ผลิต เลือกใช้ ปรับปรุงเครื่องมืออุปกรณ์ เอกสารสิ่งพิมพ์ เทคนิควิธีการต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียน บรรลุจุดประสงค์ของการเรียนรู้

มาตรฐานที่ 6 จัดกิจกรรมทางการเรียนการสอน โดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน การจัดกิจกรรมทางการเรียนการสอน โดยเน้นผลถาวร หมายถึง การจัดการเรียน การสอน ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียน ประสบผลสำเร็จในการแสวงหาความรู้ ตามสภาพความแตกต่างของ บุคคล ด้วยการปฏิบัติจริง และสรุปความรู้ทั้งหลายได้ด้วยตนเอง ก่อให้เกิดค่านิยมและนิสัยในการปฏิบัติจนเป็นบุคลิกภาพถาวรติดตัวตลอดไป

มาตรฐานที่ 7 รายงานผลพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ การรายงานผลพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ หมายถึง การรายงาน ผลการพัฒนาผู้เรียนที่เกิดจากการปฏิบัติการเรียนการสอนให้ครอบคลุมสาเหตุปัจจัยและการดำเนินงาน ที่เกี่ยวข้อง โดยครูนำเสนอรายงานการปฏิบัติ ในรายละเอียด ดังนี้

1. ปัญหาความต้องการของผู้เรียนที่ต้องได้รับการพัฒนาและเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียน
2. เทคนิค วิธีการ หรือวัตกรรมการเรียนการสอนที่นำมาใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพ ของผู้เรียน และขั้นตอนวิธีการใช้เทคนิควิธีการหรือวัตกรมนั้นๆ
3. ผลการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามวิธีการที่กำหนด ที่เกิดกับผู้เรียน
4. ข้อเสนอแนะแนวทางใหม่ๆ ในการปรับปรุงและพัฒนาผู้เรียนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

มาตรฐานที่ 8 ปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน การปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี หมายถึง การแสดงออก การประพฤติและปฏิบัติ ในด้านบุคลิกภาพทั่วไป การแต่งกาย กิริยา วาจา และ จริยธรรมที่เหมาะสมกับความเป็นครู อย่างสม่ำเสมอ ที่ทำให้ผู้เรียนเลื่อมใส ศรัทธา และถือเป็นแบบอย่าง

มาตรฐานที่ 9 ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ การร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ หมายถึง การตระหนักถึงความสำคัญ รับฟังความคิดเห็น ยอมรับในความรูห ความสามารถ ให้ความร่วมมือในการปฏิบัติ กิจกรรมต่างๆของเพื่อนร่วมงานด้วยความเต็มใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของสถานศึกษาและร่วมรับ ผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ

มาตรฐานที่ 10 ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน การร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน หมายถึง การตระหนักในความสำคัญ รับฟังความคิดเห็น ยอมรับในความรู้ความสามารถของบุคคลอื่นในชุมชน และร่วมมือปฏิบัติงาน เพื่อพัฒนางานของสถานศึกษา ให้ชุมชนและสถานศึกษามีการยอมรับซึ่งกันและกัน และปฏิบัติ งานร่วมกันด้วยความเต็มใจ

มาตรฐานที่ 11 แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา การแสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา หมายถึง การค้นหา สังเกต จดจำ และรวบรวมข้อมูลข่าวสารตามสถานการณ์ของสังคมทุกด้านโดยเฉพาะ สารสนเทศเกี่ยวกับวิชาชีพครูสามารถวิเคราะห์ วิจัยอย่างมีเหตุผล และใช้ข้อมูลประกอบการแก้ปัญหาพัฒนาตนเอง พัฒนางาน และพัฒนาสังคมได้อย่างเหมาะสม

มาตรฐานที่ 12 สร้างโอกาสในการพัฒนาผู้เรียนได้ทุกสถานการณ์

บทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ ของผู้ที่ทำหน้าที่เป็นครูผู้ดูแลเด็กและครูผู้ช่วย

หน่วยงานด้านการศึกษานอกระบบ ได้จัดทำคู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้กับหน่วยงานสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยได้อธิบายบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ที่ทำหน้าที่เป็นครูผู้ดูแลเด็ก และครูผู้ช่วยไว้ดังนี้ (ส่วนส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการพัฒนากิจกรรมเยาวชน, 2547)

1. ปฏิบัติหน้าที่ตามกิจวัตรของเด็ก

ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องทำหน้าที่ดูแลเด็กและปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวัน ของเด็ก เพื่อให้เด็กมีความเจริญเติบโต มีพัฒนาการทุกด้านตามวัย และมีการเรียนรู้ ที่เหมาะสม

2. ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กในลักษณะบูรณาการ

ครูผู้ดูแลเด็กมีหน้าที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กในลักษณะบูรณาการ เชิงสร้างสรรค์ กล่าวคือให้เด็กได้พัฒนาด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และจริยธรรมไป พร้อมกัน โดยให้โอกาสเด็กเรียนรู้จากสิ่งของ และผู้คนที่อยู่รอบข้าง ซึ่งเด็กจะเรียนรู้ได้ โดยประสาทสัมผัสทั้งห้า การเคลื่อนไหว การเล่น และการลงมือกระทำ ดังนั้น ครู ผู้ดูแลเด็กจะต้องส่งเสริมให้โอกาสเด็กได้พัฒนาอย่างเต็มที่ รวมทั้งปฏิสัมพันธ์กับเด็ก ด้วยคำพูดและกิริยาท่าทางที่นุ่มนวล อ่อนโยน แสดงความรักความอบอุ่น

3. สังเกต ฝ้าระวัง และบันทึกความเจริญเติบโต พฤติกรรม พัฒนาการ ด้านต่างๆ ของเด็ก

ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องเป็นคนช่างสังเกต ฝ้าระวังปัญหาสุขภาพ พัฒนาการ และการเรียนรู้ของเด็ก จดบันทึกพฤติกรรมเพื่อจะให้เห็นความเปลี่ยนแปลงทั้งปกติ และผิดปกติที่เกิดขึ้นกับเด็ก ซึ่งจะนำไปสู่การค้นหาสาเหตุ เพื่อช่วยเหลือและแก้ไข ได้ทันเวลาที่

4. มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็ก

ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องเป็นคนช่างสังเกต มีความรู้ และเข้าใจพฤติกรรมที่ เป็นปัญหา และไม่พึงประสงค์ของเด็ก ซึ่งพฤติกรรมนั้น อาจเกิดจากการเจริญเติบโต และพัฒนาการของเด็ก รวมทั้งการปรับตัวของเด็กต่อสิ่งแวดล้อม หากไม่ได้รับการ แก้ไขตามแนวทางที่เหมาะสม อาจนำไปสู่ปัญหา

ทางพฤติกรรมของเด็กในอนาคต แม้ว่าเด็กแต่ละคนจะแตกต่างกันตามพันธุกรรมและการอบรมเลี้ยงดู แต่ถ้าเข้าใจและ ช่วยลดพฤติกรรมจะช่วยขจัดปัญหาที่จะตามมาได้ทัน่วงที

5. จัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ เหมาะสมกับการพัฒนาเด็ก ทุกด้าน

ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องดูแลจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในอาคารและภายนอก อาคารให้สะอาดถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย และมีบรรยากาศเหมาะสมกับพัฒนาการ ของเด็ก

6. ประสานสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็ก ครอบครัวและชุมชน

ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องเป็นผู้ประสานสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กโดย เป็นคนกลางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง สมาชิกในครอบครัวและบุคคลต่างๆ ในชุมชน เพื่อทราบถึงพฤติกรรม พัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงของเด็กได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง

7. รู้จักพัฒนาตนเองในทางวิชาการและวิชาชีพ

ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องเฝ้าหาความรู้ในการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ดังนี้

7.1 การพัฒนาด้านความรู้ทางวิชาการและทักษะอาชีพอย่างต่อเนื่อง เช่น การศึกษาหาความรู้ การเข้ารับการอบรมเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ การติดตามความ เปลี่ยนแปลงด้านความรู้และเทคโนโลยีโดยอาศัยสื่อที่หลากหลาย รวมทั้งการรวมกลุ่ม แลกเปลี่ยนประสบการณ์ การศึกษาดูงาน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก/สถานพัฒนาเด็กเล็กที่มี คุณภาพ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกและจัดตั้งชมรมเครือข่ายครูผู้ดูแลเด็ก ซึ่งจำก่อให้เกิด ประโยชน์โดยตรงแก่ครูผู้ดูแลเด็ก

7.2 การพัฒนาด้านบุคลิกภาพ จะต้องเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะรักเด็ก อุทิศตนอย่างเต็มที่ กิริยาวาจาใจเมตตาอ่อนหวาน ใจเย็น รู้จักปรับปรุงและพัฒนา บุคลิกภาพของตนเองอยู่เสมอ

หน้าที่ของครูผู้ดูแลเด็ก

ครูผู้ดูแลเด็กจะอยู่ใกล้ชิดกับเด็กตลอดทั้งวัน ดังนั้น จึงมีหน้าที่ ดังนี้ (คู่มือศูนย์พัฒนาเด็ก สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น, 2547)

1. อบรมเลี้ยงดูเด็ก ตั้งแต่รับเด็กจากผู้ปกครองจนกระทั่งส่งคืนให้ ผู้ปกครอง
2. จัดกิจกรรมประจำวัน เพื่อส่งเสริมพัฒนาการ และเตรียมความพร้อม ให้กับเด็ก ให้มีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง และได้รับการพัฒนา ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคมสติปัญญาและลักษณะนิสัย โดยจัดกิจกรรมกลางแจ้งในร่มและจัดมุม กิจกรรมต่างๆ เช่น มุมหนังสือ มุมศิลปะ มุมดนตรี ฯลฯ

3. ปฏิบัติจิตสำนึกให้เด็กรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ การปกครอง ระบอบประชาธิปไตย การรักษาสิ่งแวดล้อม ความมีระเบียบวินัยมีความรับผิดชอบ ความมีน้ำใจ ฯลฯ
4. ดูแลความปลอดภัยและรักษาความสะอาดภายในและภายนอกอาคาร ของศูนย์ฯ
5. ให้เด็กเคารพธงชาติ และประกอบพิธีกรรมทางศาสนา
6. สัมภาษณ์รายชื่อเด็กที่เข้ารับการเลี้ยงดูประจำวัน เยี่ยมเยียนผู้ปกครองและเด็ก ในกรณีที่เด็กไม่มาเรียนเกิน 3 วันและในกรณีที่เกิดปัญหาอื่นๆ
7. จัดเตรียมสถานที่เรียน จัดเตรียมอุปกรณ์ การเรียนการสอนโดยเน้นวัสดุ ที่มีอยู่แล้วในห้องถิ่น จัดอาหารเสริม น้ำดื่ม น้ำใช้ จัดทำบันทึกการสอน และบันทึก ประจำตัวเด็ก ตลอดจนจัดทำทะเบียนอุปกรณ์การเรียนการสอน
8. จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ตามโครงการจัดหาอาหารเสริม (นม) สำหรับเด็ก
9. จัดทำบัญชีแสดงรายการอาหารกลางวันรายสัปดาห์ ตามโครงการจัดหาอาหารกลางวันสำหรับเด็ก
10. ร่วมกับคณะกรรมการพัฒนาเด็กเล็ก ผู้ปกครอง จัดบรรยายภาคสิ่งแวดล้อม ในบริเวณศูนย์ฯ

โดยสรุปเด็กด้อยโอกาสถือเป็นบุคคลในสังคมที่ต้องได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาสังคมในอนาคต ครูผู้ดูแลเด็กถือเป็นบุคคลกลุ่มสำคัญที่มีบทบาทในการเลี้ยงดูเด็กกลุ่มนี้ให้เติบโตอย่างสมวัย และครูผู้ดูแลเด็กยังต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมและการศึกษาที่เปลี่ยนแปลง ดั่งนั้นแล้ว ครูผู้ดูแลเด็กถือว่าเป็นบุคคลกลุ่มหนึ่งที่ต้องได้รับการเสริมสร้างให้มีความรู้ที่ทันสมัย และเหมาะสมกับการดูแลเด็กเหล่านี้

ตอนที่ 7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มีงานวิจัยมากมายที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิดการศึกษานอกระบบ แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และแนวทางการสร้างสุนทรียภาพ ผู้วิจัยได้คัดเลือกงานที่มีความเกี่ยวข้องระหว่างแนวคิดมาไว้โดยสังเขปดังนี้

7.1 งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านครูกับความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร โดย นิสิตา อยู่อำไพ (2549) โดยที่งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการคิดสร้างสรรค์ของครูกับการคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาล และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะการเป็นครูกับการคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาล โดยตัวอย่างประชากรเป็นครูประจำชั้นและเด็กอนุบาลจำนวน 350 คน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ทีซีที-ดีพี (TCT-DP: Test for creative thinking – drawing production) ของ Jellen และ Urban แบบสัมภาษณ์เรื่องลักษณะการเป็นครู แบบสอบถามเรื่องลักษณะการเป็นครู และแบบสังเกตเรื่องลักษณะการเป็นครู วิเคราะห์ข้อมูลโดยการคำนวณร้อยละ การหาค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ผลการวิจัยพบว่าความคิดสร้างสรรค์ของครูไม่มีความสัมพันธ์กับการคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณลักษณะการเป็นครู และลักษณะการเป็นครูและการคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ

งานวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบโปรแกรมการบริหารสมองเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพทางกลไกและความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนประถมศึกษา โดย นริศรา หาทอม (2554) เป็นการศึกษาทดลองที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแบบโปรแกรมการบริหารสมอง เพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพทางกลไกและความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบโปรแกรมการบริหารสมองเพื่อเสริมสร้างความสามารถทางกลไกและความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนประถมศึกษา มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1.0 และสมรรถภาพทางกลไกและความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มทดลองหลังการทดลองดีกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญ

งานวิจัยชื่อรูปแบบการเรียนการสอนพลศึกษาโดยใช้หลักการเรียนรู้ของสมองเป็นฐานเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับทักษะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 โดย ชิตินทรีย์ บุญมา (2552) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้รูปแบบการเรียนการสอนพลศึกษาโดยใช้

หลักการเรียนรู้ของสมองเป็นฐาน ที่มีต่อพัฒนาการเรียนรู้และสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับทักษะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่าสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับทักษะก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่ กลุ่มทดลองมีการพัฒนาการเรียนรู้และสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับทักษะดีกว่ากลุ่มควบคุม และค่าเฉลี่ยทางการพัฒนาการเรียนรู้และสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับทักษะก่อนและหลังการทดลองมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยที่พัฒนาการเรียนรู้และสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับทักษะภายหลังการทดลองดีกว่าก่อนการทดลอง

งานวิจัยโดย สิริกมล หอมดมลิน (2549) โดยมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้แบบใช้สมองเป็นฐาน พัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบใช้สมองเป็นฐาน และตรวจสอบคุณภาพตัวบ่งชี้คุณภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบใช้สมองเป็นฐานที่พัฒนาขึ้น โดยที่ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบใช้สมองเป็นฐานมี 4 ด้านคือ ด้านการเตรียมการสอน ด้านวิธีและเทคนิคการสอน ด้านสื่อและอุปกรณ์การสอน และด้านการวัดและประเมินผล ส่วนตัวบ่งชี้คุณภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบใช้สมองเป็นฐาน แบ่งออกได้เป็น 3 ด้านคือ ด้านความพร้อมของสถานศึกษา ด้านองค์ประกอบของครูผู้สอน และด้านสภาพแวดล้อม

งานวิจัยโดย อาชัญญา รัตนอุบลและคณะ (2545) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวโน้มหรือทิศทางที่เหมาะสมของการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนของไทยในทศวรรษหน้า ระหว่างปี พ.ศ. 2545-2555 ในด้านปรัชญา แนวคิดกลุ่มเป้าหมายของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านบทบาทของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านหลักสูตร เนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอนของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ด้านการบริหาร การจัดการและการประสานงานการศึกษานอกระบบโรงเรียน และด้านการประเมินและติดตามผลการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่ประกอบด้วย ผู้บริหารหลักสูตรต่างๆที่มีการเรียนการสอนเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนในทุกระดับ ผู้บริหารหน่วยงานราชการและเอกชน มูลนิธิ สมาคมหรือสถาบันที่เป็นองค์กรพัฒนาเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกระบบ ผลการวิจัยพบว่า (1) แนวโน้มด้านปรัชญาและแนวคิดของการศึกษานอกระบบโรงเรียนเน้นที่การศึกษาตลอดชีวิตที่เชื่อในความเสมอภาคของโอกาสในการเรียนรู้ กลุ่มเป้าหมายหลักของการศึกษานอกระบบโรงเรียนคือผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษาจากในระบบโรงเรียน (2) แนวโน้มทางด้านบทบาทของการศึกษานอกระบบโรงเรียนคือการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความสามารถของประชาชนอย่างยั่งยืน (3) แนวโน้มด้านหลักสูตรเน้นกระบวนการคิดและปฏิบัติจากการประยุกต์ใช้ความรู้จากประสบการณ์จริง หลักสูตร

การศึกษานอกระบบโรงเรียนชั้นพื้นฐานจะลดความสำคัญลงและใช้หลักสูตรที่มีชุมชนและสถานประกอบการเป็นฐาน มีความยืดหยุ่นและสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของบุคคลและชุมชน (4) แนวโน้มด้านการบริหาร เน้นที่การกระจายอำนาจสู่ชุมชน ศูนย์การเรียนรู้หรือสถานศึกษานอกระบบโรงเรียน (5) แนวโน้มด้านการประเมินและติดตามผลการจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียนจะมีสถาบันที่ช่วยดูแลมาตรฐานการศึกษานอกระบบโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการประเมินที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามสภาพจริงเพื่อช่วยแนะนำและแก้ปัญหาให้ผู้เรียน

งานวิจัยชื่อการพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาเด็กอย่างใคร่ครวญเพื่อปรับเปลี่ยนมุมมองและการปฏิบัติของครูการศึกษาปฐมวัย โดยหฤทัย อนุสรราชกิจ (2549) มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาเด็กอย่างใคร่ครวญสำหรับครูการศึกษาปฐมวัย และศึกษาผลการปรับเปลี่ยนมุมมองและการปฏิบัติของครูที่เข้าร่วมกระบวนการจัดการเรียนรู้ ใน 3 ด้านคือ ต่อตนเอง ต่อเด็กและต่อผู้อื่น ผลของการวิจัยสรุปได้ดังนี้คือ ครูมีการปรับเปลี่ยนมุมมองโดยที่การปรับเปลี่ยนนั้นขึ้นอยู่กับประสบการณ์ที่มีอยู่ก่อนหน้า กระบวนการนี้สามารถส่งผลให้ครูสามารถรับรู้เด็กได้อย่างเป็นธรรมชาติตามจริงเป็นกระบวนการที่บูรณาการทั้ง 3 ส่วนของชีวิตคือ ความรู้ วิชาชีพ และจิตวิญญาณ และประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลักคือ (1) การเปิดใจรับรู้อยอมรับทั้งตนเองและผู้อื่น (2) การพัฒนาภายในตนเองด้วยการฝึกสติ สมาธิ ประสาทสัมผัส การรู้เท่าทัน (3) การศึกษาเด็กที่เน้นการสังเกตเด็กและการใคร่ครวญในชีวิตประจำวัน (4) การสะท้อนการเรียนรู้วิพากษ์ประสบการณ์เดิม นำสู่การเกิดประสบการณ์ใหม่

7.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

งานวิจัยเกี่ยวกับ โปรเจคเอลซิสเต็มมา (EI Systema) (Andres Creech, 2016) ที่เป็นโครงการที่เริ่มต้นในประเทศเวเนซุเอลาเปิดโอกาสให้เด็กด้อยโอกาสได้เรียนและฝึกซ้อมดนตรีหลังจากเลิกเรียนในโรงเรียน โดยมีการจัดสถานที่ใน Nucleos ซึ่งเหมือนกับสถานที่ในชุมชน ในปี ค.ศ. 2016 มีเด็กด้อยโอกาสในประเทศเวเนซุเอลาเข้าร่วมโครงการประมาณ 700,000 คน และมีจำนวน Nucleos ประมาณ 420 แห่ง ในประเทศเวเนซุเอลา นอกจากนี้แล้วยังมี ประเทศอื่นๆที่ประยุกต์โครงการในลักษณะเดียวกันมากกว่า 60 ประเทศ ลักษณะที่สำคัญของโครงการคือ เป็นการเปิดสอนเด็กด้อยโอกาสที่จัดโดย Nucleos ให้สามารถมาลงทะเบียนเรียนดนตรีได้โดยเน้นการจัดสอน

เป็นกลุ่ม มีการสอนทั้ง การร้องเพลงประสานเสียง การเล่นเครื่องดนตรี ทฤษฎีดนตรี ทุกวันหลังเลิกเรียนเป็นเวลามากถึง 4 ชั่วโมงต่อวัน 6 วันต่อสัปดาห์ และขึ้นอยู่กับตัวเด็กเองและขึ้นอยู่กับครูผู้สอน โดยทั่วไปการลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการจะเป็นเวลาหลายเดือนและมักจบด้วยการแสดง โดยที่ในการแสดงจะมีการเปิดโอกาสให้ผู้คนในชุมชนอื่นๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยจัดการแสดงด้วย เช่น การจัดการของการแสดง เป็นเจ้าหน้าที่ต้อนรับ ฯลฯ ถ้าเด็กที่เข้าร่วมโครงการมีความสนใจก็มีการเปิดโอกาสให้เข้าเรียนต่อในชั้นสูงในโรงเรียนเฉพาะทางอีกด้วย ผลของโครงการเอลซีสเต็มมา มีหลายมิติ เช่นการมีส่วนร่วมของชุมชน เป็นการทำให้ชุมชนมีส่วนร่วม ทำให้เกิดผู้นำในการทำกิจกรรม ทำให้เด็กที่ไม่มีโอกาสที่จะได้เรียนดนตรีได้รับการพัฒนาทางด้านดนตรี มีการสร้างครูที่มีคุณภาพจากการสอนในชุมชน การพัฒนาบุคคล ทำให้ผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมมีสุขภาพจิตที่ดี ได้รับการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาการเข้าใจสังคมจากการเรียนเป็นกลุ่ม มีการสร้างเครือข่าย และถ้าเด็กมีความสนใจสามารถพัฒนาทางการเรียนขั้นสูงได้

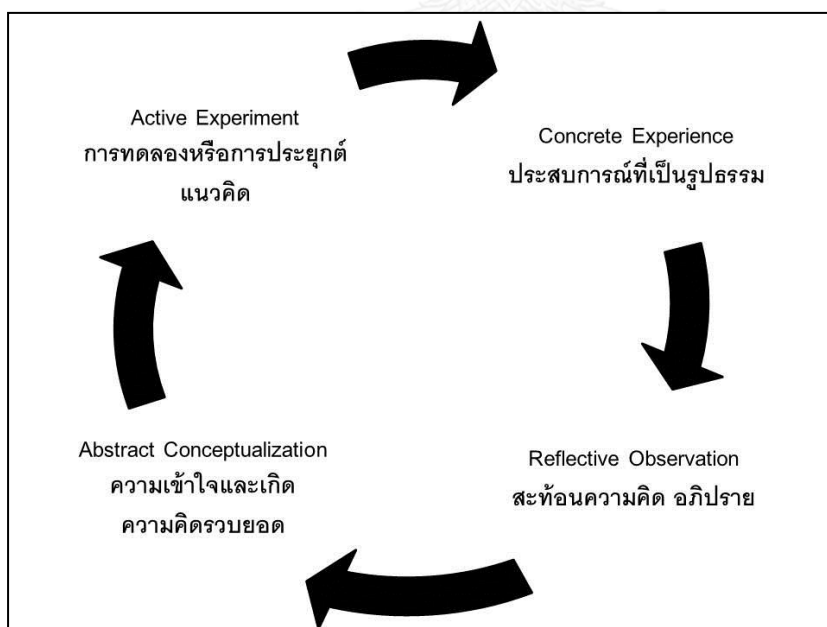
บทความ เรื่อง What does the brain have to do with learning? โดย Jennifer M. Worden, Christina Hinton, และ Kurt W. Fischer นักวิจัยจากมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ได้ตีพิมพ์บทความเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่าง สมองกับการเรียนรู้ และความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ไว้ดังนี้ (Worden, Hinton, & Fischer, 2011) (1) สมองกับการเรียนรู้ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกัน ซึ่งที่จริงแล้ว สมองกับการเรียนรู้มีส่วนสัมพันธ์กันอย่างมาก (2) นักประสาทวิทยารู้หมดทุกสิ่ง แต่เราไม่รู้ไม่เข้าใจงานวิจัยเหล่านั้น (3) สมองแบ่งการทำงานออกเป็นสมองซีกซ้ายและสมองซีกขวา ซึ่งที่จริงแล้ว สมองทำงานเป็นองค์รวมไม่ได้แบ่งเป็นซีกซ้ายหรือขวา (4) ทุกคนรู้ว่าคนเราไม่สามารถเรียนภาษาใหม่ๆ ได้เมื่อถึงอายุใดอายุหนึ่ง ซึ่งที่จริงแล้วผู้ใหญ่มีความสามารถในการเรียนรู้ภาษาใหม่ๆ ได้เร็วกว่าเด็ก (5) เด็กผู้หญิงอ่านเก่ง ในขณะที่เด็กผู้ชายจะเก่งกว่าในด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ จะพบว่านักประสาทวิทยายังพบสิ่งใหม่ๆ เกี่ยวกับการทำงานของสมองที่แก้ไขความเข้าใจที่ผิดๆ ไปจากเดิม ทางด้านการศึกษาได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการทำงานของสมอง และมีการใช้การเรียนรู้แบบ ที่เรียกว่า Brain-Based มากขึ้น อย่างไรก็ตาม อยากรู้ดียังมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับการทำงานของสมองอีกมากที่นักการศึกษาและนักประสาทวิทยาจะต้องทำงานร่วมกันเพื่อปรับความเข้าใจ เพื่อให้เกิดงานวิจัยระหว่างนักประสาทวิทยาและนักการศึกษาที่มากขึ้นในอนาคตต่อไป และจะได้ปรับการเรียนการสอนให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ตอนที่ 8. กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้แก่ การจัดการเรียนรู้ นอกระบบ แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ แนวทางการสร้างสุนทรียภาพ ปัญหาเด็กด้อยโอกาสและบทบาทหน้าที่ของครูผู้ดูแลเด็ก จากนั้นคัดเลือกกระบวนการ หลักเกณฑ์ รวมทั้งองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องของแต่ละแนวคิดดังกล่าว โดยพิจารณาถึงความเหมาะสมที่นำมาใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ นำมาสังเคราะห์เพื่อ พัฒนาดันแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส ดังนี้

8.1 วงจรตามแนวความคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

การเรียนรู้ตามแนวความคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ นั้นมีการเกิดเป็นวงจรซ้ำๆ ขึ้น 4 ขั้นตอนคือ (1) ประสบการณ์ (2) การสะท้อนความคิดและอภิปราย (3) ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด และ (4) การทดลองหรือการประยุกต์แนวคิด ดัง รูปภาพ 9 แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Kolb, 1984)

รูปภาพ 9 แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

วงจรตามแนวคิดนี้สามารถนำมา ทำซ้ำๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ และสามารถนำมาใช้ประยุกต์ใน การเรียนการสอนดนตรี โดยที่ ให้ผู้เรียนได้เกิดประสบการณ์ซ้ำๆ โดยที่ในการซ้ำแต่ละครั้งจะมี ความแตกต่างกันออกไปบ้างเล็กน้อย โดยเริ่มจากครูผู้ดูแลเด็กด้วยโอกาสได้รับประสบการณ์ตรง ในการเรียนรู้ไปพร้อมกับเด็กในช่วงแรกของการทดลอง ในระหว่างที่ครูผู้ดูแลเด็กได้รับ ประสบการณ์ตรงนั้นจะมีช่วงเวลาที่ครูผู้ดูแลเด็กด้วยโอกาสจะได้พูดคุยกันเองหรือพูดคุยกับผู้สอน เกี่ยวกับสิ่งที่เกิดขึ้น เพื่อได้สะท้อนความคิดและอภิปราย ทำให้เกิดความเข้าใจและเกิดความคิด รวบรวม ในช่วงท้ายของการทดลองครูผู้ดูแลเด็กด้วยโอกาสจะมีโอกาสให้คิดบทเรียนและทดลอง สอนจริงจากการประยุกต์แนวคิดของตนเอง เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงในการเรียนการสอน และ เกิดวงจรการเรียนรู้ใหม่ๆ ขึ้น

โดยที่ในการทดลองจริงนั้น ยังมีการเกิดประสบการณ์การเรียนรู้ย่อยๆ อีก เช่น ในช่วงแรกของ การเรียนการสอนนั้น อาจมีการสร้างประสบการณ์จริงและมีการให้ครูได้ฝึกปฏิบัติทุกวันเมื่ออยู่กับเด็ก ด้วยโอกาสโดยที่ผู้สอนไม่จำเป็นจะต้องอยู่ด้วย ถือเป็น การเกิดวงจรการเรียนรู้แนวคิดการเรียนรู้ เชิงประสบการณ์แบบย่อยๆ ซึ่งจะมีได้ในหลากหลายกิจกรรม

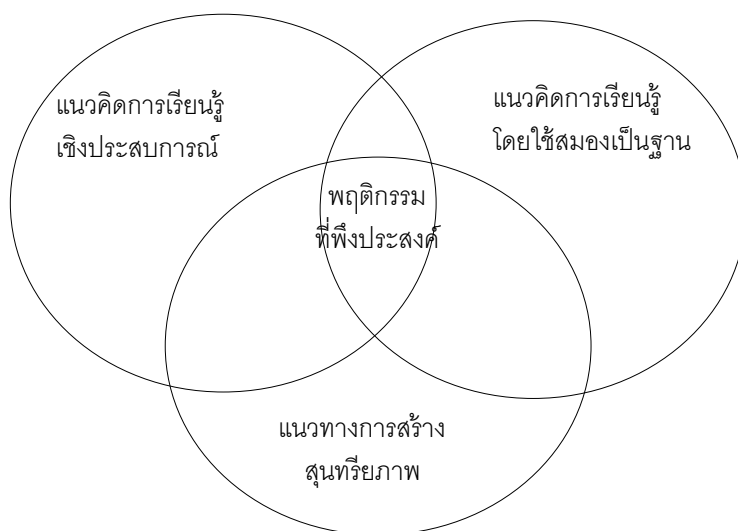
8.2 ความสัมพันธ์ของแนวคิดการพัฒนาสมอง การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และ สุนทรียภาพ

แนวคิดการพัฒนาสมอง การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และสุนทรียภาพ มีความสัมพันธ์กัน ใน ประเด็น ดังนี้

- ประสบการณ์ตรงเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้ และเป็นสิ่งที่เหมือนกันในแนวคิดทั้งสาม
- การเกิดซ้ำๆ ของประสบการณ์ตรงทำให้เกิดการเรียนรู้ แต่ทั้งนี้การเกิดซ้ำๆ นั้นจะต้องมีความต่าง เช่น ในการเกิดประสบการณ์สุนทรียะ ผู้เรียนสามารถเกิดประสบการณ์ประทับใจที่คล้ายเดิมได้จาก การได้ยิน การเห็น หรือการสัมผัส ในสิ่งที่แตกต่างกัน ซึ่งตรงกันกับแนวคิดการเรียนรู้เชิง ประสบการณ์และการเรียนรู้ของสมองที่ต้องให้ประสบการณ์เกิดซ้ำๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้
- อารมณ์เป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้ ในการเกิดประสบการณ์สุนทรียะนั้นถือว่าอารมณ์เป็นสิ่ง ที่สำคัญมาก เช่นเดียวกันกับการเรียนรู้ของสมองที่ถือว่าอารมณ์ของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญต่อการ เรียนรู้
- ความมีส่วนร่วมในการเกิดประสบการณ์เป็นสิ่งสำคัญ

ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าการเชื่อมโยงแนวคิดทั้งสามจะสามารถปรับให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ และหลังจากการทดลองจัดกิจกรรมแล้ว ครูสามารถจัดกิจกรรมเหล่านี้ซ้ำๆ เพื่อสร้างให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้

ความเกี่ยวข้องของแนวคิด สามารถเขียนเป็น รูปภาพ 10 ความเชื่อมโยงของแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน และแนวทางการสร้างสุนทรียภาพ ได้ดังนี้

รูปภาพ 10 ความเชื่อมโยงของแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน และแนวทางการสร้างสุนทรียภาพ

8.3 ลักษณะของกิจกรรมจากความสัมพันธ์ของแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานและแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

ลักษณะของกิจกรรมที่ได้วางแผนในการจัดเป็นกิจกรรมที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับประสบการณ์โดยตรงจากกิจกรรมนั้นๆ เพื่อให้เกิดวงจรของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ซึ่งจะเป็นวิธีการเดียวกันกับการทำงานของสมองตามที่ Zull (2002) ได้กล่าวไว้ว่า “ประสบการณ์เป็นแหล่งของการเรียนรู้และการพัฒนา” โดยที่การทำงานของสมองนั้นมีลักษณะดังนี้ (1) ส่วนรับความรู้สึก รับรู้ข้อมูลจากโลกภายนอกก่อน (2) ส่วนการผสมผสานด้านหลัง รับผิดชอบในด้านความจำ นำความจำเก่าๆมาประกอบ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ให้กับข้อมูลที่ได้รับรู้มา (3) ส่วนการผสมผสานด้านหน้า มีหน้าที่ในการ การตัดสินใจ สร้างแผนงานตอบสนอง (4) ส่วนการเคลื่อนไหว เริ่มกิจกรรมโดยประสาน

กล้ามเนื้อต่างๆเพื่อสร้างการเคลื่อนไหวของร่างกาย เพื่อตอบสนองสิ่งที่ได้รับมาจากภายนอก โดยที่สามารถอธิบายเป็น ตาราง 5 ความสัมพันธ์ของแนวคิด ดังนี้

ตาราง 5 ความสัมพันธ์ของแนวคิด

วงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์		ความสัมพันธ์		การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน
1 ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม	→	1 ประสบการณ์ตรงทาง ตา หู จมูก สัมผัส การได้กลิ่น และรสชาติ ถือเป็นประสบการณ์จากโลกภายนอก	←	1 ส่วนการรับรู้เกี่ยวกับความรู้สึก
2 สะท้อนความคิดอภิปราย	→	2 การนำเอาความจำเก่าๆมาประกอบ เป็นการค้นหาข้อมูลที่มีความคล้ายกัน เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับประสบการณ์ที่เพิ่งได้รับ ถือเป็น การตีความเพื่อสร้างความหมายให้กับประสบการณ์ที่ได้รับมาจากภายนอก	←	2 การผสมผสานด้านหลัง
3 ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด	→	3 การวางแผนในการตอบสนอง แก้ปัญหา การตัดสินใจ ทำให้เกิดความคิดรวบยอด เป็นการสร้างการตอบสนองแบบนามธรรม เพื่อการจัดการสร้างแผนงานสำหรับการตอบสนอง	←	3 ส่วนผสมผสานด้านหน้า
4 การทดลองหรือการประยุกต์แนวคิด	→	4 การทดลองหรือการประยุกต์แนวคิด เป็นการตอบสนองทางกาย ด้วยการเคลื่อนไหวทางกายตามแผนที่ได้วางไว้ ถือเป็น การทดลอง การพูดได้แย่ง หรือการสร้างความสัมพันธ์	←	4 ส่วนการเคลื่อนไหว

ของกิจกรรมตัวอย่าง แนวคิดต่างๆสามารถนำมาประยุกต์ให้เป็นกิจกรรมต้นแบบได้ โดยสามารถนำมาอธิบายสิ่งที่ผู้เรียนรับรู้ ในรายละเอียดของกิจกรรม

ตาราง 6 หน้าที่ของสมองแต่ละส่วน ลำดับการเรียนรู้ และ สิ่ง que ผู้เรียนรับรู้ แสดงให้เห็นถึง รายละเอียดหน้าที่ ที่สำคัญของแต่ละส่วนในสมอง ที่ตรงกับลำดับของวงจรการเรียนรู้ และ สิ่ง que ผู้เรียนรับรู้ ระหว่างการจัดกิจกรรมของกิจกรรมตัวอย่าง แนวคิดต่างๆ สามารถนำมาประยุกต์ให้เป็นกิจกรรมต้นแบบได้ โดยสามารถนำมาอธิบายสิ่งที่ผู้เรียนรับรู้ ในรายละเอียดของกิจกรรม

ตาราง 6 หน้าที่ของสมองแต่ละส่วน ลำดับการเรียนรู้ และ สิ่ง que ผู้เรียนรับรู้

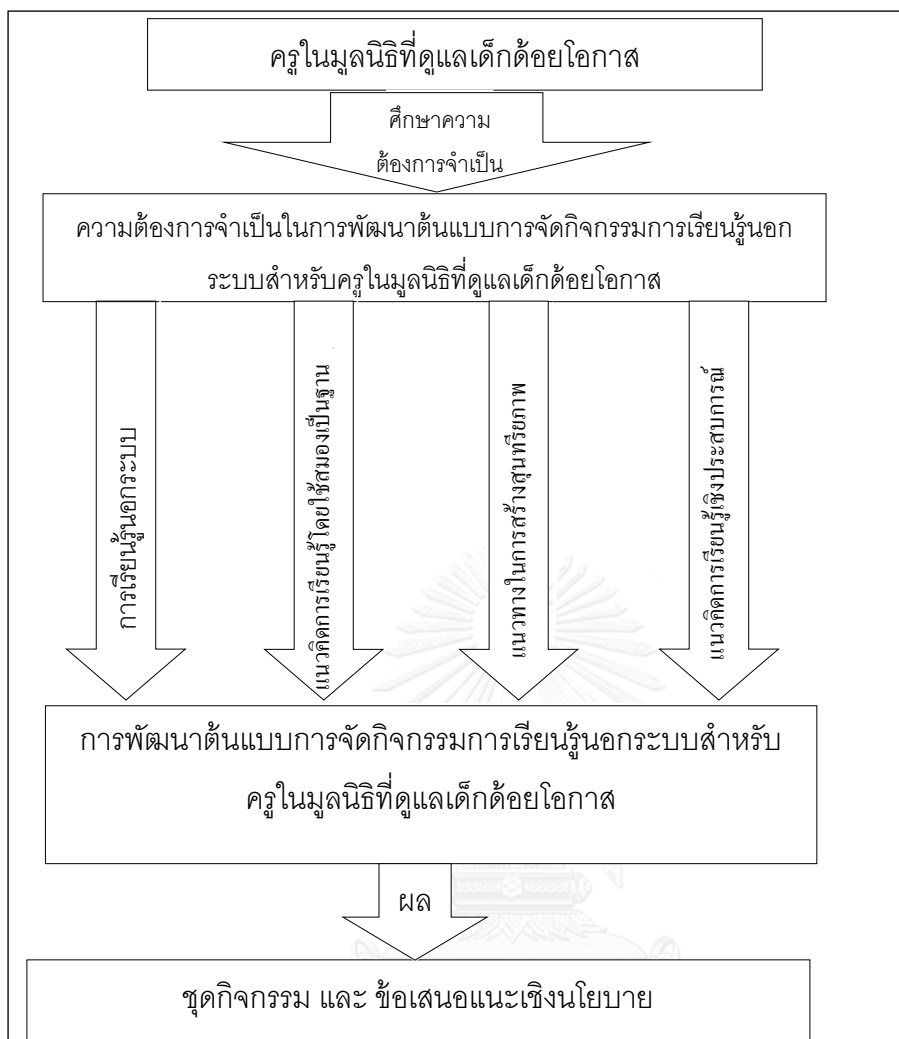
หน้าที่ ที่สำคัญของแต่ละส่วนในสมอง	ลำดับของวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์	สิ่งที่ผู้เรียนรับรู้	ตัวอย่างกิจกรรมที่ 3 กิจกรรมจังหวะกลอง
ส่วนรับรู้ความรู้สึก รับรู้ข้อมูลจากโลกภายนอกก่อน	ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม การได้รับประสบการณ์ที่วางร่างกายจากโลกภายนอก	ประสบการณ์สุนทรียะในเชิงบวก ที่ได้รับทางตา หู จมูก ลิ้น สัมผัส	การเริ่มตีกลองแล้วเดินหรือหยุดเดินเมื่อเสียงกลองหยุด โดยที่ไม่มีคำอธิบายล่วงหน้า ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับประสบการณ์ทางตา และหู
ส่วนการผสมผสานด้านหลัง รับผิดชอบในด้านความจำ นำความจำเก่าๆมาประกอบ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ให้กับข้อมูลที่ได้รับมา	สะท้อนความคิดอภิปรายวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับมาจากประสบการณ์ก่อนหน้า	วิเคราะห์ เป็นขั้นตอนภายในของผู้เรียน ถูกกระตุ้นได้ด้วยการทำซ้ำแบบมีความแตกต่าง (Repeat with Variation)	ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ระบุว่าได้ยินเสียงกลองตีแล้วหยุด และเห็นว่าผู้นำกิจกรรมมีอาการเดินและหยุด
ส่วนการผสมผสานด้านหน้า มีหน้าที่ในการ การตัดสินใจ สร้างแผนงานตอบสนอง	การเกิดความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด การสร้างภาพในการตอบสนอง การจัดการ การสร้างแผนงานสำหรับการตอบสนอง	ตัดสินใจในการตอบสนองต่อกิจกรรมเปรียบเทียบ เลือก	ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเริ่มวิเคราะห์ว่า เสียงกลอง มีความสัมพันธ์กับการขยับร่างกายของผู้นำกิจกรรม

<p>ส่วนการเคลื่อนไหว เริ่มกิจกรรมโดย ประสานกล้ามเนื้อ ต่างๆเพื่อสร้างการ เคลื่อนไหวของร่างกาย เพื่อตอบสนองสิ่งที่ ได้รับมาจากภายนอก</p>	<p>การทดลองหรือการ ประยุกต์แนวคิด การใช้ การโต้ตอบทางด้าน ภาษาหรือการเคลื่อนไหว ของร่างกาย</p>	<p>การขยับส่วนต่างๆของ ร่างกาย เช่น มือ เท้า เดิน ร้องเพลง ฯลฯ เพื่อ ตอบสนองต่อกิจกรรม</p>	<p>ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเดินเมื่อมี เสียงกลอง หรือหยุดเมื่อ เสียงกลองหยุด ตามผู้นำ กิจกรรม</p>
---	--	--	---

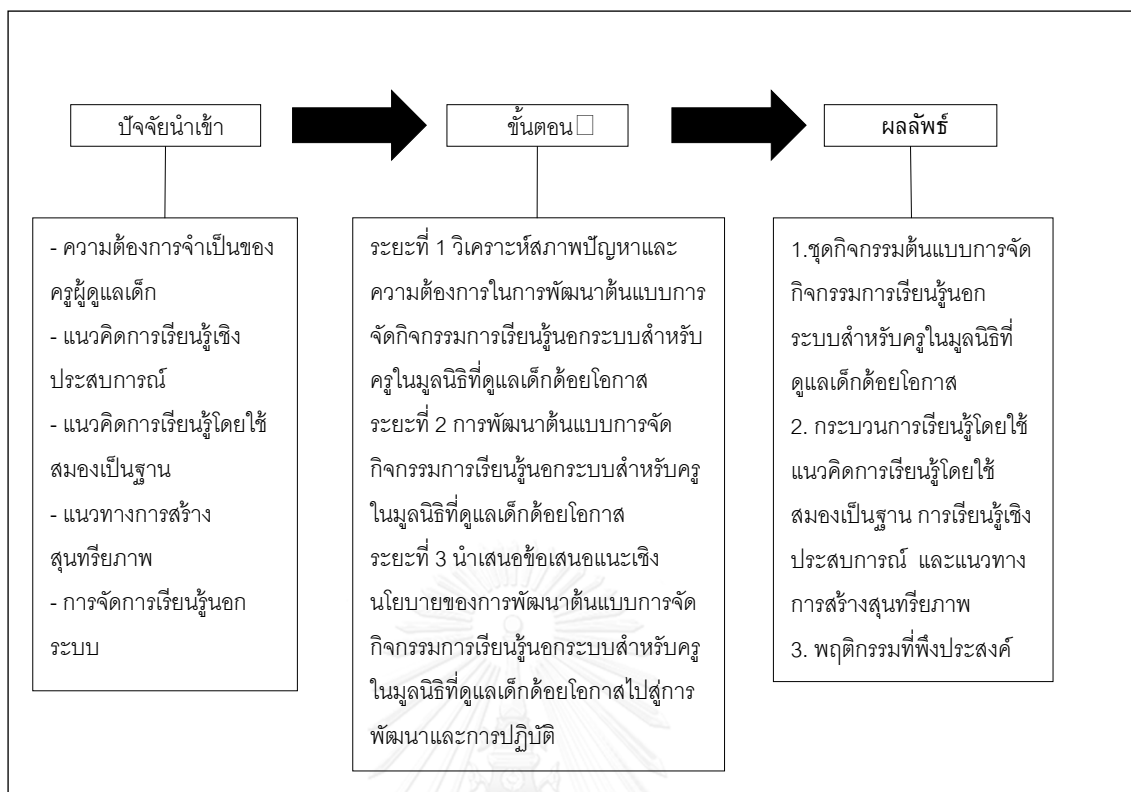
8.4 กรอบแนวคิด

จาก รูปภาพ 11 กระบวนการวิจัย จะเห็นได้ว่า สิ่งที่เป็นจุดเริ่มต้นของงานนี้คือครูผู้ดูแลเด็ก โดยที่ สิ่งแรกที่จะทำการศึกษาก็คือความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษา โดยจะมีการศึกษาด้วยแบบ สังกะและแบบสอบถาม ผลที่ได้จากการศึกษาในขั้นต้นจะได้อุ้ความต้องการจำเป็นในครูและผู้ดูแล เด็กด้วยโอกาส จากนั้นผู้วิจัยได้นำแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ สมมองเป็นฐาน และแนวทางการสร้างสุนทรียภาพ เข้ามาประยุกต์เพื่อให้เกิด ต้นแบบการจัด กิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาสที่ประกอบด้วยชุดกิจกรรมที่ ประกอบด้วยเนื้อหา องค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้และกระบวนการเรียนรู้ที่มีนัยเชิงบวกเพื่อ สร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ นำไปทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย หลังจากทดลองแล้ว ผู้วิจัยจัดการ สันทนาการกลุ่ม เพื่อศึกษาปัจจัยและเงื่อนไขในต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครู ในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาส ผลลัพธ์ของการสนทนากลุ่มสามารถนำมาสร้างให้เกิดข้อเสนอแนะ เชิงนโยบาย สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการนำไปประยุกต์ใช้ต่อไป โดยสามารถเขียนเป็น รูปภาพได้ดังนี้

รูปภาพ 11 กระบวนการวิจัย

สรุปจาก รูป 1 ปัจจัยนำเข้า ขั้นตอน ผลลัพธ์จะเห็นได้ว่าข้อมูลในการทำวิจัยในครั้งนี้สามารถแบ่งได้เป็น 3 ส่วนคือ ปัจจัยนำเข้า ซึ่งประกอบด้วยแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ แนวทางการสร้างสุนทรียภาพ แนวคิดการศึกษานอกระบบ และความเข้าใจในกลุ่มเป้าหมายซึ่งคือครูผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส ขั้นตอนในการดำเนินงานเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ ผลลัพธ์ของงานวิจัยคือ ชุดกิจกรรมและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เพื่อสำหรับประยุกต์ใช้ในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป โดยรายละเอียดในการทำวิจัยในระยะต่างๆ จะกล่าวถึงในรายละเอียดในบทที่ 3 ต่อไป

รูป 1 ปัจจัยนำเข้า ขั้นตอน ผลลัพธ์

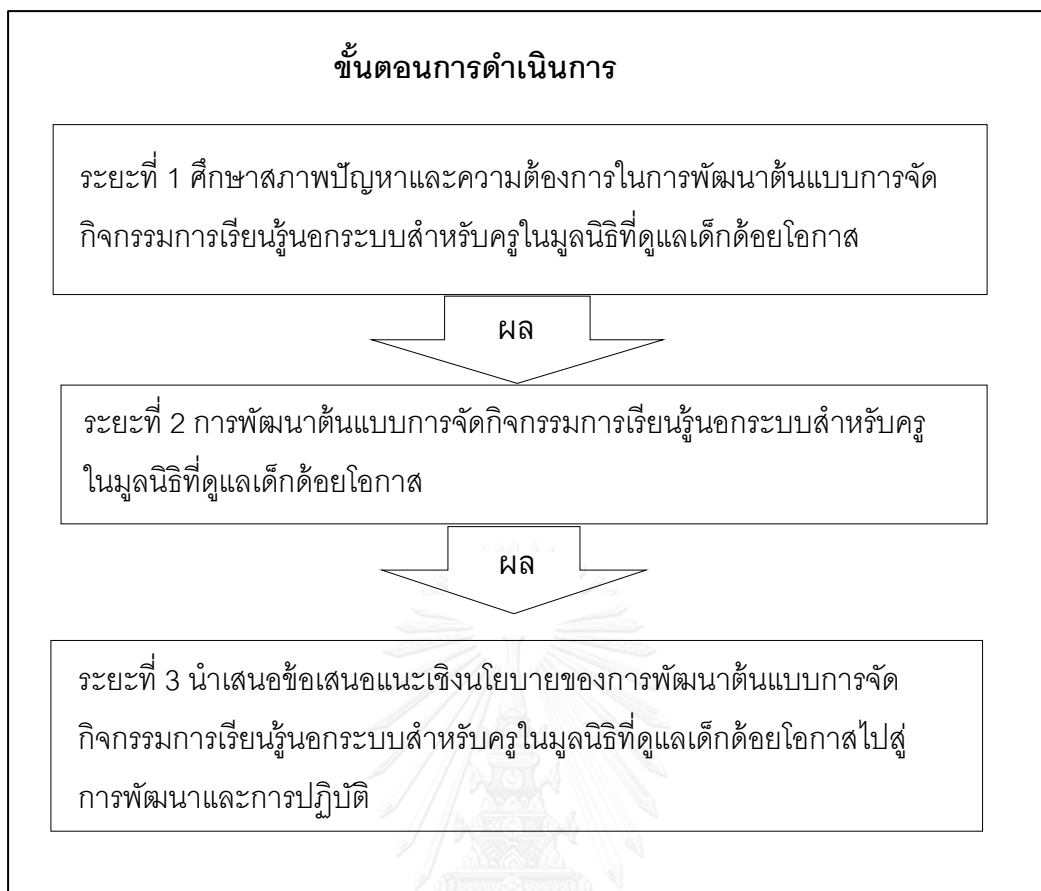
บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบ สำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส ผู้วิจัยได้เลือกการวิจัยโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ข้อมูล จากเอกสาร การสัมภาษณ์ เว็บไซต์ และสถิติเชิงพรรณนา ของมูลนิธิ 5 มูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาสในกรุงเทพฯและปริมณฑล จากนั้นทำการคัดเลือกดำเนินการวิจัยแบบทดลองโดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นครูและผู้ช่วยครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส 1 มูลนิธิ มีการประเมินผลการทดลองด้วยการให้ครูได้วางแผนการจัดกิจกรรมและร่วมจัดกิจกรรมจริงในช่วงท้ายของการทดลอง หลังจากนั้นเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ตามความเหมาะสม ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ ตามวัตถุประสงค์ดังนี้คือ

1. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ และคุณลักษณะของครูผู้สอนเด็กด้อยโอกาส และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส
2. เพื่อการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส
3. เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส ไปสู่การพัฒนาและการปฏิบัติ

โดยที่ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยทั้ง 3 ขั้นตอน สามารถเขียนเป็น รูปภาพ 12 แผนผังขั้นตอนการทำการวิจัย ได้ดังนี้

รูปภาพ 12 แผนผังขั้นตอนการทำการวิจัย

จาก รูปภาพ 12 แผนผังขั้นตอนการทำการวิจัย ระยะต่างๆของการทำวิจัยมีดังนี้

ระยะที่ 1 วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส เป็นการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยการศึกษาศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง การสังเกตและการสัมภาษณ์ และการใช้แบบสอบถามเพื่อนำผลที่ได้มาใช้ในการดำเนินการในการวิจัยในระยะที่ 2

ระยะที่ 2 การพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส เป็นการนำผลของการศึกษาในระยะที่ 1 มาเพื่อพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรม และนำไปทดลองจัดกิจกรรมที่โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสวานรัก มูลนิธิเด็ก เป็นเวลา 2 ภาคการศึกษา และผลของการทดลองต้นแบบกิจกรรมที่ออกแบบมาแล้ว นี้จะนำไปใช้ในการวิจัยในระยะที่ 3 ต่อไป

ระยะที่ 3 นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาสไปสู่การพัฒนาและการปฏิบัติ เป็นการนำผลของ

วัตถุประสงค์ในระยะที่ 2 มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ ด้วยการจัดสนทนากลุ่ม และนำผลมา
นำเสนอให้เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

โดยรายละเอียดของแต่ละระยะในการทำวิจัยสามารถแบ่งได้เป็นข้อๆ ดังนี้ (1) กลุ่มประชากร (2)
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (3) วิธีการเก็บข้อมูล (4) วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล (5) ผลของแต่ละระยะ
โดยมีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการในการพัฒนาต้นแบบการจัด กิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส

ระยะนี้เป็นการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารตำราบทความงานวิจัยรวมทั้ง เว็บไซต์ และเอกสารที่เกี่ยวข้องจากการสัมภาษณ์ และการใช้แบบสอบถาม เพื่อให้ได้สภาพปัญหา และความต้องการของครูและผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส และนำผลที่ได้มาใช้ในการดำเนินการในการ วิจัยในระยะที่ 2 โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้ (1) กลุ่มประชากร (2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (3) วิธีการเก็บข้อมูล (4) วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล (5) ผลของระยะที่ 1 โดยที่แต่ละขั้นตอนมี รายละเอียดดังนี้

(1) กลุ่มประชากร

กลุ่มประชากรในขั้นตอนนี้หมายถึง ผู้บริหาร 5 คน และครูและครูผู้ช่วย 15 คน ในมูลนิธิที่ดูแลเด็ก ด้อยโอกาส 5 มูลนิธิ (ดังแสดงรายชื่อใน ภาคผนวก ก) ที่รับอุปการะดูแลและให้การศึกษาเด็กด้อย โอกาส ช่วงอายุระหว่าง 5-9 ปี ในกรุงเทพฯและปริมณฑล ที่ตกลงให้ความช่วยเหลือให้ข้อมูลเพื่อใช้ ในการศึกษาในครั้งนี้

(2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การจัดเตรียมเครื่องมือ ระยะนี้เครื่องมือที่ใช้คือ เครื่องมือที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลของครูผู้และ ดูแลเด็กที่อยู่ในมูลนิธิ เพื่อเก็บข้อมูลทั่วไปของครูผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส ศึกษาความต้องการการ เรียนรู้และคุณลักษณะเฉพาะของครูและผู้ดูแลเด็ก และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบ สำหรับเด็กที่อยู่ในการดูแลของมูลนิธิ และเครื่องมือที่ 2 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารเก็บข้อมูลสภาพ ปัญหาและความต้องการจำเป็นของมูลนิธิที่ดูแลเด็ก (ดังแสดงใน ภาคผนวก ค) การตรวจสอบ คุณภาพของแบบสอบถาม ในด้านการใช้ภาษา ความเหมาะสมของคำถาม และความครบถ้วน ของเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน (รายชื่อดังแสดงในภาคผนวก ก) ผล ของการตรวจสอบเครื่องมือ ได้ค่าความตรงของเนื้อหา (Item Objective Congruence: IOC) พบว่า ทุกข้อมีรายการดัชนี สูงกว่า 0.50 จึงถือว่าข้อรายการในเครื่องมือแบบสอบถามนี้มีความ สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (ศิริชัย กาณจนวาสี, 2541) ตลอดจนการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Validity) พบว่า เนื้อหารายการของแบบสัมภาษณ์ มีความครบถ้วนสมบูรณ์ และความครอบคลุม ของข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามให้มีความ ถูกต้องและชัดเจนตามข้อคิดเห็นเพิ่มเติมและเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยแต่ละเครื่องมือมี รายละเอียดดังนี้

เครื่องมือที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลของครูผู้และดูแลเด็กที่อยู่ในมูลนิธิ เพื่อเก็บข้อมูลทั่วไปของครูผู้ดูแลเด็กด้วยโอกาส ศึกษาความต้องการการเรียนรู้และคุณลักษณะเฉพาะของครูและผู้ดูแลเด็ก และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กที่อยู่ในการดูแลของมูลนิธิ (ภาคผนวก ค) เครื่องมือนี้แบ่งเป็น 3 ตอนดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ปัญหา ความต้องการ และคุณลักษณะ ของครูผู้สอนเด็กในที่อยู่ในมูลนิธิ ตอนที่ 3 ลักษณะอันพึงประสงค์ ทางด้านสุนทรียภาพของเด็ก โดยแต่ละตอนมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นชุดคำถามปลายเปิดเพื่อเก็บข้อมูลทั่วไป มีทั้งหมด 12 ข้อ โดยเป็นคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ตำแหน่ง สถานที่ทำงาน ระดับชั้นที่รับผิดชอบ จำนวนนักเรียนที่รับผิดชอบ จำนวนพี่เลี้ยงหรือผู้ช่วยในชั้นเรียน การศึกษาสูงสุด ความรู้พื้นฐาน ประสบการณ์ในการให้การดูแลเด็กในมูลนิธิ ความแตกต่างระหว่างการสอนในมูลนิธิกับโรงเรียนทั่วไป และวิธีการพัฒนาตนเอง

ตอนที่ 2 ปัญหา ความต้องการ และคุณลักษณะ ของครูผู้สอนเด็กในที่อยู่ในมูลนิธิ เป็นการสร้างแบบสอบถาม โดยสร้างแบบทดสอบวัดความรู้เกี่ยวกับการประยุกต์ในการจัดการเรียนการสอน โดยประยุกต์มาจากเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542) โดยที่แต่ละข้อคำถามมีลักษณะ วัดระดับของลิเคิร์ตสเกล (Likert Scale) ซึ่งคำถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยให้ความหมายถึงระดับความมากน้อยของสภาพผู้ประเมิน ในแต่ละข้อคำถาม โดยมีหัวข้อดังนี้

(2.1) ตอนที่ 1 ปัญหาทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ประกอบด้วย วุฒิกการศึกษา จำนวนบุคลากร การจัดการศึกษา ภาระงาน การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีคำตอบเป็นการบรรยาย

(2.2) ตอนที่ 2 ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน เป็นชุดคำถามเกี่ยวกับประสบการณ์ในการปฏิบัติหน้าที่ของครูในมูลนิธิ แบ่งเป็น 4 ตอน คือ (2.2.1) ด้านปัญหาทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ที่มีคำตอบเป็นตอบเป็นความเห็น 5 ระดับ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง (5 คะแนน) เห็นด้วย(4 คะแนน) เห็นด้วยเป็นบางครั้ง(3 คะแนน) ไม่เห็นด้วย(2 คะแนน) ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง(1 คะแนน) (2.2.2) ด้านปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน มีคำตอบเป็นตอบเป็นความเห็น 5 ระดับ คือ ไม่เคยเลย (5 คะแนน) นานๆครั้ง(4 คะแนน) เป็นบางครั้ง(3 คะแนน) บ่อย(2 คะแนน) เป็นประจำ(1 คะแนน) (2.2.3) ด้านคุณลักษณะของครู และ (2.2.4) ด้านการพัฒนาตนเองในทางวิชาการและวิชาชีพ มีคำตอบเป็น

ตอบเป็นความเห็น 5 ระดับ คือ สำคัญที่สุด (5 คะแนน) สำคัญมาก(4 คะแนน) สำคัญ(3 คะแนน) ไม่ค่อยมีความสำคัญ(2 คะแนน) ไม่สำคัญ(1 คะแนน) และ

(2.3) ตอนที่ 3 ลักษณะอันพึงประสงค์ทางด้านสุนทรียภาพของเด็ก เป็นชุดคำถามที่ประยุกต์มาจาก มาตรฐานลักษณะอันพึงประสงค์หรือความคาดหวังที่จะให้เกิดกับบุคคลที่ได้รับการปลูกฝังและพัฒนาทางด้านสุนทรียภาพ พ.ศ. 2539 (ผดุง พรหมมูล, 2540) โดยหัวข้อคำถามด้านสุนทรียภาพแบ่งเป็นด้าน ดังนี้ (2.3.1) หัวข้อด้านความรักในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2.3.2) หัวข้อด้านจิตในละเอียดอ่อนประณีตและมีระเบียบ (2.3.3) หัวข้อด้าน ความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมของตนเองและชนชาติอื่น (2.3.4) หัวข้อด้าน ความรักในเสรีภาพและจินตนาการในความรักในเสรีภาพ (2.3.5) หัวข้อด้านความสำนึกในการสร้างสมความคิด มีคำตอบเป็นตอบเป็นความเห็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด (5 คะแนน) มาก(4 คะแนน) ปานกลาง(3 คะแนน) น้อย(2 คะแนน) น้อยที่สุด(1 คะแนน)

การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ในด้านการใช้ภาษา ความเหมาะสมของคำถาม และความครบถ้วนของเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน (รายชื่อดังแสดงในภาคผนวก ก) ผลของการตรวจสอบเครื่องมือ ได้ค่าความตรงของเนื้อหา (Item Objective Congruence: IOC) พบว่า ทุกข้อมีรายการดัชนี สูงกว่า 0.50 จึงถือว่าข้อรายการในเครื่องมือแบบสอบถามนี้มีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (ศิริชัย กาณจนวาสี, 2541) ตลอดจนการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Validity) พบว่า เนื้อหารายการของแบบสัมภาษณ์ มีความครบถ้วนสมบูรณ์ และความครอบคลุมของข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามให้มีความถูกต้องและชัดเจนตามข้อคิดเห็นเพิ่มเติมและเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ

เครื่องมือที่ 2 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารเก็บข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของมูลนิธิที่ดูแลเด็ก เพื่อเก็บข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการของครูและผู้ดูแลเด็กที่อยู่ในมูลนิธิ (ภาคผนวก ค) ในด้านการใช้ภาษา ความเหมาะสมของคำถาม และความครบถ้วนของเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน (ภาคผนวก ก) เครื่องมือนี้แบ่งเป็น 2 ตอน โดยมีเนื้อหาดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้สัมภาษณ์ วันและเวลาที่เข้าไปสัมภาษณ์ และ ตอนที่ 2 สภาพปัญหาและความต้องการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้สัมภาษณ์ วันและเวลาที่เข้าไปสัมภาษณ์ เป็นชุดคำถามทั่วไปเกี่ยวกับผู้ถูกสัมภาษณ์ ประกอบด้วย วันที่และเวลาที่เข้าไปสัมภาษณ์ ชื่อและนามสกุลของผู้ถูกสัมภาษณ์ อายุ เพศ ตำแหน่ง ระดับการศึกษา การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมของครูเกี่ยวกับงานที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 2 สภาพปัญหาและความต้องการ เป็นกลุ่มคำถามปลายเปิด ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาขององค์กรในภาพรวม ประสบการณ์ของผู้บริหารเกี่ยวกับลักษณะของครูในปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของมูลนิธิที่อยู่ในการดูแลที่แตกต่างจากมูลนิธิอื่น คุณลักษณะของครูในมูลนิธิ และหัวข้อการเรียนรู้ของครูที่อยู่ในการดูแลที่ต้องการให้เรียนรู้เพิ่มเติม

การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ในด้านการใช้ภาษา ความเหมาะสมของคำถาม และความครบถ้วนของเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน (รายชื่อดังแสดงในภาคผนวก ก) ผลของการตรวจสอบเครื่องมือ ได้ค่าความตรงของเนื้อหา (Item Objective Congruence: IOC) พบว่า ทุกข้อมีรายการดัชนี สูงกว่า 0.50 จึงถือว่าข้อรายการในเครื่องมือแบบสอบถามนี้มีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (ศิริชัย กาณจนวาสี, 2541) ตลอดจนการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Validity) พบว่า เนื้อหารายการของแบบสัมภาษณ์ มีความครบถ้วน สมบูรณ์ และความครอบคลุมของข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามให้มีความถูกต้องและชัดเจนตามข้อคิดเห็นเพิ่มเติมและเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ

(3) วิธีการเก็บข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทำโดยการขอความอนุเคราะห์ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่อนุญาตให้ทำการเก็บข้อมูลได้ โดยรายชื่อของมูลนิธิทั้ง 5 มูลนิธิมีดังนี้ ดังนี้

1. มูลนิธิเด็ก
2. มูลนิธิธรรมมิก ชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์
3. มูลนิธิคริสเตียนเพื่อเด็กพิการ
4. มูลนิธิส่งเสริมการพัฒนาบุคคล ในพระอุปถัมภ์พระเจ้า วรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีรัศมิ์ พระวรชายา ในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร
5. มูลนิธิเด็กโสสะแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

วิธีการเก็บข้อมูลสำหรับเครื่องมือที่ 2 ทำโดยการโทรศัพท์ไปนัดหมายกับผู้บริหารของแต่ละมูลนิธิ เพื่อจะเข้าไปสัมภาษณ์ และส่งแบบสอบถาม (เครื่องมือที่ 1) สำหรับครูผู้ดูแลเด็กด้วยโอกาส

(4) วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นแบบคุณเชิงสถิติพรรณนาร้อยละ ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ค่าเฉลี่ย \bar{X} และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้การคำนวณแบบค่าเฉลี่ยเลขคณิตถ่วงน้ำหนัก (Weight Arithmetic Mean) คือให้น้ำหนักในการคำนวณค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับ 5 เมื่อผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่าเห็นด้วยในระดับมากที่สุดมาก เป็นประจำ สำคัญมากที่สุด ควรมีพฤติกรรมนี้ในระดับที่สุด และน้อยลงมาเรื่อยๆจนเป็น 1 เมื่อผู้ตอบแบบสอบถามตอบว่าไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เคยเลย ไม่สำคัญเลย ควรมีพฤติกรรมนี้ในระดับน้อยที่สุดตามลำดับ

เครื่องมือที่ 2 การวิเคราะห์เป็นแบบเชิงปริมาณ โดยนำผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารในแต่ละมูลนิธิมาบรรยายเปรียบเทียบเพื่อวิเคราะห์หา ปัญหาและความต้องการของแต่ละมูลนิธิ

(5) ผลของการวิจัยระยะที่ 1

ผลของการวิจัยในระยะที่ 1 คือ สภาพปัญหาและความต้องการและการเปรียบเทียบสภาพปัญหาและความต้องการ ของมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส 5 มูลนิธิ เพื่อใช้ในการออกแบบกิจกรรมต้นแบบในการวิจัยในระยะที่ 2

ระยะที่ 2 การพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส

เป็นการนำผลของการศึกษาในระยะที่ 1 มาเพื่อพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรม และนำไปทดลองจัดกิจกรรมที่โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก มูลนิธิเด็ก เป็นเวลา 2 ภาคการศึกษา และผลของการทดลองต้นแบบกิจกรรมที่ออกแบบมาแล้ว นี้จะนำไปใช้ในการวิจัยในระยะที่ 3 ต่อไป โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้ (1) กลุ่มประชากร (2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (3) วิธีการเก็บข้อมูล (4) วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล (5) ผลของระยะที่ 2 โดยที่แต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

(1) กลุ่มประชากร

กลุ่มประชากรในขั้นตอนนี้หมายถึงครูและครูผู้ช่วยที่ทำงานที่โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก มูลนิธิเด็ก และเด็กที่เรียนในโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารักจำนวน 1 ห้องเรียน เป็นเวลา 1 ปี การศึกษา (2ภาคการศึกษา) คือ ในปีการศึกษา พ.ศ. 2558 วิธีการเลือกสถานที่ทำวิจัยเป็นแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากทางมูลนิธิกำลังมีความต้องการที่จะอบรมครูในหัวข้อเดียวกับที่ผู้วิจัยต้องการทำวิจัย

(2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในระยะนี้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมที่โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก มูลนิธิเด็ก ประกอบด้วย เครื่องมือที่ 3 แบบสังเกตการจัดกิจกรรมที่โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก มูลนิธิเด็ก เครื่องมือที่ 4 แบบสัมภาษณ์ครูผู้ดูแลเด็กที่อยู่ในมูลนิธิ หลังจากการจัดกิจกรรม เครื่องมือที่ 5 แผนกิจกรรมรายคาบ 16 คาบ เครื่องมือที่ 6 ต้นแบบกิจกรรมสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส และ เครื่องมือที่ 7 แบบประเมินพฤติกรรมเด็กทางด้านสุนทรียภาพ (ดังแสดงในภาคผนวก ค) โดยที่แต่ทุกเครื่องมือได้ผ่านการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ในด้านการใช้ภาษา ความเหมาะสม และความครบถ้วนของเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน (รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ แสดงในภาคผนวก ก)

การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ในด้านการใช้ภาษา ความเหมาะสมของคำถาม และความครบถ้วนของเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน (รายชื่อดังแสดงในภาคผนวก ก) ผลของการตรวจสอบเครื่องมือ ได้ค่าความตรงของเนื้อหา (Item Objective Congruence: IOC) พบว่า ทุกข้อมีรายการดัชนี สูงกว่า 0.50 จึงถือว่าข้อรายการในเครื่องมือแบบสอบถามนี้มีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (ศิริชัย กาณจนวาสี, 2541) ตลอดจนการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Validity) พบว่า เนื้อหารายการของแบบสัมภาษณ์ มีความครบถ้วน

สมบูรณ และความครอบคลุมของข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามให้มีความถูกต้องและชัดเจนตามข้อคิดเห็นเพิ่มเติมและเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ โดยที่แต่ละเครื่องมือมีรายละเอียดดังนี้

เครื่องมือที่ 3 แบบสังเกตการจัดกิจกรรมที่โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก มูลนิธิเด็ก

เป็นแบบสังเกตที่ใช้โดยผู้ช่วยวิจัยที่ทำการจดบันทึกระหว่างการจัดกิจกรรมที่มูลนิธิเด็กตลอดการจัดกิจกรรม โดยที่ ผู้บันทึก ทำการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับ วันที่/เวลา เนื้อหากิจกรรมที่จัด และพฤติกรรมของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมทั้งครู ครูผู้ช่วย และเด็กทุกคนระหว่างการจัดกิจกรรม

เครื่องมือที่ 4 แบบสัมภาษณ์ครูผู้ดูแลเด็กที่อยู่ในมูลนิธิหลังจากการจัดกิจกรรม

เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีคำถามปลายเปิดสำหรับ ครูและครูผู้ช่วยหลังจากการจัดกิจกรรมที่โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก มูลนิธิเด็ก ระหว่างการจัดกิจกรรม

เครื่องมือที่ 5 แผนกิจกรรมรายคาบ 16 คาบ

ใช้เป็นแนวทางในการทดลองการจัดกิจกรรมที่ โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก มูลนิธิเด็ก ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์มาจากแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ แนวทางการสร้างสุนทรียภาพ และข้อมูลปัญหาและความต้องการของมูลนิธิที่ได้มาจากการวิจัยในระยะที่ 1 ประกอบด้วย รายคาบ ผู้เข้าร่วมกิจกรรม หัวข้อกิจกรรม จำนวนเวลาที่ใช้ และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้อง

เครื่องมือที่ 6 ต้นแบบกิจกรรมสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส

เป็นรายละเอียดของแต่ละกิจกรรมที่จัดที่โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก มูลนิธิเด็ก ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์มาจากแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ แนวทางการสร้างสุนทรียภาพ และข้อมูลปัญหาและความต้องการของมูลนิธิที่ได้มาจากการวิจัยในระยะที่ 1 ประกอบด้วย ชื่อของกิจกรรม วัตถุประสงค์ของกิจกรรม สาระสำคัญของกิจกรรม เนื้อหา รายละเอียดกิจกรรม สื่อในการจัดกิจกรรม และการวัดผล

เครื่องมือที่ 7 แบบประเมินพฤติกรรมเด็กทางด้านสุนทรียภาพ

เป็นแบบประเมินตามสภาพจริง ที่ใช้ประเมินเด็กเป็นรายบุคคล ตามลักษณะอันพึงประสงค์ทางด้านสุนทรียภาพกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม และสังคม ประยุกต์มาจากลักษณะอันพึงประสงค์ทางด้านสุนทรียภาพกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2539) วิธีการประเมินคือการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic

Assessment) ซึ่งเป็นวิธีที่เหมาะสมในการวัดผลทางด้านพฤติกรรมแบบรายบุคคลเป็นการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของเด็กที่ได้รับการดูแลในมูลนิธิ โดยมีการเน้นในการวัดและประเมินผลในการ วัดความสามารถทางความรู้และการคิดได้จริง (Cognitive Ability) วัดความสามารถในการปฏิบัติได้จริง (Performance/Practice Ability) และ วัดคุณลักษณะทางจิตใจ (Affective Domain) โดยการสร้างรูบรีคส์ (Rubrics) ที่มี 4 ระดับ เพื่อวัดพฤติกรรมของเด็ก (ผดุง พรหมมูล, 2540)

(3) วิธีการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลในระยณะนี้เป็นการเก็บข้อมูลที่โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสานครัก มูลนิธิเด็กในช่วงเวลาที่ผู้วิจัยทำการทดลองกิจกรรมต้นแบบ ในช่วงระหว่าง วันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2558 จนถึงวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2559 โดยมีรายละเอียดดังนี้

เครื่องมือที่ 3 แบบสังเกตการจัดกิจกรรมที่โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสานครัก มูลนิธิเด็ก ใช้ในการจัดกิจกรรมทุกคาบ โดยผู้เก็บข้อมูลคือผู้จัดบันทึกการจัดกิจกรรม

เครื่องมือที่ 4 แบบสัมภาษณ์ครูผู้ดูแลเด็กที่อยู่ในมูลนิธิหลังจากการจัดกิจกรรม ใช้หลังการจัดกิจกรรม โดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ครูและครูผู้ช่วย ของห้องเรียนที่ได้รับการคัดเลือก

เครื่องมือที่ 5 แผนกิจกรรมรายคาบ 16 คาบ ผู้วิจัยเป็นผู้สังเคราะห์ และใช้ทดลองจัดกิจกรรมในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา พ.ศ. 2558

เครื่องมือที่ 6 ต้นแบบกิจกรรมสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส ผู้วิจัยเป็นผู้สังเคราะห์ และใช้ทดลองจัดกิจกรรมในภาคการศึกษาที่ 1 และภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา พ.ศ. 2558

เครื่องมือที่ 7 แบบประเมินพฤติกรรมเด็กทางด้านสุนทรียภาพ ประเมินโดยผู้วิจัยโดยใช้วิธีสังเกตเด็ก ขณะเข้าร่วมกิจกรรม

(4) วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับทุกเครื่องมือในระยณะนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลแบบเชิงปริมาณบรรยาย โดยนำผลแต่ละระยะมารวมกัน เพื่อสร้างเป็น ต้นแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบ สำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส

(5) ผลของการวิจัย ระยะที่ 2

ผลของการวิจัยในระยาะที่ 2 คือ ต้นแบบการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส ปัญหาในการจัดกิจกรรม สรุปพฤติกรรมระหว่างและหลังการทดลองจัดกิจกรรมของครู ผู้ช่วยครู และเด็กในการจัดกิจกรรมต้นแบบ ความสำเร็จและปัญหาในการจัดกิจกรรม การเปรียบเทียบการจัดการอบรมครูทั่วไปกับการจัดกิจกรรมต้นแบบ เพื่อเป็นข้อมูลในการวิจัยในระยาะที่ 3 ต่อไป

ระยะที่ 3 นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาสไปสู่การพัฒนาและการปฏิบัติ

เป็นการนำผลของวัตถุประสงค์ในระยาะที่ 2 มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ ด้วยการจัดสนทนากลุ่ม และนำผลมานำเสนอให้เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้ (1) กลุ่มประชากร (2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย (3) วิธีการเก็บข้อมูล (4) วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล (5) ผลของระยะที่ 3 โดยที่แต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

(1) กลุ่มประชากร

กลุ่มประชากรในระยาะที่ 3 คือ ผู้ทรงคุณวุฒิในด้านที่เกี่ยวข้องกับการทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน โดย ผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายและการศึกษานอกระบบโรงเรียน 1 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กด้อยโอกาส 4 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรี ศิลปะและการเคลื่อนไหว จำนวน 3 คน เป็นผู้ที่มาจากจากหน่วยราชการ 4 คน หน่วยงานเอกชน 2 คน และองค์กรอิสระ 3 คน

(2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในระยาะนี้คือ เครื่องมือที่ 8 ใบประเมิน (ร่าง) ข้อเสนอเชิงนโยบาย การพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส ประกอบด้วย ร่าง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อใช้เป็นเครื่องมือประกอบการสนทนากลุ่ม การตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม ในด้านการใช้ภาษา ความเหมาะสมของคำถาม และความครบถ้วนของเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน (รายชื่อดังแสดงในภาคผนวก ก) ผลของการตรวจสอบเครื่องมือ ได้ค่าความตรงของเนื้อหา (Item Objective Congruence: IOC) พบว่า ทุกข้อมีรายการดัชนี สูงกว่า 0.50 จึงถือว่าข้อรายการในเครื่องมือแบบสอบถามนี้มีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (ศิริชัย กาณจนวาสี, 2541) ตลอดจนการวิเคราะห์เนื้อหา(Content Validity) พบว่า เนื้อหารายการของแบบสัมภาษณ์ มีความครบถ้วนสมบูรณ์ และความครอบคลุมของข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามให้มีความถูกต้องและชัดเจนตามข้อคิดเห็นเพิ่มเติมและเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ

(3) วิธีการเก็บข้อมูล

วิธีการเก็บข้อมูลทำโดยเชิญผู้เชี่ยวชาญเข้าร่วมประชุม ในวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2559 ณ ห้อง 818 ชั้น 8 อาคารพระมิ่งขวัญฯ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ฯ โดยให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มความเห็น

เกี่ยวกับเสนอข้อเสนอนี้ มีการ จดบันทึก บันทึกเสียง ภาพนิ่ง และวิดีโอ ในขณะที่ทำการ สทนทนากลุ่ม

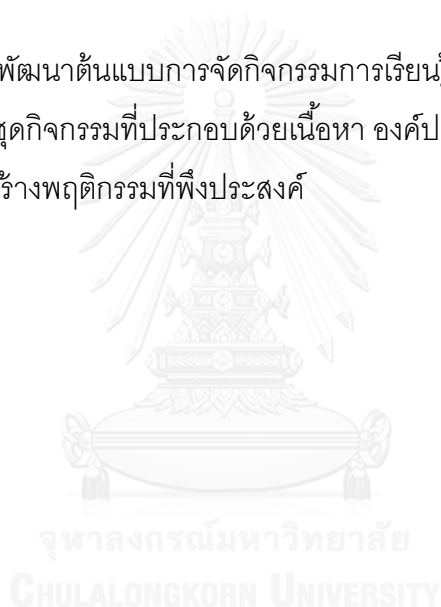
(4) วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในระยะนี้ ทำโดยผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลแบบเชิงปริมาณจับประเด็นใน การจด บันทึกและเสียงที่บันทึก เพื่อให้ข้อเสนอนี้เชิงนโยบายสมบูรณ์ และตรงประเด็น

(5) ผลของการวิจัย ระยะที่ 3

ผลของการวิจัยระยะที่ 3คือข้อเสนอนี้เชิงนโยบาย ที่สมบูรณ์และตรงประเด็น

สรุปผลของงานวิจัย การพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ ดูแลเด็กด้อยโอกาส คือ ชุดกิจกรรมที่ประกอบด้วยเนื้อหา องค์ประกอบในการจัดกิจกรรม และ กระบวนการเรียนรู้ เพื่อสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส มีวัตถุประสงค์การวิจัย (1) เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ และคุณลักษณะของครูผู้สอนเด็กด้อยโอกาส และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส (2) เพื่อการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส และ (3) เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส ไปสู่การพัฒนาและการปฏิบัติ ซึ่งผู้วิจัยแบ่งการนำผลการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ และคุณลักษณะของครูผู้สอนเด็กด้อยโอกาส และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส

2 ผลการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส และ

3 ผลการนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส ไปสู่การพัฒนาและการปฏิบัติ

โดยแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ และคุณลักษณะของครูผู้สอน เด็กด้อยโอกาส และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส

เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ และคุณลักษณะของครูผู้สอนเด็กด้อยโอกาส และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส สามารถแบ่งรายละเอียดที่เกี่ยวข้องออกเป็น 3 ขั้นตอนได้แก่ (1.1) ผลการศึกษาทฤษฎีเอกสาร ตำราบทความงานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของครูและผู้ช่วยครูที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส (1.2) ผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้บริหารของสถานศึกษา (1.3) ผลของการตอบแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของครูผู้ดูแล ซึ่งแต่ละตอนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1.1 ผลการศึกษาทฤษฎีเอกสารตำราบทความงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของครูและผู้ช่วยครูที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส

ในการศึกษาข้อมูลการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาสนั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลทางด้านเอกสาร เพื่อนำผลของการศึกษามาพัฒนาเป็นต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส โดยที่ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเป็นรายการกรณีศึกษา ซึ่งแต่ละกรณีศึกษาที่มีรายละเอียดหลักได้แก่ ประวัติของมูลนิธิ ลักษณะโครงการ ปัญหาและความต้องการของครูผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส ดังต่อไปนี้ (1.1.1) ประวัติของมูลนิธิ (1.1.2) ลักษณะโครงการที่ศึกษา (1.1.3) ปัญหาและความต้องการของครูผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส เรียงตามลำดับมูลนิติดังต่อไปนี้ คือ มูลนิธิที่ดูแลเด็ก 5 แห่งดังนี้ (ก) โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสานครัก มูลนิธิเด็ก (ข) โรงเรียนบ้านเด็กรามอินทรา สังกัดมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ (ค) มูลนิธิ คริสเตียนเพื่อเด็กพิการ (ง) งานศูนย์เด็กปฐมวัย มูลนิธิส่งเสริมการพัฒนาบุคคล ในพระอุปถัมภ์พระเจ้า วรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีรัศมิ์ พระวรชายา ในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร (จ) มูลนิธิเด็กโสสะแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

(ก) มูลนิธิเด็ก

1.1.1.1. ประวัติของมูลนิธิ

ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2522 เพื่อสนับสนุนปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก แห่งองค์การสหประชาชาติ โดยเริ่มที่โครงการบ้านทานตะวัน เพื่อรณรงค์ให้สังคมไทยตระหนักถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำ ทำ

ให้มีเด็กยากจนขาดสารอาหารกว่าครึ่งประเทศ พร้อมกับสร้าง โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก เป็น “โรงเรียนทางเลือก” ที่เน้นความสุขและเสรีภาพในการเรียนรู้ของเด็กในระบบ “การศึกษาทางเลือก” เมื่อมีการละเมิดสิทธิเด็กมากขึ้น จึงสร้าง ศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก ตามด้วยโครงการเพื่อเด็กและครอบครัวอีกมากมาย ทั้งหมดกลายเป็นสื่อรณรงค์ปัญหาเด็กในสังคมทุกด้าน เกิดเป็นนโยบายทางสังคมสาธารณะ จนไปปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550

วัตถุประสงค์ของมูลนิธิดังต่อไปนี้ 1. ช่วยเหลือเด็กด้านปัจจัยพื้นฐาน การดำเนินชีวิตและสวัสดิการต่าง ๆ ให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมทางร่างกาย สติปัญญา และจิตใจ 2. ค้นหาทางเลือกทางการศึกษาที่เหมาะสม ให้เด็กใช้สิทธิ เสรีภาพในการรับฟังความคิดเห็น 3. ค้นหาศิลปิน ดนตรี นิทานที่ส่งเสริมจินตนาการ และ ความคิดสร้างสรรค์ให้เด็กในสังคม 4. ช่วยเหลือเด็กที่ถูกละเมิดสิทธิให้พ้นจากความทุกข์ทรมาน เช่น ถูกทารุณ ทอดทิ้ง ใช้แรงงานที่ผิดกฎหมาย และเป็นโสเภณีเด็กให้มีโอกาสดีสำหรับชีวิตในอนาคต 5. ส่งเสริมบทบาทของครอบครัวให้เป็นรากฐานที่ดีแก่ชีวิตเด็ก 6. กระตุ้นเตือนสาธารณชนให้ตระหนักในเรื่อง "การพิทักษ์สิทธิ" ของเด็ก และ "ปัญหา" เด็กไทย

มูลนิธิเด็กมีโครงการช่วยเหลือเด็กอยู่หลายโครงการ คือ โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสานรัก โรงเรียนบ้านทานตะวัน โครงการปฏิรูปการศึกษาเพื่อเด็กและชุมชน รายการสะพานสายรุ้ง สำนักพิมพ์มูลนิธิเด็ก สถาบันการ์ตูนไทย สถาบันวิชาการและสื่อเพื่อพัฒนาเด็ก ครอบครัว และการศึกษา และสำนักงานกลางมูลนิธิเด็ก โดยแต่ละโครงการมีเป้าหมายที่จะช่วยเหลือเด็กในด้านต่างๆ และโครงการที่เข้าไปศึกษาคือโครงการอนุบาลหมู่บ้านเด็กสานรัก โดยมีรายละเอียดดังนี้ (มูลนิธิเด็ก, 2559)

1.1.2. ลักษณะโครงการที่ศึกษา โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสานรัก มูลนิธิเด็ก

โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสานรัก เปิดอย่างเป็นทางการวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546 บนเนื้อที่ 2 ไร่ 2 งาน ในที่ดินของมูลนิธิเด็ก โดยกองทุนสานรักและโครงการสนับสนุนสถาบันครอบครัว สนับสนุนการก่อสร้างอาคาร 3 ชั้น พร้อมทำถนน ทำรั้วและถมที่ใหม่ ตั้งอยู่ที่ 95/29 หมู่ 6 ซ. กระทุ่มล้ม 18 ถ.พุทธมณฑลสาย 4 ต.กระทุ่มล้ม อ.สามพราน จ.นครปฐม 73220

โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็ก สานรัก ขออนุญาตเปิดเป็นโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ระดับก่อนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน เมื่อวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2547 จากกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับเด็กด้อยโอกาส กำพร้า ยากจน ครอบครัวแตกแยก และถูก

ทอดทิ้ง ให้ได้รับปัจจัยพื้นฐานให้การศึกษา และเลี้ยงดู เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาอย่างสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยยึดหลักแห่งความยุติธรรมมิใช่จากความสมเพชเวทนา โดยเห็นว่าเด็กทุกคนจะต้องได้รับการศึกษาอย่างเท่าเทียมและทั่วถึง

โดยเด็กอยู่แบบประจำกินนอน รับนักเรียนได้ไม่เกิน 60 คน และให้การศึกษาตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 ถึง ประถมศึกษา 2 ซึ่งมี 4 ห้องเรียน โดยชั้นอนุบาลจะเรียนแบบคละอายุ 3-6 ปี และชั้นประถมคละอายุ 6-8 ปี (โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสานครัก, 2559)

1.1.3. ปัญหาและความต้องการของครูผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส

ทางโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสานครัก เป็นโรงเรียนทางเลือกให้การศึกษาแก่เด็กด้อยโอกาส กำฟ้า ยากจน ครอบครัวแตกแยก และถูกทอดทิ้ง ในระดับปฐมวัย ด้วยความที่โรงเรียนให้การศึกษแบบคละอายุ ทำให้ครูต้องทำงานต่างไปจากการเรียนการสอนของโรงเรียนในระบบทั่วไป การประเมินเป็นแบบรายบุคคล ครูต้องจึงใช้การสังเกตมากกว่าโรงเรียนในระบบเพื่อดูพัฒนาการของเด็กชนิดรายบุคคล ทางโรงเรียนไม่มีการให้เกรด หลักสูตรกำหนดแบบกว้างๆตามกระทรวงศึกษาธิการแต่ในรายละเอียดจะมีข้อแตกต่างกันตามสมควร โดยที่ทางโรงเรียนมีแนวคิดว่าการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคนจะแตกต่างกัน ตามความสนใจ การเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้อย่างเต็มที่ “ด้านทักษะชีวิต ทักษะวิชาการเช่นทักษะการอ่านเขียน เด็กทุกคนจะต้องทำได้เหมือนกัน แต่ว่าได้ของเด็กแต่ละคนจะต่างกัน เช่นบางคนอาจจะอ่านได้ตั้งแต่ 3 ขวบ บางคนอ่านจะเริ่มอ่านได้ตั้งแต่ 5 ขวบ เด็กแต่ละคนไม่เหมือนกันในทักษะบางอย่าง” อาจารย์ ชัยณรงค์ ฉิมชูใจ ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสานครักกล่าว

จากการที่โรงเรียนจดทะเบียนเป็นโรงเรียนการศึกษาสงเคราะห์ระดับก่อนประถมศึกษา ทำให้จะต้องได้รับการประเมินโรงเรียนจากกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งทางผู้บริหารโรงเรียนคิดว่าเป็นปัญหาในการบริหารและการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน “ถ้าเอาหลักสูตรของกระทรวงมันจบเลย เอา 8 สาระมาจับมันจบเลยมันก็ไม่ใช่แล้ว เราไม่ได้สอนตามเวลาหรือว่าทอมละเล่มตามกระทรวง แต่การขออนุญาตต้องผ่านหลักสูตรมันง่ายลอกเค้ามาก็ได้แล้ว” อาจารย์ชัยณรงค์ ฉิมชูใจกล่าว ทางโรงเรียนใช้ หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยปี พ.ศ. 2542 แก้ไขปี พ.ศ. 2545 มาประยุกต์เพื่อใช้ในการจัดการศึกษาของโรงเรียน โดยเน้นให้เด็กทุกคนมีทักษะการอ่านเขียนได้ และมีทักษะชีวิตที่สมกับวัย โดยเน้นเรื่องการไม่บังคับให้เด็กเรียน แต่ให้เรียนเมื่อพร้อม “เราไม่ได้บังคับเด็ก ไม่มีการห้ามสอนยิ่งถ้าเด็กอยากจะเขียนครูดัดด้วยหรือ ก็เด็กมันอยากจะเขียน บางคนอ่านออก

ตั้งแต่อนุบาลสามแล้ว หลักสูตรของกระทรวงทำให้เด็กทุกคนออกมาเหมือนกัน เราไม่ได้ใช้”
 อาจารย์ชัยณรงค์ ฉิมชูใจกล่าว

โดยสรุป จะเห็นได้ว่าทางโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสวานรักมีปัญหาและความต้องการ เพื่อจะดูแลเด็กยากจน เด็กที่ถูกละเมิดสิทธิ เด็กที่ถูกกระทำ หรือเด็กกำพร้า ปัญหาและความต้องการของมูลนิธิจึงแตกต่างจากโรงเรียนอนุบาลทั่วไปในด้านการจัดการห้องเรียน พฤติกรรมของเด็กทางมูลนิธิแตกต่างจากมูลนิธิอื่นตรงที่เน้นเรื่องการศึกษาให้กับเด็กมีสำนักพิมพ์ รายการทีวี สถาบันการ์ตูน และสถาบันวิชาการสำหรับผลิตสื่อของตนเอง มีการจัดการห้องเรียนที่แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไปกล่าวคือ ในด้านการจัดการห้องเรียนที่เป็นแบบคละอายุ การประเมินที่เป็นแบบรายบุคคลไม่มีการให้เกรด โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสวานรัก เห็น พฤติกรรมของเด็กทางด้านอารมณ์และสังคมจากสภาพแวดล้อมก่อนที่เข้ามาอยู่ในโรงเรียนซึ่งมักจะมากจากการเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้อง การที่ต้องถูกประเมินจากกระทรวงศึกษาธิการอย่างไม่เหมาะสมเนื่องจากความแตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป และการจัดกิจกรรมที่ไม่ต่อเนื่องจากผู้ทีอาสาเข้ามาจัดกิจกรรมเพื่อเด็กด้อยโอกาส เป็นปัญหาที่พบอยู่ในปัจจุบัน

(ข) มูลนิธิธรรมมิคนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

1.1.1. ประวัติของมูลนิธิ

ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2521 โดยนาย ประหยัด ภูหนองโอง ซึ่งตาบอดสนิททั้งสองข้าง ผู้ซึ่งสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี วิชาเอกภาษาอังกฤษ จากมหาวิทยาลัยประสานมิตร ผู้ที่มีความมุ่งมั่นที่จะช่วยเหลือเด็กตาบอดในชนบทที่ขาดโอกาส ให้มีความสามารถเรียนต่อเพื่อพัฒนาชีวิตตนเอง ฟังตนเองได้และอยู่ร่วมกับสังคมอย่างมีความสุข

นายประหยัดได้เริ่มต้นด้วยการเช่าบ้านที่ซอยธารทิพย์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น เปิดเป็น “สถานคริสเตียนสงเคราะห์การศึกษาคนตาบอด” ขึ้นเพื่อใช้เป็นสถานที่สอนหนังสือ และการอ่าน-เขียนอักษรเบรลล์ รวมทั้งการเรียนรู้การใช้ชีวิตประจำวันตลอดจนทักษะการเดินทาง ก่อนที่จะเข้าเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ ระยะแรกมีเด็กตาบอดเข้าเรียนในสถานสงเคราะห์ จำนวน 13 คน เมื่องานปรากฏประจักษ์เด่นชัด จึงได้มีผู้มีจิตศรัทธาบริจาคเงินช่วยเหลือเพื่อเป็นกองทุนสำหรับเริ่มต้น

ในปีการศึกษา 2522 การดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการเริ่มต้นขึ้น โครงการเรียนร่วมได้เปิดขึ้นครั้งแรกโดยเด็กตาบอดจากสถาน คริสเตียนสงเคราะห์การศึกษาคนตาบอด จำนวน 3 คน สามารถผ่านการสอบเข้าเรียนร่วมกับเด็กนักเรียนปกติในโรงเรียนขอนแก่น คริสเตียนซึ่งเป็นโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนของรัฐคือโรงเรียนสนามบิน เพื่อให้การจัดการศึกษาเด็กตาบอดสัมฤทธิ์ผล จึงได้มีการถ่ายทอดความรู้ เทคนิคการสอนเด็กตาบอดให้แก่คณะครูในโรงเรียนที่มีเด็กตาบอดเรียนร่วมและ การฝึกอบรมผู้ปกครองของเด็กตาบอด ตลอดจนชุมชนในสังคมนั้นๆ ให้มีความเข้าใจและช่วยเหลือเด็กตาบอดตามหลักการ “ชุมชนช่วยชุมชน”

ภายหลังในปี นายประหยัดและกลุ่มผู้มีจิตศรัทธาได้ร่วมกันจัดตั้งเป็นมูลนิธิขึ้น เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2526 คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ได้อนุญาตให้จดทะเบียนภายใต้ชื่อ “มูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย” มีที่ตั้งสำนักงานอยู่ที่บ้านเลขที่ 214 หมู่ 10 ถนนประชาวิทย์ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น และได้รับการจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายจากจังหวัดขอนแก่น เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2526 ในปี พ.ศ. 2527 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทานพระกรุณา ให้มูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย อยู่ในพระบรมพระราชูปถัมภ์ เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2527 (มูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอด ในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2559)

วัตถุประสงค์ของมูลนิธิคือ (1) ส่งเสริมการศึกษา การฝึกอบรมวิชาชีพ และการจัดหาอาชีพสำหรับคนตาบอดทั้งในและต่างประเทศ (2) ดำเนินกิจการโรงเรียนในระบบ และโรงเรียนนอกระบบเพื่อคนตาบอด (3) อบรมจริยธรรมและคุณธรรมอันดีงามแก่คนตาบอด (4) สนับสนุนให้นักเรียน นักศึกษาตาบอดมีโอกาสเข้าเรียนในชั้นเรียนทั่วไปในระบบโรงเรียนทั้งสายสามัญ และสายวิชาชีพ ทุกระดับการศึกษา (5) จัดหาวัสดุอุปกรณ์การศึกษา ผลิตตำราอักษรเบรลล์ สื่อ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เพื่อใช้ในการศึกษาเล่าเรียน และการประกอบอาชีพของคนตาบอด (6) ร่วมดำเนินการกับองค์กรอื่นๆ ในลักษณะเพื่อสาธารณประโยชน์ (7) ไม่ดำเนินการเกี่ยวข้องกับการเมืองแต่ประการใด

มูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดประกอบด้วยโรงเรียนและโครงการเพื่อคนตาบอดหลายโรงเรียนด้วยกันในจังหวัดต่างๆของประเทศไทย ได้แก่ โรงเรียนการศึกษาคนตาบอดขอนแก่น ศูนย์เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาคนตาบอด สถานสงเคราะห์บ้านเด็กตาบอดพิการซ้ำซ้อน กทม. โครงการฟื้นฟูสมรรถภาพคนตาบอดชนบท ศูนย์บริการการศึกษาคนตาบอดและโรงเรียนการศึกษาคนตาบอด นครราชสีมา โดยโครงการที่เข้าไปศึกษาคือโครงการบ้านเด็กกรมอินทรา โดยมีรายละเอียดดังนี้ (มูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอด ในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2559)

1.1.2. ลักษณะโครงการที่ศึกษา โรงเรียนบ้านเด็กgramอินทรา

บ้านเด็กgramอินทรา เป็นหน่วยงานหนึ่งที่สังกัดมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย อยู่ในพระบรมพระราชูปถัมภ์ ตั้งอยู่ที่ 21/13 ซอยรามอินทรา 34 แยก 19, ถนนรามอินทรา, แขวงท่าแร้ง เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร, 10230 เปิดดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 และได้เปลี่ยนเป็นโรงเรียนบ้านเด็กgramอินทรา เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2552 ได้รับพระกรุณาจากพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีรัศมิ์ พระวรชายาในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร เสด็จเป็นองค์ประธานในพิธีเปิด เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน พ.ศ. 2552 สถานที่แห่งนี้เป็นสถานที่ศึกษาสำหรับเด็กตาบอดพิการซ้ำซ้อน แห่งที่ 2 ของมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

การจัดตั้งบ้านเด็กตาบอดผู้พิการซ้ำซ้อน ทำให้มีแหล่งบริการเลี้ยงดูและฟื้นฟูสมรรถภาพสำหรับเด็กตาบอดเหล่านี้ ด้วยความช่วยเหลือจากพี่น้องชาวไทย ทุกสาขาอาชีพ คณะกรรมการมูลนิธิฯ จึงได้มีความเห็นว่า ควรจะมีสถานศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับเด็กกลุ่มนี้จึงได้จัดตั้งโรงเรียนบ้านเด็กgramอินทราขึ้น แม้ว่าสิ่งนี้จะเกิดขึ้นในยุคที่ประเทศไทยมีระเบียบกฎหมายที่เกื้อกูลต่อคนพิการ การมีโรงเรียนบ้านเด็กgramอินทรา อาจกล่าวได้ว่าเป็นการสืบสานวัฒนธรรมแห่งการแบ่งปัน การสร้างสรรค์ การพัฒนาผู้ด้วยโอกาสที่ขาดทางเลือกให้มีที่นั่งและที่ยืนในสังคม สถานศึกษาแห่งนี้ดำเนินการในรูปแบบโรงเรียนประจำ รับนักเรียนตั้งแต่ เตรียมอนุบาล – ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อายุระหว่าง 2 ขวบถึง 16 ปี จากนั้นพวกเขาจะถูกส่งไปศึกษาต่อที่โรงเรียนการศึกษาคนตาบอดและคนตาบอดพิการซ้ำซ้อนลพบุรี จนจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หากมีความสามารถในการศึกษาในระดับสูงขึ้นไปจะมีโอกาสไปเรียนต่อในสถานศึกษาอื่น ๆ ของมูลนิธิฯ หรือเข้าฝึกอบรมด้านวิชาชีพ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพคนตาบอดพิการซ้ำซ้อน จังหวัดนครนายก (โรงเรียนบ้านเด็กgramอินทรา, 2016)

1.1.3. ปัญหาและความต้องการของครูผู้ดูแลเด็กด้วยโอกาส

ปัญหาและความต้องการของครูผู้ดูแลเด็กด้วยโอกาสของโรงเรียนบ้านเด็กgramอินทราคือ ความต้องการในการดูแลเด็กตาบอดและเด็กพิการซ้ำซ้อน ที่อยู่ในจังหวัดต่างๆของประเทศไทย เนื่องจากทางมูลนิธิฯมีศูนย์ที่ดูแลเด็กตาบอดและเด็กพิการซ้ำซ้อน ความต้องการของครูและผู้ดูแลเด็กจึงเป็นความต้องการที่จะดูแลเด็กพิการประเภทต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กพิการซ้ำซ้อน เพื่อให้เด็กเหล่านี้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข นอกจากนี้แล้วยังมีปัญหาทางด้านสังคม/อารมณ์ของเด็กที่พิการอีกด้วย เด็กตาบอดต้องใช้ความอดทนในการฝึกแบบซ้ำ ตัวเด็กแต่ละคนใช้

เวลาในการฝึกและปรับพฤติกรรมต่างกัน ต้องดูแลรักษาความปลอดภัยมากกว่าเด็กทั่วไป และต้องมีความชำนาญพิเศษในบางกิจกรรมในการฝึกสอนเด็กๆ เด็กบางคนฝึกการเข้าชั้นความบกพร่องฝึกการเข้าชั้นที่รุนแรง และหลากหลายเป็นส่วนเฉพาะบุคคล โดยไม่มีการวินิจฉัยความเข้าชั้นที่ระบุชัดเจนว่า เข้าชั้นด้านใด

โดยสรุป จะเห็นได้ว่า บ้านเด็กกรมอินทราเน้นการดูแลเด็กตามอดฝึกการเข้าชั้น ปัญหาและความต้องการของโรงเรียนบ้านเด็กกรมอินทราด้านสถานที่คือโรงเรียนอยู่ในถิ่นทุรกันดาร และปัญหาทางด้านของเด็ก คือ ความพิการและพฤติกรรมของเด็กในความพิการ สภาพความต้องการของโรงเรียนบ้านเด็กกรมอินทราคือบุคคลากรที่เข้าใจในสภาพความพิการเข้าชั้นของเด็กซึ่งมีความแตกต่างจากเด็กทั่วไปและยังแตกต่างจากเด็กพิการธรรมดาอีกด้วย

(ค) มูลนิธิคริสเตียนเพื่อเด็กพิการ

1.1.1. ประวัติของมูลนิธิ

ก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2529 มูลนิธิ คริสเตียนเพื่อเด็กพิการนี้ขึ้น ในฐานะเป็นองค์กรท้องถิ่น คือ ให้คนไทยดูแลรับผิดชอบเองทั้งหมด มูลนิธิ ฯ ได้ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ในระยะเริ่มแรก มูลนิธิ ฯ ทำงานในขอบเขตเฉพาะคือ ภายในสถานสงเคราะห์บ้านปากเกร็ดสำหรับเด็กพิการเท่านั้น แต่ในปี พ.ศ. 2541 โครงการการฟื้นฟูเพื่ออยู่ร่วมกับสังคมปกติ ได้ก่อตั้งขึ้นในจังหวัดนครปฐม แต่มูลนิธิ ฯ ยังคงมีศูนย์กลางการทำงานอยู่ที่ ปากเกร็ด นนทบุรี มูลนิธิ ฯ ดำเนินงานอยู่ภายใต้การจัดการของกรรมการมูลนิธิที่เป็นคนไทย คือ นายวสันต์ แสงเวียน ในฐานะกรรมการบริหาร และ 99% ของความช่วยเหลือด้านการเงินมาจากการบริจาค

วัตถุประสงค์หลักของมูลนิธิ คือ การให้การดูแลและช่วยเหลือแก่เด็กและเยาวชนที่ถูกทอดทิ้งในด้านมาตรฐานการเรียนรู้และพัฒนาการสิ่งแวดล้อม มูลนิธิ ฯ ยินดีต้อนรับอาสาสมัครทั้งจากทั่วโลกและในประเทศไทย ทั้งที่เป็นและไม่เป็นอาชีพ เพื่อที่จะทำงานร่วมกันกับทีมงานของมูลนิธิ ฯ ในการให้โอกาสในการพัฒนาร่างกาย,จิตใจและทักษะทางสังคมแก่เด็กพิการและเยาวชนโครงการของมูลนิธิ รวมไปถึง ศูนย์รับเลี้ยงเด็ก 4 วัน บ้านเล็กๆที่เป็นที่พักอาศัยและให้การดูแล โปรแกรมฟื้นฟูเพื่อพัฒนาความสามารถของเด็กในการอยู่ร่วมกับสังคมปกติได้ รวมทั้งศูนย์รับเลี้ยงเด็ก ที่รับดูแลเด็กพิการที่อาการไม่รุนแรง เด็กที่มีปัญหาทางจิตใจและเชาวน์ปัญญาเป็นอย่างมาก และเด็กที่มีปัญหาความพิการทางสมอง

ทางมูลนิธิมีโครงการเพื่อช่วยเหลือเด็กพิการหลายโครงการดังนี้ ศูนย์ฟื้นฟูบ้านสายรุ้งเป็นโครงการฟื้นฟูช่วยเหลือเด็กที่มีศักยภาพที่จะอยู่ร่วมกับครอบครัวได้ ศูนย์รับเลี้ยงเด็กเพื่อเด็กพิการ

ซ้ำซ้อน เป็นโครงการรับเลี้ยงดูเด็กพิการซ้ำซ้อนตั้งแต่แรกขวบจนถึงอายุ 7 ปี และศูนย์ฟื้นฟูเพื่อการอยู่ร่วมกับสังคมปกติ โดยโครงการที่เข้าไปศึกษาคือศูนย์ฟื้นฟูบ้านสายรุ้ง โดยมีรายละเอียดดังนี้ (มูลนิธิคริสเตียนเพื่อเด็กพิการ, 2559)

1.1.2. ลักษณะโครงการที่ศึกษา ศูนย์ฟื้นฟูบ้านสายรุ้ง

มูลนิธิคริสเตียนเพื่อเด็กพิการ ดำเนินโครงการต่าง ๆ จำนวนมาก เพื่อที่จะสามารถให้การดูแลช่วยเหลือและฟื้นฟูเด็กพิการ งานของมูลนิธิส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่สถานสงเคราะห์ของรัฐบาลไทย ซึ่งตั้งอยู่ที่ปากเกร็ดนอก เขตกรุงเทพมหานคร สถานที่นี้ให้ที่พักพิงกับเด็ก ๆ มากกว่า 2,000 คน และทางมูลนิธิได้ให้การช่วยเหลือเด็ก ๆ จำนวน 200 คนจากสถานสงเคราะห์แห่งนี้

ศูนย์ฟื้นฟูบ้านสายรุ้ง ตั้งอยู่นอกบริเวณสถานสงเคราะห์ของรัฐบาล แต่ตั้งอยู่ในละแวกเดียวกัน เด็ก ๆ ที่อยู่ในโครงการให้ความช่วยเหลือมาจากสถานสงเคราะห์ของรัฐบาล หรือไม่ก็มาจากศูนย์ฟื้นฟูบ้านสายรุ้ง เด็กที่ได้รับการช่วยเหลือจากโครงการคือ เด็ก ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงความมีศักยภาพสูงในการที่สามารถอยู่ได้ด้วยตัวเองและ/หรือมีศักยภาพในการอยู่ร่วมกับครอบครัวได้ มูลนิธิมีการจัดเตรียมความพร้อมในด้านการศึกษาและการบำบัดรักษาแก่เด็ก ๆ ที่อาจมีโอกาสจะเข้าโรงเรียนหรือถูกรับไปอยู่กับครอบครัวถ้าเป็นไปได้ ศูนย์ฟื้นฟูบ้านสายรุ้งให้การดูแลแก่เด็ก ๆ อยู่ประมาณ 31 คน (ศูนย์ฟื้นฟูบ้านสายรุ้ง มูลนิธิคริสเตียนเพื่อเด็กพิการ 2559)

1.1.3. ปัญหาและความต้องการของครูและผู้ดูแลเด็กด้วยโอกาส

ปัญหาและความต้องการของครูและผู้ดูแลเด็กของมูลนิธิ คริสเตียนเพื่อเด็กพิการนั้น คือการดูแลเด็กที่พิการ หรือพิการซ้ำซ้อน เพื่อให้สามารถฟื้นฟูตัวเองและกลับไปอยู่กับครอบครัวหรือว่าสังคมได้ ดังนั้นความต้องการของครูและผู้ดูแลเด็กก็คือการช่วยเหลือเด็กให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข การให้ความรู้กับครอบครัวที่มีเด็กพิการ และการแก้ปัญหาทางด้านสังคม/อารมณ์ การช่วยเหลือตนเองในชีวิตประจำวันของเด็กที่พิการ ครูต้องมีความรู้เรื่องจิตวิทยาเด็กและต้องทำงานช่วยเหลือด้านร่างกายกับเด็ก ทางมูลนิธิมีข้อเด่นคือสถานที่ตั้งที่อยู่ใกล้กับหน่วยงานที่ดูแลเด็กอื่นๆของรัฐที่ในย่านปากเกร็ดที่ประกอบด้วยหลายหน่วยงาน ระบบการส่งต่อเด็กจากมูลนิธิจึงเป็นการง่าย

โดยสรุป มูลนิธิ คริสเตียนเพื่อเด็กพิการเน้นการทำงานร่วมกับสถานสงเคราะห์ในละแวกใกล้เคียงคือปากเกร็ด เด็กที่มูลนิธิดูแลคือเด็กพิการทั้งที่สามารถฟื้นฟูได้ไปจนถึงเด็กพิการทางสมอง จะเห็นได้ว่า ปัญหาและความต้องการของมูลนิธิ คริสเตียนเพื่อเด็กพิการคือ ด้านความพิการของเด็กและทางด้านบุคคลากร

(ง) มูลนิธิส่งเสริมการพัฒนาบุคคล ในพระอุปถัมภ์พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีรัศมิ์ พระวรชายา ในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร

1.1.1. ประวัติของมูลนิธิ

เริ่มก่อตั้งจากโรงเรียนวันละบาทโดย บาทหลวง โจเซฟ เอช ไมเออร์ หรือ “คุณพ่อโจ” เจ้าอาวาส วัดแม่พระแห่งเหรียญศจรรย์ และ ซิสเตอร์มาลินี ฉันทวโรดม หรือ “คุณแม่มาเรีย” ผู้ซึ่งเห็นเด็ก ชาวบ้านชาวบ้านผู้ยากจนในบริเวณโรงฆ่าสัตว์(โรงหมู) ที่สลัมคลองเตย ที่ไม่มีโอกาสไปโรงเรียน หรือต้องออกจากโรงเรียนเพราะเรียนไม่รู้เรื่องหรือต้องเลิกเรียนกลางคันเพราะพ่อแม่ไม่มีเงินส่งไปเรียน ซึ่งต่อมาไม่นาน ก็ได้เกิดความร่วมมือร่วมใจจากชาวบ้าน ก่อตั้งโรงเรียนวันละบาทขึ้น ดำเนินการในรูปแบบศูนย์เด็กปฐมวัย ตอนเช้า พ่อแม่ก็นำลูกมาฝากไว้ที่คุณครูและมารับกลับเมื่อ เลิกจากงานในตอนบ่ายหรือ ตอนเย็น

พันธกิจของมูลนิธิคือ ช่วยเหลือเด็กและชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานคร ด้วยการร่วมคิด ร่วม แก้ปัญหา ร่วมมือร่วมใจกับชาวบ้านในการทำสิ่งที่เรียบง่ายและเป็นไปได้ ช่วยเหลือครอบครัวด้าน สุขอนามัยและชีวิตความเป็นอยู่ ปกป้องคุ้มครองสิทธิของเด็กเร่ร่อน เด็กกำพร้า รวมทั้งเด็กและผู้ใหญ่ที่ติดเชื้อเอดส์

โครงการต่างๆของมูลนิธิ มีตั้งแต่ งานศูนย์ปฐมวัยเพื่อดูแลเด็กก่อนวัยเรียน การให้ทุนการศึกษา โครงการพิเศษภาคใต้ โรงเรียนยานุสศอร์ซัคแห่งเอเชียอาคเนย์ โครงการโทรศัพท์สายด่วนเพื่อรับ แจ้งกรณีเด็กถูกล่วงละเมิดหรือเอารัดเอาเปรียบ ถูกทำร้ายหรือทำทารุณกรรม รณณรงค์เพื่อ ปกป้องคุ้มครองสิทธิของเด็ก บ้านแม่และเด็ก การรณรงค์ต่อต้านโรคเอดส์ ฯลฯ โครงการที่เข้าไป ศึกษาคือศูนย์ปฐมวัยเพื่อดูแลเด็กก่อนวัยเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้ (มูลนิธิส่งเสริมการพัฒนา บุคคล, 2559)

1.1.2. ลักษณะโครงการที่ศึกษา งานศูนย์เด็กปฐมวัย

ศูนย์เด็กปฐมวัยเมอร์ซี สังกัดมูลนิธิส่งเสริมการพัฒนาบุคคล ในพระอุปถัมภ์พระเจ้า วรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีรัศมิ์ พระวรชายา ในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร แห่งแรก ตั้งอยู่ที่ 100/11 เคหะคลองเตย 4 ถนนดำรงสิทธิ์พิพัฒน์ คลองเตย กรุงเทพมหานคร 10110 โดย โครงการเริ่มจากชุมชนโรงหมู สลัมคลองเตย เมื่อปี พ.ศ. 2516 หรือที่เรียกกันว่าโรงเรียนวันละบาท หลังจากโรงเรียนวันละบาท แห่งแรก ประสบความสำเร็จด้วยดี ก็ได้เกิดความร่วมมือจากชาวบ้าน อีกหลายชุมชน ในการร่วมก่อตั้งโรงเรียนขึ้น จนกระทั่งปี พ.ศ. 2552 มีศูนย์เด็กปฐมวัยของมูลนิธิฯ ดำเนินงานอยู่ในชุมชนแออัดทั้งสิ้น 24 แห่ง ในพื้นที่ 16 เขตในกรุงเทพมหานคร รับเด็กปฐมวัย

กว่า 3,000 คนเข้าเตรียมตัวเรียนในระดับชั้น ป. 1 และอีก 1 แห่ง ที่เกาะเหลา จังหวัดระนอง สำหรับเด็กชาวมอแกน

นับตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน เด็กๆ ในชุมชนแออัดประมาณ 50,000 คนได้เริ่มต้นการเรียนของตนในศูนย์เด็กปฐมวัยของมูลนิธิฯ หลักสูตรการเรียนการสอน เป็นแบบตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เน้นให้เด็กๆ มีความสุขในการเรียน สอนให้เป็นผู้ชนะ และมีคุณธรรม ดูแลติดตามการพัฒนาของเด็กแบบองค์รวม เน้นให้เด็กเป็นศูนย์กลางในการเรียนการสอน (งานศูนย์เด็กปฐมวัย มูลนิธิส่งเสริมการพัฒนาบุคคล, 2559)

1.1.3. ปัญหาและความต้องการของครูผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส

มูลนิธิฯ เน้นเรื่องการดูแลผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแออัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคลองเตย และชุมชนอื่นๆ ดังนั้นปัญหาและความต้องการของครูผู้ดูแลเด็กก็คือ การแก้ปัญหาให้กับคนยากจน การส่งเสริมให้คนยากจนได้เรียนหนังสือ และปัญหาสิทธิของคนยากจน นอกจากนี้แล้วยังมีบางปัญหาที่เกิดขึ้นในบางช่วงเวลาอีกด้วยเช่นปัญหาโรคเอดส์ ดังนั้นความต้องการของครูผู้ดูแลเด็กในมูลนิธิฯ นี้คือ การดูแลและปรับพฤติกรรมของเด็กยากจน เพื่อให้สามารถอ่านออกเขียนได้ และเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษา เด็กที่บางคนเป็นเด็กเร่ร่อน บางคนยากจน บางคนถูกระงับ มีปัญหาทางบ้านจึงต้องมาอาศัยอยู่ในความดูแลของมูลนิธิฯ ในการดูแลต้องสร้างให้เกิดความไว้วางใจ เข้าถึง จะยอมรับความช่วยเหลือ

เด็กที่อยู่ในการดูแลที่คลองเตยมีจำนวนมากกว่า 100 คน เป็นเด็กอายุตั้งแต่ 3 ปี ขึ้นไปจนถึงโตส่วนใหญ่แล้วเป็นเด็กกำพร้า มีคดีกับทางศาล เป็นเด็กเร่ร่อนที่อยากได้ที่พักอาศัย ถูกกระทำ พ่อ/แม่หรือผู้ปกครองติดคุกหรือยากจน ครูทั้งหมดในมูลนิธิฯ มีจำนวนมากกว่า 100 คน โดยที่เจ้าหน้าที่ดูแลเด็กด้อยโอกาสในมูลนิธิฯ แบ่งได้เป็นหลายกลุ่มคือ ครูจากโรงเรียนของกรุงเทพมหานคร ครูที่จ้างโดยมูลนิธิ อาสาสมัคร และครูข้างถนน เนื่องจากทางมูลนิธิฯ ทำงานร่วมกับโรงเรียนของกรุงเทพมหานครดังนั้นครูเกือบทั้งหมดก็คือครูจากโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยที่ถ้าจำนวนครูมีไม่มากพอทางมูลนิธิฯ ก็จะจัดจ้างครูเองโดยให้อัตราค่าจ้างเทียบเท่ากับครูของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร และครูทั้งสองกลุ่มจะได้รับการอบรมเหมือนกันตามมาตรฐานของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนอาสาสมัครนั้นมักจะมาจากเครือข่ายในประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ นอกจากนี้ยังมีครูข้างถนนมีจำนวน 3 คน เป็นผู้ที่เดินทางไปสอนเด็กเร่ร่อนโดยทางอัตราครูนั้นก็เป็นการที่มูลนิธิฯ ทำงานร่วมกับกรุงเทพมหานครและทางกรุงเทพมหานครก็เป็นผู้จัดอบรม

ครูให้ ทั้งนี้เด็กที่ผ่านจากศูนย์เด็กปฐมวัยก็จะถูกส่งต่อไปเรียนในโรงเรียนในสังกัดของ กรุงเทพมหานครต่อไป บุญเยี่ยม เจริญทอง ผู้อำนวยการศูนย์เด็กปฐมวัยกล่าว

โดยสรุปมูลนิธิส่งเสริมการพัฒนาบุคคล ทำงานในหลายด้าน และตามเหตุการณ์ โดยเน้นที่ ครอบครัวที่ยากจนช่วยเหลือทั้งเด็กและผู้ใหญ่ที่ด้อยโอกาส รวมทั้งเรื่องของกฎหมายและสิทธิของผู้ด้อยโอกาส มีการทำงานเชิงรุกคือมีกลุ่มครูข้างถนนที่ช่วยเหลือเด็กเร่ร่อน และมีศูนย์เด็กเล็กอยู่ในหลายจังหวัดทั่วประเทศไทย

(จ) มูลนิธิเด็กโสสะแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์

1.1.1. ประวัติของมูลนิธิ

ก่อตั้งเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 ได้จัดสร้างหมูบ้านเด็กแห่งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2515 โดย ท่านผู้หญิงสมศรี เจริญรัชต์ภาคย์ ได้บริจาคที่ดินเนื้อที่ 10 ไร่ 2 งาน 48 ตารางวา สร้างหมูบ้านเด็กโสสะบางปู สมุทรปราการ หมูบ้านเด็กโสสะแห่งแรกของประเทศไทย ต่อมาในปี พ.ศ. 2519 มูลนิธิเด็กโสสะแห่งประเทศไทยฯ ได้รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ จากสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ให้มูลนิธิเด็กโสสะฯ อยู่ในพระบรมราชินูปถัมภ์

วัตถุประสงค์ของมูลนิธิคือเพื่อช่วยเหลือเด็กที่สูญเสียพ่อแม่ หรือเด็กที่ครอบครัวเดิมไม่สามารถทำหน้าที่ดูแลเด็กได้ โดยให้การเลี้ยงดูเด็กในรูปแบบของครอบครัวทดแทนระยะยาว โดยการสร้างครอบครัวทดแทนที่ถาวรที่ให้การเลี้ยงดูเด็กในบรรยากาศของครอบครัวที่อบอุ่นเต็มเปี่ยมด้วยความและเด็กได้เติบโตขึ้นตั้งแต่วัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ ได้รับการศึกษาสูงสุดตามความสามารถ จนสามารถออกไปประกอบอาชีพ เลี้ยงดูตัวเองได้ และอาศัยอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข มุ่งมั่นในการสร้างและรักษาสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรเหมาะสมกับการเจริญเติบโตของเด็ก เพื่อให้เด็กได้มีวัยเด็กที่เปี่ยมสุข ได้รับการเลี้ยงดูด้วยความรัก การให้เกียรติซึ่งกันและกัน รวมทั้งความคุ้มครองป้องกันภัยจากครอบครัวและชุมชนที่เด็กได้อาศัยอยู่และเติบโตขึ้น เด็กได้รับการเลี้ยงดูในครอบครัวโสสะ “บ้านแห่งความรัก ของเด็กทุกคน” ตามหลักสี่ประการ ได้แก่ แม่, น้องชายหญิง, บ้านของครอบครัว, หมูบ้าน ปัจจุบันมีโครงการหมูบ้านเด็กโสสะทั้งหมด 5 หมูบ้านทั่วประเทศ โครงการที่เข้าไปศึกษา คือโครงการหมูบ้านเด็กโสสะบางปู โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1.2. ลักษณะโครงการที่ศึกษา

หมูบ้านเด็กโสสะบางปู สมุทรปราการ ตั้งอยู่ที่ 383 ม.2 ถ.สุขุมวิท ต.บางปูใหม่ อ.เมือง จ.

สมุทรปราการ 10280 เป็นหมูบ้านแห่งแรกเมื่อ พ.ศ.2514 บนเนื้อที่ 10 ไร่เศษ ที่ท่านผู้หญิงสมศรี

เจริญรัชต์ภาคย์ ผู้ก่อตั้งและประธานกิตติมศักดิ์มูลนิธิเด็กโสสะแห่งประเทศไทยฯ บริจาคให้ ภายในหมู่บ้านแห่งนี้ประกอบด้วยบ้านพักสำหรับแม่และเด็กจำนวน 12 หลัง บ้านพักผู้อำนวยการ อาคารศูนย์รวม (ชั้นบนเป็นห้องพักแขกและเจ้าหน้าที่ ชั้นล่างเป็นสำนักงาน ห้องแพทย์ ห้องจักร และสหกรณ์ของหมู่บ้าน) อาคารอนุบาล อาคารห้องสมุด บ้านพักเจ้าหน้าที่และอาคารสำหรับแม่ เกษียณอายุพักอาศัย ลักษณะของโครงการเป็นโครงการระยะยาวเพื่อช่วยเหลือให้การศึกษาและ ที่พักสำหรับเด็ก จนสามารถนำความรู้ไปประกอบอาชีพได้ โดยให้การดูแลเด็กที่สูญเสียพ่อแม่ หรือเด็กที่ครอบครัวเดิมไม่สามารถดูแลได้

1.1.3. ปัญหาและความต้องการของครูผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส

จะเห็นได้ว่ามูลนิธิเด็กโสสะแตกต่างจากมูลนิธิอื่นที่ได้กล่าวมาแล้ว เนื่องจากมีความต้องการที่จะ ดูแลเด็กกำพร้าซึ่งจะต้องเป็นการดูแลระยะยาวและต่อเนื่อง ตั้งแต่เด็กจนโต และมีความต้องการที่จะ ส่งเสริมให้เด็กมีอาชีพและช่วยเหลือตนเองได้หลังจากที่ออกจากความช่วยเหลือของมูลนิธิแล้ว การดูแลเด็กที่นี้ต่างจากโรงเรียนทั่วไปเป็นอย่างมาก มูลนิธินี้ดูแลเด็กที่ขาดบิดามารดา ซึ่งมูลนิธิของเราเปรียบเหมือนครอบครัวทดแทนของเด็กเหล่านั้น ฉะนั้นการอบรมสั่งสอนหรือจะทำการใดๆ ต้องคำนึงถึงสภาพจิตใจของเด็กเป็นหลัก เนื่องจากเด็กที่นี้ไม่มีผู้ปกครองมารับ ทำให้แตกต่างจาก เด็กข้างนอกเพราะเด็กข้างนอกทุกคนได้อยู่กับผู้ปกครอง ออกไปเจอสิ่งต่างๆในโลกภายนอก แต่ เด็กในที่นี่ส่วนใหญ่จะมีครูมีพี่เลี้ยงเจ้าหน้าที่ทำเป็นทุกอย่างเหมือนผู้ปกครอง ต่างคือที่มูลนิธิจะให้มุ่งเน้นไปที่เด็ก เพื่อให้เด็กได้รับประโยชน์จากกระบวนการต่างๆให้ได้มากที่สุด เพื่อให้เด็กได้รับการแก้ไขปัญหาร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และพัฒนาให้ดีเป็นรายบุคคล ดังนั้นนอกจาก จะให้ความรู้ในด้านการเรียนการสอนแล้ว ยังต้องทำหน้าที่เหมือนแม่คอยดูแลเรื่องต่างๆ เช่น สุขภาพร่างกาย การทำกิจวัตรประจำวัน ฯลฯ

โดยสรุป แต่ละมูลนิธิมีเป้าหมายในการดูแลเด็กด้อยโอกาสที่ต่างกัน เช่น เด็กพิการ เด็กพิการ ซ้ำซ้อน เด็กกำพร้า เด็กที่ถูกทำร้าย เด็กยากจน ฯลฯ ดังนั้น ปัญหา ความต้องการ และ คุณลักษณะของครูผู้สอนที่ต่างกัน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ ดูแลเด็กด้อยโอกาสจึงมีความแตกต่างกัน ตามแต่ลักษณะความด้อยโอกาสที่มูลนิธิตั้งเป้าหมายไว้ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

1.2 ผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้บริหารของสถานศึกษา

ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ผู้บริหารของมูลนิธิที่ดูแลเด็ก 5 แห่งดังนี้ (ก) โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสานครัก มูลนิธิเด็ก (ข) โรงเรียนบ้านเด็กกรามอินทรา สังกัดมูลนิธิธรรมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ (ค) โครงการบ้านเฟื่องฟ้า มูลนิธิคริสเตียนเพื่อเด็กพิการ (ง) งานศูนย์เด็กปฐมวัย มูลนิธิส่งเสริมการพัฒนาบุคคล ในพระอุปถัมภ์พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีรัศมิ์ พระวรชายา ในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร (จ) มูลนิธิเด็กโสสะแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ รายงานของผู้บริหารสามารถดูได้จากภาคผนวก ก โดยผลของการสัมภาษณ์ผู้บริหารของแต่ละมูลนิธิมีดังนี้

(ก) การสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสานครัก มูลนิธิเด็ก

นโยบายของโรงเรียนเป็นการจัดการแบบการศึกษาทางเลือก โดยใช้แนวทางของ ดร.มาเรีย มอนเตสซอรีเป็นหลัก และผสมกับซัมเมอร์ฮิล เนื่องจากแนวคิดนี้จะให้อิสระกับเด็กในการเลือกเรียนเน้นที่การเรียนรู้แบบรายบุคคลโดยไม่มีกาให้เกรด ทำให้ครูมีการสอนที่แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไป “การเรียนรู้ต้องไปด้วยกันทั้งครูและเด็กถ้าเด็กสนใจเรียนค้นคว้าต่อครูก็ต้องเรียนรู้เรื่องที่เด็กอยากรู้ด้วย ดังนั้นเด็กแต่ละรุ่นจะไม่เหมือนกัน ในห้องจะเป็นแบบคละอายุเรียน ดังนั้นครูที่นี้เหนือกว่าที่อื่น” อาจารย์ชัยณรงค์ ฉิมชูใจผู้อำนวยการโรงเรียนกล่าว การพัฒนาครูเริ่มจากการรับบุคลากรที่สนใจในงานและมีวุฒิการศึกษาในระดับที่กำหนดโดยไม่จำเป็นจะต้องจบการศึกษาในด้านการสอนมาก่อน จากนั้นเริ่มการพัฒนาครูด้วยการให้เป็นครูผู้ช่วย และมีการนิเทศห้องเรียนทุกวันศุกร์ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนกันภายในโรงเรียน นอกจากนี้ยังมีการส่งครูเข้าอบรมภายนอกโรงเรียนในวิชาต่างๆที่เป็นประโยชน์

คุณลักษณะครูที่ดีคือ มีทักษะการสังเกต มีความอดทนและแสวงหาความรู้ เรียนรู้ไปพร้อมเด็ก อาจารย์ชัยณรงค์ ได้พูดถึงตัวอย่างของความอดทนของครูที่โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสานครัก ไว้ดังนี้ “ครูหยิวนี่คนแรกเลย บางทีมันไม่ไหวจริงๆผมก็ให้ครูไปร้องให้ได้เลยครูจะได้ระบายด้วย เดี่ยวผมดูแลเด็กให้ เสร็จแล้วก็กลับมาสู้อย่างใหม่ให้สู้ ทางความคิดกับงานกับเด็ก มันได้ไปทบทวนอยากเป็นครูต่อมั๊ย” ครูที่โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสานครัก มูลนิธิเด็กต้องไฝหาเครื่องมือและกิจกรรมใหม่ๆที่เหมาะสมสำหรับเด็กที่แต่ละรุ่นแต่ละคนก็จะมี ความแตกต่างกันไป ตามแต่พัฒนาการของแต่ละบุคคล “ที่นี้เทอมหนึ่งอาจจะสอนเล่มเดียว สองเล่มหรือสามเล่มก็ได้ ขึ้นอยู่กับศักยภาพของเด็กและครู” เราไม่ต้องรีบสอนหรือให้เด็กเรียนตามเนื้อหาที่กำหนดเหมือนโรงเรียนทั่วๆ เวลาสามารถยืดหยุ่นได้ ค่อยๆเป็นค่อยๆไป เช่นถ้าเด็กอยากเรียนเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

สามารถสอนได้ทั้งวันให้เด็กเข้าใจ ไม่ใช่เรียนเรื่องใดเรื่องหนึ่งต้องใช้เวลา 30 นาทีหรือ 1 ชม.”

อาจารย์ ชัยณรงค์ ฉิมชูใจกล่าว

โดยสรุป จะเห็นได้ว่าทางโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารักษ์มีปัญหาและความต้องการ ที่แตกต่างจากโรงเรียนโดยทั่วไป ในด้านการให้การศึกษาแบบโรงเรียนทางเลือก เน้นการเรียนรู้รายบุคคล คุณลักษณะของครูที่ดีคือ ความอดทน ใฝ่รู้เพื่อหาเครื่องมือและกิจกรรมใหม่ๆสำหรับเด็ก

(ข) การสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนบ้านเด็กกรามอินทรา

ปัญหาทางด้านบุคคลากร มีทั้งขาดแคลนบุคคลากร บุคคลากรไม่มีคุณภาพ ขาดความอดทนในการทำงาน และลักษณะงานที่เป็นงานหนักและต้องทำงานหลากหลาย “ครูในปัจจุบันมีความทุ่มเทในการทำงานน้อยกว่าเมื่อก่อน เดียวนี้หาคนทำงานยาก เราขาดแคลนบุคคลากร เจ้าหน้าที่ทำงานได้ไม่นาน อาจเนื่องจากเป็นงานหนักเพราะต้องดูแลนักเรียนตามอดพิการซ้ำซ้อน และโรงเรียนอยู่ในถิ่นทุรกันดาร”

เนื่องจากทางมูลนิธิดูแลคนตาบอดที่พิการซ้ำซ้อน ทำให้งานของครูผู้ดูแลเด็กมีความยากและแตกต่างจากครูในโรงเรียนทั่วไป โดยที่ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องมีความรู้ความเข้าใจในด้านความพิการที่ต่างกักันของเด็กๆ .”ในส่วนของเด็กตาบอดหรือคนตาบอด น่าจะมีความคล้ายคลึงเหมือนกับมูลนิธิอื่นๆ คือการช่วยดูแลคนตาบอด แต่ในส่วนเด็กตาบอดที่พิการซ้ำซ้อนนั้น น่าจะแตกต่างจากที่อื่นๆ อย่างไรก็ตามปัญหาโดยรวมน่าจะอยู่ที่การขาดแคลนบุคคลากร”

ลักษณะของครูในมูลนิธิที่ดี คือ เป็นผู้เสียสละ ทุ่มเท มีความรู้เฉพาะความพิการเรื่องการสอน เพื่อการสอนการพัฒนาเด็กที่ตรงกับความต้องการจะเป็นของเด็ก มีความเมตตาต่อเด็ก มีทัศนคติที่ดีต่อผู้บริหาร มีการแสวงหาความรู้ใหม่ๆเพื่อนำมาพัฒนาเด็ก ความรู้ที่ครูในมูลนิธิต้องการเพิ่มเติมคือ ความรู้เรื่องความพิการทุกประเภท ที่สามารถนำไปปรับใช้ พัฒนาเด็กในความรับผิดชอบ ความรู้ในการจัดกิจกรรมเสริมทักษะด้านสังคมทุกประเภทที่หลากหลาย เช่น ดนตรีและศิลปะ เพื่อนำมาปรับอารมณ์และสังคมให้กับเด็กๆ

ปัญหาทางด้านพฤติกรรมของเด็ก เป็นปัญหาที่ครูผู้ดูแลเด็กทุกคนจะต้องประสบ เด็กที่นี้บางคนมีพฤติกรรมรุนแรง ปัญหาด้านการสื่อสาร เนื่องจากเด็กบางคนนอกจากจะตาบอดแล้วยังพูดไม่ได้ ทำให้เขาไม่สามารถสื่อสารได้หลายรายร้องโวยวาย หรือ ทำร้ายตัวเอง ดวงจันทร์ ปัทม ผู้บริหารบ้านเด็กกรามอินทรา กล่าว

โดยสรุป จะเห็นได้ว่า บ้านเด็กกรามอินทราเน้นการดูแลเด็กตาบอดพิการซ้ำซ้อน ปัญหาและความต้องการของโรงเรียนบ้านเด็กกรามอินทรา มีด้านหลักๆคือ การบริหาร บุคคลากร สถานที่และตัว

เด็กเอง ปัญหาด้านบุคคลากร ทั้งด้านทัศนคติ ขาดความอดทน ขาดคุณภาพ ด้านสถานที่คือ โรงเรียนอยู่ในถิ่นทุรกันดาร และปัญหาทางด้านของเด็ก คือ ความพิการและพฤติกรรมของเด็กใน ความพิการ สภาพความต้องการของโรงเรียนบ้านเด็กgramอินทราคือบุคคลากรที่เข้าใจในสภาพ ความพิการซ้ำซ้อนของเด็กซึ่งมีความแตกต่างจากเด็กทั่วไปและยังแตกต่างจากเด็กพิการธรรมดา อีกด้วย คุณลักษณะของครูผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส ที่ดีคือ เป็นผู้ที่มีความรู้เรื่องความพิการของเด็ก มีความเมตตาต่อเด็ก มีทัศนคติที่ดีต่อผู้บริหาร เป็นผู้แสวงหาความรู้ใหม่ๆเพื่อนำมาพัฒนาเด็ก รับผิดชอบ ด้านกิจกรรม ควรมีกิจกรรมเสริมทักษะด้านสังคม ที่หลากหลาย เช่น ดนตรี ศิลปะ หรือกิจกรรมเพื่อนำมาปรับอารมณ์และสังคมของเด็ก

(ค) การสัมภาษณ์ผู้บริหารมูลนิธิคริสเตียนเพื่อเด็กพิการ

ทางศูนย์ให้การศึกษา ฟื้นฟูและพัฒนา แบบรายบุคคล มีครูพัฒนาการ ครูอบรม ซึ่งจะได้รับ การอบรมตามข้อกำหนดจากกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ทางศูนย์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับกระทรวงศึกษาธิการ “เราเลือกรับเฉพาะคนที่สามารถฟื้นฟูและมีศักยภาพที่จะพัฒนา ที่จะอยู่ ได้ด้วยตนเองเท่านั้น ตัวอย่างเช่น พวกที่ติดเตียงเราไม่รับ ปัญหาทางด้านครูก็มีอยู่คือเรามี บุคคลากรอยู่ 3 ประเภท คือ ครูพัฒนาการ ผู้ช่วยครู และนักกายภาพ พวกครูพัฒนาการมักจะ ทำงานอยู่นานจะเป็นผู้ที่จบปริญญาตรีผ่านการอบรมด้านเด็กพิเศษจากกระทรวงพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ กลุ่มนี้รักที่จะทำงานด้านนี้ ครูผู้ช่วยเป็นผู้ที่จบวุฒิมัธยมศึกษาปีที่ 6 พวกนี้เปลี่ยนงานบ่อย ส่วนนักกายภาพถือเป็นบุคคลากรทางการแพทย์พวกนี้เค้าเข้ามาเพื่อหา ประสบการณ์พอเค้ามีประสบการณ์แล้ว เค้ามักย้ายงานจึงทำให้มีการเปลี่ยนบุคคลากรบ่อย นอกจากนี้แล้วเรายังมีกลุ่มอาสาสมัครเรามีเครือข่ายอาสาสมัครอยู่ที่อังกฤษกลุ่มนี้จะได้รับการ ประเมินมาจากทางอังกฤษโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านสิทธิเด็ก เค้าจะต้องโดนสกรีนว่าไม่เคยมี ประวัติล่วงละเมิดทางด้านสิทธิเด็กไม่มีประวัติอาชญากรรมถึงจะให้มาได้” ปิยนารถ ป๊ะบุญยืน ผู้บริหารมูลนิธิคริสเตียนเพื่อเด็กพิการกล่าว ส่วนใหญ่เด็กที่อยู่ในการดูแลจะได้รับการส่งต่อไปยัง หน่วยงานของรัฐที่อยู่ในสถานที่ใกล้ๆกันแถวๆปากเกร็ด ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นโรงเรียนศรีสังวาลย์ โดยสรุป มูลนิธิคริสเตียนเพื่อเด็กพิการเน้นการทำงานร่วมกับสถานสงเคราะห์ในละแวกใกล้เคียง คือปากเกร็ด เด็กที่มูลนิธิดูแลคือเด็กพิการทั้งที่สามารถฟื้นฟูได้ไปจนถึงเด็กพิการทางสมอง จะเห็น ได้ว่า ปัญหาและความต้องการของมูลนิธิคริสเตียนเพื่อเด็กพิการคือ ด้านความพิการของเด็กและ ทางด้านบุคคลากร ทางด้านความพิการของเด็กมูลนิธิดูแลเด็กพิการที่สามารถฟื้นฟูได้และพิการ ซ้ำซ้อน(ไม่สามารถฟื้นฟูได้) ด้านบุคคลากรมูลนิธิมีบุคคลากรที่หลากหลายและบุคคลากรแต่ละ

กลุ่มก็มีความต้องการที่แตกต่างกัน ทั้งด้านที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์ ด้านการดูแลเด็ก และด้านการฟื้นฟูเพื่อให้เข้ากับสังคมได้

(ง) การสัมภาษณ์ผู้บริหารมูลนิธิส่งเสริมการพัฒนาบุคคล ในพระอุปถัมภ์ พระเจ้า วรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีรัศมิ์ พระวรชายา ในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร

เด็กที่อยู่ในการดูแลที่คลองเตยมีจำนวนมากกว่า 100 คน เป็นเด็กอายุตั้งแต่ 3 ปี ขึ้นไปจนถึงโต ส่วนใหญ่แล้วเป็นเด็กกำพร้า มีคดีกับทางศาล เป็นเด็กเร่ร่อนที่ยากได้ที่พักอาศัย ถูกกระทำ พ่อ/แม่หรือผู้ปกครองติดคุกหรือยากจน ครูทั้งหมดในมูลนิธิมีจำนวนมากกว่า 100 คน โดยที่เจ้าหน้าที่ดูแลเด็กด้อยโอกาสในมูลนิธินี้แบ่งได้เป็นหลายกลุ่มคือ ครูจากโรงเรียนของกรุงเทพมหานคร ครูที่จ้างโดยมูลนิธิ อาสาสมัคร และครูข้างถนน เนื่องจากทางมูลนิธิทำงานร่วมกับโรงเรียนของกรุงเทพมหานครดังนั้นครูเกือบทั้งหมดก็คือครูจากโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยที่ถ้าจำนวนครูมีไม่มากพอทางมูลนิธิก็จะจัดจ้างครูเองโดยให้อัตราค่าจ้างซึ่งแตกต่างจากครูของโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร และครูทั้งสองกลุ่มจะได้รับการอบรมเหมือนกันตามมาตรฐานของครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนอาสาสมัครนั้นมักจะมีมาจากเครือข่ายในประเทศสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ นอกจากนี้ยังมีครูข้างถนนมีจำนวน 3 คน เป็นผู้ที่เดินทางไปสอนเด็กเร่ร่อนโดยทางอัตราครูนั่นก็เป็นการที่มูลนิธิทำงานร่วมกับกรุงเทพมหานครและทางกรุงเทพมหานครก็เป็นผู้จัดอบรมครูให้ ทั้งนี้เด็กที่ผ่านจากศูนย์เด็กปฐมวัยก็จะถูกส่งต่อไปเรียนในโรงเรียนในสังกัดของกรุงเทพมหานครต่อไป บุญเยี่ยม เจริญทอง กล่าว

โดยสรุป จะเห็นได้ว่าปัญหาและความต้องการของทางมูลนิธินี้แตกต่างไปจากมูลนิธิอื่นๆ โดยเฉพาะในด้านสถานที่และบุคลากร เนื่องจากทางมูลนิธิเน้นเรื่องการช่วยเหลือผู้ที่ยากจนและอาศัยอยู่ในชุมชนแออัดโดยเริ่มที่คลองเตย โครงการต่างๆจะมีไว้เพื่อช่วยเหลือคนในชุมชนนี้แล้วจึงกระจายไปยังชุมชนอื่น โดยที่มีโรงเรียนเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยเหลือ บุคลากรมีความหลากหลายของมูลนิธิมีตั้งแต่ครูข้างถนนไปจนถึงอาสาสมัครจากต่างประเทศ ปัญหา ความต้องการของมูลนิธิคือการแก้ปัญหาให้คนยากจน และเรื่องสิทธิของผู้ที่อยู่ในชุมชนแออัด จำนวนครูที่ไม่เพียงพอ จึงทำให้มูลนิธิต้องจ้างครูเองและมีอาสาสมัครจากทั้งในและต่างประเทศ

(จ) การสัมภาษณ์ผู้บริหารมูลนิธิเด็กโสสะแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

เนื่องจาก มูลนิธิเด็กโสสะเน้นการดูแลเด็กกำพร้าดังนั้นปัญหาและความต้องการของเด็กในมูลนิธินี้จึงมีความแตกต่างจากการสอนเด็กทั่วไปในระบบโรงเรียน “สอนที่นี้มาทั้งหมด 21 ปีกับอีก 6 วันแล้วคะ เริ่มสอนตั้งแต่วันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2537” ครูที่สอนในมูลนิธินี้มีความแตกต่างจาก

ครูที่สอนในโรงเรียนทั่วไปเป็นอย่างมาก เนื่องจากเด็กในมูลนิธิเป็นเด็กที่ขาดพ่อแม่ ครูผู้ดูแลต้องให้ความรักความอบอุ่นการเอาใจใส่และคอยให้กำลังใจ คอยส่งเสริมพัฒนาการให้เด็กได้พัฒนา ด้านร่างกายและสติปัญญา อารมณ์ สังคมและจริยธรรมไปพร้อมๆกัน ครูต้องตระหนักรู้อยู่เสมอว่าการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด ให้ความรักและการเอาใจใส่ต่อเด็กนักเรียน ให้ได้เรียนรู้และได้พัฒนาเต็มศักยภาพที่มีคุณลักษณะ ต่างๆอันเป็นที่พึงปรารถนา เก่ง ดี มีสุข ลักษณะของครูที่ดีคือ “ครูยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ลงมือกระทำปฏิบัติด้วยตนเอง และสามารถเรียนรู้ไปพร้อมกับเด็ก ใช้วิธีการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนตามแต่ละวัย ทุกครั้งในการสอนครูจะสอดแทรก คุณธรรม จริยธรรม (จากการเล่านิทาน) เพื่อให้เด็กฟังและได้ซึมซับ ความกตัญญูรู้บุญคุณ เป็นเด็กที่มีคุณภาพที่ดี เต็มศักยภาพ และเป็นคนดีของสังคม และประเทศชาติต่อไป กรองทิพย์ อักษรสว่าง กล่าว

โดยสรุปจะเห็นได้ว่าหมู่บ้านเด็กโสสะ มีสภาพปัญหาและความต้องการที่แตกต่างไปจากมูลนิธิอื่นๆ กล่าวคือ ทางมูลนิธิรับเลี้ยงดูเด็กในระยะยาวที่ไม่มีผู้ดูแล นอกจากบุคคลากรจะต้องทำหน้าที่พ่อแม่เสมือนแล้วยังต้องดูแลเรื่องสิทธิเด็กอีกด้วย

จากข้อมูลเบื้องต้นและการสัมภาษณ์ผู้บริหารในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาส จะเห็นได้ว่าปัญหาและความต้องการมีความหลากหลายค่อนข้างสูงขึ้นอยู่กับ บริบทของมูลนิธิ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของมูลนิธิ ประเภทของเด็กที่มูลนิธิดูแล สถานที่ตั้ง ลักษณะของบุคคลากร และหน่วยงานที่มูลนิธิทำงานร่วมด้วย ตัวอย่างเช่นมูลนิธิที่ดูแลเด็กพิการ มีความต้องการบุคคลากรที่มีความรู้ในด้านความพิการต่างๆ มูลนิธิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาส มูลนิธิที่อยู่ในชุมชนแออัดต้องดูแลเรื่องสิทธิเด็กไปพร้อมๆกับการให้การศึกษาระดับอนุบาล มูลนิธิที่ดูแลเด็กกำพร้าต้องให้การดูแลแบบระยะยาว นอกจากนั้นแล้วหน่วยงานหรือเครือข่ายที่มูลนิธิติดต่อด้วยก็มีความหลากหลาย เช่น บางมูลนิธิมีการจดทะเบียนเป็นโรงเรียนทำให้ต้องมีการประเมินจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) บางมูลนิธิทำงานร่วมกับกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ บางมูลนิธิทำงานร่วมกับกรุงเทพมหานคร ดังนั้นการอบรมเจ้าหน้าที่ในมูลนิธิก็มีความแตกต่างกันอย่างมากขึ้นอยู่กับว่ามูลนิธินั้นดูแลเด็กประเภทไหน

ตาราง 7 สรุปปัญหาและความต้องการของมูลนิธิที่ศึกษา

ชื่อมูลนิธิ	กลุ่มเป้าหมาย	ความต้องการ	ปัญหา
มูลนิธิเด็ก	เด็กขาดผู้ปกครอง หรือเลี้ยงดูไม่ถูกต้อง	กิจกรรมเพื่อปรับสภาวะด้าน อารมณ์/สังคมของเด็ก	การตรวจคุณภาพการศึกษา
มูลนิธิธรรมมิกชน เพื่อคนตาบอด	เด็กตาบอด พิการ ซ้ำซ้อน	ผู้เชี่ยวชาญเรื่องความพิการ ในด้านต่างๆ	ปัญหาด้านความพิการ อารมณ์/สังคมของเด็ก บุคคลากรลาออกบ่อย
มูลนิธิคริสเตียนเพื่อ เด็กพิการ	เด็กพิการ ที่ฟื้นฟูได้	ผู้เชี่ยวชาญเรื่องความพิการ ในด้านต่างๆ	บุคคลากรมีทั้งเจ้าหน้าที่และ อาสาสมัคร
มูลนิธิส่งเสริมการ พัฒนาบุคคลฯ	เด็กในชุมชนแออัด	บุคลากร มีทั้งครูสังกัด กรุงเทพมหานคร และของ มูลนิธิเอง	ความยากจนของคนในชุมชน แออัด สิทธิของผู้มีรายได้น้อย
มูลนิธิเด็กโสสะฯ	เด็กกำพร้า	การเลี้ยงดูเด็กในระยะยาว	ครูต้องรับผิดชอบเป็นผู้ปกครอง เด็กด้วย

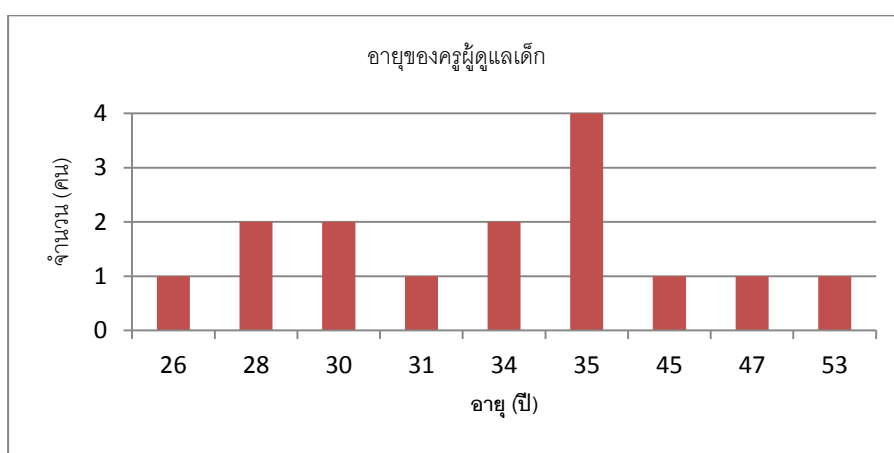
จาก ตาราง 7 สรุปปัญหาและความต้องการของมูลนิธิที่ศึกษา พบว่าผลการวิจัยในระยะนี้ พบว่า ปัญหาและความต้องการของแต่ละมูลนิธิมีความแตกต่างกันอย่างมากขึ้นอยู่กับกลุ่มเป้าหมายที่มูลนิธิช่วยเหลือ ผู้วิจัยจึงศึกษา 1.3 ผลของการตอบแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของครูผู้ดูแลเด็ก และ ผู้วิจัยไปศึกษา ปัญหาและความต้องการในเชิงลึกของมูลนิธิที่จะเข้าไปทำการทดลองจัดกิจกรรม ในระยะที่ 2 เพิ่มเติม โดยที่ ผลการวิจัยใน หัวข้อ 1.3 ผลของการตอบแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของครูผู้ดูแลเด็ก และ ระยะที่ 2 มีรายละเอียดดังนี้

1.3 ผลของการตอบแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของครูผู้ดูแลเด็ก

วัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อศึกษาความต้องการการเรียนรู้และคุณลักษณะเฉพาะของครูผู้ดูแลเด็กและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บนกระดานที่อยู่ในมูลนิธิ โดยเป็นแบบสอบถามที่ส่งให้ครูผู้ดูแลเด็ก ไปยังมูลนิธิ 5 แห่งดังต่อไปนี้ ดังนี้ (ก) โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสานรัก มูลนิธิเด็ก (ข) โรงเรียนบ้านเด็กรามอินทรา สังกัดมูลนิธิธรรมมิกชนเพื่อคนตาบอดในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ (ค) มูลนิธิคริสเตียนเพื่อเด็กพิการ (ง) งานศูนย์เด็กปฐมวัย มูลนิธิส่งเสริมการพัฒนาบุคคล ในพระอุปถัมภ์พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าศรีรัศมิ์ พระวรชายา ในสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร (จ) มูลนิธิเด็กโสสะแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์

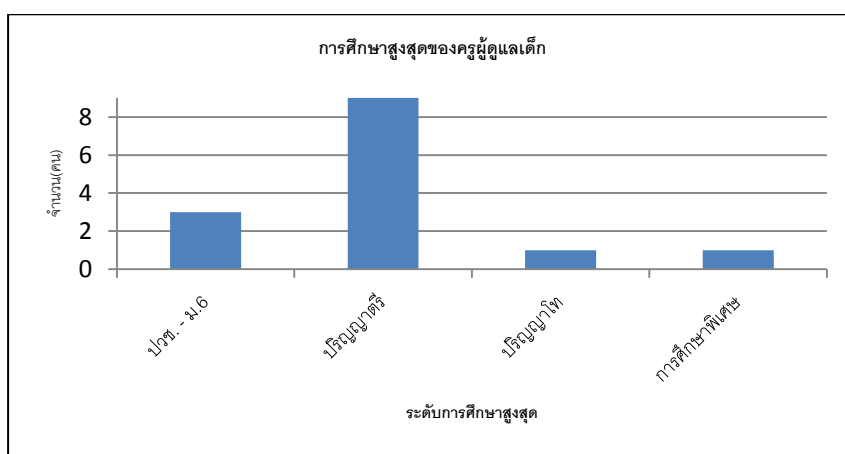
โดยมีผลของการตอบแบบสอบถาม สามารถสรุปได้เป็น 3 ตอน ดังนี้คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ปัญหา ความต้องการ และคุณลักษณะ ของครูผู้สอนเด็กในที่อยู่โมลนิธิ และตอนที่ 3 ลักษณะอันพึงประสงค์ทางด้านสุนทรียภาพของเด็ก โดยแต่ละตอนมีผลสรุปรายดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

แผนภาพ 1 อายุของครูผู้ดูแลเด็ก

จากการวิเคราะห์แบบสอบถาม ผู้ที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมดมี 15 คน เป็นหญิง มีอายุตั้งแต่ 26 - 53 ปี จาก แผนภาพ 1 อายุของครูผู้ดูแลเด็ก พบว่าอายุของครูผู้ดูแลเด็กมีการกระจายคือมีอายุระหว่าง 26- 53 ปี โดยมีครูอายุ 35 ปี เป็นจำนวนมากที่สุด จะเห็นได้ว่าอายุของครูผู้ดูแลเด็กมีความแตกต่างกันมากและกระจายไปในหลายช่วงวัย แต่ว่ามีช่องว่างระหว่างอายุไม่มากนักในภาพรวม นอกจากนี้แล้วตำแหน่งของครูผู้ดูแลเด็กก็แตกต่างกันมากเช่นกันโดยที่ครู ทำงานอยู่ในตำแหน่ง 10 คน ผู้ช่วยครู ครู 8 คน และหัวหน้าครู 1 คน ระดับชั้นที่รับผิดชอบมีตั้งแต่ อนุบาล จนถึงประถม 2 มีจำนวนนักเรียนที่รับผิดชอบตั้งแต่ 4-12 คน ในจำนวนนี้ 7 คน มีพี่เลี้ยงหรือครูผู้ช่วย

แผนภาพ 2 ระดับการศึกษาสูงสุดของครูผู้ดูแลเด็ก

จาก แผนภาพ 2 ระดับการศึกษาสูงสุดของครูผู้ดูแลเด็ก จะเห็นได้ว่าระดับการศึกษาสูงสุดของครูผู้ดูแลเด็กที่มีจำนวนมากที่สุดคือระดับปริญญาตรีคือมีทั้งหมด 9 คน มีตั้งแต่ระดับ ปวช.-ม.6 -3 คน และ ปริญญาโท 1 คน และที่น่าสังเกตคือมีครูที่จบปริญญาโท และจบด้านการศึกษาพิเศษเพียงอย่างละ 1 คนเท่านั้น ในด้านความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาส ก่อนมาเข้าทำงานของครูมีความแตกต่างกันมาก ตั้งแต่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการสอนเลย จนถึงเคยเคยทำงานในการดูแลเด็กอนุบาลมาก่อน หรือ เคยมีประสบการณ์มาบ้าง

ตอนที่ 2 ปัญหา ความต้องการ และคุณลักษณะ ของครูผู้สอนเด็กในที่อยู่ในมูลนิธิ

ในตอนนี้เป็นคำถามเกี่ยวกับปัญหาในการจัดการศึกษา ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน คุณลักษณะของครู การพัฒนาตนเองในทางวิชาการและวิชาชีพ โดยรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้โดยหาค่าความถี่ค่าเฉลี่ย \bar{X} และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) สำหรับการนำเสนอผลการประเมินคุณลักษณะของครูที่ดูแลเด็กในมูลนิธิ รวมทั้งข้อเสนอแนะเพิ่มเติม แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามเกณฑ์และการแปลความหมายของข้อมูลจากแบบประเมิน ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.49 แสดงว่า ผู้ตอบแบบประเมินเห็นด้วย อยู่ในระดับ น้อยมาก

ค่าเฉลี่ย 1.50 – 2.49 แสดงว่า ผู้ตอบแบบประเมินเห็นด้วย อยู่ในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ย 2.50 – 3.49 แสดงว่า ผู้ตอบแบบประเมินเห็นด้วย อยู่ในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.49 แสดงว่า ผู้ตอบแบบประเมินเห็นด้วย อยู่ในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 แสดงว่า ผู้ตอบแบบประเมินเห็นด้วย อยู่ในระดับ มากที่สุด

เนื่องจากน้ำหนักในการตอบคำถามของแบบสอบถามมีค่าไม่เท่ากันดังนั้นในการคำนวณค่าเฉลี่ย

เป็นแบบ ค่าเฉลี่ยเลขคณิตถ่วงน้ำหนัก (Weight Arithmetic Mean) โดยใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\sum_{i=1}^n w_i x_i}{\sum_{i=1}^n w_i} = \frac{w_1 x_1 + w_2 x_2 + \dots + w_n x_n}{w_1 + w_2 + \dots + w_n}$$

โดยที่

\bar{X} คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต

x คือ ตัวข้อมูล (ตัวที่ 1, 2, 3, ..., n)

w_1, \dots, w_5 เป็นความสำคัญหรือน้ำหนักถ่วงของค่าจากการสังเกต x_1, \dots, x_5

โดยที่ ค่า w ในที่นี้เป็นดังนี้

$w_1 = 1$ เมื่อ ผู้ตอบแบบประเมินตอบ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง, ไม่เคยเลย, ไม่สำคัญเลย, ควรีพฤติกรรมนี้ในระดับน้อยที่สุด

$w_2 = 2$ เมื่อ ผู้ตอบแบบประเมินตอบ ไม่เห็นด้วย, นานๆครั้ง, ไม่ค่อยมีความสำคัญ, ควรีพฤติกรรมนี้ในระดับน้อย

$w_3 = 3$ เมื่อ ผู้ตอบแบบประเมินตอบ เห็นด้วยเป็นบางครั้ง, เป็นบางครั้ง, สำคัญ, ควรีพฤติกรรมนี้ในระดับปานกลาง

$w_4 = 4$ เมื่อ ผู้ตอบแบบประเมินตอบ เห็นด้วย, บ่อย, สำคัญมาก, ควรีพฤติกรรมนี้ในระดับมาก

$w_5 = 5$ เมื่อ ผู้ตอบแบบประเมินตอบ เห็นด้วยอย่างยิ่ง, เป็นประจำ, สำคัญมากที่สุด, ควรีพฤติกรรมนี้ในระดับที่สุด

และหาส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของข้อมูลที่มีการแจกแจงความถี่ (Standard Deviation) โดยใช้สูตร

$$S.D. = \sqrt{\frac{n \sum f x^2 - (\sum X)^2}{n(n-1)}}$$

โดยที่

- S.D. คือ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 f คือ ความถี่
 x คือ จุดกึ่งกลางชั้น
 \bar{X} คือ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต
 n คือ จำนวนข้อมูล

ตาราง 8 ผลปัญหาทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของครูและคุณดูแลเด็ก

ข้อ	ปัญหาในการทำงาน	\bar{X}	SD	ระดับ ความเห็น
2.1.1	ครูไม่มีวุฒิการศึกษาที่ตรงกับงานที่ทำอยู่	2.86	0.66	ปานกลาง
2.1.2	ครูขาดความรู้ที่เพียงพอต่อการทำงานในมูลนิธิ	2.71	0.91	ปานกลาง
2.1.3	ครูมีความรู้เกี่ยวกับการทำงานในมูลนิธิ แต่ขาดทักษะในการปฏิบัติงาน	3.27	1.10	มาก
2.1.4	ขาดแคลนบุคลากรด้านการศึกษา สำหรับมูลนิธิ	3.00	0.89	มาก
2.1.5	จำนวนมูลนิธิมีน้อยเกินไป	2.50	1.00	ปานกลาง
2.1.6	มูลนิธิที่จัดการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาส มีการจัดการศึกษาที่ไม่ถูกต้องตามหลัก ที่ควรจะเป็น	2.43	1.16	น้อย
2.1.7	การส่งต่อนักเรียนมีอุปสรรค	2.77	0.93	ปานกลาง
2.1.8	ภาระงานของครูมีมากเกินไป	3.00	0.88	ปานกลาง
2.1.9	ขาดการประเมินผลและติดตามความก้าวหน้าของเด็กในระยะยาว	2.69	0.95	ปานกลาง
2.1.10	ขาดการสนับสนุนทางด้านงบประมาณ ทรัพยากร วิชาการ การปฏิบัติงาน และสวัสดิการครู	2.57	1.16	ปานกลาง
2.1.11	ครูขาดแรงจูงใจในการทำงาน	2.43	0.94	น้อย
2.1.12	ครูขาดความรักและเอาใจใส่เด็ก	2.29	0.99	น้อย
2.1.13	ภาระงานมากเกินไปจนทำให้ดูแลเด็กได้ไม่ทั่วถึง	2.43	0.94	น้อย
2.1.14	ไม่เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล	2.57	1.22	ปานกลาง
2.1.15	ขาดการประสานงานระหว่างมูลนิธิกับผู้ปกครอง	2.45	1.29	น้อย
2.1.16	ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	2.62	1.26	ปานกลาง
	ภาพรวมค่าเฉลี่ยปัญหาทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการศึกษา	2.65	1.02	ปานกลาง

จาก ตาราง 8 ผลปัญหาทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของครูและผู้ดูแลเด็กแสดงปัญหาทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของครูในมูลนิธิ ในภาพรวมความเห็นของครูเกี่ยวกับปัญหาทั่วไปในการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.65$) และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 1.02 หมายความว่าครูผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาสส่วนใหญ่มีความเห็นคล้ายกัน ครูและผู้ดูแลเด็กมีความเห็นว่า ครูมีความรู้เกี่ยวกับการทำงานในมูลนิธิแต่ขาดทักษะในการปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 3.27$) และ มีความขาดแคลนบุคลากรด้านการศึกษาสำหรับมูลนิธิ ($\bar{X} = 3.00$) ซึ่งอยู่ในระดับมาก ถือว่าครูส่วนใหญ่ยังมีความต้องการที่จะเพิ่มทักษะของตัวเองในการปฏิบัติงาน และยังมีความคิดว่าต้องการบุคลากรเพิ่ม ในทำนองกลับกันค่าเฉลี่ยเลขคณิตที่มีค่าต่ำของ มูลนิธิที่จัดการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาส มีการจัดการศึกษาที่ไม่ถูกต้องตามหลักที่ควรจะเป็น ($\bar{X} = 2.43$) ครูขาดแรงจูงใจในการทำงาน ($\bar{X} = 2.43$) ครูขาดความรักและเอาใจใส่เด็ก ($\bar{X} = 2.29$) ครูมีภาระงานมากเกินไปจนทำให้ดูแลเด็กได้ไม่ทั่วถึง ($\bar{X} = 2.43$) มีความหมายว่าครูและผู้ดูแลเด็กคิดว่าตนเองมีการจัดการศึกษาให้กับเด็กได้อย่างถูกต้องตามหลักวิธี มีแรงจูงใจในการทำงาน ให้ความรักและเอาใจใส่เด็ก และสามารถดูแลเด็กได้เป็นอย่างดี ส่วนคำตอบในข้ออื่นๆถือว่าอยู่ในระดับปานกลางคือมีปัญหาบ้างแต่ไม่เด่นชัด

ตาราง 9 ผลด้านปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครู

ข้อ	ท่านมีประสบการณ์อย่างไรในการปฏิบัติหน้าที่	\bar{X}	SD	ระดับความถี่
2.2.1	ท่านมักประสบปัญหาในการปรับพฤติกรรมเด็ก	3.11	1.17	ปานกลาง
2.2.2	ท่านมักประสบปัญหาในการจัดทำหลักสูตรหรือปรับหลักสูตรสำหรับเด็กที่อยู่ในการดูแล	3.07	1.00	ปานกลาง
2.2.3	ท่านมักประสบปัญหาเมื่อต้องออกแบบแผนการสอนเฉพาะบุคคล	2.50	1.00	ปานกลาง
2.2.4	ท่านมักประสบปัญหาเมื่อต้องการประเมินผลการเรียนของเด็ก	2.43	1.02	น้อย
2.2.5	ท่านไม่ชอบเวลาที่ต้องประสานงานกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง	2.00	1.41	น้อย
2.2.6	ท่านรู้สึกเหนื่อยจนไม่สามารถศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้	1.77	0.73	น้อย
2.2.7	ท่านรู้สึกเหนื่อยจนไม่สามารถจัดทำสื่อการเรียนรู้อย่างทั่วถึง	2.00	0.78	น้อย
2.2.8	ท่านไม่สามารถดูแลเด็กได้อย่างทั่วถึง	1.93	0.73	น้อย
2.2.9	จำนวนเด็กที่อยู่ในดูแลต่อจำนวนครูมีมากเกินไป	1.79	0.80	น้อย
2.2.10	ท่านไม่ได้รับความสะดวกในการปฏิบัติงาน	2.21	1.12	น้อย

2.2.11	ท่านได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิอย่างเต็มที่ในการจัดการศึกษาให้เด็กที่อยู่ในการดูแล	4.27	1.19	มาก
2.2.12	ท่านชอบเข้าร่วมการอบรมต่างๆที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา	3.71	0.99	มาก
2.2.13	ท่านมักนำปัญหาที่พบระหว่างการปฏิบัติงานไปปรึกษากับเพื่อนร่วมงาน	3.73	1.19	มาก
2.2.14	ท่านและเพื่อนร่วมงานร่วมกันแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กที่อยู่ในการดูแล	3.82	1.25	มาก
2.2.15	ท่านและเพื่อนร่วมงาน มีการวางแผนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้วยกัน	3.69	0.95	มาก
2.2.16	ท่านได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือจากสถาบันอื่นๆ	2.83	1.47	ปานกลาง
2.2.17	ท่านไม่ทราบว่าจะต้องวางแผนการส่งต่อเด็กอย่างไร เมื่อเด็กจบการศึกษาจากมูลนิธิแล้ว	2.15	0.99	น้อย
2.2.18	ท่านทำงานอย่างเต็มที่ในการพัฒนาเด็กที่อยู่ในการดูแล	4.67	0.89	มากที่สุด
2.2.19	ท่านคิดว่าเด็กที่อยู่ในการดูแลของท่านได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ	4.17	0.83	มาก
2.2.20	ท่านคิดว่าท่านปฏิบัติหน้าที่ไม่ค่อยเต็มที่นัก	2.14	0.95	น้อย
2.2.21	ท่านไม่ทราบว่าจะต้องทำอะไร เมื่อต้องพัฒนาทักษะที่จำเป็นอื่นๆสำหรับเด็ก นอกเหนือไปจากการพัฒนาทางด้านวิชาการ	2.50	0.94	ปานกลาง
2.2.22	ท่านไม่ทราบว่าจะต้องทำอะไร เมื่อต้องการจัดการเรียนร่วมกับเด็กทั่วไปได้	1.85	0.99	น้อย
2.2.23	ท่านสามารถออกแบบกิจกรรมที่ช่วยเหลือเด็กของท่านให้เรียนร่วมกับเด็กทั่วไปได้	3.33	1.44	ปานกลาง
2.2.24	ท่านมักประสบปัญหาเมื่อต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้	2.75	0.97	ปานกลาง
	สรุปค่าเฉลี่ยระดับปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของคุณ	2.81	1.32	ปานกลาง

จากข้อมูลใน ตาราง 9 ผลด้านปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของคุณ ที่แสดงปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของคุณในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส พบว่าในภาพรวมปัญหาของคุณในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.81$) และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 1.32 หมายความว่าครุส่วนใหญ่มีความเห็นในด้านปัญหาเกี่ยวกับการทำงานใกล้เคียงกัน ข้อมูลที่ตอบมากหรือน้อยอย่างมีนัยสำคัญ 3 อันดับแรกมีดังนี้ ระดับความถี่ของการเกิดปัญหา คุณและผู้ดูแลเด็กไม่มีปัญหาทางด้านความรู้สึกเหนื่อยจนไม่สามารถศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้ ($\bar{X} = 1.77$) คุณ

และผู้ดูแลเด็กไม่รู้สึกรู้ว่ามีปัญหาจำนวนเด็กที่อยู่ในดูแลต่อจำนวนครูมีมากเกินไป ($\bar{X} = 1.79$) ครูและผู้ดูแลเด็กทราบว่าจะต้องทำอะไร เมื่อต้องการจัดการเรียนร่วม ($\bar{X} = 1.85$) หมายความว่าปัญหาเหล่านี้ไม่ค่อยเกิด หรือความถี่ในการเกิดมีน้อย ในทำนองกลับกัน ครูและผู้ดูแลเด็กได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิอย่างเต็มที่ในการจัดการศึกษาให้เด็กที่อยู่ในการดูแล ($\bar{X} = 4.27$) ครูและผู้ดูแลเด็กทำงานอย่างเต็มที่ในการพัฒนาเด็กที่อยู่ในการดูแลอยู่ ($\bar{X} = 4.67$) ครูและผู้ดูแลเด็กคิดว่าเด็กที่อยู่ในการดูแลของท่านได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ ($\bar{X} = 4.17$) จะเห็นได้ว่าครูและผู้ดูแลเด็กรู้สึกที่ตนเองทำงานอย่างเต็มที่ตามศักยภาพที่มีอยู่ จากข้อมูลข้างต้นสรุปว่าครูและผู้ดูแลเด็กคิดว่าตนเองได้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพดีแล้วและได้รับการสนับสนุนในการปฏิบัติงานเป็นอย่างดีอยู่แล้ว

ตาราง 10 ผลด้านคุณลักษณะของครู

ข้อ	คุณลักษณะของครู	\bar{X}	SD	ระดับ ความสำคัญ
2.3.1	จบการศึกษาด้านครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ตรงวุฒิการศึกษาที่เกี่ยวข้อง	3.85	1.14	มาก
2.3.2	จบการศึกษาด้านสังคมสงเคราะห์	3.43	1.16	ปานกลาง
2.3.3	มีประสบการณ์ในการดูแลผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ	3.85	1.14	มาก
2.3.4	มีใจรักในการทำงานประเภทนี้	4.85	0.38	มากที่สุด
2.3.5	มีความกระตือรือร้นในการทำงาน	4.57	0.76	มากที่สุด
2.3.6	มีความอดทน เสียสละ	4.93	0.27	มากที่สุด
2.3.7	มีความรัก เมตตา และเข้าใจผู้เรียน	4.77	0.60	มากที่สุด
2.3.8	มีเจตคติที่ดีต่อการจัดการศึกษา	4.67	0.62	มากที่สุด
2.3.9	มีทักษะในการประสานงาน	4.40	0.83	มาก
2.3.10	รู้จักข้อจำกัดและศักยภาพของผู้เรียน	4.47	0.99	มาก
2.3.11	มีความรอบรู้ในหลายเรื่อง	4.47	0.83	มาก
2.3.12	มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง	4.60	0.74	มากที่สุด
	สรุปค่าเฉลี่ยความสำคัญด้านคุณลักษณะของครู	4.41	0.92	มาก

จากข้อมูลใน ตาราง 10 ผลด้านคุณลักษณะของครูในภาครวมพบว่า ไม่มีข้อใดที่ค่าเฉลี่ยเลขคณิต อยู่ในระดับปานกลาง น้อยหรือน้อยมากเลย หมายความว่าครูคิดว่าทุกข้อมีความสำคัญ โดยที่ คุณลักษณะที่สำคัญที่สุด 3 ข้อแรกคือ คุณลักษณะด้าน มีความอดทน เสียสละ ($\bar{X} = 4.93$) ความ มีใจรักในการทำงานประเภทนี้ ($\bar{X} = 4.85$) และ มีความรัก เมตตา และเข้าใจผู้เรียน ($\bar{X} = 4.77$) ตามลำดับ ในทำนองกลับกัน ครูและผู้ดูแลเด็กคิดว่า จบการศึกษาด้านครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ ทรงวุฒิการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ($\bar{X} = 3.85$) มีประสบการณ์ในการดูแลผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ($\bar{X} = 3.85$) และจบการศึกษาด้านสังคมสงเคราะห์ ($\bar{X} = 3.43$) มีความสำคัญน้อยกว่า คุณลักษณะด้านอื่นๆ หรือการศึกษาที่ตรงกับสาขาที่ทำงานอยู่ มีความสำคัญในด้านคุณลักษณะ ครูน้อยกว่าด้านอื่นๆ และประสบการณ์ในการดูแลผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษก็มีความสำคัญ ในด้านคุณลักษณะของครูและผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาสน้อย

ตาราง 11 ผลด้านการพัฒนาตนเองในทางวิชาการและวิชาชีพของครู

ข้อ	หัวข้อด้านการพัฒนาตนเองในทางวิชาการและวิชาชีพของครู	\bar{X}	SD	ระดับความสำคัญ
2.4.1	ด้านความรู้ทางวิชาการและทักษะอาชีพ	4.21	0.89	มาก
2.4.2	ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง	4.29	0.73	มาก
2.4.3	ติดตามความเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้และเทคโนโลยี	4.14	0.77	มาก
2.4.4	รวมกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์	4.07	0.73	มาก
2.4.5	ศึกษาดูงาน	4.29	0.83	มาก
2.4.6	เข้าร่วมเป็นสมาชิกและจัดตั้งชมรมเครือข่ายครูผู้ดูแลเด็ก	3.93	0.92	มาก
2.4.7	ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองจากตำรา เอกสารต่างๆ	4.36	0.93	มาก
2.4.8	เข้ารับการอบรมต่างๆ ที่จัดขึ้นภายในโรงเรียน	4.29	0.83	มาก
2.4.9	เข้ารับการอบรมกับหน่วยงานภายนอก	4.29	0.99	มาก
2.4.10	ศึกษาดูงานสถานที่อื่นๆ	4.21	0.89	มาก
2.4.11	ศึกษาต่อทางด้านการศึกษา	4.07	1.00	มาก
	สรุปค่าเฉลี่ยความสำคัญการพัฒนาตนเองในทางวิชาการและวิชาชีพ	4.19	0.85	มาก

จากข้อมูลในตาราง 11 ผลด้านการพัฒนาตนเองในทางวิชาการและวิชาชีพของครู พบว่าครูคิดว่าตนเองต้องพัฒนาในทุกด้านด้วยตนเอง โดยดูได้จากค่าเฉลี่ยเลขคณิตที่ระดับความสำคัญของทุกข้ออยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยที่ข้อที่มีคะแนนมากและอยู่ในระดับที่เท่ากันคือ การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง การศึกษาดูงาน การอบรมกับหน่วยงานภายนอก การศึกษาดูงานสถานที่อื่นๆ โดยมีค่าเฉลี่ยเลขคณิตเท่ากัน ($\bar{X} = 4.29$) แสดงว่าครูและผู้ดูแลเด็กเห็นความสำคัญต่อการพัฒนาตนเองในทางวิชาการและวิชาชีพว่า การหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง การอบรมกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอก และการศึกษาดูงานก็มีความสำคัญในการพัฒนาตนเองในทางวิชาการและวิชาชีพ ในทางกลับกัน การเข้าร่วมเป็นสมาชิกและจัดตั้งชมรมเครือข่ายครูผู้ดูแลเด็กมีความสำคัญอยู่ในระดับต่ำที่สุด ($\bar{X} = 3.93$) หมายความว่า ครูและผู้ดูแลเด็กคิดว่าการเข้าร่วมเครือข่ายครูและผู้ดูแลเด็กมีความสำคัญไม่มากเท่าข้ออื่นๆ ดังนั้นการออกแบบกิจกรรมสำหรับครูผู้ดูแลเด็กจึงควรจัดให้อยู่ในลักษณะที่ให้ครูได้รับการอบรมดูงานทั้งในและนอกสถานที่

สรุปครูในมูลนิธิมีคุณสมบัติที่สำคัญคือความอดทน เสียสละ มีใจรักในการทำงานประเภทนี้ และมีความรักและเมตตา ส่วนการจบการศึกษาให้ตรงวุฒิที่เกี่ยวข้องไม่ใช่สิ่งที่สำคัญ ความต้องการที่จะพัฒนาตนเองในทุกด้าน โดยวิธีการที่ครูใช้ในการพัฒนาตนเองที่ใช้มากที่สุดคือ การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง การศึกษาดูงาน และการอบรมกับหน่วยงานภายนอก ปัญหาที่ครูในมูลนิธิประสบคือความเหนื่อยจนไม่สามารถหาความรู้เพิ่มเติมได้ มีภาระงานมาก และมีเด็กที่อยู่ในการดูแลเป็นจำนวนมาก อย่างไรก็ตามครูในมูลนิธิยังรู้สึกว่าการดูแลเด็กที่ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่และครูในมูลนิธิทำงานอย่างเต็มศักยภาพที่มีอยู่ แสดงให้เห็นว่าปัญหาและความต้องการของครูมูลนิธิจากทั้ง 5 มูลนิธินั้นยังไม่เด่นชัดนัก

ตอนที่ 3 ลักษณะอันพึงประสงค์ทางด้านสุนทรียภาพของเด็ก

ลักษณะอันพึงประสงค์ทางด้านสุนทรียภาพของเด็ก เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ที่ควรเสริมสร้างให้เกิด โดยหัวข้อคำถามได้ถูกดัดแปลงมาจาก หัวข้อมาตรฐานการศึกษาทางด้านสุนทรียภาพทางศิลปวัฒนธรรม โดยกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2539 โดยมีผลการตอบแบบสอบถามดังนี้

ตารางที่ 1 ผลด้านคุณลักษณะด้านสุนทรียภาพที่สมควรมีพฤติกรรม

ข้อ	หัวข้อคำถามด้านสุนทรียภาพที่สมควรมีพฤติกรรม	\bar{X}	SD	สมควรมีพฤติกรรม
	3.1. เป็นผู้ที่มีความรักในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	3.91	1.08	มาก
3.1.1	สามารถเปรียบเทียบรอบๆตัวในสิ่งที่เหมือนหรือแตกต่างได้	3.92	1.04	มาก
3.1.2	มีความเข้าใจเบื้องต้นทางด้านสัดส่วนและจังหวะ เช่น ใหญ่/เล็ก เร็ว/ช้า	3.86	1.10	มาก
3.1.3	มีความเข้าใจเบื้องต้นทางด้านความกลมกลืนและความขัดแย้ง	4.17	0.83	มาก
3.1.4	สามารถนำสิ่งที่อยู่รอบตัวมาตกแต่ง สร้างงานศิลปะได้	3.71	1.38	มาก
3.1.5	สามารถรับรู้ได้ถึงการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เช่น การแสดงกลุ่ม การทำงานร่วมกัน	3.93	1.07	มาก
	3.2. เป็นผู้ที่มีจิตใจละเอียดอ่อนประณีตและมีระเบียบ	3.87	1.36	มาก
3.2.1	รู้จักการจัดระเบียบ เช่น เก็บของที่ใช้แล้วให้เข้าที่	4.00	1.36	มาก
3.2.2	รู้จักการตกแต่ง สิ่งต่างๆรอบตัวให้สวยงาม	3.25	1.53	ปานกลาง
3.2.3	มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างสิ่งใหม่ๆที่แตกต่างได้โดยไม่ลอกเลียนแบบของผู้อื่น	4.57	0.53	มากที่สุด
3.2.4	รู้จักการรักษาความสะอาด	4.33	0.50	มาก
3.2.5	กล้าแสดงออก	3.78	1.09	มาก
	3.3. เป็นผู้ที่มีความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมของตนเองและชนชาติอื่น	3.50	0.76	มาก
3.3.1	ได้เรียนรู้ในด้านศิลปะ เช่น ดนตรีนาฏศิลป์	3.50	0.73	มาก
3.3.2	ได้เรียนรู้วัฒนธรรมของตนเอง เช่น การทักทายของชาติต่างๆ การไหว้	3.79	0.80	มาก
	3.4. เป็นผู้ที่มีความรักในเสรีภาพและจินตนาการในความรักในเสรีภาพ	3.84	1.04	มาก
3.4.1	มีอิสระในการสร้างสรรค์	4.07	0.92	มาก
3.4.2	มีอิสระในการแสดงอารมณ์	3.86	0.95	มาก
3.4.3	มีความคิดอย่างอิสระ	4.07	0.73	มาก
3.4.4	สามารถวิจารณ์ผลงานของเพื่อนๆได้ เช่น ชอบหรือไม่ชอบ สวยหรือไม่สวย	3.36	1.39	ปานกลาง
	3.5. เป็นผู้ที่มีความสำคัญในการสร้างสมมติ	3.85	1.06	มาก

3.5.1	สามารถแสดงความรู้สึกพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจได้ เช่น สามารถบอกได้ว่าชอบหรือไม่ชอบ	3.69	0.75	มาก
3.5.2	สามารถเข้าถึงในเรื่องของความงาม เช่นสามารถบอกได้ว่าสิ่งของนั้นสวยหรือไม่สวย	3.79	1.19	มาก
3.5.3	สามารถเข้าถึงในความดีได้ เช่นสามารถระบุบอกพฤติกรรมที่ดีหรือไม่ดี	3.85	1.21	มาก
3.5.4	สามารถบอกอารมณ์ของตนเองได้ เช่นโกรธ ตีใจ เสียใจ	4.08	1.12	มาก
	สรุปค่าเฉลี่ยพฤติกรรมด้านสุนทรียภาพที่พึงประสงค์	3.84	1.07	มาก

จากข้อมูลใน หัวข้อคำถาม ด้านสุนทรียภาพ พบว่าส่วนใหญ่แล้วความเห็นของครูและผู้ดูแลเด็ก เห็นด้วยว่าเด็กควรได้รับการอบรมให้มีสุนทรียภาพ โดยที่ในข้อที่คำตอบมีคะแนนสูงสุดคือ มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างสิ่งใหม่ๆที่แตกต่างได้โดยไม่ลอกเลียนแบบของผู้อื่นในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$) มีพฤติกรรมที่ รู้จักการรักษาความสะอาด ($\bar{X} = 4.33$) มีพฤติกรรมที่มีความเข้าใจเบื้องต้นทางด้านความกลมกลืนและความขัดแย้ง ($\bar{X} = 4.17$) มีอิสระในการสร้างสรรค์ และมีความคิดอย่างอิสระ ($\bar{X} = 4.07$) สามารถบอกอารมณ์ของตนเองได้ เช่นโกรธ ตีใจ เสียใจ ($\bar{X} = 4.08$) ในทำนองกลับกัน มีเพียงข้อเดียวที่ได้คะแนนเฉลี่ยเลขคณิตในระดับปานกลางคือ คือ การรู้จักการตกแต่ง สิ่งต่างๆรอบตัวให้สวยงาม ($\bar{X} = 3.25$) นั้นหมายความว่าครูเห็นด้วยกับการอบรมที่จะทำให้เด็กเป็นผู้ที่มีสุนทรียภาพมากขึ้น โดยเน้นที่การทำให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ และผู้วิจัยได้ทำการออกแบบการจัดกิจกรรมเพื่อให้เด็กมีสุนทรียภาพมากขึ้น

CHULALONGKORN UNIVERSITY

สรุปแบบสอบถาม ครูและผู้ดูแลเด็กคิดว่าตนเองทำงานอย่างมีประสิทธิภาพแล้วและได้รับการสนับสนุนในการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี ในด้านการพัฒนาตนเองควรเป็นศึกษาด้วยตนเอง และการจัดกิจกรรมหรือการอบรมทั้งในและนอกสถานที่เพื่อให้ครูได้รับการศึกษาเพิ่มเติม

ลักษณะกิจกรรมที่ต้องการควรเน้นกิจกรรมที่สามารถทำให้เด็กเป็นผู้ที่มีจิตใจละเอียดอ่อน ประณีต และมีระเบียบ โดยเน้นกิจกรรมที่เน้นให้สร้างความคิดสร้างสรรค์ ให้เด็กสามารถสร้างสิ่งใหม่ๆที่แตกต่างได้โดยไม่ลอกเลียนแบบของผู้อื่น การรักษาความสะอาด และกล้าแสดงออก กล่าวโดยสรุปผลของการตอบแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของครูผู้ดูแลเด็ก มีดังนี้แต่ละมูลนิธินี้มีวัตถุประสงค์ที่จะดูแลเด็กต่างประเภทกัน เช่น เด็กพิการ เด็กพิการซ้ำซ้อน เด็กที่ถูกกระทำ เด็กที่ไร้ผู้ปกครองหรือผู้ดูแล เด็กยากจน เด็กในสลัม ฯลฯ จะทำให้ปัญหาและความต้องการ, คุณลักษณะ

ของครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระบบ สำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส มีความแตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ และคุณลักษณะของครูผู้สอนเด็กด้อยโอกาส และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส สามารถแบ่งย่อยได้ดังนี้คือ (1) สภาพปัญหา ความต้องการ (2) คุณลักษณะของครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส และ (3) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. สภาพปัญหา ความต้องการ

สภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละมูลนิธิมีความแตกต่างกันเนื่องจากวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของแต่ละมูลนิธิมีความแตกต่างกันอย่างมาก ความหลากหลายของหน่วยงานของรัฐที่มูลนิธิทำงานด้วยก็มีความแตกต่างกันอย่างมาก แต่ทุกองค์กรมีความเหมือนกันคือ มีวัตถุประสงค์ที่จะช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในสภาวะยากลำบากโดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก ดังนั้นก่อนที่จะทำการทดลอง ต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาสซึ่งเป็นขั้นต่อไปของงานวิจัย จะต้องมีการศึกษาความต้องการจำเป็นของมูลนิธิที่จะเข้าไปทำการศึกษาในเชิงลึกเสียก่อน

2. คุณลักษณะของครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส

ด้วยลักษณะงานของครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาสประเภทต่างๆที่พบว่าครูในมูลนิธิมีลักษณะงานที่แตกต่างจากครูในโรงเรียนทั่วไป กล่าวคือ นอกจากจะต้องสอนทักษะชีวิตให้กับเด็กแล้ว ยังต้องเข้าใจปัญหาและความต้องการที่แตกต่างของเด็กด้อยโอกาสอีกด้วย คุณลักษณะของครูผู้สอนพบว่ามีความคล้ายคลึงกัน โดยที่ครูควร มีความอดทนเสียสละ มีความรักเมตตาและเข้าใจผู้เรียน มีเจตคติที่ดีต่อการจัดการศึกษา มีใจรักในงาน มีความกระตือรือร้นในการทำงาน และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้แล้วครูควรจะมีประสบการณ์ในการดูแลผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ มีทักษะในการประสานงาน รู้จักข้อจำกัดและศักยภาพของผู้เรียน มีความรอบรู้ในหลายเรื่อง และควรจบการศึกษาด้านครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ที่ตรงวุฒิการศึกษาที่เกี่ยวข้อง ในการพัฒนาตนเองในทางวิชาการและวิชาชีพ ครูควรศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง ติดตามความเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้และเทคโนโลยี ศึกษาดูงาน รวมกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เข้าร่วมเป็นสมาชิกและจัดตั้งชมรมเครือข่ายครูผู้ดูแลเด็ก ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองจากตำรา เอกสาร ต่างๆ เข้ารับการอบรมต่างๆที่จัดขึ้นภายในโรงเรียน หน่วยงานภายนอก และสถานที่อื่นๆ และศึกษาต่อทางด้านการศึกษา

3.การจัดกิจกรรมการเรียนรู้บนระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้บนระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส ควรเป็นกิจกรรมที่ทำต่อเนื่องในระยะยาว เหมาะสำหรับช่วงอายุเด็ก และต้องคำนึงถึงข้อจำกัดในตัวเด็ก เช่น ต้องคำนึงถึงสภาพความพิการของเด็กพิการ หรือสำหรับเด็กที่ถูกกระทำก็ต้องทำให้ไม่กระทบกับสภาพที่เด็กเคยถูกกระทำอย่างโหดร้าย ลักษณะของกิจกรรมที่ควรจัดควรเป็นกิจกรรมที่เน้นด้านสุนทรียภาพให้กับเด็กโดยเป็นกิจกรรมที่สามารถวัดได้จาก ความเป็นผู้ที่มีความรักในธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เป็นผู้มีจิตใจละเอียดอ่อนประณีตและมีระเบียบ เป็นผู้ที่มีความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมของตนเองและชนชาติอื่น เป็นผู้ที่มีความรักในเสรีภาพและจินตนาการ และเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการสร้างสมความดี

ขั้นตอนที่ 2 ผลการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระบบสำหรับครูใน มูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส

ในการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาสนั้น ผู้วิจัยได้นำผลที่ได้จากการศึกษาข้อมูลทางด้านเอกสาร แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ผู้บริหารจากขั้นตอนที่ 1 มาผนวกรวมกับการเข้าอบรมต่างๆในหัวข้อที่เกี่ยวข้อง และผลของการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพัฒนาเป็นกิจกรรมต้นแบบ 16 สัปดาห์ และทดลองจัดกิจกรรมที่โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสวานรัก มูลนิธิเด็ก ผลของการทดลองต้นแบบที่สร้างขึ้นสามารถนำเสนอได้เป็น 3 ชั้น คือ 2.1. ชั้นเตรียมงาน 2.2. ชั้นระหว่างการจัดกิจกรรม 2.3. ชั้นหลังการจัดกิจกรรม โดยแต่ละชั้นมีรายละเอียดดังนี้

ในขั้นตอนนี้ของวิทยานิพนธ์บทนี้ จะใช้คำว่า

ผู้วิจัย หมายถึง ผู้สอนการอบรมครูในครั้งนี้ ก็คือทีมงานผู้วิจัย ประกอบด้วย ผู้วิจัย ผู้ช่วยวิจัยคือ นายคณิต พรหมนิล ผู้จัดบันทึกคือ น.ส. สุภิดา จินะณรงค์ และผู้บันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวคือ น.ส. สุภัสชญา จินะณรงค์ จำนวนทั้งหมด 4 คน

ครู (และหรือครูผู้ช่วย) หรือ ครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส ในปีการศึกษา 2558 หมายถึง ครูที่โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสวานรัก คือ ครูสิริธร คุ่มสวัสดิ์ (ครูทราย) และ ครูพัชรินทร์ วรินทร์ษา (ครูน้อย)

ครูป้อม หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสวานรัก คือ อาจารย์ชัยณรงค์ ฉิมชูใจ เด็ก หมายถึง เด็กด้อยโอกาสที่อยู่ในการอุปการะของมูลนิธิ ในห้องที่ได้รับการคัดเลือกในปีการศึกษา 2558

2.1 ชั้นเตรียมงาน

ในขั้นนี้เป็นขั้นตอนที่ผู้วิจัยเตรียมงานก่อนที่จะเข้าไปจัดกิจกรรมจริงในสถานที่จริง โดยมีขั้นตอนดังนี้ (2.1.1) การดูงาน/อบรม (2.1.2) การเลือกสถานที่ (2.1.3) การศึกษาสภาพความต้องการและปัญหาเฉพาะของมูลนิธิที่จะเข้าไปจัดกิจกรรม (2.1.4) การสร้างแผนกิจกรรม (2.1.5) การขอความเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ (2.1.6) ปัญหาและความต้องการของครูผู้ดูแลเด็ก (2.1.7) ประวัติของเด็กรายกรณี

(2.1.1) การดูงาน/อบรม

ในการเข้าไปทดลองการจัดกิจกรรมที่มูลนิธิเด็กนั้น ผู้วิจัยได้เตรียมการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ด้วยการเข้าร่วมในการการสัมมนาและการอบรมในด้านต่างๆทั้งในด้านการสอนผู้ใหญ่ การสอนดนตรี และจิตวิทยาเด็ก ซึ่งถือเป็นกิจกรรมต่อเนื่องตั้งแต่ก่อนเข้าไปทดลองการจัดกิจกรรม จนกระทั่งพาคูไปอบรมเพื่อสร้างเครือข่ายให้กับครูและผู้ดูแลเด็ก โดยได้เข้าอบรมในโปรแกรมต่างๆในหัวข้อและวันดังนี้คือ

1. การดูงานที่มูลนิธิดวงประทีป วันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555
2. การดูงานที่มูลนิธิส่งเสริมการพัฒนาศิลปิน วันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2555
3. เข้าร่วมนำเสนอในงานสัมมนา LLL2013: The 1st International Conference on Lifelong Learning for all ระหว่างวันที่ 18-19 กรกฎาคม พ.ศ. 2556
4. การดูงานที่โรงเรียนจิตตเมตต์ (ปทุมวัน) วันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2556
5. ลงทะเบียนเรียนวิชา Orff Concept 1 รหัส 2737630 ในภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2556 ที่คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
6. เข้าร่วมอบรม Applications of Games and Rhythmic Activities in Orff-Schulwerk ระหว่างวันที่ 9-10 เมษายน พ.ศ. 2557 ที่โรงเรียนจิตตเมตต์ (ปทุมวัน)
7. เข้าร่วมอบรม การสอนเด็กเล็กให้เป็นอัจฉริยะและมีความสุขตามแนว นีโอฮิวแมนนิส ระหว่างวันที่ 28-29 มิถุนายน พ.ศ. 2557 จัดโดยสำนักเสริมศึกษาและบริการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
8. เข้าร่วมนำเสนอและสัมมนาในงาน LLL2014 2nd International Conference on Lifelong Learning for all 2014 ระหว่างวันที่ 11-12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 ที่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
9. เข้าร่วมสัมมนาในงาน Adult Education in East Asia-the Next Millennium ระหว่างวันที่ 22-23 มกราคม พ.ศ. 2558 ที่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
10. เข้าร่วมอบรม Teaching Jazz all All Ages Through ORFF Schulwerk ระหว่างวันที่ 31 มี.ค.-2 เมษายน พ.ศ. 2558 ที่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
11. เข้าร่วมนำเสนอและสัมมนาในงาน ERPA International Social Sciences Education Congress ระหว่างวันที่ 4-7 มิถุนายน พ.ศ. 2558 ที่ประเทศกรีซ

12. เข้าร่วมอบรม The ORFF Approach in Recorder Teaching ระหว่างวันที่ 15 – 17 มิถุนายน 2558 ที่โรงเรียนจิตตเมตต์ (ปฐมวัย)
13. เข้าร่วมนำเสนอและสัมมนาในงาน 2nd International Conference on Lifelong Learning for All 2014 (LLL2014) ระหว่างวันที่ 10-11 กันยายน พ.ศ. 2558 ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
14. เข้าร่วมอบรมวิชา Dalcroze Teacher Training 2015 ระหว่างวันที่ 19-22 ตุลาคม พ.ศ. 2558 ที่จัดโดย Eurhythmic Center and Dalcroze Academy Singapore
15. เข้าร่วมอบรม workshop “Designing and Publishing Your Qualitative Research” ระหว่างวันที่ 21-22 มกราคม พ.ศ. 2559 ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และวันที่ 12-13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 ที่นาวิกรมย์ หัวหิน
16. เข้าร่วมอบรม teaching Jazz through Play, Sing, and Dance in ORFF Schulwerk ระหว่างวันที่ 28-30 มีนาคม พ.ศ. 2559 โดยการอบรมนี้ผู้วิจัยได้ร่วมอบรมพร้อมกับครูหน่วย จากมูลนิธิเด็กด้วย ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผลจากการดูงานและอบรมทั้งหลายเป็น-ข้อมูลที่ผู้วิจัยนำมาจัดเตรียมแผนกิจกรรม และเป็นการเตรียมตัวเพื่อหาความรู้ของผู้วิจัยก่อนการเข้าไปทำการทดลองจริงเนื่องจากผู้วิจัยมีประสบการณ์ในการสอนเด็กแบบเป็นกลุ่มน้อย และไม่มีประสบการณ์กับเด็กในมูลนิธิมาก่อนเลย ผู้วิจัยจึงไปแสวงหาความรู้จากการดูงาน และเข้าอบรมในสถานที่ต่างๆ เพื่อเป็นการเตรียมงานในการวางแผนและในการจัดกิจกรรม ก่อนเข้าไปทดลองในสถานที่จริง ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ไปศึกษาดูงานจากทั้งมูลนิธิต่างๆและโรงเรียนในระดับประถมวัยของเด็กทั่วไป การเข้าร่วมสัมมนาในงานสัมมนาเกี่ยวกับการศึกษานอกระบบโรงเรียนในงานสัมมนาต่างๆ การสอนในหลักการนีโอฮิวแมนนิส การจัดกิจกรรมเกมและกิจกรรมเคลื่อนไหวสำหรับเด็ก เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษานอกระบบ การจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่อยู่ในการดูแลของมูลนิธิ

(2.1.2) การเลือกสถานที่

วิธีการเลือกสถานที่ทำวิจัยเป็นแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากในการเก็บข้อมูลในขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้มีการติดต่อกับผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก ตั้งอยู่ที่ บ้านเลขที่ 95/29 ม.6 ซอย กระทุ้มล้ม 18 ถนนพุทธมณฑลสาย 4 ตำบลกระทุ้มล้ม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม 73220 เกี่ยวกับการวิจัยในครั้งนี้ และพบว่าโรงเรียนมีความต้องการที่

จะสอนวิชาดนตรีและศิลปะให้กับเด็กอยู่แล้ว โดยเน้นที่การให้เด็กได้ประสบกับประสบการณ์ทางสุนทรียะ แต่ยังไม่มีการปฏิบัติจริงและบุคคลากรของมูลนิธิยังมีความต้องการในการเรียนรู้หัวข้อดังกล่าว โดยที่ในขณะที่เริ่มติดต่อนั้น โรงเรียนมีโครงการที่จะสร้างห้องเรียนปฏิบัติ ที่จะสร้างโดยใช้คอนเทนเนอร์หลายอันมาต่อกันโดยที่แต่ละคอนเทนเนอร์จะเป็นห้องเรียนวิชาต่างๆ เช่น ดนตรี ศิลปะ งานไม้ ทำกับข้าว ฯลฯ โดยที่ในขณะที่เริ่มติดต่อกับทางโรงเรียนเพิ่งเริ่มทำแบบในการก่อสร้างและกำลังจะเริ่มหางบประมาณ เพื่อดำเนินการก่อสร้าง ในขณะที่ไปทำการทดลองจัดกิจกรรมจริงทางโรงเรียนก็กำลังทำการก่อสร้างห้องเรียนปฏิบัตินี้และการก่อสร้างก็ได้เสร็จในเวลาใกล้เคียงกับการทดลองสอนเสร็จพอดี แต่ยังไม่ได้มีการตกแต่งภายใน จะเห็นได้ว่าการทดลองสอนงานวิจัยนี้ตรงกับความต้องการของโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก จึงเป็นเหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกสถานที่นี้เป็นสถานที่ทำการทดลอง

(2.1.3) การศึกษาสภาพความต้องการและปัญหาเฉพาะของมูลนิธิที่จะเข้าไปจัดกิจกรรม

ผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาเชิงลึกถึงสภาพปัญหาและความต้องการของ โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก มูลนิธิเด็ก พบว่า โรงเรียนนี้ให้ความสำคัญดูแลอนุเคราะห์เด็กด้อยโอกาส อายุ 3-7 ปี ที่มีปัญหาต่างๆ ทั้งที่ไม่มีผู้ปกครองที่สามารถเลี้ยงดูเด็กได้ โดยปัญหาที่หลากหลาย เช่น ถูกทารุณกรรม กำพร้า ถูกทอดทิ้ง ครอบครัวแตกแยก แม่เลี้ยงเดี่ยว ไม่มีใครช่วยเหลือ แม่ถูกล่วงละเมิด ผู้ปกครองมีปัญหาสุขภาพทางกายหรือจิต และปัญหาเศรษฐกิจ เป็นต้น โดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆ โดยที่จะต้องมีการติดต่อมาที่มูลนิธิโดยผู้ปกครองติดต่อมาเองหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กเช่น เพื่อนบ้าน เจ้าหน้าที่ในชุมชน หรือ เจ้าหน้าที่จากองค์กรอื่นๆ ประสานมาในรับเด็กเข้าไว้ในการอุปการะ โดยที่เด็กจะได้รับการศึกษาใน ระดับอนุบาล-ป. 1 (ตามเกณฑ์อายุหรือพัฒนาการของเด็ก) อาหาร เครื่องนุ่งห่ม และพักอาศัยอยู่ภายในบริเวณเดียวกันกับโรงเรียน ส่วนเด็กที่มีอายุน้อยกว่าหรือมากกว่านี้ จะได้รับการอุปการะในหน่วยงานอื่นๆ ของมูลนิธิ เช่น บ้านทานตะวันสำหรับการช่วยเหลือเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงอายุ 4 ปี และ โรงเรียนหมู่บ้านเด็ก ที่เปิดสอนในระดับชั้น ป. 1 – ป. 6 (โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก, 2559)

ทางโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารักได้มีการจัดการศึกษาให้เด็กอยู่ในเกณฑ์ที่คืออยู่แล้ว ด้วยการเน้นการจัดการศึกษาแบบทางเลือก เน้นให้เด็กสามารถอ่านออกและเขียนได้ โดยมีการจัดการศึกษาตามหลักการของมองเตสซอร์รี่ที่เน้นให้เด็กได้เรียนรู้และเติบโตไปตามความต้องการตามธรรมชาติ ที่มีหลักการการสอนอยู่บนพื้นฐานของความเคารพในความเป็นเด็ก ซึ่งเป็นวัยที่แตกต่างจากวัยอื่นๆ ดังนั้นการเลี้ยงดูและการให้การศึกษาจึงต้องมีความเข้าใจในพัฒนาการเด็ก

นอกจากนี้แล้วแนวคิดมอนเตสเซอร์รี่ ยังเน้นเรื่องเกี่ยวกับพัฒนาการและความฉลาดด้านต่างๆของเด็ก 5 ด้าน คือ สติปัญญา ร่างกาย จิตใจและอารมณ์ สังคม จริยธรรม โดยแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้ ด้านสติปัญญา เชื่อว่าการเคลื่อนไหวของร่างกาย และทักษะการรับรู้ประสาทสัมผัสที่ดี ทำให้การทำงานของสมองเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อการเรียนรู้ ความฉลาดและเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้านร่างกายเป็นการพัฒนาระบบกล้ามเนื้อ ทั้งกล้ามเนื้อมัดใหญ่ มัดเล็ก และการทำงานประสานทั้งเท้า มือ ด้านจิตใจและอารมณ์ เมื่อเด็กทำงานอย่างจดจ่อ จะเกิดสมาธิ พัฒนาไปสู่สภาวะที่สงบนิ่ง สุขุม อ่อนโยน และมีระเบียบวินัยมากขึ้น ที่เป็นสภาวะที่มอนเตสเซอร์รี่เรียกว่าสภาวะปกติ ด้านสังคม การจัดห้องเรียนแบบคละอายุ 3-6 ปี เรียนร่วมกัน เพื่อให้เกิดสังคมที่มีวัยต่างกัน เป็นการส่งเสริมทักษะ ทางสังคมให้ทำงานร่วมกันพี่ช่วยน้อง น้องช่วยพี่ ด้านจริยธรรมทางมอนเตสเซอร์รี่มีความเชื่อว่า เด็กเกิดมาพร้อมกับคุณธรรมความดีในตนเองแล้ว สิ่งที่ผู้ใหญ่ควรทำคือ เตรียมสิ่งแวดล้อม ให้เด็กแสดงความคิดข้างใน เช่นการช่วยเหลือผู้อื่น รักษาความสะอาด กล่าวขอบคุณ โดยความเชื่อเกี่ยวกับแนวคิดมอนเตสเซอร์รี่มีดังนี้ เด็กเป็นผู้สร้างตนเองและเรียนรู้ด้วยตนเอง เด็กใช้ประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหวเพื่อการเรียนรู้ เด็กมีจิตที่ซึมซับความรู้ เด็กมีช่วงวิกฤติ เด็กทุกคนมีความแตกต่าง การพัฒนาเด็กต้องพัฒนาให้สมดุลและครบทุกด้าน การศึกษาช่วยพัฒนามนุษย์และช่วยขจัดความวุ่นวายในโลกได้ และ ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองเป็นพื้นฐานและส่งผลถึงอนาคตของเด็ก และท้ายที่สุด ความเชื่อของโรงเรียนคือ “ความสุขที่เกิดจากการเรียนรู้โดยอิสระ ความดีที่เกิดจากการกระทำด้วยตนเอง ความเก่งที่เกิดจากการฝึกฝนจนชำนาญ” (โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสวานรัก, 2559)

สภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสวานรักคือ ปัญหาด้านการปรับสภาพอารมณ์และสังคมของเด็ก เนื่องจากปัญหาสภาพแวดล้อมและการเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้องก่อนที่เด็กจะเข้ามาอยู่ในความดูแลของมูลนิธิ ดังนั้นความต้องการของครูก็คือการหากิจกรรมที่จะช่วยปรับสภาพอารมณ์และสังคมของเด็ก โดยเน้นให้เป็นการจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่อง การปรับพฤติกรรมของเด็กในด้านอารมณ์และสังคม เป็นสิ่งที่เน้นในการเรียนการสอนของโรงเรียน ดังตัวอย่างที่ครูป้อม อาจารย์ชัยณรงค์ ฉิมชูใจ ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสวานรักกล่าวถึงเด็กคนหนึ่ง “เราไม่รู้ว่าเด็กไปเจออะไรมาก่อนหน้าที่จะเข้ามาในการดูแลของมูลนิธิ ผมมีเด็กตัวอย่างคนหนึ่ง เจ้าก๊ส เด็กคนนี้มาแล้วมันไม่ค่อยเลยนะ มาเป็นเดือนมันก็ไม่ค่อย ผมๆไม่ซีเรียส นะ วันหนึ่งมันนั่งอยู่ตรงลานเนี่ยผมเดินลงบันไดมามันมาเรียก “พ่อป้อม” คำเดียว ผมถามว่ามีอะไรมันไม่ตอบ ผม วันต่อมามันเรียกพ่อป้อมแล้ววิ่งมากอด คือมันเป็นเรื่องความไว้วางใจหรืออะไรซักอย่างนะ บางที่ใช้เวลาเป็นปี หลังจากนั้นมันก็วิ่งมาเล่นด้วย คือความไว้วางใจมันใช้เวลา ทุกวันนี้มันสื่อกัน

อยู่บนมองหน้ามองตา นี่เป็นเรื่องสำคัญ เด็กเค้าเจออะไรมาเค้าก็เลยไม่ไว้ใจ พ่อเค้าโหดร้ายทุบตี เค้าก็เลยไม่ไว้ใจว่าจะโดนอะไรอีกหรือเปล่า เค้าถูกเลี้ยงมาอย่างโหดร้าย”

ปัญหาด้านการจัดกิจกรรมที่ไม่ต่อเนื่องขาดตอน ก็เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็ก สานรักประสบอยู่ การเข้ามาจัดกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะที่จัดโดยบุคคลภายนอกมักเป็นการจัดใน ระยะสั้นทำให้การจัดการศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จ จากการสัมภาษณ์ครูศิริพร คุ่มสวัสดิ์ที่โรงเรียน อนุบาลหมู่บ้านเด็กสานรักพบว่า การจัดกิจกรรมที่ไม่ต่อเนื่องเป็นอีกปัญหาหนึ่งของมูลนิธิ

“กิจกรรมถ้าทำต่อเนื่องได้ก็จะดีต่อเด็กที่เค้ากำลังได้ ไม่อยากให้ขาดตอนไปกลางทาง พอเด็กเค้า เริ่มจะได้แล้วก็หยุดไป เราจะเจอปัญหาอย่างนี้บ่อยมาก พอมีคนเข้ามาทำกิจกรรมกับเราเหมือน เด็กจะได้เริ่มมีทักษะแล้วกิจกรรมก็หยุดไป ทำให้ไม่ต่อเนื่องเด็กก็จะขาดความต่อเนื่องในการทำ กิจกรรมไม่ต่อเนื่อง”

โดยสรุป สภาพปัญหาและความต้องการของโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสานรักคือ การจัด กิจกรรมที่ต่อเนื่องให้กับเด็กในระดับชั้นอนุบาลถึงประถม 1 ที่มีการสอนแบบคละชั้น โดยกิจกรรม ที่จัดควรเป็นกิจกรรมที่เน้นการปรับสภาพอารมณ์และสังคมให้กับเด็ก และในการจัดจะต้องเน้นให้ ครูเข้าร่วมด้วย โดยที่มีจุดมุ่งหมายให้ครูสามารถนำไปจัดกิจกรรมอื่นๆต่อเนื่องให้กับเด็กได้ ใน อนาคต

(2.1.4) การสร้างแผนกิจกรรม

ในการวางแผนกิจกรรมต้นแบบทดลองเป็นการจัดกิจกรรมเวลา 16 สัปดาห์ โดยที่ ทั้งครู ครูผู้ช่วย และเด็ก ที่ได้รับการคัดเลือก 1 ห้อง เข้ามารับการอบรมพร้อมๆกันกับเด็กที่อยู่ในชั้นเรียนในสภาพ ที่เป็นจริงในสถานที่จริง โดยที่การจัดกิจกรรมเป็นกิจกรรมที่เน้นที่ตัวครูมีใช้ที่ตัวเด็ก แต่ในการที่มี เด็กเข้ามาร่วมกิจกรรมด้วยนั้นเพื่อเป็นการแสดงให้เห็นถึงการจัดกิจกรรมในสภาพแวดล้อมที่ครู ทำงานอยู่จริง ในการสร้างแผนกิจกรรม ผู้วิจัยได้สร้างตามหัวข้อดังต่อไปนี้คือ (2.1.4.1) หลักการ (2.1.4.2) แผนกิจกรรมรายคาบ (2.1.4.3) แผนกิจกรรมรายหัวข้อ และ (2.1.4.4) สื่อที่ใช้ในการจัด กิจกรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

(2.1.4.1) หลักการ

กระบวนการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ แนวทางในการสร้าง สุนทรียภาพ เป็นหลักการที่ผู้วิจัยวางแผนใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม โดยที่ผู้วิจัยให้ภาพรวม ของกิจกรรมตามกระบวนการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เพื่อให้ครูได้รับประสบการณ์อย่างครบวงจร ผู้วิจัยได้เลือกกิจกรรมที่เหมาะสมและเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน และได้

เลือกวิชาศิลปะ ดนตรี และการเคลื่อนไหวเพื่อให้การจัดกิจกรรมเป็นไปได้ตามแนวทางการสร้างสุนทรียภาพ

ในการจัดกิจกรรมทั้ง 16 สัปดาห์นั้น ครูจะได้ประสบการณ์ที่ครบวงจรของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ กล่าวคือ ได้รับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม ได้สะท้อนความคิดและอภิปราย ได้เกิดความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด และได้ทดลองหรือประยุกต์แนวคิด โดยที่ในช่วงแรกของการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยเป็นผู้นำกิจกรรมทำให้ครูได้รับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรมจากการเข้าร่วมกิจกรรม ในระหว่างสัปดาห์หรือว่าในช่วงพักกลางวันหลังจากการสอนครูและผู้วิจัยได้มีการติดต่อสื่อสารกันทั้งด้วยการพูดคุยพบหน้า โทรศัพท์ หรือว่าการสนทนากันในโซเชียลเน็ตเวิร์ก ทำให้เกิดการสะท้อนและอภิปราย ครูเกิดความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด และสามารถสะท้อนออกมาให้เห็นได้ในการจัดละครเพลงซึ่งครูและเด็กได้ไปตกลงกันในช่วงสัปดาห์ ทำให้เป็นผลที่แสดงได้อย่างชัดเจนในช่วงท้ายของการจัดกิจกรรม

กิจกรรมที่เกิดขึ้นในแต่ละสัปดาห์นั้น ออกแบบมาตามแบบกระบวนการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน เพื่อให้ร่างกายและสมองของเด็กได้รับประสบการณ์และพัฒนาไปในแนวทางการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ในเชิงบวก มีการทำซ้ำและไม่เน้นการกระทำที่ผิด เพื่อให้ไปประสาทสมองเจริญตามที่ต้องการอย่างสมวัย โดยมาจากการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในเชิงบวก ในสภาพสถานที่เรียนที่เหมาะสม ผู้เรียนได้รับอิสระและการยอมรับในการคิดเอง ไม่ถูกสร้างให้เกิดความกลัว และมีการวัดผลแบบรายบุคคลโดยไม่นำพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคนไปเปรียบเทียบกับคนอื่น ๆ

ในด้านการปรับด้านสังคมและอารมณ์ที่เป็นปัญหาของเด็ก ผู้วิจัยได้เลือกวิชาดนตรี ศิลปะ และการเคลื่อนไหว เข้ามาเป็นวิชาสอนเพื่อให้ครูและเด็กได้พัฒนาประสบการณ์ทางสุนทรียะ โดยที่ทุกกิจกรรมครูและเด็กจะได้เข้าร่วมกิจกรรมผ่านประสาทสัมผัสทางตา หู ผิวสัมผัส ทุกกิจกรรมมีการสร้างอารมณ์ความรู้สึกจากการรับรู้โดยที่ผู้วิจัยจะเน้นการเกิดอารมณ์ที่ดีเป็นหลัก ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะได้พัฒนาให้เป็นผู้ที่มีความรักในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีจิตใจละเอียดอ่อนประณีต และมีระเบียบ เข้าใจในศิลปวัฒนธรรมของตนเอง มีความรักในจินตนาการและความรักในสุนทรียภาพ และเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการสร้างสมความดี

(2.1.4.2) แผนกิจกรรมรายคาบ

จากผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 การทบทวนวรรณกรรม การเข้าอบรมและสัมมนา ผู้วิจัยได้ทำแผนกิจกรรมที่ได้วางแผนไว้เป็นเวลา 16 สัปดาห์ แผนกิจกรรมนี้ผู้วิจัยได้นำไปขอความเห็นเพื่อปรับแก้

กับผู้ทรงคุณวุฒิในด้านที่เกี่ยวข้องทั้งด้านการศึกษานอกระบบโรงเรียน ผู้บริหารมูลนิธิที่ดูแลเด็ก
ด้อยโอกาส ผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนดนตรี ศิลปะ และการเคลื่อนไหว (ดังรายนามของ
ผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือ ในภาคผนวก ก) โดยแผนกิจกรรมมีรายละเอียดดัง ตาราง 12
แผนกิจกรรมรายคาบรายคาบ

ตาราง 12 แผนกิจกรรมรายคาบ

คาบ	กิจกรรม	กิจกรรม สำหรับ		หัวข้อกิจกรรม	เวลา (นาที)	อุปกรณ์
		ครู	เด็ก			
1	1.1	✓		ปฐมนิเทศทำความเข้าใจก่อนเริ่มการ เรียนการสอน	15	
	1.2	✓	✓	กิจกรรมการสอนเรื่องแผนผังอารมณ์	15	แผนผังอารมณ์
	1.3	✓	✓	กิจกรรมแนะนำตัวเอง	25	
	1.4	✓	✓	กิจกรรมก่อนจบวิชา	10	เครื่องเล่นซีดี
2	2.1	✓		ผลสะท้อนกลับเรื่องแผนผังอารมณ์	15	
	2.2	✓	✓	กิจกรรมการจัดวงกลม	15	
		✓	✓	กิจกรรมร้องเพลง สวัสดิ์ดี	15	
		✓	✓	กิจกรรมทำท่าประกอบจังหวะ	15	
		✓	✓	กิจกรรมก่อนจบวิชา	10	เครื่องเล่นซีดี
3	3.1	✓	✓	กิจกรรมร้องเพลง สวัสดิ์ดี	10	เครื่องเล่นซีดี
	3.2	✓	✓	กิจกรรมทำเครื่องดนตรีคาสซู	45	วัสดุเหลือใช้ แกนกระดาษ ทิชชู ฤงพลาสติก กรรไกร กาว กระดาษสี
		3.3	✓	✓		กิจกรรมก่อนจบวิชา
4				กิจกรรมจังหวะกลอง		
		✓	✓	กิจกรรมก่อนจบวิชา	5	เครื่องเล่นซีดี
5		✓		เตรียมการให้ครูผู้ดูแลเด็กที่อยู่ใน มูลนิธิวางแผนการสอนด้วยตนเอง	20	

	✓	✓	กิจกรรมกระโดดตามจังหวะ		ที่โล่งที่มีการตี เส้นไว้ล่วงหน้า
	✓	✓	กิจกรรมก่อนจบวิชา	5	เครื่องเล่นซีดี
6			ครูผู้ดูแลเด็กที่อยู่ในมูลนิธิทดลองนำ		
	✓	✓	กิจกรรมก่อนจบวิชา	5	เครื่องเล่นซีดี
7			ครูผู้ดูแลเด็กที่อยู่ในมูลนิธิทดลองนำ		
	✓	✓	กิจกรรมก่อนจบวิชา	5	เครื่องเล่นซีดี
8			ครูผู้ดูแลเด็กที่อยู่ในมูลนิธิทดลองนำ		
	✓	✓	กิจกรรมก่อนจบวิชา	5	เครื่องเล่นซีดี
9			ครูผู้ดูแลเด็กที่อยู่ในมูลนิธิทดลองนำ		
	✓	✓	กิจกรรมก่อนจบวิชา	5	เครื่องเล่นซีดี
10			ครูผู้ดูแลเด็กที่อยู่ในมูลนิธิทดลองนำ		
	✓	✓	กิจกรรมก่อนจบวิชา	5	เครื่องเล่นซีดี
11			ครูผู้ดูแลเด็กที่อยู่ในมูลนิธิทดลองนำ กิจกรรมที่ครูผู้ดูแลเด็กเป็นผู้นำ		
	✓	✓	กิจกรรมก่อนจบวิชา	5	เครื่องเล่นซีดี
12			กิจกรรมที่ครูผู้ดูแลเด็กเป็นผู้นำ	40	
	✓	✓	กิจกรรมก่อนจบวิชา	5	เครื่องเล่นซีดี
13			กิจกรรมที่ครูผู้ดูแลเด็กเป็นผู้นำ	40	
	✓	✓	กิจกรรมก่อนจบวิชา	5	เครื่องเล่นซีดี
14			กิจกรรมที่ครูผู้ดูแลเด็กเป็นผู้นำ	40	
	✓	✓	กิจกรรมก่อนจบวิชา	5	เครื่องเล่นซีดี
15	✓	✓	กิจกรรมที่ครูผู้ดูแลเด็กเป็นผู้นำ	40	
			กิจกรรมก่อนจบวิชา	5	เครื่องเล่นซีดี
16			สรุปผล		
			กิจกรรมที่ครูผู้ดูแลเด็กเป็นผู้นำ	40	
	✓	✓	กิจกรรมก่อนจบวิชา	5	เครื่องเล่นซีดี

(2.1.4.3) แผนกิจกรรมรายหัวข้อ

แผนกิจกรรมแบบรายหัวข้อนี้ แต่ละกิจกรรมสามารถทำซ้ำได้ ในหลายคาบ โดยที่มีการเปลี่ยนแปลง เช่น กิจกรรมทำท่าประกอบจังหวะ สามารถประยุกต์ใช้ ร่วมกับการกิจกรรมร้องเพลง กิจกรรมหัดอ่านจังหวะดนตรี กิจกรรมการหัดอ่านตัวโน้ต ตามความเหมาะสม โดยหัวข้อกิจกรรมต่างๆมีส่วนเกี่ยวข้องกับทฤษฎีดั้ง รายละเอียดของแผนกิจกรรมที่ปรับแก้แล้วอยู่ใน เครื่องมือที่ 6 ต้นแบบกิจกรรมสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส ภาคผนวก ค

(2.1.4.4) สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

สื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม มีดังนี้ เครื่องเล่นซีดี แผ่นผังอารมณ์ วัสดุเหลือใช้ต่างๆ ผ้า เครื่องดนตรีต่างๆสำหรับเด็ก เช่น ไม้ไผ่ติ่ม ระนาด ไซประกอบจังหวะ ไม้เคาะจังหวะ กระดิ่ง ผ้า (ดังรูปของสื่อในการจัดกิจกรรม ภาคผนวก ข)

(2.1.5) ขอความเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ

หลังจากที่ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแผนกิจกรรม เสร็จแล้ว (ดังรายละเอียดในภาคผนวก ค) ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือเหล่านี้ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจและให้ความเห็น และผู้วิจัยได้แก้ไขเอกสารตามรายการตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ โดยรายงานของผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือมีดังภาคผนวก ก

(2.1.6) สภาพปัญหาและความต้องการของครูผู้ดูแลเด็ก

ในที่นี้ขอกล่าวถึงครูและผู้ช่วยครูที่ทำงานอยู่ในมูลนิธินี้ โดยที่ผู้วิจัยได้รับมอบหมายให้สอนในห้องที่ครูทนายเป็นครูประจำชั้น และครูหน้อยเป็นผู้ช่วยครู ที่ดูแลเด็กประมาณ 12-15 คน สภาพโดยรวมคิดว่าครูได้ดูแลเด็กอย่างเต็มประสิทธิภาพในการสอนเด็กตามความสามารถของครู ครูทั้งสองสามารถสอนให้เด็กร้องเพลงเด็กเบื้องต้นได้ แต่ยังมีในบางเรื่องที่ครูยังขาดทักษะ ที่ต้องการเพื่อปรับพฤติกรรมของเด็กที่มีปัญหาก่อนที่จะได้รับการช่วยเหลือจากมูลนิธิให้เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ในที่นี้คือปัญหาทางด้านอารมณ์/สังคมของเด็ก โดยที่ผู้วิจัยเชื่อว่าการจัดกิจกรรมดนตรี ศิลปะ และการเคลื่อนไหว ที่ทางมูลนิธิต้องการให้สอนเพิ่มเติม แต่ครูยังขาดทักษะการจัดกิจกรรมนี้ อยู่ และครูคิดว่าตนเองไม่มีทักษะในการจัดกิจกรรมในลักษณะนี้ “สำหรับตัวเองนะคะพอดีเป็นคนที่ไม่เล่นดนตรีไม่เป็นเลยไม่คิดว่าจะช่วยอะไรได้” ครูทนายครูประจำชั้นกล่าว

(2.1.7) ประวัติของเด็กรายกรณี

ก่อนที่ผู้วิจัยจะเข้าไปทำการจัดกิจกรรมในสถานที่จริง ผู้วิจัยได้ติดต่อกับทางมูลนิธิเพื่อขอประวัติเด็กในชั้นเรียนที่จะเข้าไปจัดกิจกรรมแบบรายบุคคล โดยข้อมูลต่อไปนี้เป็นข้อมูลประวัติเด็กที่ทางมูลนิธิรวบรวมมาให้ ซึ่งเป็นข้อมูลเดียวกันกับที่ทางมูลนิธิส่งให้ผู้บริจาค

รายงานประวัติเด็กจากมูลนิธิ

กรณีศึกษาที่ 1 ดาเนีย เป็นเด็กที่ร่าเริงแจ่มใส พูดคุยเก่ง แต่พูดไม่ชัดและลำดับประโยคไม่ถูกต้อง เล่นกับเพื่อนได้ทุกวัย อารมณ์ไม่มั่นคง ขึ้นลงง่าย เมื่อไม่พอใจจะใช้ความรุนแรง เช่น กัดตัวเอง กัดเสียงดังเมื่อไม่พอใจ มีพฤติกรรมการเล่นอวัยวะเพศแสดงบทบาททางเพศเหมือนผู้ใหญ่ และถอดเสื้อผ้าผู้อื่น มารดามีอาชีพที่ไม่เปิดเผยและเคยติดคุก เข้ารับการช่วยเหลือจากมูลนิธิโดยสาเหตุ ครอบครัวยแตกแยก มารดากับบิดาแยกกันอยู่ มารดามีอาชีพไม่เปิดเผย เคยถูกจำคุก จึงฝากเด็กไว้กับผู้อื่นและตั้งใจทอดทิ้งเด็ก ประวัติครอบครัว ผู้ปกครองคือคุณชัญญา ศิริโก ได้พบแม่เด็กที่ จ.นครสวรรค์ ขณะนั้นแม่เด็กอายุ 4 ปี แม่เด็กเป็นเด็กกำพร้า ตายายเด็กเสียชีวิตไป ทำให้แม่เด็กอยู่ในความดูแลของทวดเด็ก คุณชัญญาต้องการรับแม่เด็กมาดูแล แต่ขณะนั้นแม่เด็กปฏิเสธที่จะมาอยู่ด้วย จนเมื่อแม่เด็กอยู่ ป.3 ก็ยอมมาอยู่กับคุณชัญญาที่ กทม. แต่แม่เด็กไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎรและไม่ได้สัญชาติไทย เมื่ออายุได้ 13 ปี แม่เด็กเดินทางกลับไป จ.นครสวรรค์ และไปใช้ชีวิตเอง และได้ตั้งครรภ์เด็กขึ้นเมื่ออายุ 15 ปี เมื่อเด็กอายุได้ 7-8 เดือนแม่ก็นำเด็กมาเยี่ยมคุณชัญญาที่กรุงเทพฯ เพราะได้เลิกกับพ่อเด็กไป ต่อมาแม่เด็กได้ย้ายไปอยู่ที่ พัทยา จ.ชลบุรี โดยจ้างผู้อื่นเลี้ยงเด็ก คุณชัญญาเล่าว่าแม่เด็กเปลี่ยนแฟนบ่อยครั้งและสันนิษฐานว่าแม่เด็กทำอาชีพขายบริการทางเพศ เมื่อเด็กอายุได้ 3 ขวบกว่า แม่เด็กติดคุกคดีทะเลาะวิวาท จึงโทรศัพท์ให้คุณชัญญาช่วยไปรับเด็กมาดูแล ซึ่งคุณชัญญาเองก็ไม่ค่อยทราบเรื่องเกี่ยวกับแม่และตัวเด็กเท่าใดนัก คุณชัญญาเล่าว่าช่วงแรกเด็กพูดจาไม่รู้เรื่องและพูดไม่ชัด มีอารมณ์รุนแรง เช่น กัดตัวเอง กัดเสียงดังเมื่อไม่พอใจ มีพฤติกรรมเล่นอวัยวะเพศและแสดงบทบาททางเพศเหมือนผู้ใหญ่ จึงได้พาเด็กไปพบจิตแพทย์ หลังจากแม่เด็กพ้นโทษ แม่เด็กเคยมาเยี่ยมเด็กเพียง 2 ครั้งและส่งเงินมาให้คุณชัญญาบ้าง แต่หลักเลี้ยงที่จะพูดถึงการรับเด็กกลับไปเลี้ยงดูเอง เมื่อคุณชัญญาส่งเด็กเข้าเรียนได้ 2 เดือน ก็ถูกให้ออกจากโรงเรียน เนื่องจากเด็กเล่นอวัยวะเพศของตนเองและชอบถอดเสื้อผ้าของผู้อื่น ทำให้สามีและญาติพี่น้องของคุณชัญญาปฏิเสธที่จะเลี้ยงดูเด็กไว้เอง เมื่อเด็กไม่ได้ไปโรงเรียนคุณชัญญาก็ปล่อยให้วิ่งเล่นเองตามลำพังในแฟลตตำรวจ (สามีคุณชัญญาเป็นตำรวจสน.สำเหร่ กทม.) เนื่องจากตนเองไม่มีเวลาดูแลเพราะเปิดร้านขายอาหารตามสั่ง ด้วยเหตุนี้คุณชัญญาจึงติดต่อขอความช่วยเหลือมายังมูลนิธิเด็ก เด็กจึงได้เข้าอยู่ในความดูแลของโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสรวงรักต่อไป

กรณีศึกษาที่ 2 กาแฟเป็นเด็กที่ อารมณ์ร่าเริงแจ่มใส สนทนาได้ตอบรู้อเรื่องเข้าใจเหตุผล ปรับตัวเข้ากับสถานการณใหม่ๆ ได้ดี ชอบเล่นกับเพื่อนเพศเดียวกัน ควบคุมอารมณ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ได้รับการช่วยเหลือจากมูลนิธิโดยสาเหตุ บิดามารดาแยกทางกัน ยายเด็กเสียชีวิต มารดาทำงานคนเดียว และไม่เป็นเวลา กลับดึก ทำให้ไม่มีผู้ดูแลเด็ก ครอบครัวฐานะยากจน ประวัติครอบครัวและสภาพปัญหา แม่เด็กเป็นคน จ.ชัยภูมิโดยกำเนิด แต่ย้ายมาอยู่ กทม. ตั้งแต่ยังเล็ก ตาและยายของเด็กแยกทางกันแม่เด็กอยู่ในความดูแลของยาย ยายเด็กแต่งงานใหม่ มีลูกกับสามีใหม่ 1 คน ยายเด็กป่วยเป็นโรคโปลิโอแขนขาซ้าย ไม่สามารถทำงานหนักได้ แม่เด็กเรียนถึงชั้น ม.2ก็ลาออก อายุได้ประมาณ 15-16 ปี แม่เด็กไปทำงานเป็นแม่บ้านที่รีสอร์ทแห่งหนึ่งใน จ.นครนายก ได้พบกับพ่อเด็กรู้สึกชอบพอกันจึงมาอยู่กินกับฉันที่สามีมกรรยา เมื่อมาอยู่กินด้วยกัน พ่อเด็กทำงานหารายได้เป็นส่วนใหญ่ ส่วนแม่รับจ้างเล็กๆ น้อยๆ อยู่ใกล้บ้าน อยู่กินกันจนมีลูก 2 คนคือเด็กและน้องสาวเด็ก หลังจากคลอดน้องสาวเด็กได้ไม่นาน แม่กับพ่อก็แยกทางกัน เนื่องจากพ่อเด็กไม่ส่งเสียดูแล แม่เด็กจึงได้พาลูกทั้ง 2 คนมาอาศัยอยู่กับยายเด็กที่ กทม. โดยขณะนั้นยายมีอาชีพขายลอตเตอรี่ แต่เมื่อปี 2553 ยายเด็กประสบอุบัติเหตุโดนรถเมล์ทับเป็นเหตุให้เสียชีวิต เพื่อนของยายเด็กที่รู้จักกับแม่เด็กจึงยื่นมือให้ความช่วยเหลือ โดยเพื่อนของยายเป็นคนตาบอดเปิดร้านนวดแผนไทยอยู่ในตลาด แม่และเด็กจึงได้มาอาศัยอยู่ด้วย ขณะที่แม่ไปทำงานเพื่อนของยายเด็กก็ช่วยดูแลเด็กบ้าง แต่ก็ดูแลได้ไม่เต็มที่เนื่องจากพิการทางสายตา และแม่เด็กก็มักทำงานไม่เป็นกิจจะลักษณะ ไม่มีอาชีพและรายได้ที่มั่นคง เพื่อนของยายเด็กจึงแนะนำให้แม่พาเด็กทั้ง 2 คนมาฝากไว้ที่มูลนิธิเด็ก เนื่องจากแม่จะได้ทำงานสะดวกขึ้นและเด็กจะได้รับการดูแลที่ดี ด้วยเหตุนี้เด็กทั้ง 2 คนจึงได้มาอยู่ในความดูแลของมูลนิธิเด็ก โดยน้องสาวเด็กอยู่ที่บ้านทานตะวัน ส่วนเด็กอยู่ในความดูแลของโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก

กรณีศึกษาที่ 3 เก่งเป็นเด็กที่ อารมณ์ดี แจ่มใส ร่าเริง ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ มีโรคประจำตัวคือธาลัสซีเมีย เข้ารับการช่วยเหลือจากมูลนิธิเด็กโดยสาเหตุ ไม่ปรากฏบิดา มารดาถูกดำเนินคดีข้อหาลักทรัพย์ ประวัติครอบครัว แม่เด็กเกิดที่ จ.สุพรรณบุรี มีพี่สาว 1 คน เมื่อบิดามารดาเลิกกัน แม่เด็กและพี่สาวก็อยู่ในความดูแลของบิดา บิดาย้ายเข้ามาขายของตามตลาดนัดในกทม.และมีภรรยาใหม่ แม่เด็กเรียนจบม.6 ก็ออกมาทำงานโรงงาน จนมาเจอกับสามีคนแรกและมีลูกชายด้วยกัน 1 คน แต่ได้เลิกกันไปและให้สามีเลี้ยงดูลูก จากนั้นแม่ก็มาทำงานเป็นพนักงานขายรองเท้าที่ห้างแห่งหนึ่ง และได้รู้จักกับเพื่อนชายคนหนึ่ง จึงได้ไปกินข้าวด้วยกัน แต่แม่มารู้ตัวอีกทีก็พบว่าตนเองถูกล่วงละเมิด และหลังจากนั้นเพื่อนชายก็ลาออกไป และก็ได้ตัดต่อกันอีก จนกระทั่งตั้งครรภ์ได้ 3 เดือนถึงจะรู้ว่าท้อง หลังจากที่แม่ได้ออกมาทำงานใช้ชีวิตเองก็ไม่ได้

สนิทสนมกับพี่สาวแต่อย่างใด ต่างคนต่างอยู่ และบิดาก็เสียชีวิตไปแล้ว เมื่อตั้งครรภ์ได้ 7 เดือนจึงไปขอความช่วยเหลือจากบ้านพักฉุกเฉิน ดอนเมือง กทม. และเมื่อคลอดเด็กได้ 3 เดือนก็รับเด็กออกไปเลี้ยงดูเอง แต่เลี้ยงดูได้ไม่นานก็ไม่สามารถดูแลได้ แม่เด็กจึงติดต่อขอความช่วยเหลือมายังบ้านทานตะวัน มูลนิธิเด็ก เด็กจึงได้รับความช่วยเหลือ ขณะอายุได้ 8 เดือน จนเด็กอายุได้ 2 ปี 2 เดือน แม่ก็ติดต่อขอรับเด็กกลับไปเลี้ยงดูเอง จนกระทั่งล่าสุดแม่ได้ติดต่อมาอีกครั้ง ในวันที่ 26 พฤษภาคม ที่ผ่านมา โดยโทรมาขอให้พนักงานช่วยไปประกันเด็กออกมา เนื่องจากแม่ถูกจับข้อหาลักทรัพย์ โดยลักเอาสร้อยคอและพระเลี่ยมทองของนายจ้างไปตั้งแต่เดือนมกราคมที่ผ่านมา และหนีมา จนกระทั่งนายจ้างมาพบเข้าที่หน้าห้างเดอะมอลล์ จึงเรียกตำรวจมาจับและแม่เด็กก็สารภาพพร้อมทั้งมีหลักฐานคือพระเลี่ยมทองที่อยู่ในกระเป๋า เด็กจึงติดร่างแหมาด้วย พนักงานจึงประสานไปยังสน.ท้องที่ เพื่อขอนำเด็กมาอุปการะดูแลที่มูลนิธิเด็กอีกครั้ง ระหว่างที่แม่ถูกดำเนินคดีอยู่ เด็กจึงได้มาอยู่ใน มูลนิธิเด็ก

กรณีศึกษาที่ 4 เจมส์เป็นเด็กที่ อารมณ์ดี แจ่มใส ร่าเริง ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ แต่ร้องไห้ง่าย เข้ารับการช่วยเหลือจากมูลนิธิเด็กโดยสาเหตุ ครอบครัวแตกแยก บิดาทอดทิ้ง มารดามีปัญหาสุขภาพจิต ประวัติครอบครัว ภูมิลำเนาแม่เด็กเป็นคน จ.สุพรรณบุรี มีพี่น้อง 4 คน เป็นบุตรคนที่ 3 ครอบครัวมีฐานะยากจน เรียนจบเพียงชั้น ป.6 ได้ออกมาช่วยมารดาขายก๋วยเตี๋ยวเพราะบิดาเสียชีวิต พออายุประมาณ 20 ปี ได้เดินทางเข้ากทม.มาทำงานเป็นแม่บ้าน และไม่นานทางบริษัทได้ส่งตัวไปทำงานที่ จ.ชลบุรี จึงได้รู้จักกับสามีคนแรก เป็น รปภ.และมีลูกด้วยกัน 2 คน แต่ได้แยกทางกันเนื่องจากสามีติดการพนัน ส่วนลูก 2 คนได้อยู่ในความดูแลของแม่สามี อายุ 25 ปีไปทำงานรับจ้างล้างจานที่ จ.นครปฐม ได้รู้จักสามีคนที่ 2 มีลูกด้วยกัน 3 คน แต่ก็ได้แยกทางกันเนื่องจากสามีชอบใช้ความรุนแรง ลูกๆจึงอยู่ในความดูแลของสามี ต่อมาได้รู้จักกับสามีคนที่ 3 คือพ่อเด็ก มีอาชีพรับจ้างทั่วไป และมีลูกด้วยกันอีก 3 คน คือตัวเด็ก และน้องสาวของเด็กอีก 2 คน (คนที่ 2 คลอดแล้วได้ยกให้ญาติที่ จ.สุพรรณบุรีไป) พ่อและแม่เด็กทำงานรับจ้างทั่วไป จนมาทำงานโรงงานน้ำแข็ง จ.นครปฐม และไปเช่าบ้านอยู่ใกล้ๆบ้านพี่สาวของแม่เด็ก (ป้าเด็ก) แต่พ่อเด็กได้ไปขโมยของของป้าเด็ก จึงมีปัญหทะเลาะกันและก็ได้หนีไป ซึ่งขณะนั้นแม่เด็กกำลังตั้งครรถ์ลูกคนสุดท้ายอยู่ จึงไปรักษาแพทย์ที่รพ.นครปฐมเพื่อขอทำแท้ง แต่อายุครรภ์ได้ 3 เดือนกว่า แพทย์จึงแนะนำให้ไปพักผ่อนเพื่อรอคลอดที่บ้านพักเด็กและครอบครัว จ.นครปฐม จากนั้นทางบ้านพัก จ. นครปฐม ได้ส่งตัวแม่และเด็กมาที่บ้านพักฉุกเฉิน ดอนเมือง กทม. เมื่อธ.ค. 2552 และคลอดบุตรเป็นเพศหญิง เมื่อ พ.ค. 2553 แต่แม่เด็กตัดสินใจยกบุตรคนสุดท้ายให้กับมูลนิธิมิตรมวลเด็ก หลังจากนั้นแม่และเด็กยังอยู่ภายใต้การดูแลของบ้านพักฉุกเฉิน ซึ่งแม่เป็นผู้ป่วยจิตเวช มีอาการ

ซึมเศร้า อารมณ์แปรปรวนสลับกับก้าวร้าว ซึ่งแพทย์จากรพ.ศรีธัญญาวินิจฉัยว่าเป็นโรค Major Depress Disorder แต่หลังจากออกจากรพ.แล้วก็ไม่กินยาควบคุม มักฝ่าฝืน ก้าวร้าว และทำผิดกฎระเบียบเป็นประจำ จึงพ้นสภาพผู้อยู่ในความดูแลของทางบ้านพักฉุกเฉินตั้งแต่วันที่ 30 พฤศจิกายน 2553 และหลังจากนั้นแม่ก็ไม่เคยติดต่อหรือมาเยี่ยมเด็กเลย ขณะที่เด็กอยู่ที่บ้านพักฯ ปัจจุบันเด็กอายุได้ 3 ปีกว่า ทางบ้านพักฯจึงติดต่อมายังโรงเรียนอนุบาลฯ เพื่อขอฝากเด็กเข้าเรียน และเข้ารับการดูแล ที่มูลนิธิเด็ก

กรณีศึกษาที่ 5 บริพเป็นเด็กที่ อารมณ์ดี ร่าเริง แจ่มใส ยิ้มและหัวเราะเก่ง ถ้าดีใจก็จะดีใจมากถ้าเสียใจก็จะเสียใจมาก ร้องไห้เป็นชั่วโมงๆ เข้ารับการช่วยเหลือจากมูลนิธิเด็กโดยสาเหตุ บิดาติดยาเสพติด มารดาถูกจำคุก ไม่มีผู้ดูแล ประวัติครอบครัว แม่เด็กเติบโตมาแถวชุมชนวัดช่องลม กทม. ซึ่งเป็นชุมชนแออัดที่มีการค้าและเสพยาเสพติดเป็นจำนวนมาก ส่วนพ่อเด็กเมื่อได้ย้ายมาอยู่แถวชุมชนฯก็ได้รับรู้จักและอยู่กินกับแม่เด็ก โดยมีลูกด้วยกัน 3 คน คือ พี่ชาย พี่สาวและตัวเด็ก ซึ่งตลอดเวลาทั้งพ่อและแม่เด็กได้เสพยาและขายยาบ้า จนเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ปีพ.ศ. 2551 แม่เด็กถูกตำรวจจับคดีจำหน่ายยาเสพติด เนื่องจากขณะนั้นแม่ทำงานเป็นแม่บ้าน มีรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย เพราะพ่อเด็กไม่ได้ทำงานอะไรและใช้ยาเสพติดตลอด เมื่อแม่เด็กติดคุกไป พ่อเด็กจึงไปขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการสาธารณสุข แถวสาทรประดิษฐ์ ที่พ่อเคยเข้ารับการบำบัดยาเสพติด เนื่องจากกังวลว่าไม่มีใครเลี้ยงดูลูกทั้ง 3 คน เจ้าหน้าที่จึงได้ติดต่อมายังบ้านทานตะวัน มูลนิธิเด็ก เพื่อฝากเด็กทั้ง 3 คนไว้ในความดูแล เมื่อเด็กๆได้มาอยู่ในความดูแลของมูลนิธิไม่นาน พ่อเด็กก็ถูกตำรวจจับคดีเสพยาเช่นกัน ขณะนั้นเด็กเพิ่งอายุได้ 7 เดือน แต่ไม่นานพ่อก็พ้นโทษออกมาเพราะต้องคดีเสพเท่านั้น และจากการติดตามครอบครัว พ่อเด็กยังคงมีวิถีชีวิตเช่นเดิม เข้าๆออกๆคุกอยู่เป็นประจำ ทั้งเรื่องยาเสพติดและลักขโมย ส่วนแม่ยังคงต้องโทษอยู่ที่ทัณฑสถานหญิงชลบุรี จ.ชลบุรี แต่กำหนดจะพ้นโทษในเดือนกรกฎาคมพ.ศ.2554 นี้ และขณะนี้พ่อเด็กมีภรรยาและมีลูกใหม่อีก 1 คนอายุประมาณ 1ขวบกว่า และตลอดเวลาที่ผ่านมา พ่อเคยติดต่อหรือมาเยี่ยมเด็กแค่เพียง 1-2 ครั้งเท่านั้น ขณะนี้เด็กมีอายุเกือบ 4 ปี จึงถูกส่งต่อมาอยู่ในความดูแลของมูลนิธิเด็ก

กรณีศึกษาที่ 6 เดฟ เป็นเด็กที่ค่อนข้างนิ่ง ไม่พูดคุยกับคนแปลกหน้า มักตี หยิกหรือทำให้เพื่อนเจ็บ ต้องใช้เวลาในการปรับตัวและเรียนรู้เรื่องกฎกติกาในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น เข้ารับการช่วยเหลือจากมูลนิธิเด็กโดยสาเหตุ ครอบครัวแตกแยก บิดาที่แท้จริงถูกจำคุก มารดามีครอบครัวใหม่ และครอบครัวสามีใหม่ไม่ยอมรับในตัวเด็ก ประวัติครอบครัว ยายเด็กมีลูก 2 คน แม่เด็กเป็นคนโต ยายเด็กได้แต่งงานใหม่กับนายพงศ์ปณต ตั้งแต่แม่เด็กยังเล็ก ซึ่งแต่ก่อนยายเด็กเคยเป็นล่ามญี่ปุ่น

แต่ขณะนี้ไม่ได้ทำงานแล้ว ส่วนนายพงศ์ปณตรับราชการเป็นทหารอยู่ เมื่อแม่เด็กอายุ 13-14 ปี ได้ตั้งครรภ์แรกขึ้น นายพงศ์ปณตซึ่งเป็นพ่อเลี้ยงก็ได้รับเป็นบิดาให้ในสูติบัตรของเด็ก และให้การเลี้ยงดูหลานสาวคนแรกมาต่อเนื่องถึงปัจจุบัน พ่อแม่เด็กอายุ 15 ปีก็ตั้งครรภ์ที่ 2 กับพ่อเด็กขึ้นอีก แต่ยังไม่ทันคลอดเด็กก็มีปัญหาทำให้เลิกกันไป นายพงศ์ปณต ก็รับเป็นบิดาให้ในสูติบัตรเด็กอีกครั้ง เมื่อคลอดเด็กแล้วแม่ก็ได้นำเด็กไปให้ทางพ่อเด็กเลี้ยง แต่ทางยายเด็กก็ได้ไปรับเด็กกลับมาเลี้ยงเอง เนื่องจากสงสารเด็กที่ถูกปล่อยปละละเลย และทำร้ายบ่อยๆ แต่ยายเลี้ยงให้ได้จนเด็กอายุ 2 ปีกว่าก็เลี้ยงให้ไม่ไหว เนื่องจากครอบครัวมีปัญหาเรื่องค่าใช้จ่าย เพราะนายพงศ์ปณตทำงานหาเลี้ยงครอบครัวเพียงลำพัง ยายเด็กจึงให้แม่เด็กมารับเด็กไปดูแลเอง แต่แม่เด็กมีสามีใหม่ และมีลูกอีก 2 คน และทางครอบครัวสามีใหม่ไม่ทราบว่าแม่เด็กเคยมีลูกมาก่อน แม่เด็กพาเด็กไปจ้างเลี้ยงเดือนละ 3,000-4,000 บาท แต่ต่อมาแม่เด็กว่างงานก็จ้างเลี้ยงไม่ไหวแม่จึงคิดจะพาเด็กไปคืนให้ครอบครัวพ่อเด็กเลี้ยงดู แต่เมื่อต้นปีที่ผ่านมามีพ่อเด็กติดคุกคดียาเสพติดไปแล้ว ปู่ย่าเด็กก็ไม่รับเลี้ยงเด็กให้อีก แม่เด็กจึงได้ติดต่อขอความช่วยเหลือมายังมูลนิธิเด็ก ด้วยเหตุผลดังกล่าวเด็กจึงได้มาอยู่ใน มูลนิธิเด็ก

กรณีศึกษาที่ 7 ชัย เป็นเด็กที่ ค่อนข้างนิ่งเงียบ ไม่ค่อยพูดจา ต้องใช้เวลาในการปรับตัว (ครูทนายใช้คำว่าดื้อเงียบ) เข้ารับการช่วยเหลือจากมูลนิธิเด็กโดยสาเหตุ ครอบครัวยากจน มารดาเลี้ยงดูไม่ถูกสุขลักษณะ ขาดปัจจัย 4 ประวัติครอบครัว แม่เด็กเป็นคนนครสวรรค์มีพี่น้อง 2 คน พ่อและแม่แยกทางกันตั้งแต่แม่เด็กเรียนอยู่ ป. 2 แม่เด็กและน้องสาวจึงอยู่กับตาเด็กมาโดยตลอด ซึ่งตาอาศัยอยู่ในชนบท สภาพความเป็นอยู่จึงลำบากและยากจน อาศัยปลูกพืช ผัก ผลไม้และจับปลา กินตามวิถีชาวบ้าน เมื่อแม่เด็กเรียนจบชั้น ป.4 ตาเด็กจึงพาแม่เด็กและนำเด็กเข้ามาหางานทำใน กทม. โดยมาเป็นคนงานก่อสร้าง จนแม่เด็กอายุได้ 17-18 ปี ก็มีสามีคนแรกและมีลูกชายด้วยกัน 1 คน แต่ก็ได้เลิกกันไปเมื่อลูกอายุได้ 1 ปีกว่า เนื่องจากสามีติดเหล้าและชอบเที่ยวผู้หญิง แม่จึงเลี้ยงลูกเองตามลำพัง โดยมีตาเด็กคอยช่วยเหลือดูแลมาโดยตลอด จนได้มาเจอกับพ่อเด็กที่ทำงานก่อสร้างด้วยกัน จึงได้อยู่กินกันแต่ก็จะย้ายที่อยู่ไปเรื่อยๆตามไซต์งานก่อสร้าง ซึ่งพ่อเด็กเป็นคนไม่มีหลักแหล่ง ไม่มีบัตรประชาชนและไม่รู้ว่าภูมิลำเนาอยู่ที่ใด เมื่ออยู่กินกันจึงมีลูกด้วยกัน 2 คนคือพี่ชายและตัวเด็ก ขณะนั้นแม่เด็กไม่ได้ทำงานอะไรเพราะต้องเลี้ยงลูกถึง 3 คน พ่อเด็กจึงทำงานก่อสร้างเพียงคนเดียว และระยะหลังพ่อเด็กเริ่มมีพฤติกรรมแย่งกว่าเดิม ไม่สนใจดูแลครอบครัว เมื่อพ่อเด็กไปทำงานได้เงินมาวันละ 250 บาทก็ไปซื้อเหล้าและเล่นพนันจนหมด แม่และเด็กจึงต้องอดมื้อกินมื้อ เพื่อนบ้านที่อยู่บ้านใกล้ๆกันรู้สึกสงสาร จึงแนะนำให้แม่เด็กติดต่อขอฝากเด็กมายังมูลนิธิเด็ก เพื่อแม่จะได้ออกไปหางานทำ พี่ชายคนโตจึงได้ไปอยู่ที่โรงเรียนหมู่บ้าน

เด็ก จ.กาญจนบุรี พี่ชายคนที่ 2 ได้มาอยู่ที่โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็ก สานรัก และตัวเด็กได้มาอยู่ที่บ้านทานตะวัน ตั้งแต่เดือนกันยายน 2552 ขณะอายุได้ 2 ปี และตลอดเวลาที่เด็กอยู่ในความดูแลของมูลนิธิ แม่และพ่อยังคงมาเยี่ยมและให้ความร่วมมือกับทางมูลนิธิเป็นอย่างดี แต่พ่อก็ยังคิดถึงเหล้า เล่นพนันและไม่ขยันทำมาหากินเหมือนเดิม จึงทำให้มีปัญหาทะเลาะเบาะแว้งรักๆ เลิกๆ กับแม่เด็กอยู่เสมอ

กรณีศึกษาที่ 8 มีนเป็นเด็กที่ค่อนข้างนิ่งเฉย ไม่ค่อยว่าเรื่องและยังไม่พูดคุยกับผู้ใหญ่ ต้องใช้เวลาในการปรับตัว เข้ารับการช่วยเหลือจากมูลนิธิเด็กโดยสาเหตุ บิดาทอดทิ้ง มารดายากจนไม่สามารถเลี้ยงดูได้ ประวัติครอบครัว น.ส.วรรณิเป็นชาวอุตรดิตถ์ตั้งแต่กำเนิด มีพี่น้องทั้งหมด 3 คน เมื่อพ่อแม่แยกทางกัน น.ส.วรรณิจึงอยู่กับยายและน้องชาย ส่วนน้องสาวได้เข้ามาอยู่กับป้าที่กทม. น.ส.วรรณิเรียนจบเพียงชั้น ป.6 หลังจากเรียนจบก็ช่วยยายทำไร่ ทำนาเล็กๆ น้อยๆ จนอายุ 17 ปีได้รู้จักและอยู่กินกับพ่อเด็กซึ่งเป็นชาวพิษณุโลก ซึ่งพ่อเด็กมีอาชีพทำไร่ ทำนาและรับจ้างทั่วไป จึงเดินทางไปๆมาๆและนานๆถึงจะกลับมาหาครอบครัวสักครั้ง น.ส.วรรณิจึงต้องอยู่บ้านเลี้ยงลูกคือตัวเด็กเพียงลำพัง จนกระทั่งตั้งท้องลูกคนที่ 2 ได้ 3 เดือน เมื่อพ่อเด็กทราบก็ปฏิเสธและไม่ยอมรับว่าเป็นลูกของตนเองและขับไล่ น.ส.วรรณิไป น.ส.วรรณิจึงได้กลับไปบ้านยายที่ จ.อุตรดิตถ์ แต่ยายและน้องชายไม่ได้อยู่ที่บ้านแล้ว เพราะลูกสาวยายซึ่งเป็นป้าของน.ส.วรรณิได้รับยายมาดูแลที่ กทม.แล้ว ส่วนน้องชายน.ส.วรรณิได้เข้ามาอยู่ที่กทม.กับน้าชาย น.ส.วรรณิจึงต้องอยู่กับเด็กตามลำพังโดยอาศัยเงินที่ป้าและยายส่งไปให้เป็นค่าใช้จ่าย เมื่ออายุครรภ์ได้ 8 เดือนจึงได้เข้ามากทม. โดยไปอาศัยอยู่กับแม่และพ่อเลี้ยง หลังจากทีน.ส.วรรณิคลอดลูกคนที่ 2 แล้วก็มักโดนพ่อเลี้ยง ลวนลามและพยายามจะขึ้นใจบ่อยครั้ง แต่แม่น.ส.วรรณิไม่เชื่อและเข้าข้างสามีตน น.ส.วรรณิจึงได้ไปขออาศัยอยู่กับน้าชายพร้อมกับลูก 2 คน แต่น้าชายก็มีครอบครัวและเพิ่งมีลูกอ่อนเช่นกัน ประกอบกับเลี้ยงดูและสงเสียน้องชายของน.ส.วรรณิอยู่แล้วด้วย จึงทำให้มีภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น น้ำสะใภ้ของน.ส.วรรณิจึงไม่พอใจ เมื่อป้าของน.ส.วรรณิทราบเรื่อง จึงได้ติดต่อขอความช่วยเหลือมายังมูลนิธิเด็ก เนื่องจากป้าก็มีภาระมากจึงไม่สามารถช่วยเหลือได้ เด็กจึงได้มาอยู่ในมูลนิธิเด็ก

กรณีศึกษาที่ 9 ฟิล์มเป็นเด็กที่ อารมณ์มั่นคง พูดคุยเก่ง สุขภาพเรียบร้อย รู้จักรับฟังและมีเหตุผล ได้รับการช่วยเหลือจากมูลนิธิโดยสาเหตุ มารดาเด็กติดสุรา เป็นโรคมึนคุ้มกันบกพร่อง ไม่ประกอบอาชีพ มีลูกหลายคนและปล่อยปละละเลยเด็ก ประวัติครอบครัวและสภาพปัญหา แม่เด็กเป็นลูกคนเดียว มีถิ่นฐานอยู่ที่ จ.นครราชสีมา มารดาหายสาบสูญไป แม่เด็กจึงอยู่ในความดูแลของป้าเรียนจบเพียงชั้น ป.6 ก็เริ่มเป็นวัยรุ่นใช้ชีวิตเที่ยวเตร่ ดื่มสุรา เวร่อนไปเรื่อย จึงมีลูกตั้งแต่อายุยัง

น้อยอาศัยเลี้ยงชีพด้วยการรับจ้างทั่วไปและย้ายที่อยู่ไปเรื่อยตามแต่งงานและสามี และลูกแต่ละคนก็เกิดจากสามีแต่ละคนเช่นกัน แต่เมื่อมีใครมาขอลูกก็ยกให้เขาไปเพื่อแลกกับเงินไม่กี่พันบาท ซึ่งแม่ใช้ชีวิตแบบนี้จนมีลูก 7-8 คน ถึงจะมาเจอกับพ่อเด็กที่เป็นคนกาฬสินธุ์ แต่ไปใช้ชีวิตกันอยู่ที่ จ. ชลบุรี แต่ไม่นานก็เลิกรากันไป แม่จึงได้ยกเด็กให้แก่ผู้อื่นไปอีก แต่เมื่อเด็กอายุได้ 2 ปีก็ไปขโมยเด็กกลับมา ทางผู้เลี้ยงดูเด็กจึงขอให้เอาเงินไปให้ 20,000 บาท ถึงจะยอมคืนเอกสารสูติบัตรให้ แต่แม่ก็ไม่ทำตาม เด็กจึงไม่มีสูติบัตรและทะเบียนบ้าน แต่แม่ก็ไม่สนใจและใช้ชีวิตติดเหล้าเมายา มีเพศสัมพันธ์กับผู้อื่นไปเรื่อย จนเมื่อ 2 ปีก่อน แม่กลับมาอยู่ที่ จ. นครราชสีมาและมีสามีใหม่ แต่สามีใหม่ติดเชื้อ HIV ทำให้แม่และลูกคนล่าสุด (ประมาณคนที่ 10) ติดเชื้อด้วยเช่นกัน แต่สุดท้ายก็เลิกรากันไป แม่จึงไปขออาศัยบ้านลุงคนหนึ่งอยู่ ซึ่งลุงก็อยู่บ้านเฉยๆ ไม่ได้ทำงานและชี้เมาเช่นกัน จึงยอมให้แม่เด็กอยู่ด้วยได้ เมื่อแม่กินเหล้าเมาก็ไม่มีสติ จึงเคยจับเด็กโยนเข้ากองไฟเมื่อเด็กอายุประมาณ 4 ปี แต่โชคดีที่เพื่อนบ้านมาเห็นจึงช่วยเด็กไว้ได้ทัน ทำให้เด็กมีแผลเป็นที่แขนซ้ายชัดเจน และบ่อยครั้งแม่จะพาเด็กไปทิ้งไว้กับญาติที่เป็นลูกพี่ลูกน้องให้ช่วยดูแลเด็ก แต่ญาติก็ยากจนมีอาชีพรับจ้าง เลี้ยงลูก 2 คนและหลาน 1 คน (หลานคือลูกของแม่เด็ก อายุ 13-14 ปี ที่แม่เด็กไม่เคยเลี้ยงดู) ญาติจึงดูแลเด็กให้ได้แค่ชั่วคราว ญาติจึงติดต่อไปที่ มูลนิธิเด็กกรณีศึกษาที่ 10 การดูแลเป็นเด็กที่ อารมณ์ดี ร่าเริงแจ่มใส ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ง่าย ชอบอ่อนน้อม ผู้ใหญ่ เข้ารับการช่วยเหลือจากมูลนิธิเด็กโดยสาเหตุ ครอบครัวฐานะยากจน พ่อแม่เด็กแยกทางกัน ต่างฝ่ายต่างมีครอบครัวใหม่ ประวัติครอบครัว แม่เด็กเป็นชาวกะเหรี่ยงอาศัยอยู่แถบชายแดน จ. กาญจนบุรี แม่เด็กมีพี่น้องทั้งหมด 5 คน เป็นพี่น้องต่างบิดากับคนที่ 1,2 แม่เด็กเป็นบุตรคนที่ 5 ครอบครัวของแม่เด็กไม่ค่อยได้ติดต่อหรือช่วยเหลือกันเท่าไรนัก ป้าของเด็ก (พี่สาวต่างบิดา) ก็แยกไปมีครอบครัวและมีลูกกับสามีทั้งหมด 4 คน ส่วนแม่เด็กก็ไปมีครอบครัวของตนเอง แม่เด็กได้พบกับพ่อเด็ก (ซึ่งเป็นคนไทย) อาศัยอยู่กินกันฉันท์สามีภรรยาและมีลูกด้วยกัน 1 คน คือ ตัวเด็ก จากนั้นพ่อแม่เด็กได้แยกทางกัน แม่เด็กไปอาศัยอยู่ที่อื่นและมีครอบครัวใหม่ มีลูกกับสามีใหม่ด้วยกัน 1 คน ส่วนเด็กอยู่ในความดูแลของครอบครัวทางพ่อเด็ก ป้าจะไปเยี่ยมเด็กที่บ้านพ่อเด็กเป็นระยะ ป้าเด็กสังเกตเห็นว่าเด็กมีรอยตามตัวค่อนข้างมาก ต่อมาป้าเด็กทราบว่า เด็กโดนญาติของพ่อเด็กทำร้ายร่างกาย ป้าเด็กจึงนำเด็กมาดูแลเอง เมื่อป้าเด็กนำเด็กมาดูแลเองพ่อเด็กก็ไม่เคยติดต่อหรือมาเยี่ยมเด็กเลย ส่วนแม่เด็กก็มาเยี่ยมเด็กเป็นครั้งคราว แม่เด็กเคยรับเด็กกลับไปดูแลเอง แต่แม่เด็กมักดื่มสุราเป็นประจำ และมักจะนำเพื่อนมาดื่มสุราที่บ้าน หรือไปที่บาร์ ดื่มสุรานอกบ้านอยู่เสมอ ประกอบกับแม่เด็กไม่มีอาชีพที่มั่นคง เปลี่ยนงานและย้ายที่อยู่บ่อย เช่น ทำโรงงาน รับจ้างเฝ้าสวน เป็นต้น ป้าเด็กทราบจึงห่วงความปลอดภัยของเด็ก ป้าจึงนำเด็กกลับมา

ดูแลเอง แต่ป่าเด็กมีฐานะยากจน ทำงานรับจ้างและแผ้วถางที่ดินอยู่ในป่า และมักต้องเข้าไปทำงานที่ประเทศเมียนมาร์เป็นเวลาหลายวัน จึงไม่สะดวกที่จะนำเด็กไปด้วยได้ ป่าเด็กจึงได้ติดต่อขอความช่วยเหลือมาที่ มูลนิธิเด็ก

กรณีศึกษาที่ 11 และ 12 เน/เนย เป็นฝาแฝดเหมือน เป็นเด็กที่ อารมณ์ไม่มั่นคง เอาแต่ใจตนเอง มักกรี๊ดร้อง งอแง และเรียกร้องความสนใจโดยไม่มีเหตุผล แต่เวลาปกติจะร่าเริง แจ่มใส ยิ้มเก่ง ชอบเล่นและทะเลาะกับน้องสาวฝาแฝดของตนเอง ได้รับการช่วยเหลือจากมูลนิธิโดยสาเหตุ มารดาถูกล่วงละเมิดทางเพศ มีปัญหาสุขภาพจิต และยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด ประวัติครอบครัวและสภาพปัญหา แม่เด็กเป็นคน กทม. โดยอาศัยอยู่ในชุมชนแออัด มารดาของแม่เด็กติดคุก ส่วนบิดาของแม่เด็กเสียชีวิตแล้ว แม่เด็กจึงอยู่กับย่า แต่เรียนไม่จบมัธยมต้นก็ได้หนีออกจากบ้านไปอาศัยอยู่กับเพื่อนเร่ร่อน และไม่ได้ประกอบอาชีพเป็นกิจจะลักษณะ จนกระทั่งอายุประมาณ 16 ปี พ่อเด็กซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลในชุมชนได้ล่วงละเมิดทางเพศและกักขังหนองเหนียวแม่เด็กเป็นเวลานาน จนแม่เด็กตั้งครรภ์เด็กขึ้น ประกอบกับแม่เด็กยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด จึงมีอาการทางจิตนับแต่นั้นมา หลังจากนั้นเมื่อคลอดเด็กแล้ว ทวดเด็ก (ย่าของแม่เด็ก) ก็เป็นผู้รับผิดชอบดูแลเด็ก โดยทวดมีอาชีพขายขนม มีรายได้เล็กน้อย ประกอบกับแม่เด็กไม่ได้รับผิดชอบดูแลเด็ก อีกทั้งยังมีปัญหาสุขภาพจิตและติดคุกคดียาเสพติดอยู่ เจ้าหน้าที่มูลนิธิสร้างสรรค์เด็กจึงติดต่อประสานมายังมูลนิธิเด็ก เพื่อขอฝากเด็กไว้ เด็กจึงได้รับการช่วยเหลือจาก มูลนิธิเด็ก

กรณีศึกษาที่ 13 นัท เป็นเด็กที่ อารมณ์ดี ร่าเริง แจ่มใส มีเหตุผล ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นและสถานการณ์ได้ง่าย ได้รับการช่วยเหลือจากมูลนิธิโดยสาเหตุ บิดาและมารดาทำงานก่อสร้างอยู่ไม่เป็นหลักแหล่ง ฐานะยากจน เด็กไม่ได้เรียนหนังสือ ประวัติครอบครัวและสภาพปัญหา แม่เด็กเป็นคน จ.ศรีสะเกษ มีพี่น้อง 3 คน แม่เด็กเป็นคนสุดท้าย เมื่ออายุ 8 ปีพ่อและแม่แยกทางกัน แม่เด็กจึงอยู่ในความดูแลของยาย แม่เด็กเรียนจบชั้น ป. 2 ไม่ได้เรียนต่อเนื่องจากฐานะยากจน อายุ 15 ปี แม่เด็กพบกับสามีคนแรกและมีลูกด้วยกัน 1 คน และได้แยกทางกันตั้งแต่แม่เด็กตั้งครรภ์ลูกคนแรก หลังจากคลอดก็เดินทางเข้ามาทำงานในกรุงเทพฯ โดยทำงานก่อสร้างอยู่ย่านพระราม 2 และได้พบกับพ่อเด็ก จึงตัดสินใจอยู่กับกันแม่และพ่อเด็กก็ทำงานก่อสร้างและย้ายที่อยู่บ่อยครั้ง เพราะต้องย้ายไปตามไซต์งาน ต่อมาแม่ตั้งครรภ์เด็ก คลอดเด็กที่ จ.ศรีสะเกษ และอาศัยอยู่ที่ จ.ศรีสะเกษ จนเด็กอายุได้ประมาณ 2 เดือน จากนั้นจึงเดินทางมาทำงานในกรุงเทพฯ ต่อ ระหว่างนี้ทวดเด็ก (ยายของแม่) มาช่วยเลี้ยงเด็ก เมื่อทวดเด็กเสียชีวิต แม่เด็กจึงนำเด็กมาอยู่ด้วย เด็กอายุได้ 1 ขวบป่วยเป็นหุ้มน้ำหนักต้องเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลศิริราช ต่อมาแม่เด็กตั้งครรภ์น้องสาวของเด็ก โดยปู่ของเด็กได้ช่วยเลี้ยงดูแลเด็กและน้องสาวระหว่างที่พ่อแม่ออกไปทำงาน พ่อกับแม่

เด็กทำงานก่อสร้างต้องย้ายที่อยู่ไปตามไซต์งาน ทำให้เด็กไม่ได้เรียนหนังสือ เมื่อสองสามเดือนก่อนพ่อและแม่เด็กย้ายมาทำงานก่อสร้างที่ศาลายา จ.นครปฐม โดยเด็กจะวิ่งเล่นในสถานที่ก่อสร้างโดยไม่ได้เรียน เมื่อต้นเดือนมิถุนายน นักจิตวิทยาได้เดินทางไปเยี่ยมบ้านเด็กในอุปการะของอนุบาลฯ ซึ่งผู้ปกครองเด็กดังกล่าวได้ทำงานอยู่ในไซต์งานก่อสร้างที่เดียวกันกับแม่เด็ก นักจิตฯ จึงได้แนะนำแม่เด็กให้นำเด็กมาขอความช่วยเหลือกับทางมูลนิธิเด็ก

โดยสรุปจากประวัติเด็กแล้ว ส่วนใหญ่เด็กมีปัญหาบางอย่างที่แตกต่างกัน ทำให้ผู้ดูแลไม่สามารถดูแลเด็กได้ เช่น ยากจน ผู้ปกครองอยู่ในคุก ผู้ปกครองติดยาเสพติด ผู้ปกครองทำงานก่อสร้าง ผู้ปกครองเลี้ยงดูอย่างไม่ถูกต้อง เด็กจึงต้องมาอยู่ใต้การดูแลของมูลนิธิ โดยภาพรวมแล้วเด็กมีปัญหาทางด้านอารมณ์และสังคม มาจากการเลี้ยงดูก่อนที่จะเข้ามารับการอนุเคราะห์โดยมูลนิธิ ดังนั้นจากลักษณะสำคัญของเด็กที่โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสวานรัก มูลนิธิเด็กที่ได้รับประสบการณ์ที่ดีในการเลี้ยงดู การจัดกิจกรรมให้เด็กจึงควรเป็นกิจกรรมที่ให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงที่ดี แล้วทำให้เด็กเกิดการวิเคราะห์ถึงประสบการณ์ที่ดีเหล่านั้น ทำให้เกิดความไว้วางใจและเกิดการเรียนรู้

2.2. ชั้นระหว่างการจัดกิจกรรม

ในชั้นระหว่างการจัดกิจกรรม จะกล่าวถึงช่วงการจัดกิจกรรม ในทั้ง 2 ภาคการศึกษา โดยที่ในภาคการศึกษาแรกเป็นการจัดกิจกรรม ตามแผนที่ได้พัฒนาไว้ ส่วนในภาคที่ 2 เป็นการจัดกิจกรรมแบบเพิ่มเติม ไม่ได้วางแผนไว้ล่วงหน้าและไม่ได้ผ่านการตรวจเครื่องมือจากผู้ทรงคุณวุฒิ แต่เป็นการจัดกิจกรรมตามความต้องการของเด็กและเป็นการจัดกิจกรรมเพิ่มเติมโดยผู้วิจัยเอง โดยการประเมินในชั้นนี้จะกล่าวถึง (2.2.1) ผลต่อพฤติกรรมของเด็กระหว่างการจัดกิจกรรม (2.2.2) ผลต่อพฤติกรรมของครูผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาสและครูผู้ช่วย (2.2.3) ผลต่อแผนกิจกรรมที่ได้พัฒนาไว้ (2.2.4) ปัญหาและความสำเร็จที่พบในระหว่างการจัดกิจกรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

(2.2.1) ผลต่อพฤติกรรมของเด็กระหว่างการจัดกิจกรรม

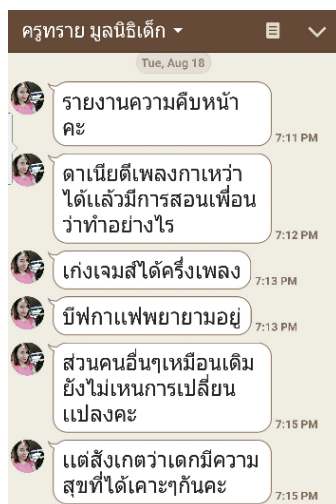
ในภาคเรียนที่ 1 ผลที่ได้กับเด็กอาจไม่ชัดเจนนัก ส่วนใหญ่การประเมินสำหรับเด็กก็คือการให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรม และการสังเกตพฤติกรรมในช่วงระหว่างการจัดกิจกรรม ผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็กนั้นชัดเจนมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงภาคเรียนที่ 2 เนื่องจากเด็กที่ได้เข้ามาเรียนจะเป็นเด็กที่ได้รับคัดเลือกและอยากเรียนจริงๆ แตกต่างจากในภาคเรียนแรกที่เด็กทุกคนต้องเรียน จึงทำให้เด็กเกิดความอยากเรียน หรือในกรณีที่เด็กไม่ได้รับการคัดเลือกให้ไป

เรียน ก็อยากทำตามเพื่อนๆให้ทัน และเกิดความอยากรู้ว่าเพื่อนๆที่ไปเรียนได้เรียนอะไร ในภาพรวมของการจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสามารถสรุปการสังเกตพฤติกรรมเด็กได้ดังนี้

พฤติกรรมของเด็กในช่วงระหว่างการจัดกิจกรรมในภาคการศึกษาที่ 1

เด็กจะมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไป บางคนจะชัดเจนมาก แต่ในเด็กบางคนการเปลี่ยนแปลงก็ไม่ได้ชัดเจนนัก ตัวอย่างของเด็กที่เห็นความเปลี่ยนแปลงได้อย่างชัดเจนในภาพรวมพอมีบ้างเช่น ในคาบแรกๆของการจัดกิจกรรมผู้วิจัยได้แจกเครื่องดนตรีชนิดหนึ่งที่เป็นเครื่องกระทบชื่อ Clave ที่ทำด้วยไม้ท่อนเล็กๆ 2 ชิ้น เพื่อให้เด็กใช้ตีประกอบจังหวะ ซึ่งผู้วิจัยได้นำวิธีนี้มาประยุกต์จากการดูงานการเรียนการสอนที่โรงเรียนจิตตเมตต์(ปทุมวัน) ว่าหลังจากที่สอนให้เด็กสามารถร้องเพลงได้แล้วนั้นครูผู้สอน จะแจกเครื่องดนตรีกระทบที่เป็นไม้เพื่อให้ตีได้ตามจังหวะเพลงที่ร้องซึ่งเด็กๆที่โรงเรียนจิตตเมตต์จะตีเครื่องกระทบได้อย่างถูกจังหวะ ผลที่โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสภารักนั้นคือหลังจากเด็กร้องเพลงได้แล้ว ผู้วิจัยก็แจกเครื่องดนตรี Clave ให้ เมื่อเด็กได้รับไม้ที่แจกในทันทีเด็กก็เอาไม้มาตีกันและตีหัวเพื่อนจนเพื่อนร้องไห้ แสดงให้เห็นว่าโดยพื้นฐานแล้วเด็กเหล่านี้แตกต่างจากเด็กทั่วไปทางด้านอารมณ์และสังคม ตรงที่มีความก้าวร้าวมากกว่าเด็กที่อยู่ในโรงเรียนปกติ แทนที่เด็กจะนำไม้มากระทบกันตามจังหวะเพลงหรือตามที่ครูสอนไว้ เด็กกลับเอาไม้มาทำร้ายร่างกายเพื่อนในทันที

อย่างไรก็ตาม หลังจากที่ได้เริ่มสอนไปประมาณ 4-5 สัปดาห์ ผู้วิจัยได้สอบถามครูทรายทางโซเซียลมีเดีย เกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กในระหว่างสัปดาห์ พบว่าเด็กๆมีความสุขที่ได้เข้าร่วมกิจกรรม โดยที่ในช่วงแรกของการจัดกิจกรรมจะเป็นกิจกรรมเข้าจังหวะการร้องเพลงตามที่ได้วางแผนไว้ และการหัดเล่นระนาดซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่ผู้วิจัยแจกให้เด็กทุกคน โดยเห็นได้จากรายงานที่ครูทรายส่งให้ผู้วิจัยทางไลน์ (แอฟพลิเคชั่น ทางด้านโซเซียลมีเดีย) ดัง รูปภาพ 14 ครูส่งภาพระหว่างการทำเครื่องแต่งตัวประกอบละครเพลง

รูปภาพ 13 การสื่อสารระหว่างผู้วิจัยกับครูทรายทางโซเชียลมีเดีย

จากการสังเกต ผู้วิจัยพบว่าเด็กมีความคุ้นกับการที่มีผู้มาแจกลีขง สามารถนำเอาสิ่งของที่นำมาแจกมาเป็นตัวล่อให้เด็กมีความสนใจในเนื้อหาของกิจกรรมได้ ในวันที่จะแจกเครื่องดนตรีใหม่ ผู้วิจัยสามารถแนะนำเครื่องดนตรีนั้นตอนเริ่มคาบของกิจกรรม ทำให้เด็กให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมเป็นพิเศษ เพื่อให้ตอนท้ายของคาบจะได้รับของแจก ตัวอย่างเช่นในคาบที่จะแจกเครื่องดนตรีที่ชื่อว่าคาสซู ผู้วิจัยเริ่มคาบกิจกรรมด้วยการแนะนำและเล่นเครื่องดนตรีนี้ให้เด็กชมและฟัง ดังนั้นกิจกรรมในคาบนั้นจึงดำเนินไปได้ด้วยดี เนื่องจากเด็กๆมีความอยากได้สิ่งของบริจาค และในท้ายของคาบเรียนผู้วิจัยก็แจกเครื่องดนตรีชิ้นนี้ให้กับเด็กๆ และสอนวิธีการเล่นให้ในช่วงท้ายของคาบเรียน ในช่วงพักเที่ยงพบว่าเด็กๆนำเครื่องดนตรีนี้มาเล่นอวดเพื่อนๆในชั้นเรียนอื่นๆ จนเสียงดังไปทั้งโรงเรียน ความเห็นของครูในการทำอย่างนี้ของผู้วิจัยก็คือ การที่เด็กๆให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมเนื่องจากจะมีของแจกนั้นไม่ใช่พฤติกรรมพึงประสงค์ พฤติกรรมพึงประสงค์ตามนโยบายของโรงเรียนก็คือ เด็กมีความอยากได้ใคร่รู้ด้วยตนเองและมีแรงกระตุ้นที่เกิดขึ้นจากภายในมากกว่าการอยากได้ของแจก ไม่ว่าจะเป็นการมาเรียนเพื่อให้ได้สติเกอร์ หรือว่าการมาเรียนเพื่อให้ได้เครื่องดนตรีที่ไม่เหมือนเพื่อนให้ชั้นเรียนอื่นๆ

ในด้านของการเรียนหรือทำอะไรซ้ำๆ เด็กที่นี่จะมีข้อแตกต่างจากเด็กทั่วไปเป็นอย่างมาก โดยที่เมื่อมีกิจกรรมที่ซ้ำเดิม หรือแม้กระทั่งในการให้ทำกิจกรรมซ้ำเดิมในคาบเดียวกัน เด็กจะแสดงอาการเบื่อและไม่อยากทำอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกิจกรรมเล่นเครื่องดนตรี ในการหัดเล่นเครื่องดนตรีนั้นเด็กจะต้องซ้อมทักษะเดิมๆซ้ำหลายๆครั้งเพื่อให้สามารถเล่นได้

คลองแคล้ว ในคาบเรียนเด็กบางคนถึงกับบ่นออกมาว่า "ให้เล่นเหมือนเดิมอีกแล้วเล่นมาหลายครั้งแล้วนะเนี่ย" หรือในบางครั้งเด็กจะแสดงอาการเบื่อไม่สนใจในกิจกรรมและไปสนใจกับสิ่งเร้าอื่นๆ ในสถานที่จัดกิจกรรมเมื่อรู้สึกว่าคุณเองทำได้แล้วแต่เพื่อนที่เรียนด้วยกันยังทำไม่ได้และต้องมีการทำซ้ำอีก ทั้งนี้ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าอาจจะมาจากการที่เด็กคุ้นชินกับการพบผู้บริจาคหรือผู้ที่มาจัดกิจกรรมที่เปลี่ยนไปตลอดเวลาไม่ซ้ำกัน และการจัดห้องเป็นแบบคละอายุเพื่อให้เด็กได้ช่วยเหลือกันทำให้เด็กที่อายุมากกว่าสามารถเรียนได้เร็วกว่าเด็กที่มีอายุน้อยกว่า

ในช่วงกลางของการจัดกิจกรรม ประมาณสัปดาห์ที่ 7-10 ผู้วิจัยได้มีการตั้งเป้าว่าจะมีการจัดละครเพลง โดยที่ผู้วิจัยสื่อสารกับครู และครูก็นำไปสื่อสารกับเด็กในระหว่างสัปดาห์ พบว่าเด็กมีความตื่นตัวกับการที่จะได้แสดง มีการออกความคิด ถามคำถาม เสนอเรื่องราว ออกแบบเครื่องแต่งตัว เพื่อที่จะไปจัดการแสดง และก็ช่วยกันทำเครื่องแต่งกายจากกระดาษเพื่อไปประกอบการแสดง ครูช่วยควบคุมการซ้อมและครูก็แจ้งมาว่าเด็กๆ ก็ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ได้มีการซ้อมการแสดงมากกว่า 1 ครั้ง คือมีการซ้อมการแสดงในคาบที่จัดกิจกรรม 1 คาบ และ มีการซ้อมการแสดงในระหว่างสัปดาห์ก่อนที่จะแสดงจริงอีกหลายครั้ง ก่อนที่จะแสดงจริงในวันวัฒนธรรมซึ่งเป็นวันที่เด็กๆ จะจัดการแสดงและรับประทานอาหารร่วมกันทั้งโรงเรียนซึ่งถือเป็นวันเรียนวันสุดท้ายก่อนจะปิดเทอม

ในช่วงท้ายของการจัดกิจกรรม เด็กๆ ตื่นตัวกับการแนะนำเครื่องดนตรีใหม่ๆ และเลือกเครื่องดนตรีที่ตนเองสนใจ เด็กๆ มองว่าในภาคการศึกษาถัดไปตนเองจะได้เล่นเครื่องดนตรีที่ชอบ และได้นำไปอวดเพื่อนๆ ห้องอื่นๆ ทำให้เพื่อนๆ ห้องอื่นๆ มาถามว่าทำไมผู้วิจัยสอนเพียงห้องเดียว ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างห้องในกลุ่มเด็กทั้งโรงเรียน ซึ่งความแตกต่างนี้มีค่อนข้างน้อยในโรงเรียนนี้เมื่อเทียบกับโรงเรียนทั่วไป เด็กในโรงเรียนนี้มักได้สิ่งที่เหมือนกัน เช่น ทานอาหารจากผู้บริจาคเหมือนกัน แต่งตัวเหมือนกัน เรียนเหมือนกัน ได้รับของแจกเหมือนกัน และถ้าไม่ได้รับสิ่งที่เหมือนกันเด็กบางคนอาจจะร้องไห้เพราะว่าได้ไม่เหมือนเพื่อน การเข้าไปจัดกิจกรรมในครั้งนี้จึงเป็นการทำให้เกิดความแตกต่างในระหว่างเด็กๆ ทั้งหมดในมูลนิธิ อีกทั้งผู้วิจัยได้เริ่มแจกสติ๊กเกอร์ให้กับเด็กที่มาเรียนยังเป็นการเพิ่มความแตกต่างให้กับเด็กมากขึ้นไปอีก

ในช่วงท้ายของการจัดกิจกรรม สำหรับเด็กที่ได้เรียนจะสามารถเลือกสติ๊กเกอร์คนละ 1 ชิ้น สติ๊กเกอร์เป็นสิ่งที่เด็กไม่รู้จักมาก่อน และยังทำให้เด็กที่ได้เข้าเรียนมีข้อแตกต่างจากเด็กที่ไม่ได้เข้าเรียน (ดังรูปภาพเด็กติดสติ๊กเกอร์กลับหัว ในภาคผนวก ข) การมีสติ๊กเกอร์ทำให้สังเกตได้ว่าเด็กมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันไปอีก เช่น การดูเก็บไว้เองโดยไม่ใช้เลยทุกสัปดาห์และสะสมไว้มากมาย กาแฟ เก่ง ชัย ดาเนี่ย เริ่มเอามาประดับตกแต่งสิ่งของ ตุ้มหู หรือเครื่องใช้ต่างๆ ตามสมควร เช่น

เจมส์และเดฟขอสติ๊กเกอร์เพิ่มเพื่อเอาไปแจกน้องๆห้องอื่นๆที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม เรื่องนี้ทำให้ผู้วิจัยพบว่าเด็กเหล่านี้มีความขาดในชีวิตเนื่องจากเมื่อเปรียบเทียบกับเด็กทั่วไปที่ผู้วิจัยเคยพบในอายุที่ใกล้เคียงกัน ที่น่าจะรู้จักและมีสติ๊กเกอร์และตัวการ์ตูนต่างๆ เด็กในมูลนิธิยังมีเรื่องที่ไม่รู้จักหรือไม่เคยเห็น จึงทำให้ต้องมีการสอนว่าสติ๊กเกอร์คืออะไร เอาไว้ทำอะไร และทำให้ได้สังเกตพฤติกรรมของเด็กได้มากขึ้น

การประเมินเด็กเมื่อจบภาคการศึกษาที่ 1 แบบรายบุคคล

กรณีศึกษาที่ 1 ดาเนียเป็นเด็กคนแรกๆที่แสดงความสนใจในวิชาดนตรี โดยเป็นคนแรกที่ขอให้สอนตัวโน้ตแทนที่จะให้ผู้วิจัยสอนกิจกรรมเข้าจังหวะในช่วงสัปดาห์แรกๆของการจัดกิจกรรม เป็นผู้เป็นเด็กที่เรียนรู้เร็วแต่ความต้องการความสนใจเป็นพิเศษแบบลำพังสามารถเรียนได้เร็วมาก เมื่อผู้วิจัยสอนเด็กๆหลายคนพร้อมๆกันดาเนียจะเหมือนไม่สนใจ งอแง หรือแอบไปหัดเล่นคนเดียว เป็นคนแรกๆในชั้นเรียนที่สามารถเรียนรู้เรื่องตัวโน้ตและตีระนาดได้เป็นเพลงเป็นคนแรกของชั้นเรียน ครูทราวยเล่าให้ฟังว่าเด็กคนนี้มีปัญหาเรื่องการเข้าสังคมและต้องการให้ครูผู้สอนสนใจหรือสอนเค้าแต่เพียงคนเดียวเท่านั้นไม่ยอมให้เพื่อนๆเข้าร่วมกิจกรรมด้วย และพฤติกรรมนี้เห็นได้ชัดมากเมื่อมีการจัดค่ายให้เด็ก หรือเมื่อให้แสดงเดี่ยวให้เพื่อนๆคนอื่นในชั้นเรียนดาเนียจะบอกว่าแสดงไปเพื่ออะไรในเมื่อเพื่อนๆไม่เห็นสนใจเลย ดาเนียสามารถตีระนาดและเป่าขลุ่ยได้เป็นอย่างดี และยังสามารไปสอนเพื่อนๆคนอื่นๆที่ยังเล่นไม่ได้อีกด้วย

กรณีศึกษาที่ 2 กาแฟ เป็นเด็กอีกคนหนึ่งพฤติกรรมในชั้นเรียนจะทำตัวเหมือนไม่สนใจ ไม่อยากเรียน แต่กลับไปหาครูหน้อยที่เป็นครูผู้ช่วยเพื่อให้อ่านให้ และสามารถเล่นเครื่องดนตรีได้ดี ในบางครั้งในชั้นเรียนกาแฟจะทำเหมือนไม่สนใจหรือบอกว่าไม่อยากเรียน แต่เมื่อคาบเรียนจบลงกาแฟก็จะบอกว่า “อ้าวหมดเวลาแล้วหรือทำไมจึงเร็วจัง” และบอกว่าอยากเรียนอีก ทำให้ในบางครั้งผู้วิจัยจะสืบสนว่าเด็กคนนี้ ชอบที่จะเรียนหรือไม่ แต่จากรายงานของครูทราวยในระหว่างสัปดาห์ พบว่ากาแฟชอบและมีความสนใจที่จะเรียนดนตรี มีการฝึกซ้อมและติดตามการเรียนอย่างเห็นได้ชัดจนโดยจะนำเครื่องดนตรีไปหาครูหน้อยเพื่อให้ครูหน้อยสอนให้ กาแฟสามารถตีระนาด และเล่นขลุ่ยได้ตามเพลงที่สอนอย่างดี

กรณีศึกษาที่ 3 เก่ง เป็นเด็กที่ร่าเริง อารมณ์ดี เมื่อเริ่มสอนตีระนาด เก่งจะแสดงให้เห็นได้อย่างเด่นชัดว่ามีสมาธิในการตี และสามารถตีได้ในเวลารวดเร็ว นอกจากนี้ยังสามารถแสดงให้เพื่อนๆดูได้อีกด้วยหลังจากที่ผู้วิจัยสอนไปเพียงครั้งเดียว ถือว่าเป็นคนแรกๆที่สามารถจับประเด็นความเข้าใจเรื่องตัวโน้ต และมีความสามารถในการแสดงออกได้อย่างตั้งใจ เมื่อมีการสอนกิจกรรม

การเป่าขลุ่ยเก่งก็แสดงให้เห็นว่าสามารถเป่าขลุ่ยได้อย่างดีอีกด้วย แสดงให้เห็นได้ว่าเก่งมีสามารถในการใช้นิ้วมือหรือว่ากล้ามเนื้อมัดเล็กได้อย่างชัดเจน และมีความสนใจในกิจกรรมดนตรี

กรณีศึกษาที่ 4 เจมส์ มีพฤติกรรมซึ่งอแง เป็นเด็กที่อ่อนไหวมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อไม่ได้สิ่งที่เหมือนกันกับเพื่อนๆ หรือเมื่อไม่ได้สิ่งที่ตัวเองชอบใจก็จะร้องไห้ก่อนเพื่อน แสดงความชอบและสนใจในกิจกรรมอย่างชัดเจน ในระหว่างการจัดกิจกรรมและเมื่อต้องมีการแสดง เจมส์จะยิ้มอย่างมีความสุข มีความความตั้งใจมาก และบอกให้เพื่อนๆ ฟังในระหว่างที่ผู้วิจัยจัดกิจกรรมเมื่อเพื่อนๆ ไม่ฟังและไปเล่นอย่างอื่น มีอยู่ครั้งหนึ่งเมื่อผู้วิจัยขู่ว่าจะหยุดการจัดกิจกรรม เจมส์จะเป็นคนแรกๆ ที่เตือนเพื่อนๆ บอกให้เพื่อนๆ หยุด เมื่อผู้วิจัยหยุดการจัดกิจกรรมจริงๆ เจมส์ถึงกับร้องไห้ เจมส์มีพัฒนาการทักษะทางดนตรีอย่างชัดเจน สามารถตีระนาด และเป่าขลุ่ยได้ตามเพลงที่สอน

กรณีศึกษาที่ 5 บริฟ ตามที่ครูทรายเล่ามาบริฟเป็นเด็กที่อารมณ์ขึ้นๆ ลงๆ เมื่อดีใจก็จะดีใจมากจนผิปกติ และเมื่อเสียใจก็จะเสียใจมาร้องไห้มากกว่าเด็กทั่วไป สังเกตได้ว่ามีอยู่ครั้งหนึ่งในการจัดกิจกรรม บริฟเข้ามาช้าและมีตาแดงอย่างเห็นได้อย่างเด่นชัดจากการร้องไห้ แต่เมื่อกิจกรรมในวันนั้นมีความสุข บริฟก็ลืมความทุกข์ไปและเข้าร่วมกิจกรรมอย่างสนุก มีความสนใจในกิจกรรมดนตรีโดยเฉพาะ ในการร้องเพลง บริฟจะร้องเพลงอย่างเสียงดังฟังชัด ในเรื่องการเล่นเครื่องดนตรี บริฟสามารถเล่นได้ แต่การเรียนรู้อาจจะไม่เร็วมากนัก

กรณีศึกษาที่ 6 เดฟ เป็นเด็กที่ร่าเริง ชอบแสดงออก มีพฤติกรรมเป็นผู้นำอย่างเด่นชัด ให้ความร่วมมือกิจกรรมเป็นอย่างดี เข้าหาผู้ใหญ่ได้อย่างดี สามารถร้องเพลงได้และเล่นเครื่องดนตรีได้บ้าง แต่ว่าหลายครั้งอาจเข้าร่วมกิจกรรมเนื่องจากต้องการของแฉะที่ทำให้ตนเองแตกต่างจากนักเรียนห้องอื่นๆ ไม่ได้อยากเรียนเพื่อให้เกิดความรู้มากนัก

กรณีศึกษาที่ 7 ชัย เป็นเด็กที่เงียบๆ แต่ว่าเรียนรู้เร็ว สามารถร่วมกิจกรรมได้ทุกกิจกรรมไม่ว่าจะร้องเพลง แต่งเพลง เล่นเครื่องดนตรี หรือว่ากิจกรรมเข้าจังหวะ ชัยเรียนรู้ได้เร็วทางด้านดนตรีและสามารถร้องและเล่นเครื่องดนตรีได้เป็นอย่างดี ชัยมีความคิดสร้างสรรค์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแต่งเพลง จะเห็นได้ชัดว่าสามารถสร้างสิ่งใหม่ที่ไม่เหมือนใครได้ด้วย

กรณีศึกษาที่ 8 มิน เป็นเด็กผู้หญิงที่รูปร่างใหญ่ที่สุดในชั้นเรียน จากรายงานของมูลนิธิพบว่ามินค่อนข้างนิ่งเฉย ไม่ค่อยร่าเริงและยังไม่พูดคุยกับผู้ใหญ่ ไม่ค่อยแสดงความสนใจในกิจกรรมดนตรีเท่าไรนัก แต่ก็สามารถทำได้ตามเนื้อหาของกิจกรรม

กรณีศึกษาที่ 9 ฟิล์ม เด็กตัวเล็กเงียบๆ แต่ว่าครูทรายบอกว่าเด็กคนนี้สามารถแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ได้ในบางโอกาส และจะเกรงมากเมื่อมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ในการจัดกิจกรรม

ฟิล์มเข้าร่วมกิจกรรมได้เป็นอย่างดี ร่วมกิจกรรมร้องเพลงและกิจกรรมประกอบจังหวะ ไม่ค่อยชอบแสดงออกมากนัก

กรณีศึกษาที่ 10 การ์ตูน เป็นเด็กเรียบร้อยประจำห้อง เมื่อเพื่อนๆเล่นกันและไม่ฟังผู้วิจัย การ์ตูนจะเป็นคนแรกๆที่จะแสดงให้เพื่อนเห็นถึงความตั้งใจเรียน ด้วยการทำตามที่ผู้วิจัยบอก ครูทราบบอกว่าการ์ตูนเป็นเด็กเรียนซ้ากว่าเพื่อนๆ ซึ่งผู้วิจัยก็เห็นด้วยว่าการ์ตูนนั้นอาจเรียนได้ซ้ากว่าเพื่อนๆแต่ไม่ใช่เด็กที่ผิดปกติในด้านการเรียนรู้เพียงแต่เรียนรู้ได้ซ้ากว่าเท่านั้นในวิชาดนตรี การ์ตูนแสดงความสนใจในวิชาดนตรีและแสดงให้เห็นว่ามีความสุขในการเข้าร่วมกิจกรรม ถึงแม้ว่าจะปฏิบัติได้บ้างไม่ได้บ้าง หรือเข้าใจบ้างไม่เข้าใจบ้างก็ตาม

กรณีศึกษาที่ 11, 12 เน/เนย เป็นเด็กพี่น้องฝาแฝด ครูป้อมและครูทราย แจ้งมาว่าคู่นี้มีปัญหาทางบ้านมาค่อนข้างมากกว่าเด็กคนอื่นๆ และพฤติกรรมที่แสดงออกคือในเวลาที่อารมณ์ดีก็จะให้ความร่วมมือเข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี แต่ในเวลาที่ไม่อยากให้ความร่วมมือจะแก้ไขได้ยากมาก ผู้วิจัยพบว่าสิ่งที่ครูทั้งสองคนแจ้งมานั้นเป็นจริงเป็นอย่างยิ่ง โดยเห็นได้จากการจัดกิจกรรมโดยทั่วไปทั้งคู่จะทำตามกิจกรรมที่จัดไว้ แต่ในวันที่มีปัญหาทางด้านอารมณ์ซึ่งปรากฏตั้งแต่เข้าก่อนที่จะมาเข้าร่วมกิจกรรมจะไม่สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมและทำตัวให้เป็นปัญหาต่อชั้นเรียน ถึงแม้ว่าผู้วิจัยจะแยกให้ออกมาจากกลุ่มเพื่อนๆในช่วงหลังจากการจัดกิจกรรมแล้วก็ตามยังคงทำตัวไม่สนใจและไม่เชื่อฟังครูหรือผู้วิจัย เป็นปัญหาจนครูทรายต้องบอกว่า คาดว่าปัญหานี้เกิดขึ้นจากสิ่งที่เด็กประสบมาก่อนที่จะมาอยู่ที่มูลนิธิ และแก้ไขได้ยากมาก ถึงแม้ครูที่มูลนิธิจะเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการแก้พฤติกรรมเด็กแล้วก็ตาม

กรณีศึกษาที่ 13 นัท เป็นเด็กที่แข็งแรงมากมักเป็นเด็กที่สามารถช่วยครูยกอุปกรณ์การสอนที่หนักมาก มาที่ห้องเรียนก่อนใครเพื่อนได้ เข้าร่วมกิจกรรมเป็นอย่างดี แต่ว่าอาจจะไม่ได้มีอารมณ์สุนทรีย์มากนักเมื่อเปรียบเทียบกับเพื่อนๆที่อยู่ในห้องเดียวกัน

ผลต่อพฤติกรรมของเด็กสามารถสรุปในภาพรวมของภาคการศึกษาที่ 1 สามารถได้ดัง

ตาราง 13 สรุปพฤติกรรมของเด็กในภาพรวมและบทวิเคราะห์ตามรายคาบ

ตาราง 13 สรุปพฤติกรรมของเด็กในภาพรวมและบทวิเคราะห์ตามรายคาบ

คาบที่	พฤติกรรมของเด็ก	บทวิเคราะห์
1	สนุกกับกิจกรรม และให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และก็ไม่ได้แสดงอาการไยดีหลังจากที่กิจกรรมนั้นเสร็จสิ้นลง	เด็กมีความคุ้นเคยกับการที่มีผู้บริจาคนเข้ามาบริจาคของเพียงครั้งเดียวแล้วก็จากไป ไม่มีความต่อเนื่อง
2	เด็กเริ่มให้ความสนใจน้อยลงแต่เด็กแสดงอาการแปลกใจว่าทำไมผู้วิจัยจึงเข้ามาจัดกิจกรรมอีกครั้ง	เด็กเริ่มมีความแปลกใจถึงการเข้าไปสอนเป็นครั้งที่สองของผู้วิจัย
3	คำถามของเด็กเริ่มเปลี่ยนไปเป็น “ครู มาสอนทุกสัปดาห์หรือ?” หรือ “ครูมาสอนทุกวันจันทร์หรือ?” เด็กๆ เริ่มรู้ว่าสิ่งที่ผู้วิจัยเข้าไปสอนเป็นกิจกรรมดนตรี เริ่มมีเด็กบางคนบอกว่าอยากเรียนตัวโน้ตอยากรู้จักกับโน้ตดนตรี	เด็กเริ่มเข้าใจว่าผู้วิจัยเข้าไปสอนวิชาดนตรี แต่เข้าไปเพียงสัปดาห์ละหนึ่งครั้งเท่านั้น
4	คำถามของเด็กก็เปลี่ยนไปอีกเป็น “ครูทำไมมาสอนแต่เฉพาะวันจันทร์ วันอื่นๆ เช่นวันอังคาร หรือพุธ มาสอนด้วยได้หรือไม่?” เมื่อผู้วิจัยแจ้งไปว่าในวันอื่นๆ ของสัปดาห์ผู้วิจัยมาภารกิจไปสอนที่อื่นๆ เด็กก็เข้าใจในทันทีว่าผู้วิจัยมีภารกิจ และเรื่องนี้ต้องมีการแบ่งปัน	เด็กมีความเข้าใจเรื่องการแบ่งปันเป็นอย่างดี มีความอยากเรียนเพิ่มขึ้น และรู้สึกดีที่มีผู้สนใจซึ่งเป็นคนภายนอกไปสอน อาจเป็นเพราะส่วนใหญ่แล้วผู้คนที่เด็กพบจะมี 2 ประเภทคือ ผู้บริจาคน (ผู้ใหญ่ใจดี) และผู้ที่อยู่ประจำเช่นพนักงาน ครู ผู้ดูแลเด็ก พนักงานทำความสะอาด ฯลฯ
5-8	เด็กรู้สึกท้อว่าชั่วโมงนี้เป็นการเรียน ในบางคาบก็ตั้งใจเรียนถ้ากิจกรรมที่สอนนั้นสนุก แต่ในบางคาบก็ไม่ค่อยตั้งใจเรียน	เด็กเริ่มแสดงพฤติกรรมตามปกติที่เป็นอยู่
	ส่วนใหญ่แล้วการควบคุมชั้นเรียนเป็นไปได้ยาก หลายครั้งครูต้องเข้ามาช่วยในการควบคุมชั้นเรียน	พฤติกรรมทางด้านอารมณ์และสังคมของเด็กกลุ่มนี้ไม่เหมือนเด็กในโรงเรียนปกติ ต้องใช้วิธีที่แตกต่างในการจัดการชั้นเรียน
	หลังจากจบคาบเรียนจบแล้ว เด็กทุกคนช่วยกันเก็บอุปกรณ์การเรียนการสอน โดยที่ผู้วิจัยไม่ได้ออกคำสั่ง	เด็กได้รับการอบรมในการช่วยเหลือตัวเองมากกว่าเด็กปกติ
9 -	เด็กเริ่มมีคำถามเกี่ยวกับเรื่องของละครเพลงที่	เด็กมีความสนใจในกิจกรรมและให้ความร่วมมือ มี

11	<p>จะจัดขึ้นเช่น ทำไมต้องมีการแต่งตัว ทำไมการแต่งตัวถึงใช้กระดาษทำไมไม่เป็นเสื้อผ้า บางคนเสนอว่าอยากร้องเพลงที่เคยเรียนมาก่อนและร้องเป็นอยู่แล้ว บางคนเริ่มแสดงท่าทางให้ดูว่าอยากทำอะไร หรืออยากเป็นตัวแสดงอะไรในละครเพลง</p>	<p>การเสนอความเห็นและออกความเห็นอย่างเป็นอิสระ</p>
	<p>เด็กห้องอื่นๆเริ่มเข้ามาถาม ว่าทำไมจึงสอนเพียงห้องที่คัดเลือกเพียงห้องเดียว ไม่สอนทุกห้อง</p>	<p>เด็กมีการเปรียบเทียบ และโดยทั่วไปเด็กจะได้เรียนและรับสิ่งของที่เหมือนกัน จากครูหรือผู้บริจาคไม่ค่อยมีข้อแตกต่าง โดยจะเห็นได้ชัดเจนจากเครื่องแต่งกายที่เด็กทุกคน ในทุกชั้นเรียนจะแต่งชุดเครื่องแบบตามวันเปลี่ยนไปเรื่อยๆ</p>
12	<p>เด็กทุกคนตั้งใจขอมการแสดงที่จะไปแสดงในงานศิลปวัฒนธรรม</p>	<p>เด็กๆตั้งใจที่จะแสดงผลงานซึ่งมีความแตกต่างจากนักเรียนห้องอื่นๆ มีความสุขและสนุกกับการเรียนการสอน</p>
13 - 16	<p>เด็กให้ความสนใจ และเรียนรู้เกี่ยวกับเครื่องดนตรีเพิ่มเติมที่นำมาจัดแสดงและให้เล่นได้ในการจัดกิจกรรม</p>	<p>เด็กให้ความสนใจกับสิ่งที่แปลกใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งการได้เห็น ได้ฟังเสียง และได้ลองหยิบจับเครื่องดนตรีที่ไม่เคยเห็นมาก่อน</p>
	<p>มีการแจกลสตีกเกอร์ และเด็กสนใจกับสิ่งที่ไม่เคยเห็นหรือว่ารู้จักมาก่อน</p>	<p>ยังมีอีกหลายสิ่งๆที่เด็กในมูลนิธิ แตกต่างจากเด็กทั่วไป สตีกเกอร์เป็นเพียงสิ่งหนึ่งที่เป็นตัวแทนของความแตกต่าง</p>

การประเมินเด็กเมื่อจบภาคการศึกษาที่ 2 แบบรายบุคคล

ในภาคการเรียนที่ 2 ไม่ได้มีการวางแผนการจัดกิจกรรมล่วงหน้าแบบรายสัปดาห์เหมือนในภาคการศึกษาที่ 1 แต่มีการจัดกิจกรรมตามความต้องการของเด็กที่ต่อเนื่องมาจากภาคการเรียนที่ 1 ที่เด็กมีการร้องขอให้สอนโน้ตดนตรี และมีการแบ่งเด็กเป็นกลุ่มเล็ก กลุ่มละ 4-5 คน โดยการสมัครใจ ถ้าเด็กไม่อยากจะเรียนไม่ต้องมาเรียนวิชาดนตรีก็ได้ ไม่มีการลงทะเบียน ในช่วงแรกมีการสอนกลุ่มเดียวประมาณ 4-5 คน ต่อมาประมาณกลางภาคการเรียนที่ 2 มีเด็กๆที่ไม่ได้เรียนขอมาเรียนเพิ่มเติม ผู้วิจัยจึงเพิ่มกิจกรรมเป็น 2 กลุ่มๆละ 4-5 คน เนื่องจากกลุ่มผู้วิจัยมี 4 คนจึงสามารถประกบที่ทีมงานผู้วิจัยและเด็กแบบ 1 ต่อ 1 ได้ การจัดกิจกรรม เป็นการหัดอ่านโน้ต และเล่นเป็นกลุ่ม เน้นเครื่องดนตรีขนาดเล็กและขลุ่ย มีสื่อในการจัดกิจกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อการหัดอ่านตัวโน้ตใน

ด้านจังหวะเป็นรูปภาพและไม่ไอติม และใช้ประกอบการเล่นระนาดเป็นกระดาดตัวโน้ตที่เป็นสี่ๆ ตามสี่ของระนาด (รายละเอียดของสื่อการสอนสามารถดูได้ในภาคผนวก ข) ผลของการทดลองจัดกิจกรรมคือการแสดงในวันวัฒนธรรม วันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2559 เป็นการเล่นเพลงร่วมกันของนักเรียนทั้งห้อง สลับการต้นสด การประเมินในภาคการเรียนที่ 2 นี้เป็นแบบรายบุคคล โดยมีรายละเอียดดังนี้

กรณีศึกษาที่ 1 นาเดีย เรียนรู้ได้เร็ว สามารถเล่นระนาดได้ดี อ่านโน้ตออก ตีระนาดได้ดี แต่ยังต้องการให้ครูมีความสนใจตนเองเป็นพิเศษอยู่เสมอและชอบให้มีการสอนเป็นส่วนตัว บางครั้งก็เหมือนไม่อยากเล่นเป็นกลุ่มกับใครเลย พฤติกรรมที่แปลกคือวันที่แจกขลุ่ยไปนาเดียยังมีการเอาขลุ่ยมาถือใกล้อวัยวะเพศทำเหมือนเป็นสัญลักษณ์อวัยวะเพศชายอยู่

ตามความเห็นของครูหน้อยครูประจำวิชาเห็นว่า ความเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมของดาเนียมีดังนี้ “เป็นคนอึดี้สูง ชอบอยู่คนเดียวอยู่กับหนังสือ เป็นคนที่เรียนรู้เร็ว เป็นเด็กที่ฉลาด พอมารเล่นดนตรีเนี่ย ชอบเพื่อนแล้ว คุยกับเพื่อนได้แล้ว เพื่อนทำไม่ได้ดาเนียก็เข้าไปช่วยเพื่อนสอนเพื่อนเล่น บ้างอะไรบ้าง โน้ตผิดดาเนียก็คอยบอกว่านี่ผิดควรทำแบบนี้ๆ ปกติดาเนียไม่ได้เป็นอย่างนี้เค้าจะอยู่คนเดียวจะอยู่กับหนังสือไม่ชอบยุ่งกับใคร พอมีดนตรีแทรกเข้ามาเค้าก็จะวางหนังสือเข้ามาช่วยเพื่อน พอมารเรียนดนตรีเค้าก็จะผ่อนคลาย ก่อนหน้านี้ดาเนียไม่ได้เป็นอย่างนี้”

กรณีศึกษาที่ 2 กาแฟ มีความสนใจในวิชาดนตรีอย่างเด่นชัดทุกคาบการเรียน เรียนรู้ได้เร็ว พัฒนาการอยู่ในเกณฑ์ดีมาก เล่นระนาดได้ดีมาก ร้องเพลงเสียงตรง อาจต้องทดสอบว่าเป็น Perfect Pitch หรือไม่ เริ่มอ่านโน้ตได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเล่นเป็นกลุ่ม แต่มีปัญหาคือปากไม่ตรงกับใจ เช่น ในระหว่างการเรียน อาจบอกว่า “เมื่อไรจะเลิกเรียนเสียที” แต่เมื่อจบคาบเรียนกลับบอกว่า “อ้าวทำไมเลิกเร็วจัง อยากเรียนต่ออีก” หรือเมื่อให้ออกไปแสดงเพื่อให้ผู้บริจาคที่เป็นเพื่อนครูอยู่ดูอาจบอกว่า “ไม่เอาหนูไม่ไปแสดง” แต่เมื่อเห็นคนอื่น ๆ ออสาไปแสดงก็บอกว่า จะไปแสดงด้วย และที่จริงก็ไปแสดงและทำได้ดีด้วย ขอแนะนำให้ได้เรียนดนตรีแบบเดี่ยวสัปดาห์ละ 1 ครั้งเพิ่มเติมกับครูเฉพาะเมื่อย้ายไปที่หมู่บ้านเด็กแต่อย่างไรไม่แน่ใจว่าควรเล่นเครื่องดนตรีอะไร (อาจจะเป็เปียโน ถ้าที่หมู่บ้านเด็กมีให้ซ้อม) เมื่อครูหน้อยกล่าวถึงกาแฟครูได้บ่งบอกว่าเด็กคนนี้เป็นคนที่ชอบวิชาดนตรี ซ้อมซ้อมขยันและมีความสุขในการเล่นดนตรี

กรณีศึกษาที่ 3 เก่ง เรียนรู้ได้เร็ว และจะสนใจตั้งใจเรียนเฉพาะเมื่อมีเรื่องใหม่ ๆ เท่านั้นแต่เมื่อทำได้แล้วจะเลิกสนใจ ในการเล่นกลุ่มจึงมีปัญหาเพราะว่าถ้าทำได้แล้วจะเริ่มป่วนและลดความสนใจลง

จนเมื่อมีเพลงใหม่ๆมาจึงจะสนใจอีกครั้งทำให้ถ้าต้องเล่นเป็นกลุ่มหรือทำซ้ำๆจะไม่ค่อยสนใจ กลางเทอมหยุดเรียนไปบ้างและได้กลับมาเรียนใหม่จะให้ความสนใจมากอีกครั้งหนึ่ง อาจต้องฝึกให้ทำงานเป็นกลุ่มมากขึ้นหรือรอเพื่อนๆคนอื่นเมื่อตนเองทำได้แล้ว ตามความเห็นของครูหน่อย ได้สังเกตพัฒนาการของเก่งได้ดังนี้ “เก่งเรียนรู้เร็ว หัดเล่นเป๊ปเดียวก็ได้แล้ว ไม่ค่อยมีสมาธิ ควบคุมตัวเองได้ดีขึ้น ควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้น ไม่ค่อยมีสมาธิ เป๊ปเดียวก็จะวอกแวก พอทำได้ปั๊ปปไปแล้ว เหมือนที่เห็นในห้องเรียนคะ”

กรณีศึกษาที่ 4 เจมส์ มีความสนใจในวิชาดนตรีอย่างเด่นชัดทุกคาบการเรียน เรียนรู้ได้เร็ว พัฒนาการอยู่ในเกณฑ์ดีมาก และสนใจเครื่องดนตรีขลุ่ยเป็นพิเศษ เริ่มอ่านโน้ตได้อย่างถูกต้อง และรวดเร็ว ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเล่นเป็นกลุ่ม ชอบการแสดง เมื่อมีการแสดงจะอาสาไปเป็นคนแรกและสามารถทำได้ดีด้วย แต่มีปัญหาคือครูต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษโดยเฉพาะเมื่ออยากเล่นให้ดู ถ้าครูไม่ไปดูอาจร้องไห้หรือป่วนชั้นเรียน เช่น ร้องไห้และป่วนชั้นเรียนเมื่ออยากนั่งใกล้ครูและอยากเล่นให้ครูฟังแต่ว่าครูไม่สนใจ ขอแนะนำให้ได้เรียนดนตรีแบบเดี่ยวสัปดาห์ละ 1 ครั้งเพิ่มเติมในวิชาขลุ่ยกับครูเฉพาะเมื่อย้ายไปที่หมู่บ้านเด็กถ้าทำได้ จากความเห็นของครูหน่อย พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของเจมส์มีดังนี้ “เจมส์ เหมือนจะกระตือรือร้นตลอดเวลา เหมือนว่าจะเก่งจะทำได้แต่เวลาเอาจริงแล้วเจมส์ต้องฝึกมากขึ้น ก่อนหน้านี้ก็จะคุ้ยๆไม่ฟัง เดี่ยวนี้เจมส์จะฟังและทำตาม ทำได้ทุกอย่างทำได้ดีขึ้นมีสมาธิ เดี่ยวนี้เริ่มจะฟังทำตาม”

กรณีศึกษาที่ 5 บริฟ มีความสนใจในวิชาดนตรีอย่างเด่นชัดทุกคาบการเรียน มีความสุขทุกครั้ง ที่มาเรียนดนตรี ได้ยินเสียงหัวเราะดังทุกครั้งที่มาเรียน ร้องเพลงได้ตรงเสียงและเสียงดังฟังชัด ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเล่นเป็นกลุ่ม ชอบการแสดงถ้ามีการขอให้ออกไปแสดงก็ยินดีที่จะทำและสามารถทำได้ดีด้วย ขอแนะนำให้ได้เรียนดนตรีแบบกลุ่มเพิ่มเติมถ้าที่หมู่บ้านเด็กจัดได้ เพื่อให้มีอารมณ์ที่ดีและอาจช่วยแก้ปัญหาเรื่องอารมณ์ของ บริฟได้ ครูหน่อยยกกล่าวถึงพัฒนาการในทางที่ดีของ บริฟว่า “บริฟ เป็นเด็กที่ alert ตลอดเวลา ตื่นเต้นกับทุกสิ่งทุกอย่างรอบตัว อารมณ์ไม่ค่อยได้ไม่ว่าจะทำอะไรก็ตาม เวลาดีใจก็ดีใจมาก เวลาเสียใจก็สุดๆ ทะลุไปเลย เวลาบริฟเรียนตั้งใจเรียนก็ตั้งใจเรียนมาก แต่เวลาที่จะไม่เอาก็ไม่เอาเลย ในห้องเรียนก็เป็นด้วยคะ เดี่ยวนี้ บริฟไม่ค่อยเป็นแบบนั้นแล้ว ไม่แน่ใจว่ามาจากวิชาดนตรีหรือเปล่า บริฟได้เรียนรู้เยอะคะ จะนั่งขึ้น ไม่ใส่แค่ดนตรีนะคะ ทั้งโยคะ เทควันโด เค้าจะเรียบบ่อยขึ้นคะ”

กรณีศึกษาที่ 6 เดฟ อยากมาเรียนทุกครั้ง แต่มาได้มาแค่เรียน 1 ครั้ง และร่วมมือเป็นอย่างดี เนื่องจากอยากได้ขลุ่ยแต่ไม่ได้รับแจกไป สังเกตว่าเดฟร้องเพลงได้ไม่ตรงเสียงเลย โตขึ้นอาจจะร้องคาราโอเกะแล้วเสียงเพี้ยนโดยที่ไม่รู้ตัว ทางแก้ที่ยังสามารถทำได้ในช่วยอายุหน่อยคือให้หัดร้อง

เพลงแล้วหัดฟังเสียงตัวเอง อาจต้องให้ฝึกร้องเพลงเยอะ ถ้าทิ้งไว้จนโตจะเป็นคนร้องเพลงเสียงเพี้ยน เรื่องนี้แก้ได้ง่ายเมื่ออายุน้อยและแก้ยากขึ้นเรื่อยๆเมื่ออายุมากขึ้น

ครูหน้อยกล่าวถึงพฤติกรรมของเดฟไว้ดังนี้ “เดฟ เป็นเด็กที่เพื่อนไม่ต้องการ แต่พยายามที่จะเข้าหาเพื่อน ทำทุกอย่างที่จะทำให้เพื่อนถูกใจ แต่เพื่อนก็จะพยายามที่จะกันออกไป ที่จริงเดฟไม่มีอะไรเดฟก็พยายามที่จะดันกลับเข้ามา เป็นเด็กที่น่ารัก จะขาดสมาธิ จะรบกวนคนอื่น เรียกร้องความสนใจ ไปกวนคนอื่น รบกวนห้องเรียน อยากให้เพื่อนสนใจ เป็นอย่างนี้ทุกวิชา เพราะว่าเดฟไม่ชอบทำงาน ให้เรียนดนตรีเดฟก็อยากไปเรียนและจะตั้งใจเรียนในช่วงแรกเพราะว่าอยากได้ของแจก พอได้แล้วก็จะไม่สนใจเรียน แต่หลังๆก็ดีขึ้นนะคะ เพราะว่าเห็นเพื่อนๆได้เรียน เราก็อยากเรียนอยากทำได้ด้วย ใช้วิธีแอบมาเรียนมาแอบขอเรียนในเวลาที่ไม่ได้เรียน “แม่หนูอยากไปเรียนกับเพื่อนๆแล้ว” “ครูเค้าไม่เลือกหนูให้ไปเรียน” แอบเล่นคนเดียว เหมือนเรียกร้องว่าเพื่อนๆได้ไปเรียนก็เลยมาขอเรียนกับครูหน้อย ก็ดีคือว่าถึงเค้าไม่ได้ไปเรียนเค้าก็มาขอเรียนกับเราได้ ก็จะช่วยเค้า บางทีเค้าจะเรียกร้องเองว่าเค้าอยากเรียนนั่นแหละ “เนียหนูต้องการเรียนแล้วนะ” เราจะสอนเค้า นั่นแหละถึงจะได้ ถ้าเราไปบังคับหรือไปเรียนให้เค้ามาเรียนอยากให้เค้าเรียนเค้าจะไม่สนใจจะทำให้เค้าไม่ชอบไปเลย ต้องให้เพื่อนๆเรียนให้เห็นว่าเพื่อนทำได้นะ เพื่อนเรียนเพื่อนได้เพื่อนเก่ง ถ้าเพื่อนๆไปเรียนได้ขลุ่ยมาเล่นได้เดฟก็อยากจะได้เรียนบ้าง “หนูขอมั่งหนูอยากไปเรียนด้วย”

กรณีศึกษาที่ 7 ชัย เรียนรู้ได้เร็ว มีความสุขที่ได้มาเรียนดนตรี ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเล่นเป็นกลุ่ม เหมือนเป็นคนที่ทำได้ดีในหลายๆอย่างหลายวิชาถ้าอยากทำ บางครั้งเริ่มแสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ที่ทำได้ไม่เหมือนคนอื่น สามารถตีระนาดได้ดี แต่มีอยู่ครั้งหนึ่งเขาขลุ่ยมาเล่นถอดเป็นชิ้นใส่คืนไม่ได้ป่วนห้องเรียนจนซ่อมแซมเองไม่ได้จึงปล่อยให้ขลุ่ยพังไป 2 สัปดาห์ หลังจากนั้นตั้งใจเรียนมากขึ้น ในความเห็นของครูหน้อยคิดว่าชัยสามารถควบคุมตนเองได้มากขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนการสอน “ชัย ควบคุมอารมณ์ตัวเองได้เยอะ ชัยเป็นเด็กที่ถ้าไม่พอใจอะไรแล้วจะเจี๊ยบจะแข็งก้มหน้าไม่ทำอะไรไม่ฟังเลย เดียวนี้ชัยดีขึ้นเยอะ กล้าพูดกล้าคุย รู้กฎเช่นเวลานี้ต้องเรียนดนตรีแล้วนะต้องไปแล้วครูรออยู่ชัยก็จะรู้” ครูหน้อยกล่าว

กรณีศึกษาที่ 8 มีน ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมในภาคการศึกษาปี นี้ เนื่องจากออกจากความช่วยเหลือของมูลนิธิ

กรณีศึกษาที่ 9 ฟิล์ม ยังเป็นเด็กตัวเล็กที่เจี๊ยบๆไม่แสดงออกมากนัก มาเข้าร่วมกิจกรรมบ้างในบางครั้ง และให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมเป็นอย่างดี และได้แสดงร่วมกับเพื่อนๆในวันวัฒนธรรมด้วย จากการสัมภาษณ์ครูหน้อย ครูประจำวิชาในวันจบภาคการศึกษา ครูหน้อยเห็นว่า

“น้องฟิล์ม เป็นเด็กที่ดื้อเจี๊ยบ แล้วจะไม่ยอมฟังจะไม่ยอมทำอะไรเลย เป็นแบบดื้อเจี๊ยบ จะอยู่กับตัวเองมากกว่า เมื่อเห็นเพื่อนๆ ได้เล่นดนตรีฟิล์มก็อยากเล่นบ้าง ฟิล์มสนใจดนตรีคะ ทำให้เค้ามีเพื่อนเล่น”

กรณีศึกษาที่ 10 การ์ตูน มีความสนใจในวิชาดนตรีอย่างเด่นชัดทุกคาบการเรียน มีความสุขทุกครั้งที่มาเรียนดนตรี ได้ยินเสียงหัวเราะทุกครั้งที่มาเรียน เรียนรู้ได้ช้า หลายครั้งต้องให้พี่ช่วยประกบสอนให้จึงจะทำได้ ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเล่นเป็นกลุ่ม ชอบการแสดง ถ้ามีการขอให้ออกไปแสดงก็ยินดีที่จะทำและสามารถทำได้ เริ่มอ่านโน้ตได้บ้างด้วยการสังเกตสีและอ่านชื่อน้ต ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงเช่นชื่อน้ตหายไปยังทำไม่ค่อยได้ สังเกตว่าวิธีการตีระนาด จะตีแล้วไม่ระนาดจะติดอยู่ที่ถูกระนาดช้อนมือไม่บังคับให้ไม่ดึงออกจากถูกระนาด ขอแนะนำให้ได้เรียนดนตรีแบบกลุ่มเพิ่มเติมถ้าที่หมู่บ้านเด็กจัดได้ ครูหน้อยกล่าวว่า “การ์ตูน เป็นเด็กที่ช้า อ่านหนังสือก็ช้า ดนตรีสามารถเข้าไปช่วยให้เค้าพัฒนาได้เร็วขึ้น อ่านหนังสือได้เร็วขึ้น ดนตรีน่าจะเกี่ยวข้อง พอเค้าเรียนดนตรีมาเค้าก็อารมณ์ดีอ่านหนังสือได้แล้ว ก่อนหน้านี้ที่ไม่มีดนตรีเหมือนอยู่ที่เดิมไม่พัฒนา สอนไปปูปทำได้แล้วก็ลืม ต้องมาเริ่มใหม่ไม่พัฒนา”

กรณีศึกษาที่ 11, 12 เน/เนย เทอมนี่ เนยขอมาเรียนครั้งเดียวและให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เนไม่ได้มาเรียนเลย ที่น่าสังเกตคือในระหว่างพักหรือเมื่อครูไปเป็นผู้บริจาค เนจะเข้ามาหากอดอย่างชัดเจน ครูถามเนว่าไม่เห็นหน้าเลยไม่มาเรียนดนตรีหรือเนตอบว่าไม่ชอบเรียน เน/เนยจะเข้ามาหาเมื่อครูว่างเช่นช่วงทานอาหารกลางวัน จนทำให้ครูต้องบอกว่าการที่เค้าตัดสินใจว่าไม่เรียนดนตรีไม่ใช่สิ่งที่ผิด แต่เป็นการดีแล้วที่เค้าตัดสินใจเลือกเองได้ซึ่งน่าจะเป็นสิ่งสำคัญ และน่าจะหาและเลือกในสิ่งที่เค้าชอบและเรียนวิชาอื่นๆต่อไปตามที่ชอบ โดยไม่ต้องสำนึกผิดว่าไม่ได้มาเรียนวิชาดนตรี

ครูหน้อยได้กล่าวถึงพัฒนาการทางด้านพฤติกรรมของ เน/เนย ไว้ดังนี้ “เน/เนย แผลดูเค้าอยู่ใกล้กันไม่ได้ เค้าจะยุ่งกันเองทะเลาะกันเอง ไม่มีเพื่อนมายุ่งวุ่นวาย สองคนนี่พอมาเรียนดนตรีแล้วดีขึ้นมากเลยรู้เรื่องขึ้นเยอะ มีสมาธิมากขึ้น เก่งด้วยเล่นได้ เค้าเป็นเด็กหัวเรวอยากเรียนดนตรี เค้าจะหยิบของเค้ามาเองถามว่า “แม่ตรงนี้ถูกมั๊ยตรงนี้ใช่หรือเปล่า” “แม่เพลงนี้เล่นยังไง” “แม่เพลงนี้เป็นอย่างนี้หรือเล่นยังไง” เวกก็คอยดู เค้าเป็นเด็กที่อารมณ์รุนแรง ร้องให้ขว้างปาข้าวของ ช่วงแรกๆเค้าจะร้องให้ 2 ชั่วโมง หลังๆมาลดลงเหลือ 1 ชั่วโมง เหลือครึ่งชั่วโมง หลังๆเนี่ยไม่ค่อยมีเหลือ 15 นาที เค้าดีขึ้นมากคะ สิ่งไหนที่เค้าผิดเค้าก็ยอมรับผิด ถ้าเค้าไม่ผิดเค้าจะไม่ยอมรับเลย ก่อนหน้านี้ไม่ว่าผิดหรือไม่ผิดเค้าก็ไม่ยอมรับเลย หลังๆสมาธิเค้าดีขึ้นมาก”

กรณีศึกษาที่ 13 นัท เป็นคนขอมาเรียนดนตรีเองในช่วงกลางเทอม เป็นผู้ที่ทำให้มีการเพิ่มเวลาให้อีกกลุ่มหนึ่งเข้ามาเรียนได้ ระหว่างการเรียนเกือบทุกคาบจะตั้งใจเรียนมากเป็นพิเศษ สามารถตีระนาดได้ หลังจากที่ได้ขลุ่ย เล่นขลุ่ยแต่แล้วยังเล่นขลุ่ยไม่ค่อยได้เนื่องจากนิ้วมือปิดขลุ่ยไม่สนิท อาจมีปัญหาเรื่องการใช้นิ้ว ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการเล่นเป็นกลุ่ม ในความเห็นของครูหน้อย พฤติกรรมของ นัทเป็นดังนี้ “นัท เป็นเด็กที่นิ่งๆขี้นๆ เก่งตั้งใจเรียนนัทมีสมาธิอยู่แล้ว พัฒนาด้านสมาธิดีมาก เยอะมาก นิ่งมากขึ้นกว่าเดิมอีก ที่จริง นัทกับการ์ตูนมาพร้อมกัน ตอนนี้นัทแซงแล้วกลายเป็นต้นๆของห้องเลย จะตั้งใจในการทำอะไรทุกอย่าง ทำได้ดีด้วย เป็นเด็กที่ขยัน”

จะเห็นได้ว่าในภาคการเรียนที่ 2 พฤติกรรมของเด็กเปลี่ยนไปในทางที่มีพัฒนาการที่ดีขึ้น เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์มากขึ้นกว่าในภาคการศึกษาที่ 1 ผลงานที่สำคัญในภาคการเรียนที่ 2 ของครู คือการคิดและฝึกซ้อมเด็ก เพื่อจัดการแสดงดนตรีแบบเป็นวงดนตรีโดยเด็ก ในวันวัฒนธรรมที่เป็นวันสุดท้ายของการเรียนในภาคการเรียนที่ 2 และเป็นวันปิดภาคการศึกษาของโรงเรียนอีกด้วย

การประเมินพฤติกรรมเด็กรายบุคคลทางด้านสุนทรียภาพ

ผลการประเมินเด็กรายบุคคลทางด้านสุนทรียภาพ เป็นการประเมินโดยใช้เครื่องมือที่ 7 แบบประเมินพฤติกรรมเด็กทางด้านสุนทรียภาพ (ในภาคผนวก ค) เป็นการประเมินโดยผู้วิจัย จากการสังเกตพฤติกรรมของเด็กในการเข้าร่วมกิจกรรม โดยสังเกตจากพฤติกรรมของเด็กในภาคปลายของภาคเรียนที่ 2 โดยที่แต่ละข้อมีคะแนนเต็มคือ 4 คะแนน และคะแนนสูงสุดของแต่ละคนคือ 20 คะแนน การอภิปรายในเรื่องของเกณฑ์การวัดผลอยู่ในบทที่ 4 โดยรายละเอียดคะแนนของแต่ละบุคคลมีดัง

ตาราง 14 ผลการประเมินได้กรายบุคคลทางด้านสุนทรียภาพ ดังนี้

ตาราง 14 ผลการประเมินเด็กรายบุคคลทางด้านสุนทรียภาพ

	1.เป็นผู้ที่มีความรักในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	2.เป็นผู้ที่มีจิตใจละเอียดอ่อนปราณีตและมีระเบียบ	3.เป็นผู้ที่มีความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมของตนเองและชนชาติ	4.เป็นผู้ที่มีความรักในเสรีภาพและจินตนาการในความรักในเสรีภาพ	5.เป็นผู้ที่มีความดำเนินกิจกรรมสร้างสรรค์	รวม
กรณีศึกษาที่ 1 นาเดีย	4	3	3	4	4	18
กรณีศึกษาที่ 2 กาแฟ	2	4	3	4	3	16
กรณีศึกษาที่ 3 เก่ง	2	2	3	4	3	14
กรณีศึกษาที่ 4 เจมส์	4	4	4	4	4	20
กรณีศึกษาที่ 5 ปรีฟ	4	4	3	4	4	19
กรณีศึกษาที่ 6 เดฟ	3	4	3	4	4	18
กรณีศึกษาที่ 7 ชัย	3	4	3	4	3	17
กรณีศึกษาที่ 8 มีน	ไม่ได้รับการประเมินเนื่องจากไม่ได้เรียนที่โรงเรียนในภาคการเรียนที่ 2					
กรณีศึกษาที่ 9 ฟิล์ม	2	3	3	3	2	13
กรณีศึกษาที่ 10 การ์ตูน	4	4	4	4	4	20
กรณีศึกษาที่ 11, 12 เน/เนย	3	2	3	3	4	15
กรณีศึกษาที่ 13 นัท	4	4	4	4	4	20

จะเห็นได้ว่าจากตาราง

ตาราง 14 ผลการประเมินเด็กรายบุคคลทางด้านสุนทรียภาพ พบว่ามีเด็กที่ได้คะแนนเต็ม 20 คือ กรณีศึกษาที่ 4 เจมส์ กรณีศึกษาที่ 10 การ์ตูน และ กรณีศึกษาที่ 13 นัท โดยพบว่าจากการสังเกต พฤติกรรมเด็กทั้ง 3 คน มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ทางด้านสุนทรียภาพกล่าวคือ (1) เป็นผู้ที่มีความรักในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีพฤติกรรม เล่าเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้ บอกความแตกต่างของสิ่งต่างๆรอบตัวได้ นำสิ่งของรอบตัวมาสร้างงานศิลปะได้ ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และ วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ (2) เป็นผู้ที่มีจิตใจละเอียดอ่อนประณีตและมีระเบียบ โดยมีพฤติกรรม สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีระเบียบในการใช้และเก็บวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ตกแต่งสิ่งของเครื่องใช้ให้มีความสวยงาม ปฏิบัติตามข้อตกลงในการจัดกิจกรรม (3) เป็นผู้ที่มีความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมของตนเองและชนชาติอื่น โดยมีพฤติกรรม แสดงการทักทายตามวัฒนธรรมได้ถูกต้อง ใช้ภาษาไทยได้เหมาะสมกับบุคคลและโอกาส แต่งกายถูกต้องตามกาลเทศะ มีมารยาททางสังคม (4) เป็นผู้ที่มีความรักในเสรีภาพและจินตนาการในความรักในเสรีภาพ โดยมีพฤติกรรม แสดงความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ แสดงท่าทางเพื่อสื่อความหมายได้ สร้างสรรค์ผลงานได้ความความต้องการของตนเอง เลือกใช้สิ่งรอบตัวเพื่อสื่อความคิดและจินตนาการได้ (5) เป็นผู้ที่มีความสำนึกในการสร้างสมความดี โดยมีพฤติกรรม บอกความรู้สึกที่มีต่อพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นได้ บอกความรู้สึกที่มีต่อสิ่งรอบตัวได้ บอกอารมณ์ของตนเองได้ บอกความต้องการของตนเองได้

ในกลุ่มเด็กที่ได้คะแนนต่ำในการประเมินเด็กรายบุคคลทางด้านสุนทรียภาพ เป็นกลุ่มที่ยังไม่มีพฤติกรรมครบตามเกณฑ์ของรูบริกส์ คือ กรณีศึกษาที่ 9 फिल्म ที่ได้ 13 คะแนน เนื่องจากลักษณะทั่วไปฟิล์มยังเป็นเด็กที่เสียขริ้ม ไม่กล้าแสดงออก กรณีศึกษาที่ 3 เก่ง เป็นเด็กที่เรียนรู้เร็วแต่หลังจากรู้แล้วไม่สามารถที่จะควบคุมตนเองได้ในขณะที่จัดกิจกรรม และกรณีศึกษาที่ 11, 12 เน/เนย ที่ได้ 15 คะแนน พบว่ายังมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์อีกเป็นอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการร้องไห้และขว้างปาข้าวของจากการบอกเล่าของครูประจำชั้น ซึ่งผู้วิจัยสันนิษฐานว่าพฤติกรรมนี้มาจากการเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้องก่อนการได้รับความช่วยเหลือจากมูลนิธิ

(2.2.2) ผลต่อพฤติกรรมของครูผู้ดูแลเด็กด้วยโอกาส และครูผู้ช่วย

ในระหว่างการจัดกิจกรรมจริงครูและครูผู้ช่วย ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี กล่าวคือในภาคเรียนที่ 1 นอกจากครูและครูผู้ช่วยจะได้รับการอบรมที่ละเล็กทีละน้อย สัปดาห์ละ 30 นาทีพร้อมๆ เด็กแล้ว ยังเป็นผู้แนะนำและสื่อสารผู้วิจัยในการจัดกิจกรรมระหว่างสัปดาห์ โดยที่ผู้วิจัยได้ใช้โซเชียลมีเดียและโทรศัพท์ ในการสื่อสารถึงกิจกรรมหรือสิ่งที่ครูและครูผู้ช่วยได้ช่วยทบทวนสิ่งที่

สอนให้แก่เด็ก หรือในการเตรียมการสอนในสัปดาห์ต่อไป เช่น ในสัปดาห์ที่มีการจัดกิจกรรมให้เด็ก ตีระนาด ครูและครูผู้ช่วยก็จะช่วยกันทบทวนสิ่งที่เด็กเรียนไปในระหว่างสัปดาห์ มีการรายงานผล ว่าเด็กคนไหนตีระนาดได้หรือไม่ได้ หรือผลพัฒนาการในการเล่นเครื่องดนตรีนั้นๆ ในระหว่าง สัปดาห์ จากการที่ครูเข้าไปช่วยดูแลเรื่องการสอนเพิ่มเติมเมื่อผู้วิจัยไม่อยู่ อาจมีบางสัปดาห์ที่ครูไม่สามารถเข้าร่วมการอบรมได้เนื่องจากสาเหตุที่แตกต่างกัน เช่น ลากลอบ ดึงไปพยาบาลคุณแม่ที่ป่วย หรือติดภารกิจที่สำคัญของมูลนิธิ

ผลงานที่สำคัญของครูในการจัดกิจกรรมครั้งนี้ในภาคการศึกษาที่ 1 ก็คือการจัดละครเพลงเด็ก ในช่วงท้ายของการจัดกิจกรรม ในวันที่ 16 ก.ย. 2558 ซึ่งเป็นวันงานภายในที่ชื่อวันวัฒนธรรมของ โรงเรียนและเป็นวันสุดท้ายของภาคการศึกษา โดยที่มีการพัฒนาต่อยอด หลังจากสอนไปได้ ประมาณ 8 สัปดาห์ผู้วิจัยได้ไปพูดคุยกับครูและผู้อำนวยการโรงเรียนว่า อยากจะจัดให้มีการแสดง ละครเพลงเด็กโดยเลือกเพลงจากสิ่งที่เด็กร้องอยู่แล้วหรือร้องเพลงได้อยู่แล้ว นำเพลงมาผูกต่อกันให้ เป็นเรื่องราว มีการจัดเครื่องแต่งกายโดยให้เด็กเป็นคนเลือกเรื่องและออกแบบในการตกแต่ง ร่างกายเป็นชุดประกอบละครเพลงตามที่ต้องการ และจัดทำทางแสดงตามเรื่องราวที่ออกแบบขึ้น ครูได้ไปพูดคุยตกลงกับเด็กและได้สร้างเรื่องราวของตนเองโดยมีเรื่องประกอบเพลงที่เด็กร้องได้อยู่ แล้ว แบ่งตัวละครตามที่ต้องการ ใช้กระดาษมาตัดเป็นรูปต่างๆ ตกแต่งตัวเองตามลักษณะของตัว ละครนั้นๆ ซ้อมก่อนที่จะแสดงให้เพื่อนๆ ครู เจ้าหน้าที่และผู้ที่มาบริจาค ในวันวัฒนธรรมของ โรงเรียน ซึ่งการจัดการแสดงทั้งหมดครู ครูผู้ช่วยได้จัดการในระหว่างสัปดาห์ในวันที่ผู้วิจัยไม่ได้จัด กิจกรรม โดยมีการสื่อสารระหว่างผู้วิจัยกับครูรายดัง รูปภาพ 14 ครูส่งภาพระหว่างการทำ เครื่องแต่งตัวประกอบละครเพลง

รูปภาพ 14 ครูส่งภาพระหว่างการทำเครื่องแต่งตัวประกอบละครเพลง

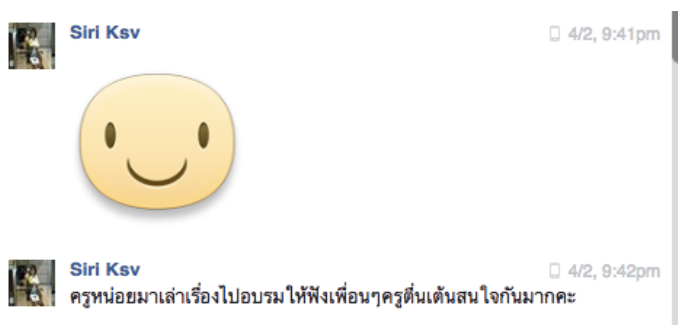
ในภาคการศึกษาที่ 2 มีการแบ่งเป็นห้องเรียนย่อย โดยเลือกเฉพาะเด็กที่สนใจเท่านั้น โดยเป็นการจัดให้เด็กเข้ามาร่วมกิจกรรมครั้งละ 4-5 คน แยกเป็น 2 คาบที่มีการจัดกิจกรรมเหมือนกันต่อสัปดาห์ ดังนั้นครูทรายจึงไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ต้องไปดูแลและสอนเด็กกลุ่มที่เหลือที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม ส่วนครูหน้อยลาคลอดจึงไม่ได้มาร่วมกิจกรรมและกลับมาทำงานในช่วงท้ายของภาคการศึกษาจึงได้ร่วมกิจกรรมเฉพาะช่วงท้ายของภาคการศึกษาเท่านั้น แต่ครูทรายและครูหน้อยได้ให้ความช่วยเหลือระหว่างสัปดาห์ในขณะที่ผู้วิจัยไม่ได้เข้าไปที่มูลนิธิเป็นอย่างดี ด้วยการศึกษาค้นคว้าจากสื่อการจัดกิจกรรมและนำไปช่วยเหลือเด็กในระหว่างสัปดาห์หรือเมื่อเด็กร้องขอให้ช่วย แต่ในคาบท้ายๆของการจัดกิจกรรมในภาคการศึกษาที่ 2 นี้ ครูทรายได้เข้าร่วมประเมินการเรียนการสอนรายบุคคลให้กับเด็กในชั้นเรียนด้วย

ผลงานที่เด่นชัดของครูในภาคการศึกษาที่ 2 คือ การจัดการแสดงการเล่นเป็นวงของเด็ก โดยที่ครูทรายนำทักษะที่เด็กได้รับจากการจัดกิจกรรมของผู้วิจัย ไปประยุกต์เป็นการแสดงเป็นวง โดยที่ครูทรายผู้ออกแบบวงดนตรีที่ประกอบด้วยเด็กทั้งหมดทุกในห้องเรียนทั้งที่เข้าร่วมกิจกรรมและไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม โดยครูทรายและเด็กเป็นผู้คัดเลือกเครื่องดนตรีที่จะจัดแสดง วางแผนการจัดวง วางแผนเพลงและการต้นสด และนำการแสดงดนตรีเป็นวงนี้ไปเป็นการแสดงของชั้นเรียนในวันวัฒนธรรมซึ่งถือเป็นวันปิดภาคการศึกษา ในวันที่ 8 เดือนมีนาคม พ.ศ. 2559 ซึ่งเป็นวันที่โรงเรียนจัดการแสดงโดยนักเรียนทุกชั้นเรียนและเป็นวันสุดท้ายของปีการศึกษาอีกด้วย

ข้อค้นพบอื่นๆ ทุกครั้งในหลังจากการจัดกิจกรรมและเด็กรับประทานอาหารเสร็จแล้วและกำลังเล่นพักผ่อนในลานกว้างที่มีต้นไม้และเครื่องเล่น เจ้าหน้าที่และครูมูลนิธิจะชวนให้มาร่วมรับประทานอาหาร

อาหารเที่ยงด้วยกันหลังห้องครัวพร้อมกันโดยมีเด็กพักผ่อนอยู่ใกล้ๆ โดยเวลานี้ผู้วิจัยถือเป็นโอกาสที่จะได้พูดคุยกับครู ในประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้อง เช่น ความช่วยเหลือที่ต้องการให้ครูช่วยดูแลในระหว่างสัปดาห์ การเตรียมการจัดกิจกรรมในสัปดาห์ต่อไป การปรับความเข้าใจในด้านจิตวิทยาของเด็ก ประวัติพฤติกรรมที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ของเด็กแต่ละคน วิธีการปรับพฤติกรรมของเด็กที่ไม่พึงประสงค์ของเด็กแต่ละคนรายบุคคล ผู้วิจัยพบว่าการพูดคุยกับที่มงานครูทำให้ผู้วิจัยเข้าใจวิธีการต่างๆในการสอนเด็กมากขึ้น ในช่วงที่ผู้วิจัยติดภารกิจหลังจากที่ผู้วิจัยจัดกิจกรรมเสร็จแล้วรีบกลับเลย พบว่าทางครูและเจ้าหน้าที่จะมีความรู้สึกที่ว่าห่างเหินออกไปและพยายามชวนให้ไปร่วมรับประทานอาหารด้วยกันอีก เสมือนว่าการรับประทานอาหารร่วมกันนั้นมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการแลกเปลี่ยนและทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างครูและผู้วิจัยมากขึ้น ความเปลี่ยนแปลงในตัวครูทราย มีขึ้นอย่างเห็นเด่นชัด คือเปลี่ยนจากผู้ที่คิดว่าตนเองเล่นดนตรีไม่เป็นเลยและไม่สามารถสอนดนตรีให้เด็กๆได้ กลายเป็นเป็นผู้ที่คิดว่าการสอนดนตรีให้เด็กนั้นไม่ยากจนเกินไป โดยผลชัดเจนมากจากการสัมภาษณ์ครูทรายในวันปิดภาคเรียน “เป็นคนในการเล่นดนตรีไม่เป็นเลย(เน้นเสียง) ตอนแรกก็ไม่คิดว่าจะช่วยอะไรได้ แต่พอมาเห็นที่ครูสอน แอ๊ะ! มันก็ไม่ยากอย่างที่เราคิด มีการใช้สีมาเชื่อมโยงกับตัวโน้ต มันทำให้เห็นว่า จริงๆเราก็น่าจะเล่นได้นะ ทำให้เราเห็นการสอนจากง่ายไปยากเช่น เริ่มด้วยโน้ต 3 ตัว สามารถนำมาปรับใช้ในการสอนของเราในเทอมหน้าได้เหมือนกัน เพราะเป็นการใช้สัญลักษณ์”

นอกจากนี้แล้วในช่วงท้ายของภาคการศึกษาปี ผู้วิจัยได้เชิญครูหน่วยเข้าร่วมอบรมวิชา teaching Jazz through Play, Sing, and Dance in ORFF Schulwerk ระหว่างวันที่ 28-30 มีนาคม พ.ศ. 2559 ที่ชั้น 6 อาคารจามจุรี 9 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (ตั้งรูปในภาคผนวก ข) โดยผลจากการอบรมในครั้งนี้ ทำให้เกิดความสนใจในหมู่ครูในโรงเรียน และครูหน่วยผู้ซึ่งได้รับเลือกให้เป็นครูประจำวิชา ดนตรีของมูลนิธิได้รับความไว้วางใจและคาดหวังว่าจะเป็นผู้ที่สามารถสอนเด็กได้ในอนาคต นอกจากนี้แล้วผู้วิจัยยังมีการสื่อสารกับครูทรายซึ่งเป็นครูประจำชั้นถึงผลการอบรมทางโซเชียลมีเดียผลของการอบรมออกมาดัง รูปภาพ 15 การสื่อสารเรื่องผลการอบรมทางโซเชียลมีเดียของครูหน่วยกับครูทราย

รูปภาพ 15 การสื่อสารเรื่องผลการอบรมทางโซเชียลมีเดียของครูหน้อยกับครูทราย

โดยสรุป ต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาส มีข้อแตกต่างจากการจัดอบรมครูโดยทั่วไป ที่จะมีการจัดอบรมให้เฉพาะกับครูที่มาจากสถานศึกษาต่างๆพร้อมกันในเวลาเดียวกัน โดยที่ไม่มีเด็กมาเกี่ยวข้อง ทำให้การอบรมอยู่ในสภาพแวดล้อมที่กำหนดแต่ไม่ใช่บริบทที่ครูทำงานอยู่ ทำให้ครูต้องทำความรู้ที่ได้จากการฝึกอบรมมาประยุกต์ใช้ในการสอนจริงภายหลัง และหลายครั้งพบว่าความรู้ที่ครูได้จากการฝึกอบรมนั้นไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในการเรียนการสอนจริง เมื่อเปรียบเทียบการจัดการอบรมต้นแบบและการจัดอบรมครู โดยทั่วไปจัดอบรมให้กับครูจำนวนมากเข้าอบรมเพิ่มเติมในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง จะเห็นได้ว่ามีข้อแตกต่างกันและสามารถสรุปข้อแตกต่างได้ดัง

ตาราง 15 เปรียบเทียบการจัดกิจกรรมต้นแบบและการจัดอบรมครูทั่วไป

ตาราง 15 เปรียบเทียบการจัดกิจกรรมต้นแบบและการจัดอบรมครูทั่วไป

	การจัดกิจกรรมต้นแบบ	การจัดอบรมครูโดยทั่วไป
ด้านเวลา	ครูไม่ต้องหยุดงานเพื่อไปเข้ารับการอบรม	ครูต้องหยุดงาน เพื่อไปรับการอบรม ตามจำนวนวันที่อบรมทำให้อาจต้องหยุดภาระงานหรือหาผู้อื่นสอนแทน
	ครูมีภาระงานมาก บางครั้งก็ต้องออกจากห้องเรียนเพื่อไปปฏิบัติงานในหน้าที่ ที่รับผิดชอบอยู่ ทำให้การเรียนรู้ไม่ต่อเนื่อง	ในการอบรม จะไม่ค่อยมีภาระงานมารบกวน ทำให้ครูเรียนรู้เนื้อหาการอบรมได้ดีกว่า
	การอบรมใช้ระยะเวลาสั้นๆในแต่ละสัปดาห์ ต่อเนื่องกันนานหลายสัปดาห์	การอบรมมันเป็นแบบหลายๆวันต่อเนื่องกัน และจบแบบทันทีทันใดมักไม่เกิน 1 สัปดาห์

	การติดตามผลเป็นไปได้ง่าย เนื่องจากระยะเวลาในการอบรมเป็นแบบหลายสัปดาห์ต่อเนื่อง	การติดตามผลเป็นไปได้ยาก เนื่องจากหลังจากการอบรมแล้ว ครูก็กลับไปอยู่ในสภาพแวดล้อมเดิมของตนเอง ซึ่งไม่เหมือนกันเลย
ด้านสภาพแวดล้อม	ครูได้รับการอบรมในสภาพแวดล้อมที่ตนเองทำงานอยู่อย่างแท้จริง ทำให้ไม่ต้องการประยุกต์สิ่งที่ได้จากการฝึกอบรมในภายหลัง	หลังจากการฝึกอบรมแล้ว ครูต้องนำความรู้ไปประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่ตนเองทำงานอยู่
	กรณีการสอนที่มีเด็กอยู่ในห้องเรียนด้วยทำให้ครูเห็นตัวอย่างการเรียนการสอน อย่างชัดเจน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้หรือพัฒนาต่อไปได้ในทันที	การสอนตัวอย่าง มักเป็นการสอนในสภาพแวดล้อมที่ถูกจัดเตรียมไว้ก่อน อาจไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่ครูทำงานอยู่จริง ทำให้ครูอาจไม่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริง
ด้านการสื่อสาร	เด็กความรู้สึกที่ดี เนื่องจากมีครูจากข้างนอกเข้ามาสอน ทำให้บรรยากาศไม่ซ้ำเดิม ทำให้ครูสามารถสร้างสรรค์การสอนแบบใหม่ๆกับเด็กได้ และได้ผลงานร่วมกันของครูและเด็กภายในระยะเวลาการอบรม	เด็ก ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการอบรมครู หรือถ้ามีก็เป็นการสอนเพื่อสาธิตเท่านั้น
	เป็นจัดกิจกรรมในสถานที่จริงทำให้ผู้บริหารเห็นสิ่งที่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรม	ผู้บริหารได้เพียงสนับสนุนให้ครูเข้าอบรม ไม่เห็นสิ่งที่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรม
	การสื่อสารเรื่องเกี่ยวกับการสอนระหว่างสัปดาห์ทำได้โดยการใช้โซเชียลมีเดียหรือโทรศัพท์ โดยที่ผู้วิจัยและครูสามารถปรับเปลี่ยนแผนการสอนได้อย่างคล่องตัว	ไม่มีการสื่อสารหรือการปรับแผนการสอนระหว่างครูที่เข้าอบรมกับผู้สอนการอบรม
	เป็นการกระตุ้นให้ครูคนอื่นๆ เห็นว่ามีการจัดกิจกรรมเพิ่มเติมขึ้นในสถานศึกษา ทำให้มีการสื่อสารระหว่างครูว่ากิจกรรมที่มีการจัดเพิ่มเติมนี้มีการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง	ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างครูที่ได้รับการอบรมและครูที่ไม่ได้รับการอบรม เนื่องจากครูที่ไม่ได้รับการอบรมไม่ได้เห็น หรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรม
มีการพาคูที่ได้รับการคัดเลือกไปเข้าอบรมนอกสถานที่ เป็นครั้งคราว ทำให้ครูที่ไปเข้าอบรม นำข้อมูลจากการอบรมมาเล่าให้ครูอื่นๆที่โรงเรียนฟัง เกิดการกระตุ้นให้ครูที่ไม่ได้เข้าอบรมอยากเข้าอบรมด้วยในครั้งต่อไป	ไม่มีการสื่อสาร ที่เกี่ยวข้อง	

(2.2.3) ผลต่อแผนกิจกรรมที่ได้พัฒนาไว้

จากแผนการจัดกิจกรรม 16 คาบ ที่ได้จัดเตรียมไว้ก่อนเข้าไปทำการทดลองที่โรงเรียนอนุบาล หมูบ้านเด็กสานรักพบว่า มีสิ่งที่ต้องปรับเปลี่ยนเป็นอย่างมากและการปรับเปลี่ยนนั้นเป็นไปแบบ สัปดาห์ต่อสัปดาห์ โดยการปรับเปลี่ยนนั้นจะขึ้นอยู่กับ การสื่อสารกับครูและผู้บริหารของโรงเรียน โดยที่ก่อนที่จะเข้าไปทำการทดลองสอนนั้นได้มีการสื่อสารกับครูและผู้บริหารว่าการเรียนการสอน จะเป็นวิชาดนตรี และจะเป็นการจัดกิจกรรมโดยที่ผู้วิจัยจะเป็นผู้เริ่มในช่วง 4-5 คาบแรก และ หลังจากนั้นจะให้ครูเริ่มหากิจกรรม และนำกิจกรรมเหล่านั้นกับเด็กด้วยตนเอง เพียงแค่การเริ่ม จัดกิจกรรมแค่ 2-3 สัปดาห์ก็พบว่า พฤติกรรมของเด็กในมูลนิธินั้นมีความแตกต่างจากเด็กที่อยู่ใน โรงเรียนปกติ และต้องมีการปรับแผนการสอนแบบครั้งต่อครั้งเพื่อให้เหมาะสมกับพฤติกรรมของ เด็กที่โรงเรียนนี้ นอกจากนี้แล้วปัญหาด้านสถานที่ทำให้สื่อการสอนหลักที่เป็นเครื่องเล่นซีดีก็ใช้ ไม่ได้เนื่องจากไม่สามารถสู้เสียงจากการก่อสร้างได้จึงทำให้ต้องมีการเปลี่ยนสื่อการสอนอย่าง ทันทีทันใด ในการจัดกิจกรรมพบว่าถึงแม้จะมีกิจกรรมที่จัดเตรียมไว้ก่อนการสอนและผู้วิจัยได้ พยายามสอนตามเนื้อหากิจกรรมที่ได้จัดเตรียมไว้ล่วงหน้าแล้ว แต่ในการจัดกิจกรรมจริงต้องมีการ ปรับเปลี่ยนแบบทันทีทันใดตามพฤติกรรมของเด็ก สถานที่การจัดกิจกรรม สื่อที่ใช้ ซึ่งเปลี่ยนไปใน แต่ละสัปดาห์ไม่เหมือนกันเลย ในวันที่พฤติกรรมของเด็กเป็นแบบยินดีในการร่วมกิจกรรมหรือว่า กิจกรรมนั้นมีความสนุกที่ผู้วิจัยจะรู้สึกว่าการจัดกิจกรรมก็จะผ่านไปอย่างรวดเร็ว แต่ส่วน ใหญ่พบว่าจะต้องมีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมอย่างรวดเร็ว หรือถึงแม้จะมีการปรับเปลี่ยนกิจกรรม อย่างรวดเร็วแล้วก็ยังไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของเด็กในชั้นเรียนได้ จบพบกว่าครั้งครูทราย ต้องเข้ามาช่วยมีส่วนร่วมในการจัดการชั้นเรียนและทำให้เด็กอยู่ในระเบียบ ฟังผู้วิจัยในการจัด กิจกรรม

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า อาจมีกิจกรรมนั้นอาจมีการจัดเตรียมไว้อย่างคร่าวๆ และในการจัดกิจกรรมจริง จะต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและผู้เรียนตามสภาพบริบทของที่นั้นๆ ทั้งนี้ผู้วิจัยมีความเห็นว่าในการจัดกิจกรรมให้เด็กที่อยู่ในการดูแลของมูลนิธินั้น ไม่ได้ต้องการ ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ แต่ผู้สอนต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ทางด้านเนื้อหาที่จะสอน และมีความอดทน เมตตาที่จะสอนเด็กในกลุ่มนี้เท่านั้น

การวางแผนกิจกรรมก่อนการจัดกิจกรรมและการปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้เหมาะสมกับพฤติกรรม ของเด็ก ถึงแม้ว่าทางผู้วิจัยได้วางแผนกิจกรรมไว้ล่วงหน้าก่อนการจัดกิจกรรม และได้นำเอาแผนที่ วางไว้ไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ ครู และผู้บริหารของมูลนิธิล่วงหน้า ก่อนการจัดกิจกรรมแล้ว แต่ใน การจัดกิจกรรมจริงสิ่งที่ได้วางไว้ก็มิได้เป็นอย่างที่คาดไว้ ผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ผู้ทรงคุณวุฒิบางท่านให้ความเห็นว่าเมื่อมีการเปลี่ยนบริบทของผู้เรียนก็ทำให้การจัดกิจกรรมนั้น

ต่างออกไป และในการตรวจเครื่องมือวิจัยนั้นผู้ทรงคุณวุฒิก็ไม่ทราบบริบทของมูลนิธิตที่ผู้วิจัยจะเข้าไปทดลองการจัดกิจกรรม ดังนั้นจึงเป็นการยากที่จะวางแผนไว้ล่วงหน้าและจัดกิจกรรมให้ตามแผนที่วางไว้อย่างชัดเจน แผนที่วางไว้จึงเป็นแค่โครงหรือเนื้อหาหลักที่จะก่อนที่จะเข้าไปจัดกิจกรรมเท่านั้น

ผลที่ได้นี้สอดคล้องกับความเห็นของครูป้อมผู้บริหารของโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสรวง ที่ได้กล่าวว่า เรื่องหลักสูตรนั้นควรมีการวางแผนไว้คร่าวๆ ในการสอนจริงครูจะต้องปรับเปลี่ยนการสอนไปตามสภาพแวดล้อม และพฤติกรรมของเด็ก “หลักสูตรกำหนดได้แต่กว้างๆ แต่ในรายละเอียดจะมีข้อแตกต่างกัน เนื่องจากการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคนจะแตกต่างกัน ตามความสนใจ การเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้อย่างเต็มที่” และยังคงสอดคล้องกับความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือวิจัย ท่านหนึ่งคืออาจารย์ศตพร ใต้ทองที่ได้กล่าวไว้ว่า “เด็กเนี่ยฝนตกแดดออก พฤติกรรมเค้าก็เปลี่ยนแล้ว เวลาที่เราสอนเราต้องปรับตามพฤติกรรมในแต่ละวันของเค้า” ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำแผนกิจกรรมมาปรับแก้ไขให้เป็นแผนกิจกรรมรายกิจกรรม ดังใน ตาราง 16 กิจกรรมและ ที่เน้นลักษณะกิจกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ส่วนรายละเอียดของแต่ละกิจกรรมอยู่ใน เครื่องมือที่ 6 ต้นแบบกิจกรรมสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส ภาคผนวก ค

ตาราง 16 กิจกรรมและแนวคิดของกิจกรรมที่สำคัญ

	กิจกรรม	แนวคิดของกิจกรรมที่สำคัญ
1	ปฐมนิเทศ ทำความเข้าใจกับครูผู้สอนเด็กที่ อยู่ในมูลนิธิ	เป็นการสร้างความเข้าใจของการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน และ การเรียนรู้เชิงประสบการณ์ให้กับครู
2	แผนผังอารมณ์ เป็นกิจกรรมต่อเนื่องทั้งภาค การศึกษา ที่ครูและเด็กจะต้อง ร่วมกิจกรรม	ใช้การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (5. อารมณ์มีส่วนสำคัญมากใน การเรียนรู้, สมองสามารถทำงานได้หลายอย่างพร้อมๆกัน ผ่าน อารมณ์ ความคิดและจินตนาการ) แนวทางในการสร้างสุนทรียภาพ (4. เป็นผู้ที่มีความรักในเสรีภาพ และจินตนาการในความรักในเสรีภาพ)
3	กิจกรรมจังหวะกลอง โดยไม่บอกล่วงหน้า ผู้สอนตี จังหวะกลองเป็นจังหวะที่ แตกต่าง ให้เด็กทำท่าประกอบ เมื่อผู้สอนหยุดให้เด็กทำที่ยืนตัว แข็ง โดยไม่ให้ซ้ำกับท่านของเด็ก คนอื่นๆ	ใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (3.การค้นหาคำหมาย ของสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ที่นั้นเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ, 1. การเรียนรู้ ของสมองนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับสรีรศาสตร์) แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (เกิดครบวงจรของการเรียนรู้เชิง ประสบการณ์) แนวทางในการสร้างสุนทรียภาพ (1. เป็นผู้ที่มีความรักในธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม)
4	กิจกรรมแนะนำตัวเอง เป็นการสร้างเสียงต่างๆที่มาจาก อักษรที่นำหน้าชื่อตนเอง	ใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (6. สมองของทุกคนเรียนรู้ อย่างแยกส่วนและรวมส่วนพร้อมๆกัน) แนวทางในการสร้างสุนทรียภาพ (4. เป็นผู้ที่มีความรักในเสรีภาพ และจินตนาการในความรักในเสรีภาพ)
5	กิจกรรมก่อนจบวิชา เป็นการให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้ พูดในทางที่เป็นบวกให้กับเพื่อน ร่วมกิจกรรม และกอดเพื่อนร่วม กิจกรรมทุกคน	ใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (4. การเรียนรู้ที่มีระเบียบ แบบแผน จากการทำที่ที่เกิดขึ้นซ้ำๆ)
6	กิจกรรมการจัดแถว เป็นการให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม จัด แถวตามแบบที่กำหนด	ใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (7. การเรียนรู้ที่นั้นมีส่วน เกี่ยวข้องกับความใส่ใจและสิ่งแวดล้อม) แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (เกิดครบวงจรของการเรียนรู้เชิง ประสบการณ์)

	กิจกรรม	แนวคิดของกิจกรรมที่สำคัญ
7	กิจกรรมร้องเพลง ทำท่าประกอบ และละครเพลง เป็นการที่ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้เพลง นำเพลงต่างๆมาประกอบกันเป็นเรื่องราว คิดท่าประกอบ จัดตัวละคร จัดทำสิ่งประดับตกแต่งร่างกายตามตัวละครที่กำหนดขึ้น และเตรียมการแสดง และแสดงจริง	ใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (10. สมองเข้าใจและระลึกได้เมื่อการเรียนรู้ประกอบด้วยทักษะและจินตนาการ) แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (เกิดครบวงจรของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์) แนวทางในการสร้างสุนทรียภาพ (1. เป็นผู้ที่มีความรักในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)
8	กิจกรรมเครื่องดนตรีคาซุ เป็นการที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเรียนรู้จักกับเครื่องดนตรีใหม่ สร้างเครื่องดนตรีด้วยตนเอง และนำมาเล่นประกอบเพลงที่ร้องได้	ใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (7. การเรียนรู้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับความใส่ใจและสิ่งแวดล้อม) แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (เกิดครบวงจรของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์) แนวทางในการสร้างสุนทรียภาพ (2. เป็นผู้ที่มีจิตใจละเอียดอ่อน ประณีตและมีระเบียบ -3.เป็นผู้ที่มีความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมของตนเองและชนชาติอื่น)
9	กิจกรรมทำท่าประกอบจังหวะ ใช้อุปกรณ์เช่น ผ้า หรือ ไม้ Clave เพื่อให้เด็กกระตุกผ้า หรือ ตีไม้ให้ถูกจังหวะเพลง ที่เปิดให้ฟัง	ใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (10. สมองเข้าใจและระลึกได้เมื่อการเรียนรู้ประกอบด้วยทักษะและจินตนาการ) แนวทางในการสร้างสุนทรียภาพ (1. เป็นผู้ที่มีความรักในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)
10	กิจกรรมหัดอ่านตัวโน้ต ใช้สีจากระนาดที่แจกให้เป็นสื่อ เพื่อให้เด็กสามารถอ่านตัวโน้ตชนิดบรรทัด 5 เส้น โดยที่แต่ละสีในบรรทัด 5 เส้น จะต้องตรงกับสีในกระดาษตัวโน้ต ในกิจกรรม เกม การ์ดตัวโน้ต	ใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (10. สมองเข้าใจและระลึกได้เมื่อการเรียนรู้ประกอบด้วยทักษะและจินตนาการ) แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (เกิดครบวงจรของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์) แนวทางในการสร้างสุนทรียภาพ (5. เป็นผู้ที่มีความสำคัญในการสร้างสมมติ)

	กิจกรรม	แนวคิดของกิจกรรมที่สำคัญ
11	กิจกรรมบัตรคำตัวโน้ต แจกบัตรคำชื่อตัวโน้ตให้เด็กแต่ละคน โดยสมมติให้เด็กแต่ละคนเป็นโน้ต 1 ตัว ให้ทำท่าประกอบ เช่น ยืน กระโดด หรือทำตามที่คิดเอง เมื่อโน้ตเพลงที่ร้องเป็นโน้ตของตัวเอง (คล้ายการเล่นอังกะลุง)	ใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (6. สมองทุกคนเรียนรู้ อย่างแยกส่วนและรวมส่วนอย่างพร้อมๆกัน) แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (เกิดครบวงจรของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์) แนวทางในการสร้างสุนทรียภาพ (2. เป็นผู้ที่มีความตั้งใจละเอียดอ่อน ประณีตและมีระเบียบ)
12	กิจกรรมแลกเปลี่ยนดนตรี นิ่งเป็นวงกลม ให้ร้องเพลงประกอบจังหวะ เมื่อเพลงหยุดให้ส่งเครื่องดนตรีที่ตัวเองมีไปให้เพื่อนคนที่นั่งอยู่ด้านข้าง	ใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (8. การเรียนรู้มีส่วนร่วม เกี่ยวข้องกับทั้งจิตสำนึกและจิตใต้สำนึก) แนวทางในการสร้างสุนทรียภาพ (1. เป็นผู้ที่มีความรักในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)
13	กิจกรรมการอ่านจังหวะ ใช้คำที่เกี่ยวข้องกับจังหวะที่แตกต่างกัน เช่น เสือ สิงโต เพื่อใช้ประกอบเพลง แล้วหัดใช้ไม้ไผ่ตีม มาวางแทนจังหวะ เป็นการเตรียมก่อนการให้เด็กอ่านโน้ตบรรทัด 5 เส้น	ใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (9. มนุษย์มีความจำสองรูปแบบคือการท่องจำและการจำได้) แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (เกิดครบวงจรของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์)
14	กิจกรรมดนตรีสด เมื่อเล่นเพลงได้แล้ว แต่ละครั้งก่อนที่จะเล่นเพลงซ้ำอีก ให้เด็กเล่นโน้ตอะไรก็ได้แบบดนตรีสด ตามจังหวะที่กำหนด ตามที่ชอบทีละคน สลับกับการกลับมาเล่นเพลงซ้ำ	ใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (11. สมองมนุษย์ทุกคนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว) แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (เกิดครบวงจรของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์) แนวทางในการสร้างสุนทรียภาพ (1. เป็นผู้ที่มีความรักในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)
15	กิจกรรมการเล่นเป็นวง หลังจากเด็กแต่ละคนสามารถเล่นเพลงได้แล้ว มีการจัดให้เล่นด้วยกันเป็นวง โดยให้เด็กเป็นผู้เลือกเครื่องดนตรีเอง	ใช้แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (10. การเรียนรู้สามารถทำได้ด้วยการกระตุ้นความท้าทาย และถูกยับยั้งด้วยความกลัว) แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (เกิดครบวงจรของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์) แนวทางในการสร้างสุนทรียภาพ (1. เป็นผู้ที่มีความรักในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

สรุป ในการการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บนระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็ก โดยโอกาส กิจกรรมต่างๆควรวางแผนไว้เป็นรายกิจกรรมอย่างคร่าวๆ เพื่อให้แผนกิจกรรมนั้น ยืดหยุ่นและสามารถปรับใช้ได้ตามบริบทของมูลนิธิและผู้เข้าร่วมกิจกรรม ตามความเหมาะสม

(2.2.4) ปัญหาที่พบในระหว่างการจัดกิจกรรม

ปัญหาที่พบในระหว่างการจัดกิจกรรม เป็นเวลา 2 ภาคการศึกษา สามารถแบ่งหัวข้อได้เป็นดังนี้

(2.2.4.1) ปัญหาด้านสถานที่ (2.2.4.2) ปัญหาด้านของครูในมูลนิธิและครูผู้ช่วย (2.2.4.3) ปัญหา ด้านเนื้อหาในการจัดกิจกรรม (2.2.4.5) ปัญหาด้านของเด็ก โดยมีรายละเอียดดังนี้

(2.2.4.1) สถานที่ ในการจัดกิจกรรมผู้วิจัยได้ไปสอน ใน 3 สถานที่คือ ห้องประชุมใหญ่ ลานโล่ง และห้องประชุมเล็ก ทั้งนี้บุคลากรในมูลนิธิเป็นผู้แนะนำในการเลือกสถานที่และขึ้นอยู่กับการใช้ งานต่างๆตามกิจกรรมที่มีในวันที่สอน ในครั้งสองถึงสามครั้งแรกของการจัดกิจกรรมทางมูลนิธิได้ จัดให้ผู้วิจัยจัดกิจกรรมในลานโล่งที่มีหลังคาที่เป็นที่ซึ่งมูลนิธิใช้จัดกิจกรรมอยู่เป็นประจำ ข้อดีของ ลานโล่งคือ เป็นสถานที่ ที่กว้าง เด็กสามารถวิ่งเล่นได้โดยอิสระ และเด็กมีความคุ้นเคยกับลานนี้ อยู่แล้ว ข้อเสียคือในขณะที่เข้าไปจัดกิจกรรมยังมีการก่อสร้างตู้คอนเทนเนอร์อยู่ในระยะประชิด เสี่ยงจากการก่อสร้างดังมากจนต้องใช้วิธีตะโกน และเสี่ยงจากการก่อสร้างดังจนกลบเสียงจาก เครื่องเล่นซีดีที่ได้จัดเตรียมไว้ ทำให้ไม่สามารถทำการจัดกิจกรรมบางกิจกรรมที่ต้องใช้ซีดีตามที่ได้ วางแผนไว้ ทำให้ผู้วิจัยต้องเปลี่ยนกิจกรรมจากที่ได้วางแผนเอาไว้

ห้องประชุมเล็ก จะเป็นสถานที่ ที่ใช้ในการจัดกิจกรรมเมื่อห้องประชุมใหญ่ไม่ว่าง ผู้วิจัยเคยเข้าไป จัดกิจกรรมในห้องนี้อยู่ 2-3 ครั้งเท่านั้น เนื่องจากสถานที่จัดกิจกรรมที่อื่นๆไม่ว่าง เป็นห้องที่ครู และเจ้าหน้าที่ใช้ประชุม มีโต๊ะตัวใหญ่ อยู่กลางห้อง ภายในห้องมีสิ่งของมากมาย ปัญหาเมื่อเข้าไป จัดกิจกรรมคือ เด็กเบนความสนใจไปกับสิ่งของต่างๆที่อยู่รอบตัว แทนที่จะสนใจในกิจกรรม ยิ่ง ถ้าเป็นการจัดกิจกรรมในช่วงเด็กปิดเทอมแล้ว หรือว่าครูมีประชุม การจัดกิจกรรมเป็นไปได้ยาก มาก และจะมีเด็กๆห้องอื่นๆที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรมมาเคาะห้องอยากเข้ามาร่วมกิจกรรมด้วย

ห้องประชุมใหญ่ เป็นห้องกว้าง มีเครื่องปรับอากาศ มีม่านรอบห้อง ภายในมีพัดลมตั้งพื้นหลายตัว มีตู้เก็บอุปกรณ์ สำหรับกิจกรรมที่หลากหลาย ถือเป็นห้องที่เหมาะสมในการสอนที่สุด เนื่องจากมี สิ่งไว้ที่นอกเหนือจากเนื้อหาที่น้อยที่สุด แต่ก็ยังมีเก้าอี้ พัดลม โทรทัศน์ ซึ่งเป็นอุปกรณ์ที่ ควรมีในห้องประชุมที่ยังสามารถรบกวนสมาธิเด็กได้ ดังนั้นการจัดกิจกรรมส่วนใหญ่ก็จะมีการจัด ในห้องประชุมนี้ ข้อเสียคือ เด็กต้องเดินจากตึกเรียนเพื่อมาที่ห้องประชุมนี้ ห้องประชุมนี้อยู่นอ

สระน้ำและห้องนี้อยู่ใกล้บ้านทานตะวันที่รับดูแลเด็กเล็ก ทำให้บางครั้งก่อนและหลังเรียน เด็กก็ไปสนใจกับเด็กเล็ก หรือไปสนใจกับปลาในสระน้ำ

สรุปในการจัดกิจกรรม สถานที่จัดกิจกรรมมีผลต่อพฤติกรรมของเด็กด้วย ในที่ที่ไม่เหมาะสมเช่นที่ลานโล่งใกล้สถานที่ก่อสร้าง มีความไม่เหมาะสมอย่างยิ่งในการทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับเสียง หรือในห้องที่มีของมากมายกลายเป็นสิ่งรบกวนทำให้เด็กเสียสมาธิ

(2.2.4.2) ปัญหาด้านครูในมูลนิธิและครูผู้ช่วย

ในภาพรวมของการจัดกิจกรรมนั้นครูในมูลนิธิและครูผู้ช่วยให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมเป็นอย่างดีเยี่ยม ปัญหาที่เกี่ยวกับครูในมูลนิธิและครูผู้ช่วยนั้นมักมีเกี่ยวกับเรื่องของเวลาและ ความเข้าใจในการจัดกิจกรรม ในด้านความเข้าใจในการจัดกิจกรรม ทั้งครูทรายและครูหน้อย เข้าใจว่าผู้วิจัยกำลังทำการทดลองการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก โดยที่ไม่ได้เข้าใจว่าการจัดกิจกรรมนี้เป็นการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บนกระดานสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส ถึงแม้ผู้วิจัยจะได้อธิบาย และครูก็ได้ตอบแบบสอบถามก่อนที่ผู้วิจัยจะทำการทดลองจัดกิจกรรม โดยที่ในแบบสอบถามก็ได้มีคำอธิบายในเรื่องหัวข้อการวิจัยอยู่แล้ว แต่อย่างไรก็ตามครูได้ให้ความช่วยเหลือและทำตามที่ผู้วิจัยแนะนำเป็นอย่างดีเยี่ยม

ในเรื่องของเวลานั้นในช่วงแรกของการจัดกิจกรรม ผู้วิจัยพบว่าครูและครูผู้ช่วยมีกิจกรรมมาก ทั้งการสอนเด็กๆ งานต้อนรับผู้บริจาคโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริจาครายใหญ่ ในภาคการศึกษาแรก ผู้วิจัยได้แจ้งให้ครูและครูผู้ช่วยเข้าร่วมในกิจกรรมทุกกิจกรรม พบว่าถ้าครูเข้าใจในเวลากิจการกรรมาด้วยครูจะเข้ามาช่วยกิจกรรม แต่ครูทรายก็มีภารกิจอื่นทั้งที่เกี่ยวกับกิจกรรมของโรงเรียน และไปดูแลคุณแม่ซึ่งป่วยขาหัก ครูหน้อยซึ่งกำลังตั้งครรภ์อยู่มาร่วมกิจกรรมเป็นประจำ แต่ได้แค่นั่งดูเนื่องจากการตั้งครรภ์ไม่สะดวกในการลุกนั่ง และในช่วงท้ายของภาคการศึกษาที่ 1 ครูหน้อยซึ่งเป็นครูผู้ช่วยซึ่งเป็นครูประจำวิชาที่ลาไปคลอด ระหว่างภาคการศึกษาที่ 1 เมื่อครูทรายเข้าร่วมกิจกรรม ครูมักพบว่าเด็กไม่อยู่ในระเบียบทำให้ครูทรายต้องเข้ามาช่วยดูแลความเรียบร้อยของห้องเรียนบ่อยครั้ง

(2.2.4.3) ปัญหาด้านเนื้อหาในการจัดกิจกรรม

ปัญหาในด้านเนื้อหาในการจัดกิจกรรมนั้น ผู้วิจัยพบว่าในภาคการศึกษาที่ 1 ซึ่งเป็นภาคการศึกษาที่ผู้สอนต้องจัดกิจกรรมตามแผนกิจกรรมที่ได้วางไว้แล้วล่วงหน้ามีปัญหามากมายและไม่สามารถปรับให้เหมาะสมตามผู้เรียนได้มากนักเนื่องจากเป็นสิ่งที่เสนอไปแล้วและผ่านความเห็นและปรับแก้ตามความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแล้วในการทำวิทยานิพนธ์และได้รับความเห็นชอบจาก

ผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว โดยที่กิจกรรมทั้งหลายมักจะเป็นการประยุกต์นำมาจากการอบรมครูที่ผู้วิจัยได้เข้ารับการอบรมในการอบรมครูงานต่างๆ การอบรมครูทั้งหลายนั้นมักทำด้วยการเชิญชวนครูจากสถานศึกษาต่างๆมาอบรมในสภาพแวดล้อมที่จัดไว้ซึ่งมีความแตกต่างจากสภาพแวดล้อมที่ใช้จัดกิจกรรมจริง และในการอบรมครูนั้นเด็กก็มักจะไม่ได้อยู่ด้วย ดังนั้นการอบรมครูทั้งหลายก็เปรียบเสมือนการอบรมผู้ใหญ่ดังนั้นกิจกรรมทั้งหลายเป็นกิจกรรมของผู้ใหญ่ไม่ใช่กิจกรรมของเด็ก ถึงแม้ว่าในการอบรมบางครั้งจะมีการสาธิตการสอนเด็กให้ดูก็ตาม โดยที่การอบรมทั้งหลายไม่ได้สนใจถึงบริบทของผู้เรียนคือเด็กอย่างแท้จริง นอกจากนี้แล้วผู้วิจัยยังขาดด้านประสบการณ์ในการจัดการหรือควบคุมเด็กซึ่งไม่มีการสอนในการอบรมครูหรือการดูงานเลย ทำให้การสอนในภาคเรียนที่ 1 มีความยากลำบาก การควบคุมชั้นเรียนเป็นไปได้ยาก จนครูทราญผู้เป็นครูประจำชั้นต้องเข้ามาช่วยเหลือควบคุมชั้นเรียน ในวันสุดท้ายของการเรียนในภาคการศึกษาที่ 1

การจัดกิจกรรมในภาคการเรียนที่ 2 ราบรื่นและได้ผลที่ชัดเจนกว่าภาคที่ 1 เนื่องจากผู้วิจัยได้เริ่มคุ้นเคยกับเด็กและเข้าในบริบทของมูลนิธิมากขึ้น และเป็นการจัดกิจกรรมเพิ่มเติมโดยที่เนื้อหาในการจัดกิจกรรมไม่ได้ถูกเสนอไว้ล่วงหน้าในการวิจัย แต่เป็นการสอนตามความต้องการของเด็กเองโดยแท้จริง โดยหัวข้อที่จัดกิจกรรมเป็นไปตามสิ่งที่เด็กร้องขอ เช่นการอ่านโน้ตดนตรี การเล่นเครื่องดนตรี ฯลฯ ทั้งนี้เด็กสามารถเลือกเครื่องดนตรีที่ตัวเองสนใจได้ เช่นเครื่องดนตรีขลุ่ย ระนาดคาซู่ หรือไซประกะบัจหวะ เลือกที่จะเข้าเรียนหรือไม่เข้าเรียนก็ได้ การจัดกิจกรรมจึงเป็นไปได้ อย่างราบรื่นกว่า เด็กให้ความสนใจมากกว่าในภาคการศึกษาที่ 1 โดยผู้วิจัยเริ่มจัดกิจกรรมกับกลุ่มเด็ก 4-5 คนที่คิดว่าสนใจในวิชานี้ในช่วงต้นของภาคการศึกษาที่ 2 ต่อมามีเด็กร้องขออยากเข้าร่วมกิจกรรมเพิ่มจึงได้จัดกลุ่มกิจกรรมเพิ่มอีก 1 กลุ่มด้วยจำนวนเด็กที่เท่ากัน โดยผลที่ปรากฏในช่วงท้ายของภาคการศึกษาที่ 2 นี้คือเด็กสามารถเล่นร่วมกันเป็นวงดนตรีในเพลงที่กำหนดพร้อมการเต้นสดได้

(2.2.4.5) ปัญหาด้านของเด็ก

ปัญหาในการจัดกิจกรรมให้เด็กมีดังนี้คือจำนวนเด็กที่มีไม่แน่นอน กิจกรรมของเด็กมีจำนวนมากเกินไปจนทำให้ต้องจัดเวลาในการจัด ในด้านจำนวนเด็กมีการเพิ่มขึ้นหรือลดลงตามแต่เหตุการณ์ เช่น เด็กกลับบ้าน หรือกรณีศึกษาที่ 8 มีไม่ได้เข้ามาร่วมกิจกรรมในภาคการศึกษาที่ 2 ในบางครั้งก็มีเด็กเพิ่มเติมเข้ามาร่วมกิจกรรมในระยะเวลานั้นๆ ในกรณีเด็กที่เข้ามาร่วมกิจกรรมในระยะเวลานั้นๆ ผู้วิจัยจึงไม่ได้บันทึกพฤติกรรมของเด็ก ในด้านกิจกรรมของเด็กพบว่าเด็กมีกิจกรรมมากมาย โดยบางกิจกรรมก็จัดโดยอาสาสมัครที่เข้ามาทำเพียงครั้งเดียว หรือในภาคการเรียนที่ 2 เด็กต้องไปหัดว่ายน้ำเพื่อเตรียมพร้อมก่อนที่จะมาเข้าร่วมกิจกรรม เรื่องนี้อาจทำให้เด็กเหนื่อยอ่อน

จากการเรียนรู้นำทำให้ความคุมชั้นเรียนได้ง่ายขึ้นก็ได้ ในด้านพฤติกรรมของเด็กพบว่าในเด็กบางคนยังมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์บ้างซึ่งผู้วิจัยก็ได้สื่อสารพูดคุยกับครูทราวยถึงพฤติกรรมเหล่านั้นและหาทางแก้ไข

โดยสรุปจะเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมนั้นผู้วิจัยได้พบปัญหาในด้าน สถานที่การจัดกิจกรรม ปัญหาในด้านของครูและครูผู้ช่วย ปัญหาด้านเนื้อหาในการจัดกิจกรรม และ ปัญหาในด้านของเด็ก โดยที่ผู้วิจัยได้

2.3. ชั้นหลังการจัดกิจกรรม

หลังจากการจัดกิจกรรมที่โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก มูลนิธิเด็ก ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ปัจจัยและเงื่อนไขของความสำเร็จในการจัดกิจกรรม โดยมีรายละเอียดดังนี้

ปัจจัยและเงื่อนไขของความสำเร็จในการจัดกิจกรรมต้นแบบการจัดกิจกรรมสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส

ปัจจัยและเงื่อนไขของความสำเร็จการจัดกิจกรรมต้นแบบการจัดกิจกรรมสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส มีดังนี้คือ (2.3.1.1) การสนับสนุนของผู้บริหาร (2.3.1.2) ครูและครูผู้ช่วย (2.3.1.3) สถานที่ในการจัดกิจกรรม (2.3.1.4) สภาพพื้นฐานของเด็กที่อยู่ในความดูแลของมูลนิธิและปฐมหลังของเด็ก (2.3.1.5) ตัวผู้วิจัยและทีมงาน โดยมีรายละเอียดดังนี้

(2.3.1.1) การสนับสนุนของผู้บริหารเนื่องจากทางโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารักมีนโยบายที่จะสอนทางด้านดนตรีและศิลปะเพื่อการจรรโลงใจให้กับเด็กนักเรียนที่รับอุปการะอยู่แล้ว แต่ยังขาดสถานที่ อุปกรณ์ และครูผู้สอนวิชาเหล่านี้อยู่ การทดลองงานวิจัยนี้จึงเป็นการสอนที่เหมาะสมกับแผนงานและการพัฒนาของโรงเรียน ผู้บริหารมูลนิธิ07'เห็นความสำคัญของการทดลองจัดกิจกรรมนี้ และการทดลองจัดกิจกรรมนี้ได้กลายเป็นผลงานอีกชิ้นหนึ่งสำหรับมูลนิธิ ที่ทางมูลนิธิได้นำไปประชาสัมพันธ์กับสื่อโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางอินเทอร์เน็ต ว่าได้มีการจัดสอนวิชาดนตรีในชั้นเรียน ได้มีการบันทึกรูปเพื่อนำไปเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตหรือสื่อออนไลน์ ของมูลนิธิอีกด้วย

(2.3.1.2) ครูและครูผู้ช่วยเป็นตัวแปรหลักที่สำคัญมากในการจัดกิจกรรมนี้เป็นอย่างมากในความสำเร็จของการจัดกิจกรรม มีหลายเรื่องที่เป็นบริบทที่เกี่ยวกับครูและครูผู้ช่วยในการจัดกิจกรรมนี้ เช่น ความสนใจก่อนหน้าการจัดอบรม เวลาและหน้าที่รับผิดชอบ ทักษะคติ ความใฝ่รู้

ของคุณ ความเข้าใจในตัวเด็ก ความทุ่มเทของคุณ และความกลมเกลียวในหมู่ครูในสถานศึกษา การสร้างเครือข่ายให้คุณ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ความสนใจก่อนหน้าประสบการณ์ก่อนการอบรมของคุณและครูผู้ช่วยเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการจัดกิจกรรม เนื่องจากประสบการณ์ที่ดีในการเข้าร่วมกิจกรรมที่คล้ายกันมาก่อนจะทำให้คุณ มีความมั่นใจในการเข้าร่วมและจัดกิจกรรม เช่น ถ้าครูเคยมีประสบการณ์ที่ไม่ดีในการเล่นดนตรีมาก่อน ก็อาจจะทำให้คุณไม่อยากเข้าร่วมกิจกรรม ยกตัวอย่างเช่น ครูไม่ค่อยรู้สึกชอบในการเล่นดนตรี ในระหว่างที่ผู้วิจัยทำการสอนตีระนาดครูน้อยจะนั่งยิ้มอย่างมีความสุขอยู่ด้านหลังของชั้นเรียน ในระหว่างสัปดาห์ครูน้อยจะเป็นผู้สอนและทบทวนให้กับเด็กๆ ทำให้เด็กสามารถเล่นเครื่องดนตรีตามเพลงที่สอนได้ ในทำนองกลับกันครูทรายคล้ายกับว่ามีเคยมีประสบการณ์ที่ไม่ค่อยดีกับการเล่นเครื่องดนตรีมาก่อน และบอกผู้วิจัยในช่วงเดือนแรกของการจัดกิจกรรมว่า เล่นดนตรีไม่เป็น ทำได้เพียงร้องเพลง จึงได้เพียงแค่ช่วยให้เด็กร้องเพลงได้เท่านั้น

ทัศนคติและความใฝ่รู้ของคุณ เป็นปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งในความสำเร็จในการจัดกิจกรรม ในการจัดกิจกรรมครั้งนี้พบว่าครูทรายและครูน้อยมีทัศนคติที่ดีต่อการที่ผู้วิจัยเข้ามาจัดกิจกรรมและให้ความช่วยเหลือร่วมมือเป็นอย่างดี เมื่อผู้วิจัยมีการติดขัดในด้านการควบคุมชั้นเรียนจะพบว่าหลายครั้งครูทรายจะเข้ามาช่วยเหลือ พูดจาหรือว่าสร้างข้อตกลงกับเด็ก ทำให้การจัดกิจกรรมดำเนินไปได้ จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้เคยประสบในการจัดอบรมครูในที่อื่นๆ บางครั้งพบว่าครูมักบ่นว่าตัวเองมีภาระมากและไม่อยากที่จะมีงานเพิ่มการมาจัดกิจกรรมเหล่านี้ถ้าครูมีความคิดเช่นนั้นก็อาจจะทำให้ผลสำเร็จลดน้อยลงไป

ความเข้าใจของคุณในตัวเด็ก เป็นปัจจัยที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งเนื่องจากเด็กในมูลนิธิมีความด้อยในด้านสังคมและอารมณ์เมื่อเทียบกับเด็กทั่วไป ความเข้าใจในตัวเด็กและความขาดของเด็กจึงเป็นเรื่องที่สำคัญมากอีกอย่างหนึ่ง แทบทุกครั้งที่ในช่วงพักเที่ยงหลังจากการจัดกิจกรรมแล้วครูทรายจะเข้ามาพูดคุยกับผู้วิจัยถึงปัญหาเฉพาะตัวทางด้านพฤติกรรมของเด็กแต่ละคนซึ่งแต่ละคนก็ไม่เหมือนกันเลย สิ่งที่ได้พยายามทำไปแล้วเพื่อแก้ไขปัญหานั้น ไม่ว่าจะเป็นการใช้เครื่องมือแบบต่างๆ การประเมินและวัดผลแบบต่างๆ การให้นักจิตวิทยาหรือหมอช่วย พฤติกรรมที่เคยเป็นและได้แก้ไขไปแล้ว หรือพฤติกรรมที่ยังมีปัญหายุ่งแ่ไขไม่ได้ ครูที่มีความสนใจและเข้าใจในตัวเด็กเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากในการปรับพฤติกรรมเด็ก และความสำเร็จในการจัดกิจกรรม อีกคำแนะนำหนึ่งซึ่งครูทรายให้ไว้ตั้งแต่ต้นของการเข้าไปจัดกิจกรรมก็คือความแตกต่างของเด็กในมูลนิธิกับเด็กทั่วไปซึ่งเด็กในมูลนิธิจะมีความรู้สึกที่ไวมากต่อผู้ที่เข้ามาบริจาคและจะสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองได้ตามผู้ที่เด็กพบเห็นได้อย่างรวดเร็วเพียงแค่การพบกัน

ระยะเวลาสั้นๆเท่านั้น ดังนั้นในการจัดกิจกรรมกับเด็กในมูลนิธิชั่วโมงแรกในการพบกันมีความสำคัญมากในการที่จะสามารถควบคุมและปรับพฤติกรรมของเด็ก

ความทุ่มเทของครู ในการดูแลเด็กก็เป็นปัจจัยในความสำเร็จอีกปัจจัยหนึ่ง ผู้วิจัยสังเกตว่าครูที่มูลนิธิรักในหน้าที่การงานตนเอง มีความเสียสละรักการให้ อยากให้เด็กเหล่านี้เติบโตไปเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ ทำให้มีความทุ่มเทในการทำงาน เมื่อผู้วิจัยถามเรื่องเกี่ยวกับเด็กที่ครูดูแลอยู่จะได้คำตอบอย่างทันทีทันใด หรือเมื่อเด็กมีปัญหาด้านพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ครูจะสามารถเล่าเรื่องเกี่ยวกับพฤติกรรมนั้นได้เป็นอย่างดี ทั้งพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่เด็กเคยเป็นวิธีการแก้ไข หรือพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่ยังมีอยู่และต้องการแก้ไขให้ดีขึ้น หลายครั้งพบว่าครูทราบดี แนะนำผู้วิจัยถึงวิธีการควบคุมชั้นเรียน กิจกรรมที่เคยจัดมาแล้ว และการสานต่อกิจกรรมที่เคยจัดมาแล้วเหล่านั้นให้ดีขึ้น และหลังจากจัดกิจกรรมไปแล้ว ครูมีส่วนร่วมอย่างมากในการจัดการแสดงโดยการแสดงทั้งหมดมีครูเป็นผู้ร่วมคิดกับเด็กและจัดซ้อมกันเองโดยที่ผู้วิจัยไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการคิดและซ้อม แต่เป็นผู้ไปดูการแสดงเท่านั้น

ความกลมเกลียวในหมู่ครูในสถานศึกษา จากการสังเกตในช่วงก่อนและหลังกิจกรรมในทุกสัปดาห์พบว่า ในหมู่ครูที่มูลนิธิเด็กนี้มีการแบ่งปันข้อมูลเกี่ยวกับเด็กแต่ละคน ในกรณีที่เด็กมีปัญหาพฤติกรรมครูที่พบปัญหาของเด็กอาจนำมาพูดคุยกับครูท่านอื่นๆในมูลนิธิและมักพบว่าครูบางคนที่เคยประสบกับปัญหาที่คล้ายกันก็จะบอกวิธีแก้ไข ในบางครั้งเมื่อครูติดภารกิจก็อาจมีการแทนกันได้ในช่วงชั้นเรียน แต่อย่างไรก็ตามสำหรับมูลนิธินี้จำนวนครูจะพอดีกับชั้นเรียน เมื่อครูทราบดีซึ่งเป็นครูหลักที่จะดูแลชั้นเรียนขาดสอนเนื่องจากป่วยหรือติดภารกิจ ครูน้อยซึ่งเป็นครูผู้ช่วยก็ต้องควบคุมชั้นเรียนแทน

(2.3.1.3) สถานที่ในการจัดกิจกรรม สถานที่ที่เหมาะสมมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการจัดกิจกรรม สถานที่ที่เหมาะสมคือลานโล่งที่กว้างพอในการให้เด็กสามารถเคลื่อนไหวไปมาได้ ไม่มีสิ่งของที่ทำให้เด็กเปลี่ยนความสนใจ มีอากาศที่ถ่ายเทได้อย่างดี อุณหภูมิที่เหมาะสม เป็นสถานที่ที่เหมาะสมแก่การจัดกิจกรรม สถานที่ที่คับแคบเกินไป มีของรก หรือมีเสียงดังรบกวนจนเกินไป อาจไม่เหมาะกับการจัดกิจกรรมประเภทนี้

(2.3.1.4) สภาพพื้นฐานของเด็กที่อยู่ในความดูแลของมูลนิธิและปฐมหลังของเด็ก ด้วยสภาพพื้นฐานและปฐมหลังที่แตกต่างจากเด็กทั่วไป ในด้านสติปัญญานั้นไม่ได้ดีด้อยกว่าเด็กทั่วไป แต่ว่าเด็กมีความด้อยกว่าเด็กทั่วไปทางด้านสังคมและอารมณ์ที่อาจจะมาจากการเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้องก่อนการได้รับความช่วยเหลือจากมูลนิธิ ทำให้การเรียนการสอนแตกต่างจากการสอนเด็กทั่วไป

โดยที่ผู้วิจัยจำเป็นต้องระวังในการจัดกิจกรรมไม่ให้ไปกระทบกับประสบการณ์ที่ไม่ดีที่เด็กเคยประสบมาก่อน นอกจากนี้แล้วยังมีประสบการณ์ของเด็กที่อยู่ในความดูแลของมูลนิธิคือการพบปะผู้บริจาคทุกวันที่ผ่านมาแล้วก็ผ่านไป การที่มีผู้เข้ามาจัดกิจกรรมที่แตกต่างกัน แต่ผู้บริจาคหรือผู้ที่เข้ามาจัดกิจกรรมนั้นก็มักมาเพียงครั้งเดียวแล้วก็หายไป ทำให้เด็กเกิดความคุ้นชินกับผู้ที่มาแล้วก็ไป ขาดความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมและทำให้เด็กขาดความสนใจและคุ้นกับสิ่งที่ผ่านมาและผ่านไปโดยไม่ให้ความสำคัญหรือเหมือนกับประสบการณ์ที่เด็กเคยพบมาก่อนที่จะต้องเข้ามาอยู่ที่มูลนิธิ การที่มีบุคคลจากภายนอกเข้าไปจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องทุกสัปดาห์ก็เป็นเรื่องใหม่ที่แปลกใหม่สำหรับเด็ก ทำให้เกิดการกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นเด็กมากขึ้น

(2.3.1.5) ตัวผู้วิจัยและทีมงาน เป็นปัจจัยที่สำคัญมากอีกปัจจัยหนึ่งในความสำเร็จของการจัดกิจกรรม ความรู้และประสบการณ์ของทีมงานผู้วิจัยไม่ว่าจะเป็นการวางแผนกิจกรรมก่อนการจัดกิจกรรมและการปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้เหมาะสมกับพฤติกรรมของเด็ก ทักษะคิดของตัวผู้วิจัยและทีมงานในการที่จะช่วยเหลือเด็กที่ด้อยโอกาส การสื่อสารในทีมงานผู้วิจัย การสื่อสารกับครูผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่ดูแลส่วนต่างๆของมูลนิธิไม่ว่าจะจะเป็นแม่ครัว คนทำความสะอาด ประชาสัมพันธ์ของมูลนิธิ ผู้บริหาร และครูอื่นๆที่ไม่ให้ห้องที่ถูกคัดเลือก และปัจจัยเพิ่มเติม โดยมีรายละเอียดดังนี้

ทัศนคติของทีมงานผู้วิจัยเป็นประเด็นที่อาจถือได้ว่าสำคัญที่สุดในการทำวิจัยในครั้งนี้ ทางทีมงานมีความเห็นที่จะเข้าไปช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาส ทำให้ทีมงานได้ปรับทัศนคติในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากได้อ่านประวัติเด็กแล้วทีมงานทุกคนรู้สึกว่าเป็นคนที่โชคดีกว่าเด็กเหล่านี้มาก จึงทำให้ทางทีมงานยินดีที่จะเข้าไปช่วยเหลือ และจัดกิจกรรมต่อถึงแม้ว่ากิจกรรมที่จัดในการวิจัยจะจบสิ้นลงแล้วก็ตาม จึงเป็นผลให้มีการทดลองจัดกิจกรรมนานกว่า 16 สัปดาห์ที่ได้วางแผนไว้ตั้งแต่ต้น

การสื่อสารกันเองในทีมผู้วิจัยไม่ว่าจะเป็นกับผู้ช่วยวิจัย ผู้ทำการบันทึกการสอน และผู้บันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหว ถึงการเตรียมการล่วงหน้าก่อนที่จะเข้าไปจัดกิจกรรมที่มูลนิธิ และระหว่างสัปดาห์ถึงการเตรียมการและการเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกเรื่องหนึ่ง ปัญหาของทีมงานผู้วิจัยก็คือเป็นทีมงานที่ขาดประสบการณ์เกี่ยวกับเด็กด้อยโอกาส ตัวผู้วิจัยเองไม่เคยทำการจัดกิจกรรมดนตรีเด็กในชั้นเรียนมาก่อน และไม่เคยสอนเด็กด้อยโอกาสมาก่อนดังนั้นจึงได้ทำการดูงาน เข้าอบรม และสัมมนา เป็นการเตรียมตัวก่อนสอนอย่างมาก ถึงกระนั้นผู้วิจัยก็ยังพบว่าไม่สามารถควบคุมชั้นเรียนในการจัดกิจกรรม ได้อย่างเหมาะสมกับพฤติกรรมของเด็ก ซึ่งปัจจัยนี้อาจต้องอาศัยผู้มีประสบการณ์มากเข้ามาช่วย ในด้านผู้ช่วยวิจัยก็มีปัญหาเดียวกันกับ

ผู้วิจัยคือเป็นนักศึกษาที่ไม่มีประสบการณ์สอนเด็กอนุบาลมาก่อนจึงทำให้ผู้ช่วยวิจัยไม่ได้เข้ามาช่วยในชั้นเรียนมากนัก ส่วนผู้จัดบันทึกการสอนและผู้บันทึกภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวก็ไม่ใช่มืออาชีพในการทำงานด้านนี้ กระนั้นทั้งสองคนอาจไม่ได้มีส่วนเข้ามาเป็นผู้นำกิจกรรมเพียงแต่เป็นผู้อยู่หลังการจัดกิจกรรมจึงไม่ใช่ประเด็นสำคัญนัก

การสื่อสารกับครู ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ ที่ดูแลส่วนต่างๆของมูลนิธิไม่ว่าจะเป็นแม่ครัว พนักงานทำความสะอาด ประชาสัมพันธ์ของมูลนิธิ นักสังคมสงเคราะห์ ผู้บริหาร และครูคนอื่นๆที่ไม่ใช่ห้องที่ถูกคัดเลือก เป็นปัจจัยที่สำคัญมากในการจัดเรียนการสอนในสถานที่จริง พบว่าผู้วิจัยเข้าใจบริบทของสถานศึกษาเป็นอย่างดีขึ้นจากการได้ทักทายพูดคุยกับบุคลากรต่างๆในมูลนิธิ การไหว้ทักทายและพูดคุยกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กเหล่านี้มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริหารได้เข้ามาทักทายและให้ทัศนวิสัยเกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้เด็ก สิ่งที่มูลนิธิได้ทำไปและวางแผนที่จะทำต่อไป การประยุกต์นโยบายการศึกษาปฐมวัยจากแผนยุทธศาสตร์ชาติ ฯลฯ ครูในมูลนิธิเป็นผู้รับนโยบายและนำมาปฏิบัติให้เป็นจริง ช่วยในเรื่องการเตรียมการจัดกิจกรรม และคอยช่วยแก้ปัญหาในแต่ละคาบของการจัดกิจกรรม ประชาสัมพันธ์ของมูลนิธิช่วยเหลือทักทายและแนะนำเกี่ยวกับสถานที่ดูแลเด็กในด้านต่างๆ แทบทุกครั้งที่มีผู้วิจัยเข้าไปจัดกิจกรรมทำให้รู้สึกว่าได้รับการต้อนรับที่อบอุ่น พนักงานรักษาความปลอดภัยและพนักงานทำความสะอาดมักเป็นคนแรกๆที่ผู้วิจัยจะได้ทักทายเนื่องจากจะเป็นผู้ที่ทำความสะอาดห้องประชุมใหญ่ก่อนการจัดกิจกรรมเสมอและผู้วิจัยก็จะได้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกิจกรรมอื่นๆที่เกิดขึ้นในมูลนิธิในระหว่างสัปดาห์จากพนักงานทำความสะอาดก่อนใครเพื่อน ผู้วิจัยจะได้ปฏิสัมพันธ์กับครูคนอื่นๆที่สอนในห้องที่ไม่ได้ถูกคัดเลือกให้ทำการทดลองในเวลาพักของครูหรือในเวลาที่มีบุคคลภายนอกมาจัดกิจกรรมให้กับเด็ก ครูมักจะมีการแลกเปลี่ยนพูดคุยเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็ก การเรียนรู้ ปัญหาและการแก้ไขเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็กอยู่เสมอ

ปัจจัยเพิ่มเติม ในขณะที่ผู้วิจัยทำการทดลองจัดกิจกรรมที่มูลนิธิ ได้มีผู้วิจัยอีกคนหนึ่งคือนายคณิตพรหมนิล มาเป็นผู้ช่วยวิจัย นายคณิตต้องการจะทำการทดลองงานวิจัยของตนเองที่มูลนิธิเด็กในหัวข้อที่คล้ายคลึงกันและกำลังจะสอบหัวข้อวิทยานิพนธ์ของตนเอง จึงทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจจัดกิจกรรมได้เป็นเวลานานกว่าที่เสนอไว้จาก 16 สัปดาห์ หรือ 1 ภาคการศึกษาจนเป็น 1 ปีการศึกษา หรือ 2 ภาคการศึกษา เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องทั้งต่อมูลนิธิ ครูและผู้ดูแลเด็ก เด็ก ทีมงานวิจัย และเป็นการรอและเป็นกำลังใจให้ นายคณิต สอบผ่านหัวข้อวิทยานิพนธ์ของตนเอง เพื่อจะได้มาจัดกิจกรรมต่อเนื่องหลังจากที่ผู้วิจัยทำการทดลองสิ้นสุดลงแล้ว

สรุปได้ว่าปัจจัยและเงื่อนไขในการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระบบสำหรับครูใน
มูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาสประกอบด้วยบุคคล และสภาพแวดล้อม คือ สถานที่ในการจัดกิจกรรม
ตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครูและครูผู้ช่วย ทีมงานวิจัย

ขั้นตอนที่ 3 ผลของการเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาสในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาสไปสู่การพัฒนาและการปฏิบัติ

ในการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาสในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาสนั้น จะต้องคำนึงถึงปัญหาและความต้องการของครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส และลักษณะความด้อยโอกาสของเด็กในมูลนิธินั้นๆ โดยเน้นที่การเพิ่มโอกาสทางการศึกษาและการเรียนรู้ให้กับครูผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาสและเด็ก ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาสในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาสไปสู่การพัฒนาและการปฏิบัติ โดยมีขั้นตอนในการทำร่างข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้ (3.1) จัดทำร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (3.2) สันทนากลุ่ม (3.3) สรุป เพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย โดยแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังนี้

3.1 การจัดทำร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการจัดทำร่างข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยได้นำผลจาก ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ และคุณลักษณะของครูผู้สอนเด็กด้อยโอกาส และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาสในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส และ ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กด้อยโอกาสในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส มาจัดทำเป็นร่างนโยบายในการพัฒนาครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส โดยมีหัวข้อในร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้ หลักการและเหตุผล เป้าประสงค์ ร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และมาตรการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

หลักการและเหตุผล

ภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับปัญหาเด็กด้อยโอกาสในประเทศไทยที่มีจำนวนสูงขึ้นอย่างเห็นได้เด่นชัดในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา โดยมีนโยบายการพัฒนาและจัดการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาส ไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์ นโยบายการศึกษาในช่วงวัยต่างๆ เช่น นโยบายการศึกษาเด็กปฐมวัย ฯลฯ ในภาคองค์กรอิสระเองได้มีการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อช่วยเหลือเด็กเหล่านี้โดยแต่ละองค์กรมักจะมีเป้าหมายเฉพาะในการช่วยเหลือเด็กประเภทต่างๆ เช่น เด็กพิการ เด็กกำพร้า เด็กยากจน ฯลฯ โดยที่ในแต่ละองค์กรอิสระก็มีวิธีการพัฒนาครูของตนเอง หลายหน่วยงานมีเครือข่ายที่จะช่วยพัฒนาบุคคลากร แต่ผู้วิจัยยังไม่พบว่า มีนโยบายการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาสเลย ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอร่างข้อเสนอแนะในการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส

ซึ่งถือเป็นบุคคลากรสำคัญในการพัฒนาเด็กด้อยโอกาส โดยแบ่งเป็นหัวข้อดังนี้ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ และมาตรการ โดยแต่ละหัวข้อมีรายละเอียดดังนี้

เป้าประสงค์

การวิจัยในครั้งนี้ได้ตระหนักถึงบทบาทและภารกิจที่สำคัญของครูผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส โดยเน้นที่ครูที่ทำงานอยู่ในมูลนิธิที่รับดูแลเด็กด้อยโอกาส ผู้เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเด็กที่อยู่ในการดูแลของมูลนิธิ โดยที่เด็กเหล่านี้ควรได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม และมีคุณภาพเพื่อให้เด็กเหล่านี้ได้เติบโตเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต โดยที่นำร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาครู จะแบ่งเป็น 4 ด้านดังต่อไปนี้

1. พัฒนาคุณภาพการจัดการกิจกรรมและการสอน อย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านทักษะและวิชาการ โดยเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ
2. พัฒนาให้ครูได้รับการยกย่องและยอมรับในความเสียสละ
3. ส่งเสริมให้มีระบบและช่องทางในการสนับสนุนการพัฒนาครูเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ
4. ส่งเสริมให้มีการสร้างครูเพิ่มเติม เฉพาะทางสำหรับการดูแลเด็กด้อยโอกาสในสถานศึกษา โดยเน้นให้มีการฝึกงานจากสถานที่จริง

โดยแต่ละร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายมีรายละเอียดดังนี้

ร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 1. พัฒนาคุณภาพการจัดการกิจกรรมและการสอนให้กับครู อย่างต่อเนื่องทั้งด้านทักษะ วิชาการ และสวัสดิการ โดยเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ เป็นร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้าน การพัฒนาที่เน้นในตัวบุคคลากรครูผู้สอนเด็กด้อยโอกาสที่กำลังทำงานอยู่ในมูลนิธิ โดยมีมาตรการดังต่อไปนี้

มาตรการ

- 1.1 กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการสรรหาครูและบุคคลากรทางการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทในการจัดการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาส

- 1.2 พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ทักษะ ประสบการณ์ และมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการศึกษา ให้เด็กด้อยโอกาส ด้วยการส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรม และโครงการต่างๆที่มีความหลากหลาย เหมาะแก่บริบท
- 1.3 ส่งเสริมสนับสนุนให้มีครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ต้องการ ตามกรอบอัตรากำลัง
- 1.4 พัฒนาส่งเสริมสนับสนุนระบบสวัสดิการให้เหมาะสมกับภาระงาน
- 1.5 เสริมสร้างทางความก้าวหน้าในวิชาชีพครู ตลอดจนการสร้างขวัญและกำลังใจเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาครู เป็นการสร้างความชัดเจนต่อความมั่นคงในวิชาชีพครู และทำให้การพัฒนาครูดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่อง

ร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 2. พัฒนาให้ครูได้รับการยกย่องและยอมรับในความเสียสละ เป็นร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้าน การพัฒนาทางด้านบริบท สิ่งแวดล้อมและสังคม ที่เน้นด้านความยอมรับ และความสำคัญ ในความเป็นครู มาตรการ

- 2.1 เสนอให้มีการจัดตั้งกองทุนส่งเสริมสำหรับครูผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส รวมทั้งมีการระดมทรัพยากรจากแหล่งอื่นๆ เพื่อเสริมศักยภาพให้กับครู
- 2.2 รณรงค์ สร้างกระแสการพัฒนาศักยภาพและเชิดชูครูผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส ทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน รวมทั้ง ชุมชนท้องถิ่น ให้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมครูผู้สอนเด็กด้อยโอกาส
- 2.3 พัฒนาศักยภาพในการประชาสัมพันธ์ ประสานงาน กำกับ และติดตามประเมินผลให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- 2.4 ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการยกย่องเชิดชู ครูผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส และบุคลากรที่มีผลงาน ด้านคุณธรรม การสอน การจัดกิจกรรม และการปฏิบัติ

ร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 3. ส่งเสริมให้มีระบบและช่องทางในการสนับสนุนการพัฒนาครูเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เป็นนโยบายด้าน ช่องทางในการสนับสนุนการพัฒนาครู โดยเน้นที่การสร้างเครือข่าย การประชาสัมพันธ์ การสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ มาตรการ

- 3.1 พัฒนากลไกการประสานงานภาคีเครือข่ายการจัดการศึกษาที่จัดให้กับเด็กด้อยโอกาส โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายสำหรับครู
- 3.2 พัฒนาศักยภาพในการประชาสัมพันธ์ ประสานงาน กำกับ และติดตามประเมินผลให้กับครู และมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส
- 3.3 ส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือกับภาคเอกชนและขยายภาคีเครือข่ายการให้ความร่วมมือในการศึกษาต่อสำหรับครูผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส
- 3.4 รณรงค์ ประชาสัมพันธ์ จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้กับครู รวมทั้งเผยแพร่ผลงานการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสของครูทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

ร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 4. ส่งเสริมให้มีการสร้างครูเพิ่มเติม เฉพาะทางสำหรับการดูแลเด็กด้อยโอกาสในสถานศึกษา โดยเน้นให้มีการฝึกงานจากสถานที่จริง เป็นนโยบายด้าน การสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพเพิ่มเติม โดยให้สถานศึกษาต่างๆ เปิดการเรียนการสอนเฉพาะทางเกี่ยวกับเด็กด้อยโอกาส และเน้นที่การทำงานในสถานที่จริงและประสบการณ์ตรงในการทำงานกับเด็กด้อยโอกาส

มาตรการ

- 4.1 กำหนดให้หน่วยงานด้านการศึกษา เช่นมหาวิทยาลัย หน่วยงานของรัฐ หรือหน่วยงานเอกชน ฯลฯ จัดการการเรียนการสอนในด้านการศึกษาพิเศษ ให้กับหน่วยงาน องค์กร หรือบุคคล ที่เกี่ยวข้อง
- 4.2 จัดให้มีการศึกษาเฉพาะทางในหัวข้อที่เกี่ยวข้อง ในหน่วยงานการศึกษาชั้นสูง
- 4.3 จัดทำมาตรฐานความต้องการของเด็กด้อยโอกาสในประเภทต่างๆ เช่นเด็กพิการในด้านต่างๆ เด็กถูกทำร้าย เด็กกำพร้า ฯลฯ ตามช่วงอายุและความต้องการ
- 4.4 จัดให้มีระบบครูพี่เลี้ยงเพื่อสนับสนุนการพัฒนาครู

โดยสรุป ร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส นี้เน้นใน 4 ด้าน คือ ด้านครูที่กำลังทำงานอยู่ในมูลนิธิ การยกย่องและยอมรับในความเสียสละของครูจากสังคม การส่งเสริมช่องทางเพื่อพัฒนาครู และการส่งเสริมให้มีการสร้างครูเพิ่มเติม

3.2 จัดทำกรรณการสนทนากลุ่ม

ในขั้นนี้ผู้วิจัยได้จัดการสนทนากลุ่ม โดยเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ มารับฟังร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ได้ร่างขึ้นใน ขั้นตอนที่ (3.1) ในวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2559 ณ ห้อง 818 ชั้น 8 อาคารพระมิ่งขวัญฯ คณะครุศาสตร์ จุฬาฯ โดยที่ประเด็นที่เป็นผลของการสนทนากลุ่มมีดังนี้

ในการเขียนร่างนโยบายควรใช้คำว่า “ครูและผู้ดูแลเด็ก” โดยคำว่าครูและผู้ดูแลเด็กหมายถึงทั้งครูผู้สอน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กตามแต่ลักษณะด้อยโอกาสของเด็ก เช่น พยาบาล นักกายภาพ ฯลฯ

ปัญหาที่มีในเด็กด้อยโอกาสที่มีความเหมือนกันในทุกประเภทของเด็กด้อยโอกาส ก็คือปัญหาทางด้าน อารมณ์/สังคม ส่วนปัญหาที่มีเฉพาะของเด็กด้อยโอกาสในแต่ละประเภทเช่น ความพิการ การขาดผู้ดูแล เด็กเร่ร่อน ฯลฯ ถือเป็นปัญหาเฉพาะกลุ่มในแต่ละกลุ่มของเด็กด้อยโอกาส ดังนั้นการมุ่งเน้นไปที่การแก้ปัญหาด้านอารมณ์สังคมของเด็กด้อยโอกาส ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาที่ร่วมกันในเด็กด้อยโอกาสทุกกลุ่ม

ควรเน้นที่กิจกรรมเป็นหลัก เนื่องจากหัวข้อวิทยานิพนธ์ เป็น ต้นแบบกิจกรรมสำหรับครู ไม่ใช่เน้นที่ครูหรือเด็ก แต่ว่ากิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมสำหรับครู ในการทดลองที่ทดลองพร้อมกันทั้งครูและเด็ก ให้เน้นที่ผลที่เกิดกับเด็ก

ในการทำร่างนโยบายควรนำผลของการทดลองมาสร้างเป็นร่างนโยบาย โดยที่ผลของการทดลองต้องสามารถนำมาใช้อธิบายทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้ ควรมีการจำกัดช่วงอายุและประเภทของเด็กด้อยโอกาสที่จะทำวิจัยให้ชัดเจน จะต้องมีการมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ นโยบายนั้น

มีคำแนะนำในด้านต้นแบบแหล่งเรียนรู้สำหรับครู คือ ควรมีแหล่งเรียนรู้ ในการอบรมครูควรทำอย่างต่อเนื่องและหลากหลาย มีการอบรมทั้งในและนอกสถานที่ เครือข่ายครูที่มีความสนใจในด้านเดียวกัน การแลกเปลี่ยนครู มีแหล่งเรียนรู้ต้นแบบที่เหมาะสม แหล่งเรียนรู้ในที่นี้หมายถึงแหล่งข้อมูล ครูพี่เลี้ยง ที่น่าสนใจคือมีการเสนอให้เกิดการส่งครูเข้ามาสอนแทนในขณะที่ครูไปฝึกอบรมนอกสถานที่

ในด้านสวัสดิการสมควรที่จะมีสวัสดิการมีการยกย่องเชิดชู ให้ครูและผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาสมากขึ้น เนื่องจากครูและผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส เป็นบุคคลากรที่สำคัญในการแก้ปัญหาในระดับชาติ ทำงานหนัก เป็นผู้ทำงานด้วยความเสียสละ และควรจะมีสวัสดิการที่เหมาะสมกับครูและผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส มากการแนะนำให้ตั้งเป็นกองทุนเพื่อช่วยเหลือสำหรับครูกลุ่มนี้

นโยบายด้านโรงเรียนทางเลือก ควรมีกฎหมายรองรับและยอมรับในโรงเรียนทางเลือก ให้สามารถทำการเปิดสอนได้ และมีมาตรการประกันคุณภาพอย่างเหมาะสม

สรุปประเด็นจากการสนทนากลุ่ม ได้เปลี่ยนนโยบายที่ได้ร่างไว้ใน (3.1) การจัดทำร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายไปมาก จึงทำให้ผู้วิจัยได้มีการเปลี่ยนแปลงข้อเสนอแนะเชิงนโยบายตามที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะไว้

3.3 สรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากการสนทนากลุ่ม

หลังจากที่จัดการสนทนากลุ่มแล้ว ผู้วิจัยได้นำผลจากการสนทนากลุ่ม ที่มีทั้ง คำแนะนำ ความเห็น ข้อเสนอแนะ จากผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มมาปรับปรุงร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 1 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ควรจัดให้กับเด็กด้อยโอกาส

ลักษณะของกิจกรรมที่ควรจัดให้กับเด็กด้อยโอกาส ควรเป็นกิจกรรมที่ทำอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาหนึ่งขึ้นอยู่กับลักษณะของกิจกรรม ที่มุ่งแก้ปัญหาทางด้านอารมณ์และสังคมของเด็ก ทำให้เกิดความไว้วางใจ เชื่อใจ และเหมาะสมประเภทของความด้อยโอกาส

หน่วยงานควรมีส่วนเกี่ยวข้องกับ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มูลนิธิที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

มาตรการ

1. กำหนดหลักเกณฑ์ในการจัดกิจกรรมให้กับเด็กด้อยโอกาส โดยเน้นที่ ประสบการณ์ตรงที่ได้ก็จะได้รับเพื่อมุ่งแก้ปัญหาต่างๆของเด็กแต่ละประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาทางด้านอารมณ์/สังคม และเหมาะสมกับบริบทของแต่ละมูลนิธิ
2. กำหนดลักษณะกิจกรรมที่ควรจัดคือ กิจกรรมที่มีการจัดอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสมองอย่างถาวร และทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
3. รณรงค์ให้มีการสนับสนุนให้เกิดกิจกรรมที่เสริมสร้างสุนทรียภาพให้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 2 การพัฒนาครูและผู้ดูแลเด็ก

ครูและผู้ดูแลเด็กควรได้รับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก โดยที่การอบรมนั้นควรมีระยะเวลาต่อเนื่องและมีความหลากหลาย ไม่ใช่เพียงแค่จัดอบรมนอกสถานที่ เพื่อให้ครูจำนวนมากไปเข้าอบรมพร้อมๆ กันแล้วก็นำสิ่งที่ได้รับการเข้าอบรมนั้นมาปรับใช้กับบริบทของตนเอง แต่เป็นการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กันมากกว่า

หน่วยงานควรมีส่วนเกี่ยวข้อง กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

มาตรการ

1 กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการสรรหาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้เหมาะสมกับบริบทในการจัดการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาส

2 พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ทักษะ ประสบการณ์ และมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการศึกษาให้เด็กด้อยโอกาส ด้วยการส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรม และโครงการต่างๆ ที่มีความหลากหลายเหมาะสมกับบริบท

3 ส่งเสริมสนับสนุนให้มีครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ต้องการ ตามกรอบอัตรากำลัง

4 พัฒนาส่งเสริมสนับสนุนระบบสวัสดิการให้เหมาะสมกับภาระงาน

5 เสริมสร้างทางความก้าวหน้าในวิชาชีพครูและผู้ดูแลเด็ก ตลอดจนการสร้างขวัญและกำลังใจ เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาครูและผู้ดูแลเด็ก เป็นการสร้างความชัดเจนต่อความมั่นคงในวิชาชีพครูและผู้ดูแลเด็ก และทำให้การพัฒนาครูและผู้ดูแลเด็กดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 3 จัดให้มีแหล่งเรียนรู้สำหรับครูและผู้ดูแลเด็ก

แหล่งเรียนรู้เป็นศูนย์กลางของการจัดกิจกรรมในแต่ละประเภทหรือหัวข้อ ที่ครูและผู้ดูแลเด็กต้องการ เช่น เกี่ยวกับความต้องการเฉพาะด้านของเด็กด้อยโอกาส วิธีการหรือแนวคิดในการเสริมสร้างแก้ไขปัญหาทางด้านอารมณ์/สังคมของเด็ก เป็นต้น

หน่วยงานควรมีส่วนเกี่ยวข้อง กระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานของรัฐและเอกชนอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

มาตรการ

1. ส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ ในด้านต่างๆสำหรับครูและผู้ดูแลเด็ก เพื่อเป็นศูนย์กลางทางด้านข้อมูล บุคลากร สถานที่ เพื่อเป็นศูนย์กลางของเครือข่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการจัดกิจกรรมที่ เกี่ยวข้องกับความด้อยโอกาสประเภทต่างๆ
2. สนับสนุนให้ครูและผู้ดูแลเด็ก ได้รับการอบรมเพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องจากแหล่งเรียนรู้ที่มี โดยมีการจัดครูและผู้ดูแลเด็กแทนเมื่อครูและผู้ดูแลเด็กต้องไปอบรมนอกสถานที่
3. สนับสนุนให้เกิดเครือข่ายครูและผู้ดูแลเด็ก เพื่อเป็นประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนข้อมูล

สรุปผลการวิจัย

ต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้ระบบที่เหมาะสมสำหรับเด็กด้อยโอกาสควรเป็นกิจกรรมที่เสริมสร้างให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสมในด้านที่เด็กมีปัญหาคือด้านอารมณ์และสังคม เนื่องจากผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ และคุณลักษณะของครูผู้สอนเด็กด้อยโอกาส และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส พบว่า มูลนิธิมีความหลากหลายขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ในการจัดตั้งและประเภทของเด็กด้อยโอกาส ที่มูลนิธิดูแล ดังนั้นสภาพปัญหาและความต้องการของแต่ละมูลนิธิก็มีความแตกต่างกัน ทำให้ผู้วิจัยต้องไปทำการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในเชิงลึกของมูลนิธิที่จัดเข้าไปทดลองการจัดกิจกรรมคือที่โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก มูลนิธิเด็ก จากการศึกษาในเชิงลึกพบว่า ทางโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก มูลนิธิเด็กได้มีการจัดการศึกษาที่ดีให้กับเด็กอยู่แล้วโดยใช้หลักการของมอนเตสซอร์รี่ แต่ยังมีปัญหาของเด็กที่เกิดจากสภาพการเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้องก่อนที่เด็กจะได้รับความช่วยเหลือจากทางมูลนิธิคือปัญหาทางด้านอารมณ์/สังคม ซึ่งครูยังมีความต้องการที่จะหาทางแก้ปัญหาทางด้านอารมณ์/สังคมของเด็กอยู่ ดังนั้นครูและผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส ควรจะได้รับการอบรมเพื่อให้สามารถจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างให้เกิดพฤติกรรมทางสังคม/อารมณ์ที่พึงประสงค์ได้อย่างเหมาะสม

ผลในการจัดกิจกรรมคือทุกกิจกรรมที่จัด ทั้งครูผู้ดูแลเด็กและเด็กได้ประสบการณ์ตรงกับกิจกรรมที่หลากหลาย ดังนั้นจึงสามารถสรุปได้ว่า ทุกกิจกรรมเป็นนั้นทำให้เกิดวงจรของแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ได้อีกด้วย

จากทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ของ Caine (1990) ได้กล่าวไว้ในบทความชื่อ Understanding a Brain-Based Approach to Learning and Teaching ว่า การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานนั้นต้องมีความเข้าใจเรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง อารมณ์ ความเครียด ความกลัว ความจำ และการจูงใจ ในการเรียนรู้ Caine ได้ให้หลักการในการจัดการการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานไว้ 12 ข้อ โดยที่ กิจกรรมที่จัดที่มูลนิธิเด็กมีความเกี่ยวข้องกับทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน ของ Caine (1990) โดยจะเห็นได้จาก ตาราง 17 หลักการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน และกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ตาราง 17 หลักการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน และกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง

ข้อ	หลักการการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานของ Caine	กิจกรรมที่เกี่ยวข้อง
1	การทำงานของสมองนั้นเป็นการทำงานพร้อมๆ กัน ในหลายๆเรื่องผ่านอารมณ์ ความคิด และจินตนาการ	การเรียนรู้เนื้อเพลง พร้อมทั้งการทำท่าประกอบ หรือ การตบจังหวะด้วยมือและเท้า
2	การเรียนรู้ของสมองมีส่วนเกี่ยวข้องกับ สรีรศาสตร์ ส่วนต่างๆของร่างกายนั้นทำงานไปพร้อมกับสมอง การที่ผู้เรียนได้เคลื่อนไหวร่างกาย	มีการสอนการเคลื่อนไหว ในคาบการเรียน มีการสอนให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมจัดแถวในรูปแบบต่างๆ
3	การค้นหาความหมายของสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ นั้นเกิดขึ้นเองโดยธรรมชาติ	ในทุกกิจกรรม มีนัยที่สำคัญอยู่โดยที่ผู้เข้าร่วม ต้องไปตีความหมายของกิจกรรมนั้นๆเอง
4	เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีระเบียบแบบแผน จากการกระทำที่เกิดขึ้นซ้ำๆ	มีการสอนซ้ำในเรื่องเดียวกัน ด้วยสื่อที่หลากหลาย และมีการฝึกซ้อมก่อนการแสดง
5	อารมณ์มีส่วนสำคัญมากในการเรียนรู้	มีการให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมการเลือกที่จะเข้าร่วม หรือไม่เข้าร่วมกิจกรรมโดยไม่มีแรงกดดัน มีกิจกรรมเกี่ยวกับอารมณ์ของตนเอง
6	สมองของทุกคนเรียนรู้อย่างแยกส่วนและรวม ส่วนอย่างพร้อมๆกัน	มีการอ่านโน้ตดนตรี พร้อมๆกับการเล่นเครื่องดนตรี ตบจังหวะ และร้องเพลง
7	การเรียนรู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับความใส่ใจและสิ่งแวดล้อม	มีการจัดเลือกสภาพห้องเรียนที่เหมาะสม มีการใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย
8	การเรียนรู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับทั้งจิตสำนึกและจิตใต้สำนึก	หลังจากที่ผู้เข้าร่วมสามารถร้องเพลงได้แล้ว พบว่าผู้เข้าร่วมกิจกรรมยังฮัมเพลงเมื่อมีอารมณ์ดี
9	มนุษย์มีความจำสองรูปแบบคือ การท่องจำและการจำได้จากประสบการณ์จริง	ทุกกิจกรรมเป็นประสบการณ์จริง ไม่ใช่มาจากการท่องจำ
10	สมองเข้าใจและระลึกได้เมื่อการเรียนรู้ประกอบด้วยทักษะและจินตนาการ อย่างเป็นธรรมชาติ การจัดการเรียนรู้จึงควรเป็นแบบองค์รวม ประกอบด้วยหลายๆอย่างพร้อมๆกัน	เป็นการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม ด้วยการผสม กิจกรรมการร้อง เล่นเครื่องดนตรี อ่านโน้ต แต่งจังหวะ ทำท่าประกอบเพลง
11	การเรียนรู้สามารถทำได้ดีด้วยการ กระตุ้นด้วยความท้าทาย และถูกยับยั้งด้วยความกลัว ดังนั้น	ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถเสนอสิ่งที่ตนเองต้องการเรียนรู้ได้ เช่น ต้องการเรียนการอ่านโน้ตดนตรี

12	สมองของมนุษย์ทุกคนมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว	มีการให้ต้นคิดในการเรียนการสอน หรือให้แสดงเอกลักษณ์เฉพาะตนได้ด้วยการคิดทำทางต่างๆ ประกอบเพลง
----	---------------------------------------	--

ในด้าน แนวทางการสร้างสุนทรียภาพ ผู้วิจัยได้นำลักษณะอังกพิงประสงคทางด้านสุนทรียภาพกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อมและสังคมที่กำหนดโดยกระทรวงศึกษาธิการ ที่เป็นหัวข้อหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยมีการสร้างคมีการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานการศึกษาทางด้านศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ได้มีความรู้ความเข้าใจตระหนักและเห็นคุณค่าของสุนทรียภาพทางศิลปวัฒนธรรม และเพื่อให้ครูมีความเข้าใจได้แนวคิดในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แต่ตนเอง การสอน โรงเรียน และชุมชน โดยที่มาตรฐานนี้ได้สร้างไว้เมื่อปี พ.ศ. 2539 มาตรฐานลักษณะอังกพิงประสงคหรือความคาดหวังที่จะให้เกิดกับบุคคลที่ได้รับการปลูกฝังและพัฒนาทางด้านสุนทรียภาพ มีดังนี้ (ผดุงพรหมมูล, 2540)

ลักษณะอังกพิงประสงคทางด้านสุนทรียภาพกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อมและสังคมไว้ 5 ด้าน ดังนี้ (1) เป็นผู้ที่มีความรักในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (2) เป็นผู้ที่มีจิตใจละเอียดอ่อน ประณีตและมีระเบียบ (3) เป็นผู้ที่มีความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมของตนเองและชนชาติอื่น (4) เป็นผู้ที่มีความรักในเสรีภาพและจินตนาการในความรักในเสรีภาพ (5) เป็นผู้ที่มีความสำนึกในการสร้างสมความดี โดยมีรายละเอียดดังนี้

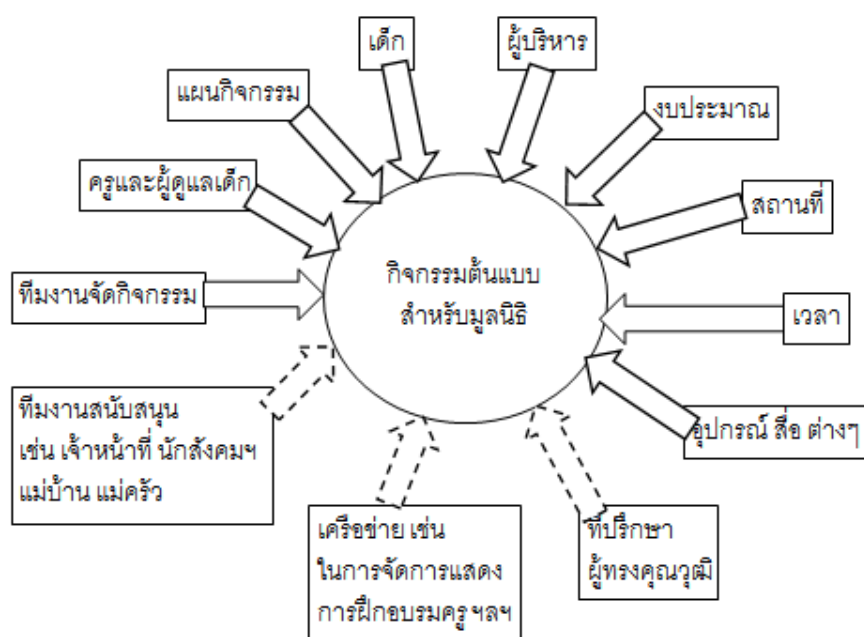
ตาราง 18 ลักษณะอังกัพประสงคัทางดานสุนทรียภาพกัการพัฒนาคณภาพชีวิตและสิ่งแวดลอมและพฤติกรรมของเด็กที่สังเกตได้

ลักษณะอังกัพประสงคัทางดานสุนทรียภาพกัการพัฒนาคณภาพชีวิต สิ่งแวดลอมและสังคม	พฤติกรรมของเด็กที่สังเกตได้
1. เป็นผู้ที่มีความรักในธรรมชาติและสิ่งแวดลอม	สามารถเปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกันหรือแตกต่างกันได้ เช่น ลักษณะไม้ไผ่กับหางของตัวโน้ต ความสูงต่ำของเสียงตัวโน้ต
2. เป็นผู้ที่มีจิตใจละเอียดอ่อนประณีตและมีระเบียบ	การฟังพาดาศยซึ่งกันและกัน การที่เด็กกลุ่มพีที่เรียนรู้ได้แล้วมาสอนเด็กกลุ่มน้องในห้องเดียวกันหรือห้องที่ไม่ได้เข้าร่วมกิจกรรม
3. เป็นผู้ที่มีความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมของตนเองและชนชาติอื่น	กล่าวสวัสดิและการไหว้ก่อนและหลังการแสดง
4. เป็นผู้ที่มีความรักในเสรีภาพและจินตนาการในความรักในเสรีภาพ	สามารถเล่นดนตรีแบบด้นสดได้
5. เป็นผู้ที่มีความสำนึกในการสร้างสมความดี	รู้จักเก็บอุปกรณต่างๆ หลังจากทีกิจกรรมจบแล้ว

สรุปได้ว่าผู้วิจัยสามารถจัดกิจกรรมโดยใช้แนวทางทั้งสามแนวทางที่ได้เสนอไว้ คือ แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และ แนวทางการสร้างสุนทรียภาพอย่างสมบูรณ์ กล่าวคือมีกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวทางทั้งสามและมีผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางทั้งสาม นอกจากผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวทางหรือแนวคิดในการจัดกิจกรรมแล้ว ผู้วิจัยยังพบว่าองค์ประกอบในการจัดกิจกรรมให้สำเร็จนั้นแตกต่างจากการฝึกอบรมโดยทั่วไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

องค์ประกอบของการจัดกิจกรรม

ผู้วิจัยยังพบว่า องค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาสนั้นแตกต่างจากการจัดการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนหรือการฝึกอบรมทั่วไป นอกจากนี้แล้ว หนัในการจัดกิจกรรมมีผลทางจิตวิทยาที่เป็นสิ่งที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถสังเกตได้เป็นอย่างดีต่อการเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เรียน การเกิดนัยในการจัดกิจกรรมในเชิงบวกที่ซ้ำๆเป็นสิ่งที่สามารถสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ องค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาสสามารถเขียนได้เป็นรูปดง รูปภาพ 16 องค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส

รูปภาพ 16 องค์ประกอบในการจัดการเรียนรู้ในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาส

การพัฒนาต้นแบบการจัดการจัดการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาส ผู้บริหาร ครูและผู้ดูแลเด็ก เด็ก แผนกิจกรรม งบประมาณ เวลาที่ต่อเนื่อง สถานที่ อุปกรณ์สื่อต่างๆ ที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ เครื่องมือต่างๆ ทีมงานสนับสนุน เช่นเจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์ แม่บ้าน แม่ครัว ทีมงานจัดกิจกรรม โดยที่แต่ละองค์ประกอบมีส่วนเกี่ยวข้องกันดังนี้

ผู้บริหาร ถือเป็นส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดต้นแบบเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอนุญาตให้เข้าไปจัดกิจกรรมที่มูลนิธิหรือการอนุมัติให้เด็กและครูไปร่วมกิจกรรมนอกสถานที่ และการเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม นอกจากนี้แล้วยังมีการแลกเปลี่ยนงานระหว่างอย่างต่อเนื่อง

ครูและผู้ดูแลเด็ก เด็ก ครูและผู้ดูแลเด็กเป็นกุญแจสำคัญในการจัดกิจกรรมต้นแบบสำหรับมูลนิธิ เนื่องจากเป็นผู้ที่ถูกวางตัวไว้ว่าเป็นผู้ที่จะสามารถจัดกิจกรรมให้กับเด็กได้ หลังจากที่ทีมงานผู้วิจัยจับโครงการแล้ว อีกทั้งครูและผู้ดูแลเด็กเป็นผู้ที่คอยดูแลสอนและสังเกตพฤติกรรมของเด็กทุกวัน ในขณะที่ผู้วิจัยไม่ได้เข้าไปที่มูลนิธิในระหว่างสัปดาห์

แผนกิจกรรมเป็นสิ่งที่วางแผนไว้โดยนำแนวความคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน แนวความคิดเรียนรู้เชิงประสบการณ์ แนวทางการสร้างสุนทรียภาพ เข้ามาร่วมกัน ใช้เพื่อปรับสภาพอารมณ์/สังคมของเด็ก เพื่อนำมาสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์

งบประมาณ งบประมาณเป็นสิ่งจำเป็นในการจัดโครงการทุกโครงการ ในที่นี้หมายถึงค่าเดินทาง ค่าจ้างผู้ช่วยวิจัย ค่าเช่าอบรมต่างๆ ค่าอุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัย สื่อการสอนต่างๆ ฯลฯ

เวลาที่เหมาะสม เวลาที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมถือเป็นสิ่งที่สำคัญมาก สำหรับที่มูลนิธิเด็ก ปัญหาหนึ่งที่สำคัญสำหรับมูลนิธิเด็กก็คือการจัดกิจกรรมที่ไม่มีความต่อเนื่อง หรือว่าเวลาในการจัดกิจกรรมนั้นสั้นเกินไป ดังนั้นการจัดกิจกรรมด้วยเวลาที่ต่อเนื่องจึงเป็นสิ่งสำคัญในการแก้ปัญหาให้กับโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก มูลนิธิเด็ก

สถานที่ที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญ สถานที่ใกล้งานก่อสร้าง ห้องที่มีสิ่งของรก หรือสถานที่ที่มีความกว้างมากเกินไป ไม่เหมาะกับการจัดกิจกรรมตามที่ได้วางแผนไว้ ห้องที่มีอุณหภูมิเหมาะสม มีสิ่งเร้าน้อยจะทำให้เด็กมีสมาธิในการเข้าร่วมกิจกรรม

อุปกรณ์สื่อต่างๆ อุปกรณ์และสื่อที่เหมาะสมมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดกิจกรรม เช่นหลังจากที่เด็กร้องขอให้สอนการอ่านตัวโน้ต ผู้วิจัยได้ออกแบบกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอ่านและเขียนตัวโน้ต เช่น ใช้สีให้เกี่ยวข้องกับสีของตัวโน้ตในเครื่องดนตรีระนาด หรือการใช้ไม้ไอติมเพื่อเป็นสื่อเชื่อมระหว่างการอ่านจังหวะ

ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้ที่ช่วยเหลือแนะนำทำให้กิจกรรมนี้เป็นไปได้ ตัวอย่างเช่น ดร. ดนียา อุตยสุช เป็นผู้แนะนำนายกณิศให้เป็นผู้ช่วยวิจัยเพื่อให้ออกแบบเครื่องข่าย ผู้วิจัยที่ไปจัดทำกิจกรรมที่ต่อเนื่องให้กับมูลนิธิ นอกจากนี้ยังมีอาจารย์ศตภร ใต้ทอง ผู้ซึ่งให้คำแนะนำเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้อง ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒินั้นถือว่าเป็นทางเลือก อาจมีหรือไม่มีก็ได้ หากแต่ผู้วิจัยแนะนำว่าควรจะมีอยู่ในโครงการการจัดกิจกรรมเนื่องจากความต้องการของเด็กนั้นอาจเป็นความต้องการเฉพาะเช่น ความพิการแบบต่างๆ จึงต้องมีที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิมาเกี่ยวข้อง

เครือข่ายต่างๆ ในการทำวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ติดต่อเครือข่ายต่างๆให้กับมูลนิธิ เช่น เครือข่ายการอบรม ครูที่ผู้วิจัยได้แนะนำครูน้อยให้เข้าร่วมอบรม เครือข่ายผู้วิจัยด้วยกันทำให้มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องให้กับมูลนิธิ เครือข่ายผู้จัดงานคอนเสิร์ตเพื่อหารายได้ช่วยเหลือมูลนิธิ เครือข่ายต่างๆนั้น อาจมีหรือไม่มีในการจัดกิจกรรมก็

ทีมงานสนับสนุน เช่นเจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์ แม่บ้าน แม่ครัว ทีมงานสนับสนุนเป็นผู้อยู่เบื้องหลังอย่างแท้จริง แต่มีความสำคัญมากสำหรับการดูแลเด็กในมูลนิธิ เนื่องจากเด็กอยู่ที่มูลนิธิตลอด 24 ชั่วโมงซึ่งเป็นข้อแตกต่างจากเด็กที่เรียนอยู่ในระบบการศึกษาในระบบ ตัวอย่างเช่น ในการเข้าไปจัดกิจกรรมในช่วงเช้าวันจันทร์ผู้วิจัยพบแม่บ้านผู้เข้าไปทำความสะอาดสถานที่ก่อนที่จะ

จัดกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอและเด็กก็รู้จักแม่บ้านเป็นอย่างดี ในการไปร่วมชมการแสดงคอนเสิร์ตสำหรับเด็กซึ่งเป็นเวลาช่วงหัวค่ำ คุณมีการไปติดต่อทีมแม่ครัวให้จัดอาหารให้เด็กเพื่อเตรียมตัวเด็กในระหว่างการฝึกซ้อม

ทีมงานจัดกิจกรรม เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญมาก ในงานวิจัยนี้ผู้ช่วยวิจัย ผู้บันทึกภาพนิ่งและวีดิทัศน์ และผู้ช่วยจัดบันทึก เป็นทีมที่ช่วยกันดูแลเด็กระหว่างการจัดกิจกรรมและการเดินทางไปอบรมหรือแสดงนอกสถานที่

โดยสรุป จะเห็นได้ว่าการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาสมีส่วนประกอบที่เกี่ยวข้องดังนี้ ผู้บริหาร ครูและผู้ดูแลเด็ก เด็ก แผนกิจกรรมงบประมาณ เวลาที่ต่อเนื่อง สถานที่ อุปกรณ์สื่อต่างๆ ที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ เครื่องต่างๆ ทีมงานสนับสนุน เช่นเจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์ แม่บ้าน แม่ครัว และ ทีมงานจัดกิจกรรม

ตัวอย่างการวิเคราะห์กิจกรรมต้นแบบสำหรับมูลนิธิ

ลักษณะที่สำคัญของกิจกรรมต้นแบบสำหรับมูลนิธิจะต้องเป็นกิจกรรมที่มีนัยเชิงบวกที่ประกอบด้วยกิจกรรมย่อยหลายกิจกรรมกินเวลาหลายคาบ โดยที่นัยนี้เป็นสิ่งที่แฝงไว้ในตัวกิจกรรม ผู้เข้าร่วมกิจกรรม จะต้องใช้ประสบการณ์จริงเชิงประสบการณ์ วงจรการทำงานของสมอง และแนวทางการสร้างสุนทรียภาพ ซึ่งผลในตัวผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละคนจะแตกต่างกันขึ้นอยู่กับตัวผู้เข้าร่วมกิจกรรมเอง ตัวอย่างของกิจกรรมและแนวความคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และแนวความคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานของ Caine&Caine ความเกี่ยวข้องกัน สามารถสรุปได้ใน

ตาราง 19 ลักษณะสำคัญของกิจกรรมต้นแบบ

ตาราง 19 ลักษณะสำคัญของกิจกรรมต้นแบบ

กิจกรรมที่ 13 กิจกรรมการอ่าน จังหวัด	แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมอง เป็นฐาน (Caine & Caine, 1990)	แนวคิดการ เรียนรู้เชิง ประสบการณ์ (Kolb, 1984)	แนวทางการ สร้าง สุนทรียภาพ (ผดุง พรหม มูล, 2540)
<p>กิจกรรมย่อยที่ 1</p> <p>นำภาพเสือและสิงโต มาให้เด็กดู และถาม ว่าเป็นภาพอะไร</p>	<p>(1) สมองสามารถทำงานได้ หลายอย่างพร้อมๆกัน</p> <p>(10) สมองสามารถระลึกได้เมื่อ การเรียนรู้ประกอบด้วยทักษะ และจินตนาการ</p>	<p>เด็กได้รับ ประสบการณ์ที่ เป็นรูปธรรมจาก รูปภาพ และ เชื่อมโยงความรู้ เดิม ด้วยการ วิเคราะห์ ก่อน ตอบว่าเป็นภาพ เสือและสิงโต</p>	<p>เป็น ประสบการณ์ ทางตา ที่ไม่มี ส่วนเกี่ยวข้องกับ กับชีวิตจริง</p>
<p>กิจกรรมย่อยที่ 2</p> <p>ครูนำภาพเสือและ สิงโต ไว้ในมือคนละ ข้าง ครูชูรูปขึ้นทีละ รูปสลับกันตามแต่ที่ ครูจะสร้างสรรค์ ตามจังหวัดแล้วให้ เด็กร้องชื่อสัตว์ คือ เสือ และสิงโต</p>	<p>(8) การเรียนรู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ ทั้งจิตสำนึกและจิตใต้สำนึก</p> <p>(11) การเรียนรู้สามารถทำได้ดี ด้วยการกระตุ้นด้วยความท้าทาย</p>	<p>เด็กได้รับ ประสบการณ์ที่ เป็นรูปธรรม มี การสะท้อน ความคิด ทาง คำพูดตาม จังหวัดที่ครูยก ภาพขึ้น มีการ วิเคราะห์และ ตอบสนองด้วย การร้องชื่อสัตว์</p>	<p>เด็กสามารถ เปรียบเทียบ ความเหมือน หรือความต่าง ได้ แสดงให้เห็น เห็นว่าเป็น การสอนที่ สร้างให้เป็นผู้ ที่มีความรัก ในธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อม</p>

<p>กิจกรรมย่อยที่ 3</p> <p>เปลี่ยนผู้ที่ชูภาพขึ้น เป็นครูหรือว่าเด็กที่อาสาอยากทำ หรือให้จับคู่กันทำ ด้วยการย่ำเท้าไปด้วยตามจังหวะ</p>	<p>(2) การเรียนรู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ สรีรศาสตร์ ทำให้ผู้เข้าร่วม กิจกรรมได้เคลื่อนไหวร่างกาย</p> <p>(5) อารมณ์มีส่วนสำคัญในการเรียนรู้ มีส่วนเกี่ยวข้องกับ ความเข้าใจในตนเอง และความ ต้องการในการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น</p> <p>(11) เป็นการท้าทายให้เด็กได้ สร้างแบบแผนของตนเอง</p>	<p>ครูและเด็ก เกิด การสะท้อน ความคิด และสามารถ ทำตัว เป็นผู้นำกิจกรรม ได้ ทำให้เกิด ความคิดรวบยอด</p>	<p>การผลักดัน เป็นผู้นำและ ผู้ตาม ทำให้ เด็กเป็นผู้มี ความรักใน เสรีภาพและ จินตนาการ ในการ สร้างสรรค์</p>
<p>กิจกรรมย่อยที่ 4</p> <p>ใช้ไม้ไอติมเป็นสื่อสัญลักษณ์แทนสื่อและสิ่งโต แล้วแต่งให้เป็นของตนเอง แลกกันอ่าน หรือนำของทุกคนมาต่อกัน</p>	<p>เป็นการทำซ้ำอย่างมีความแตกต่าง โดย อุปกรณ์ สมอง สามารถทำงานได้หลายอย่างพร้อมๆกัน</p> <p>(3) การค้นหาความหมายนั้นเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ</p> <p>(4) ทำให้เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีระเบียบแบบแผนจากกระทำที่เกิดขึ้นซ้ำๆ</p> <p>(7) การเรียนรู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ ความใส่ใจและสิ่งแวดล้อม สื่อที่มี</p> <p>(12) สร้างให้เกิดเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแต่ละคนจากการแต่งจังหวะเพลง</p>	<p>เด็กและครู มีการ ทดลองและ ประยุกต์แนวคิด ด้วยการแต่ง จังหวะเพลงด้วย ไม้ไอติม</p>	<p>การใช้ อุปกรณ์แล้ว ให้เด็กเก็บ อุปกรณ์ด้วยตนเอง ทำให้ เด็กเป็นผู้ที่มี ระเบียบ และ เป็นผู้ที่มีความสำนึก ในการสร้าง สมความดี ด้วยการเก็บ อุปกรณ์ที่ใช้ ในการเรียน</p>

<p>กิจกรรมย่อยที่ 5 ให้เด็กหัดแยก จำนวนจังหวัด เช่น เสื่อคือ 1 จังหวัด และสิ่งโตก็คือ 1 จังหวัด</p>	<p>(6) สมองมีการเรียนรู้แบบรวม ส่วนและแยกส่วนพร้อมๆกัน (9) ประสบการณ์จริงทำให้เกิด การจำได้มากกว่าการท่องจำว่า จังหวัดดนตรีคืออะไร</p>	<p>มีการเรียนรู้ เพิ่มเติม จาก ประสบการณ์ว่า เสื่อคือ 1 จังหวัด และสิ่งโตก็คือ 1 จังหวัด จาก สัญลักษณ์ไม้ ไอติม</p>	<p>รู้จัก เปรียบเทียบ ความเหมือน และความ แตกต่างของ จังหวัด คือ เป็นการสร้าง ให้เป็นผู้ที่มี ความรักใน ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม</p>
<p>กิจกรรมย่อยที่ 6 กิจกรรมหัดอ่าน จังหวัด และหัดเล่น เครื่องดนตรี ตาม จังหวัดที่เด็กเห็น</p>	<p>(7) การเรียนรู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ ความใส่ใจและสิ่งแวดล้อม จึงมี การเปลี่ยนสื่อการสอนให้ หลากหลาย (8) การเรียนรู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ ทั้งจิตสำนึกและจิตใต้สำนึก ต้อง ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง และได้ทบทวนในบทเรียน (10) สมองเข้าใจและระลึกได้เมื่อ การเรียนรู้ประกอบด้วยทักษะ และจินตนาการ</p>	<p>แสดงให้เห็นถึง ความเข้าใจใน การอ่านจังหวัด เพลง สามารถ แสดงออกได้ด้วย การเล่นเครื่อง ดนตรี</p>	<p>การใช้เครื่อง ดนตรีที่ หลากหลาย ทำให้เด็ก เข้าใจถึง วัฒนธรรมที่ แตกต่าง ทำ ให้เป็นผู้ที่มี ความเข้าใจ ใน ศิลปวัฒนธรรม ของตนเอง และชาติอื่นๆ</p>

<p>กิจกรรมย่อยที่ 7 สามารถนำเอาสิ่งที่ เรียนรู้ไปประกอบ เป็นการแสดงดนตรี ได้</p>	<p>(7) การเรียนรู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ ความใส่ใจและสิ่งแวดล้อม จึงมี การเปลี่ยนสื่อการสอนให้ หลากหลาย</p> <p>(8) การเรียนรู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ ทั้งจิตสำนึกและจิตใต้สำนึก ต้อง ให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง และได้ทบทวนในบทเรียน</p> <p>(9) ประสบการณ์จริงทำให้เกิด การจำได้มากกว่าการท่องจำว่า จังหวะดนตรีคืออะไร</p>	<p>แสดงให้เห็นถึง ความเข้าใจใน การอ่านจังหวะ เพลง สามารถ แสดงออกได้ด้วย การเล่นเครื่อง ดนตรี</p>	<p>ความกล้าใน การแสดงออก ถือเป็นข้อ หนึ่งในความ เป็นผู้ที่มี จิตใจ ละเอียดอ่อน ประณีตและมี ระเบียบ</p>
--	--	--	--

สรุปลักษณะที่สำคัญของกิจกรรมต้นแบบที่จัดสำหรับเด็กนั้น เป็นการผนวก แนวคิดการเรียนรู้เชิง
ประสบการณ์ แนวคิดการทำงานของสมอง และแนวทางการสร้างสุนทรีย์ภาพ และใช้พื้นฐาน
แนวคิดการเรียนรู้ในระบบที่ยืดหยุ่น มีการสร้างให้เด็กได้รับประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม และมี
การนำประสบการณ์เดิมของเด็กมาต่อยอดให้เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางด้านดนตรี
โดยมีการทำซ้ำอย่างมีความแตกต่างในหลายคาบการเรียนรู้

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้อธิบาย สรุปกระบวนการดำเนินการวิจัย นำเสนอข้อสรุป การวิจัยตาม วัตถุประสงค์การวิจัย อภิปรายผลการวิจัย แนะนำเสนอข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนาสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องในภาคส่วนต่างๆ อาทิ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ข้อเสนอแนะสำหรับองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น มูลนิธิต่างๆ ที่ดูแลเด็กด้วยโอกาส รวมทั้งข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่เกี่ยวข้องนำองค์ความรู้ที่ได้ไปเป็นแนวทางการพัฒนาครูและคุณครูดูแลเด็กที่อยู่ในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาส เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจนำไปศึกษาหรือทำวิจัยต่อไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บนระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาส มีวัตถุประสงค์การวิจัย (1) เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ และคุณลักษณะของครูผู้สอนเด็กด้วยโอกาส และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บนระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาส (2) เพื่อการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บนระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาส และ (3) เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บนระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาส ไปสู่การพัฒนาและการปฏิบัติ

วิธีการดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งการนำผลการวิจัยออกเป็น 3 ขั้นตอน ตามวัตถุประสงค์การวิจัยดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ และคุณลักษณะของครูผู้สอนเด็กด้วยโอกาส และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บนระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาส เป็นการวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ และคุณลักษณะของครูผู้สอนเด็กด้วยโอกาส และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บนระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาส

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้บนระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาส เป็นออกแบบกิจกรรมและการทดลองผลของต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้บนระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาส ที่มูลนิธิที่ได้เลือกไว้

ขั้นตอนที่ 3 เสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาสไปสู่การพัฒนาและการปฏิบัติ เป็นการนำผลของต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาสมานำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาไปสู่การปฏิบัติ

ผลของการวิจัยทั้ง 3 ขั้นตอน สามารถสรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยตามแต่ละขั้นตอนในการวิจัยทั้ง 3 ขั้นตอนมีดังนี้

ผลการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 วิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ และคุณลักษณะของครูผู้สอนเด็กด้อยโอกาส และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส พบว่า ครูผู้สอนเด็กด้อยโอกาสมีคุณลักษณะคล้ายคลึงกันคือเป็นผู้มีความเสียสละสูง รักงานที่ทำ พยายามและมีความต้องการที่จะให้เด็กในดูแลประสบความสำเร็จในชีวิต ทำงานหนัก และยังขาดความรู้เฉพาะทาง มูลนิธิมีความต้องการที่จะช่วยเหลือเด็กด้อยโอกาสเหมือนกัน แต่มีเป้าหมายในการช่วยเหลือเด็กแตกต่างกัน เช่น มูลนิธิที่ดูแลเด็กกำพร้ามีแนวทางในการช่วยเหลือเด็กในระยะยาวจนเด็กสามารถประกอบอาชีพได้ มูลนิธิที่ดูแลเด็กพิการซ้ำซ้อนนอกจากจะต้องดูแลเด็กแล้วยังต้องมีการดูแลด้านความเจ็บป่วยที่ไม่สามารถฟื้นฟูได้ มูลนิธิที่ช่วยเหลือดูแลเด็กพิการที่สามารถฟื้นฟูได้มีการสร้างความหวังให้เด็กสามารถเข้าโรงเรียนสำหรับเด็กพิการได้ มูลนิธิที่ดูแลเด็กยากจนในชุมชนแออัดนอกจากจะต้องดูแลเด็กในด้านทักษะการดำรงชีวิตแล้วยังต้องดูแลในเรื่องของสิทธิเด็กอีกด้วย จะเห็นได้ว่าแต่ละมูลนิธิมีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก ทำให้ปัญหา ความต้องการ และคุณลักษณะของครูผู้สอนเด็กด้อยโอกาส และกิจกรรมที่จะไปจัดให้กับเด็กด้อยโอกาสยังไม่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงต้องทำการหาความต้องการเฉพาะของมูลนิธิที่จะเข้าไปจัดกิจกรรมคือที่มูลนิธิเด็กโดยพบว่าปัญหาและความต้องการของมูลนิธิคือการเลี้ยงดูเด็กที่ไม่ถูกต้อง ก่อนที่เด็กจะได้รับ การดูแลจากมูลนิธิ ทางมูลนิธิมีความต้องการจะแก้ปัญหาทางด้านอารมณ์และสังคมของเด็ก ด้วยการสอน ดนตรี ศิลปะ และโยคะ มีโครงการที่จะจัดทำห้องเรียนใหม่ สำหรับการงานอาชีพ ครูผู้สอนเด็กด้อยโอกาสยังขาดความรู้เฉพาะทางโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านดนตรี และศิลปะ ซึ่งเป็นหัวข้อที่ทางมูลนิธิคาดว่าจะสามารถช่วยปรับพฤติกรรมของเด็กในทางที่ดีขึ้นได้

ผลของการวิจัยในขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส มีการเปลี่ยนแปลงไปในทั้งตัวครูและเด็ก โดยจะเห็นได้ว่าครูประจำวิชาคือ ครูผู้ช่วยผู้มีความสนใจในวิชาดนตรีเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว ให้ความสนใจในการจัดกิจกรรม และให้ความร่วมมือช่วยเหลือเด็กในระหว่างสัปดาห์เมื่อเด็กมีการร้องขอ ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นครูประจำวิชาและได้เข้ารับการอบรมจากภายนอกเพื่อเพิ่มพูนความรู้ ส่วนครูประจำชั้นผู้ซึ่งเคยคิดว่าตนเองนั้นไม่สามารถจะช่วยเหลืออะไรในวิชาดนตรีได้ในช่วงต้นของการทำการจัดกิจกรรมก็มีความเห็นที่แตกต่างออกไป จากการบอกเล่าในช่วงท้ายของการจัดกิจกรรมว่าคิดว่าการสอนวิชานี้ นั้นไม่ได้ยากจนเกินไปและในอนาคตครูคิดว่าตนเองก็สามารถสอนเด็กได้

การเปลี่ยนแปลงในตัวเด็กนั้นมีการเปลี่ยนแปลงแต่สาเหตุของการเปลี่ยนแปลงนั้นอาจเป็นไปได้จากหลายสาเหตุ สำหรับคนที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมอย่างเด่นชัดจากการจัดกิจกรรมคือ กรณีศึกษาที่ 1 นาเดีย กรณีศึกษาที่ 4 เจมส์ และ กรณีศึกษาที่ 13 นัท โดยมีรายละเอียดพฤติกรรมที่สำคัญดังนี้ กรณีศึกษาที่ 1 นาเดีย ผู้ซึ่งเรียนรู้ได้เร็ว มีการเปลี่ยนพฤติกรรมจากการเป็นเด็กที่ซบเซาอยู่คนเดียว ต้องการความสนใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีครูมาสอนก็ต้องสนใจเพียงตนเองเท่านั้น กลายเป็นเด็กที่ไปช่วยสอนเพื่อนๆในสิ่งที่ตนเองทำได้ สามารถทำงานเป็นทีมได้มากขึ้นโดยจะเห็นได้จากการที่สามารถเล่นดนตรีเป็นกลุ่มได้ จะเห็นได้จากเมื่อเพื่อนๆขอมการเล่นระนาดหรือว่าเล่นผิดนาเดียจะเป็นผู้เข้าไปช่วยบอกในวิธีการที่ถูกให้ หรือ กรณีศึกษาที่ 4 เจมส์ เป็นเด็กที่สามารถเลือกได้ว่าตนเองมีความต้องการอย่างไร โดยเป็นคนเดียวในชั้นเรียนที่เห็นได้อย่างเด่นชัดว่ามีความต้องการที่จะเล่นขลุ่ย และแสดงความพยายามที่จะหัดเล่นเครื่องดนตรีชนิดนี้ และในช่วงท้ายของการจัดกิจกรรมเจมส์เป็นผู้อาสาที่จะย้ายไปอยู่ที่มูลนิธิสร้างสรรค์เด็กด้วยตนเอง ถือเป็นการเสียสละเป็นอย่างมากสำหรับเด็กในระดับอนุบาล เนื่องจากที่หมู่บ้านเด็กซึ่งเป็นที่ ที่เด็กๆรุ่นก่อนๆมักจะถูกโอนย้ายไปนั้นมีเด็กที่อยู่ในการดูแลอย่างเต็มจำนวน ส่วนเด็กคนอื่นๆ ถึงแม้ว่าเมื่อใกล้เวลาที่จะถูกโอนย้ายเจมส์จะมีปัญหาด้านการปรับตัวอยู่บ้าง และ กรณีศึกษาที่ 13 นัท เป็นผู้ที่สามารถบอกความต้องการของตนเองโดยเฉพาะในเรื่องการเรียนดนตรีได้ โดยเป็นผู้ที่มาบอกผู้วิจัยว่ามีความอยากเรียนรู้ในภาคการเรียนที่ 2 จนทำให้ผู้วิจัยต้องเปิดการจัดกิจกรรมเพิ่ม ส่วนเด็กคนอื่นๆการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมอาจไม่เด่นชัดนัก หรือในบางคน เช่น นัทมีพฤติกรรมที่เป็นผู้ใหญ่มากขึ้นอย่างเด่นชัดและได้คะแนนเต็ม 20 คะแนนในการประเมิน แต่เป็นพฤติกรรมทั่วไปซึ่งไม่เด่นชัดมากในหัวข้อของกิจกรรมที่จัด

ผลของการวิจัยในขั้นตอนที่ 3 เสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาสไปสู่การพัฒนาและการปฏิบัติ เป็นการนำผลของต้นแบบกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาสมาเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาไปสู่การปฏิบัติ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ร่าง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังนี้ ร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 1 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ควรจัดให้กับเด็กด้อยโอกาส ความเป็นกิจกรรมที่เน้นการแก้ปัญหาของเด็กด้อยโอกาสโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาทางด้านอารมณ์และสังคมของเด็ก ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 2 การพัฒนาครูและผู้ดูแลเด็ก ควรเป็นการเพิ่มศักยภาพในการจัดกิจกรรมของครูให้กับเด็กเพื่อให้ครูนำมาปรับใช้กับเด็กในบริบทของตนเอง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 3 จัดให้มีแหล่งเรียนรู้สำหรับครูและผู้ดูแลเด็ก เพื่อเป็นศูนย์กลางของการจัดกิจกรรม

สรุป ในการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส นั้นควรเริ่มจากการศึกษาปัญหาและความต้องการของมูลนิธิและครูที่ทำงานอยู่ในมูลนิธิ เพื่อมาสร้างกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับมูลนิธินั้นๆ ในการจัดกิจกรรมควรเน้นในเรื่องการนำไปใช้ได้จริงมากกว่าการอบรมครูเท่านั้น ผลที่ได้เพิ่มเติมในการจัดกิจกรรมทดลองในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในเด็กซึ่งมีการอธิบายเพิ่มเติมในการอภิปรายผลต่อไป

5.2 อภิปรายผล

จากข้อค้นพบในการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส สามารถแบ่งการอภิปรายผลออกเป็น 3 ประเด็นการอภิปรายตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้แก่ 1. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ และคุณลักษณะของครูผู้สอนเด็กด้อยโอกาส และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส 2. เพื่อการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส 3. เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส ไปสู่การพัฒนาและการปฏิบัติ โดยมีรายละเอียดในแต่ละวัตถุประสงค์ดังนี้

อภิปรายผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1. วิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ และคุณลักษณะของครูผู้สอนเด็กด้อยโอกาส และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส

จากผลการวิจัย สภาพปัญหาความต้องการ เด็กด้อยโอกาส ถือว่าเป็นความต้องการของครูผู้สอนเด็กด้อยโอกาสที่ต้องการจะช่วยให้เด็กมีโอกาสที่ดีขึ้น ลักษณะของเด็กด้อยโอกาสที่พบใน 5 มูลนิธิ สามารถสรุปได้ว่าปัญหาของเด็กด้อยโอกาสมีดังนี้ ปัญหาทางด้านร่างกาย/ความพิการ ปัญหาความยากจน ปัญหาจากการเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้อง ทำให้เด็กมีพัฒนาการที่ไม่สมวัย มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ พัฒนาการช้า มีปัญหาทางด้านอารมณ์และสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญศรี แสงวงเจริญ (2549) ที่พบว่าเด็กด้อยโอกาสมีลักษณะเก็บตัวเงียบขรึม ซึมเศร้า มีพัฒนาการด้านต่างๆไม่สมกับอายุ มีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมีปัญหาทางอารมณ์และจิตใจ เช่นต่อต้านคำสั่งของผู้ใหญ่อย่างรุนแรง ซึ้อิจฉา ก้าวร้าว พัฒนาการด้านการเคลื่อนไหวไม่เหมาะสม มีการรับรู้เกี่ยวกับตนเองไม่ดี

ผลของคุณลักษณะของครูผู้สอนเด็กด้อยโอกาสจากแบบสอบถาม สามารถสรุปได้ดังนี้ ครูผู้สอนเด็กด้อยโอกาสที่ดีควรเป็นบุคคลที่มีใจรักในการช่วยเหลือเด็ก มีความอดทนเสียสละ และมีความรัก เมตตา มีเจตคติที่ดีต่อการศึกษาและเข้าใจในผู้เรียน มีความกระตือรือร้นในการศึกษาเพิ่มเติมด้วยตนเองในทางวิชาการและวิชาชีพ เนื่องจากลักษณะงานเป็นงานที่หนักแตกต่างจากครูในโรงเรียนทั่วไป กล่าวคือนอกจากจะต้องสอนเด็กแล้วยังต้องปฏิบัติตัวเสมือนผู้ปกครองเด็ก หรือเสมือนพ่อและแม่ของเด็กอีกด้วย สอดคล้องกับ เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู ของคุรุสภา (คุรุสภา, 2537) ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังนี้ ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ โดยคำนึงถึงผลที่จะเกิด

ขึ้นกับผู้เรียน มุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียนให้เต็มตามศักยภาพ การมุ่งมั่นพัฒนาผู้เรียน พัฒนาแผนการสอนให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ จัดกิจกรรมทางการเรียนการสอน โดยเน้นผลถาวรที่เกิดแก่ผู้เรียน รายงานผลพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนได้อย่างมีระบบ ปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน การปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดี ร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ การร่วมมือกับผู้อื่นในสถานศึกษาอย่างสร้างสรรค์ ร่วมมือกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ในชุมชน แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนา สร้างโอกาสในการพัฒนาผู้เรียนได้ทุกสถานการณ์

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส ควรเป็นกิจกรรมที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ปฏิบัติจริง เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับประสบการณ์ตรงไม่เน้นการอธิบาย เนื่องจากเด็กมีประสบการณ์ที่ไม่ดีจากการเลี้ยงดูที่ไม่ถูกต้องหรือสภาพแวดล้อมที่ไม่ถูกต้องมาก่อน ทำให้เด็กได้ได้ปฏิบัติกิจกรรม ที่มีนัยในเชิงบวก สร้างความมั่นใจเชื่อใจในการอุปถัมภ์ของมูลนิธิ ทำให้สมองของเด็กได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัย ก่อน 9 ปีซึ่งเป็นวัยที่สมองกำลังพัฒนาเป็นอย่างมาก เพื่อใช้สำหรับปรับพฤติกรรมของเด็กให้เป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามลักษณะอันพึงประสงค์หรือความคาดหวังที่จะให้เกิดกับบุคคลที่ได้รับการปลูกฝังและพัฒนาทางด้านสุนทรียภาพ (ผดุง พรหมมูล, 2540) สอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของ Kolb (1984) ที่มี 4 ขั้นตอนกล่าวคือ (1) การทดลองหรือการประยุกต์แนวคิด (2) ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม (3) สะท้อนความคิดอภิปราย และ (4) ความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด และยังสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Zull, 2002) ที่มีการทำงานที่สอดคล้องกับขั้นตอนแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ในแต่ละขั้นตอน กล่าวคือ (1) จากสิ่งเร้าภายนอกที่เข้ามาทางส่วนรับความรู้สึก (2) ส่วนผสมผสานชั่วคราว (3) ส่วนผสมผสานด้านหน้า (4) ก่อนการตอบสนองทางกาย ทำให้เกิดการตอบสนองทางกายซึ่งยังเป็นสิ่งเร้าสิ่งใหม่ ทำให้เกิดวงจรใหม่อีกด้วย

อภิปรายผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 การพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรียนรู้จากระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส

การพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส พบว่าการสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์นั้นเกิดจากการเกิดประสบการณ์สุนทรีย์ที่มีนัยเชิงบวก ที่เกิดขึ้นแบบแตกต่าง ทำให้เกิดวงจรการเรียนรู้ของสมอง และเกิดวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ จนครบวงหลายครั้ง จนนำไปสู่การเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยที่องค์ประกอบของต้นแบบ และรายละเอียดของการเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์นั้นสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

องค์ประกอบของต้นแบบ

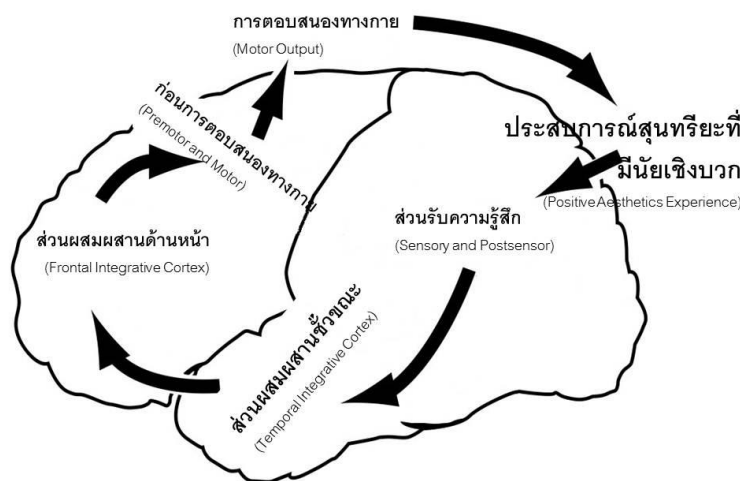
องค์ประกอบของต้นแบบประกอบด้วย ทีมงานจัดกิจกรรม ครูและผู้ดูแลเด็ก แผนกิจกรรม เด็ก ผู้บริหาร งบประมาณ สถานที่ เวลา อุปกรณ์ สื่อต่างๆ นอกจากนี้ยังมี ทีมงานสนับสนุน เช่น เจ้าหน้าที่ นักสังคมสงเคราะห์ แม่บ้าน แม่ครัว เครือข่ายเช่น เครือข่ายในการจัดอบรมครูหรือในการจัดการแสดง และ ที่ปรึกษาผู้ทรงคุณวุฒิ

ลักษณะกิจกรรมต้นแบบสำหรับมูลนิธิ เป็นกิจกรรมที่มีนัยในเชิงบวกสร้างให้เกิดประสบการณ์สุนทรีย์ที่มีนัยเชิงบวก ใช้เพื่อสร้างให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในเด็ก ด้วยการเข้าร่วมกิจกรรมที่เกิดขึ้นซ้ำๆแต่ในการปฏิบัติมีข้อแตกต่างไม่ซ้ำกัน (การทำซ้ำแบบแตกต่าง) โดยที่สิ่งที่เด็กได้ปฏิบัติในการเข้าร่วมกิจกรรมและสามารถอธิบายได้จากการสังเกตพฤติกรรม ส่วนการทำงานของสมองถือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เข้าร่วมกิจกรรมเองในการตอบสนองกับประสบการณ์สุนทรีย์ที่มีนัยเชิงบวก ทำให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามลักษณะอันพึงประสงค์ทางด้านสุนทรีย์ภาพ โดยรายละเอียดสามารถอธิบายได้ดังนี้

ประสบการณ์สุนทรีย์

การคัดเลือกสิ่งเร้าที่มากระตุ้นการทำงานของสมองของผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้เป็นสิ่งเร้าเชิงบวก หรือทำให้เกิดประสบการณ์สุนทรีย์ที่มีนัยในเชิงบวก โดยที่ประสบการณ์สุนทรีย์ ประกอบด้วยกัน 3 ส่วนคือ (1) สุนทรีย์วัตถุ หมายถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความนิยมหรือความงามที่เป็นเหตุทำให้เกิดประสบการณ์ทางด้านสุนทรีย์ อาจเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือว่าถูกมนุษย์สร้างขึ้นก็ได้ (2) มนุษย์ผู้รับรู้ สามารถแบ่งได้เป็นสองกลุ่มคือ มนุษย์ผู้สร้างสุนทรีย์วัตถุและมนุษย์ผู้สนใจ ผู้ศึกษาและผู้สนับสนุน โดยที่ทั้งสองกลุ่มสามารถสื่อสารกันได้โดยผ่านสุนทรีย์วัตถุ และต้องมีการชานรับที่ตรงกัน คือต้องอยู่บนพื้นฐานประสบการณ์ที่ตรงกัน และ ประสบการณ์ก็มีเงื่อนไขเกี่ยวกับวัย

วุฒิ ชั้นวรรณะ ชาติ ศาสนา และยุคสมัย ฯลฯ ที่ตรงกันด้วย (3) สุนทรียรส หมายถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นผลของการเกิดประสบการณ์และถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการเกิดประสบการณ์ เนื่องจากสามารถปลุกให้จิตใจ เบิกบานยินดี ชื่นชม ลืมตัว และท้ายที่สุดเกิดความคิดรวบยอด หรือส่วนที่ให้แนวคิดแก่ผู้ได้รับประสบการณ์ (ประเสริฐ ศิลรัตน์, 2542) ซึ่งในการจัดกิจกรรม ส่วนประกอบในการเกิดประสบการณ์สุนทรียะ คือ (1) สุนทรียวัตถุ คือกิจกรรมที่จัดคือกิจกรรมดนตรี ศิลปะ และการเคลื่อนไหว (2) มนุษย์ผู้รับรู้คือผู้ที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม (3) สุนทรียรส หมายถึงความรู้สึกที่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมซึ่งเป็นความรู้สึกในเชิงบวกเช่น ชอบ สนุก อยากเข้าร่วม ตื่นเต้นไปกับกิจกรรม ฯลฯ โดยประสบการณ์สุนทรียะที่เกิดขึ้นนั้นถือว่าเป็นสิ่งเร้าเชิงบวกที่ไปกระตุ้นให้สมองทำงานอย่างเป็นวงจรและมีการตอบสนอง สามารถอธิบายได้ดัง รูปภาพ 17 ประสบการณ์สุนทรียะที่มีนัยเชิงบวกและการทำงานของสมอง

รูปภาพ 17 ประสบการณ์สุนทรียะที่มีนัยเชิงบวกและการทำงานของสมอง

รูปภาพ 17 ประสบการณ์สุนทรียะที่มีนัยเชิงบวกและการทำงานของสมองเป็นรูปที่อธิบาย การเกิดประสบการณ์สุนทรียะที่มีนัยเชิงบวกที่มีความเกี่ยวข้องกับการทำงานของสมอง ในการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาส โดยที่สมองทำงานได้โดยมีสิ่งเร้าภายนอกที่ได้คิดเลือกไว้ ซึ่งในที่นี้คือประสบการณ์สุนทรียะที่มีนัยเชิงบวก โดยที่ประสบการณ์สุนทรียะที่มีนัยเชิงบวกสามารถอธิบาย ศัพท์ และลักษณะการเกิดขึ้น ในด้านความเหมือนหรือความคล้ายคลึงของการทำงานของสมองกับประสบการณ์สุนทรียะนั้น สามารถอธิบายได้ ด้วยหลักการการทำงานของสมองโดย James Zull (Zull, 2002) ที่สอดคล้องกับ การเกิดประสบการณ์สุนทรียะของประเสริฐ ศิลรัตน์ (2542) โดยที่ทั้งสองได้อธิบายไว้ดังนี้

Zull ได้อธิบายไว้ว่า การทำงานของสมองนั้น การทำงานของสมองนั้นเกิดขึ้นจากการได้รับสิ่งเร้าจากภายนอกหรือภายในใจ (Sensory Input) โดยที่สิ่งเร้าเหล่านั้นอาจมาจากสภาพแวดล้อม ที่อยู่รอบๆตัวของผู้เรียนเอง เช่น ภาพ เสียง แตะต้อง กลิ่น และ รส สมองจะรับรู้สิ่งเร้าด้วย Sensory and Postsensory หรือส่วนรับรู้ความรู้สึก เป็นส่วนแรกของสมองที่รับรู้ว่ามีสิ่งเร้า เข้ามา จากการเห็น ได้ยิน สัมผัส ได้กลิ่น และรับรส จากนั้นจะมีการส่งสัญญาณการรับรู้ไปที่ Temporal Integrative Cortex หรือ ส่วนผสมผสานชั่วคราว ทำการสร้างความสัมพันธ์กับสิ่งที่เคยเรียนรู้แล้ว เพื่อตีความรับรู้ถึงสิ่งเร้าเหล่านั้นคืออะไร เช่น สิ่งที่เห็นคือหน้าคน เสียงที่ได้ยินนั้นคือเสียงดัง รสที่ชิม นั้นคือรสเปรี้ยว Frontal Integrative Cortex หรือ ส่วนผสมผสานด้านหน้า เป็นสถานที่เก็บความจำระยะสั้น การตีความ แก้ปัญหา ตัดสินใจ วางแผนในการตอบสนอง ทำการ วางแผนในการตอบสนองสิ่งที่รับรู้ Premotor and Motor หรือส่วนก่อนการตอบสนองทางกาย ทำหน้าที่ ส่งสัญญาณไปที่ส่วนต่างๆของร่างกายให้ตอบสนองตามที่ได้วางแผนไว้ เช่น เมื่อพบคนที่รู้จักก็มีการสั่งให้ตอบสนองทักทาย ถ้าได้ยินเสียงที่ดังสั่งให้เอามือปิดหู หรือถ้าได้ลิ้มรสเปรี้ยวก็สั่งให้ทำตาหยี ส่วนผลของการตอบสนองกลายเป็นพฤติกรรมที่ Motor Output หรือการตอบสนองทางกายคือการที่ร่างกายแสดงออกเพื่อตอบสนองคำสั่งของสมอง เมื่อสมองได้รับสิ่งเร้าที่ซ้ำๆกัน ส่วนที่ใช้งานสำหรับการตอบสนองสิ่งเร้า นั้นก็จะถูกกระตุ้นด้วยกระแสไฟฟ้า อย่างอ่อนๆบ่อยขึ้นทำให้เกิดการสร้าง เส้นใยประสาทรับข้อมูล (Dendrite) ที่มากขึ้น ทำให้สมองส่วนนั้นๆทำงานได้ดีขึ้นหรือว่าเร็วขึ้น ดังนั้นการจัดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานจึงต้องอยู่บนพื้นฐานความเข้าใจในการทำงานของสมองดังที่กล่าวมาข้างต้น (Zull, 2002)

ประเสริฐ ศีลรัตน์ (2542) การเกิดประสบการณ์นั้นเกี่ยวข้องกับกระบวนการรับรู้ ได้ให้ความหมายของการรับรู้ประสบการณ์ทางสุนทรียะว่า หมายถึงการที่มนุษย์ใช้ประสบการณ์เดิมแปลความหมายสิ่งเร้าที่ผ่านมาจากประสาทสัมผัส แล้วเกิดการรับรู้ประสบการณ์ทางวัตถุโดยผ่านผัสสะ ความรู้สึกถึงความหมายว่าเป็นอะไร แล้วมีการแปลความหมายของสิ่งนั้นๆ โดยจะมีกระบวนการรับรู้ทางความงาม ซึ่งกระบวนการรับรู้จะมีดังนี้ (1) การรับรู้จะต้องมีความเข้าใจในสุนทรียวัตถุหรือสุนทรียภาพ ซึ่งได้แก่คุณค่าของสิ่งดีงาม โดยที่ผู้รับรู้จะต้องมีพื้นฐานประสบการณ์เดิม หรือมีความรู้เกี่ยวกับสุนทรียวัตถุมาก่อน (2) การรับรู้เป็นการผ่านประสาทสัมผัสของผู้รับรู้และจะต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องที่สนใจอยู่ และจะต้องไม่มีกิจกรรมในชีวิตจริงเข้ามาเกี่ยวข้อง และประสาทสัมผัสนั้นจะต้องได้รับการฝึกปรือมาก่อน เพราะมีความรู้สึกบางอย่างที่สภาพร่างกายและจิตใจสามารถรับรู้ได้ แต่ไม่เกิดความรู้สึกในเชิงสุนทรียะ เช่น การฟังดนตรีของคนที่ไม่ใส่ใจทางดนตรี (3) เกิดการสร้างอารมณ์ขึ้นจากความรู้สึกจากการรับรู้ อาจเป็นอารมณ์สมมุติ หรือ

จินตนาการเป็นเรื่องราว ที่เกิดจากการกระตุ้นเร้าของสิ่งที่กำลังรับรู้ (4) มีการถ่ายทอดความหมาย บางอย่างจากความรู้สึกมาสู่ผู้รับรู้ โดยที่สภาพร่างกายและจิตใจของผู้รับรู้จะมีปฏิกิริยาให้เกิด ความรู้สึกตรงกันขึ้นในจิตใจ ทำให้ร่างกายมีส่วนเกี่ยวข้องกับความสนใจทางสุนทรียะนั้น เช่น การ เกร็งเมื่อดูการแข่งชก (5) ผู้รับรู้จะต้องรู้ตัวเองอยู่เสมอว่ากำลังสนใจอะไรอยู่ คือต้องมีสมาธิหรือใจ จดจ่อกับสิ่งเร้าในลักษณะความคิดล่องลอย

จากการอธิบายเรื่องหลักการการทำงานของสมองโดย Zull และ การเกิดประสบการณ์สุนทรียะ ของ ประเสริฐ ศีลรัตนานัน นั้นพบว่าทั้งการทำงานของสมองและการเกิดประสบการณ์สุนทรียะ นั้น เกิดขึ้นจากสิ่งเร้าภายนอก เช่น ภาพ เสียง กลิ่น รส สิ่งของ แล้วผ่านประสาทสัมผัสของมนุษย์ ทำให้เกิดการตีความ และตอสนอง โดยที่มนุษย์จะนำเอาความรู้เดิมหรือประสบการณ์เดิมที่เป็น พื้นฐานนำมาสัมพันธ์กับสิ่งที่ได้รับรู้ใหม่ ทำให้เกิดการตอบสนองทางกายออกไป

ลักษณะอันพึงประสงค์ทางด้านสุนทรียภาพและนัยที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรม

ลักษณะอันพึงประสงค์ทางด้านสุนทรียภาพประยุกต์จาก กระทรวงศึกษาธิการ (ผดุง พรมมุล, 2540) ได้กำหนดให้หัวข้อสุนทรียภาพทางศิลปวัฒนธรรม เป็นหัวข้อหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพ การศึกษา โดยมีการสร้างคู่มือการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานการศึกษาทางด้าน ศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ได้มีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักและ เห็นคุณค่าของสุนทรียภาพทางศิลปวัฒนธรรม และเพื่อให้ครูมีความเข้าใจได้แนวคิดในการจัดการ เรียนการสอน เพื่อให้สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์แต่ตนเอง การสอน โรงเรียนและชุมชน โดย ที่มาตรฐานนี้ได้สร้างไว้เมื่อปี พ.ศ. 2539 โดยมาตรฐานลักษณะอันพึงประสงค์หรือความคาดหวัง ที่จะเกิดกับบุคคลที่ได้รับการปลูกฝังและพัฒนาทางด้านสุนทรียภาพ มีดังนี้

“ลักษณะอันพึงประสงค์ทางด้านสุนทรียภาพกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อมและสังคมไว้ 5 ด้าน ดังนี้ 1. เป็นผู้ที่มีความรักในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระบวนการเรียนการสอนเพื่อให้ ผู้เรียนมีความเข้าใจในธรรมชาติได้นั้นควรให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากธรรมชาติ 2. เป็นผู้มีจิตใจ ละเอียดอ่อนประณีตและมีระเบียบ ผู้เรียนควรจะได้รับพัฒนาสติปัญญาทางให้มีจิตใจที่ ละเอียดอ่อนประณีตและมีระเบียบ รู้จักการตกแต่งตนเองและสิ่งต่างๆรอบตัว ซึ่งจะนำไปสู่การ ดำเนินชีวิตอย่างมีคุณภาพ 3. เป็นผู้ที่มีความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมของตนเองและชนชาติอื่น ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงวัฒนธรรมนั้นๆ และก่อให้เกิดความรัก ห่วงเห่นในศิลปวัฒนธรรม เกิด ความมั่นคงของชาติ 4. เป็นผู้ที่มีความรักในเสรีภาพและจินตนาการในความรักในเสรีภาพ เป็น แรงแบบดาลใจให้ประชาชนมีความกระตือรือร้นในการพัฒนารสนิยมของตัวเอง 5. เป็นผู้ที่มีความ

สำนึกในการสร้างสมความดี ถือเป็น การสร้างเสริมให้มีคุณธรรมวิธีหนึ่ง ทำให้ผู้เรียนเข้าใจและเข้าใจในเรื่องของความงามและความดี (ผดุง พรหมมูล, 2540)

นัยที่แฝงไว้ในการจัดกิจกรรมต้นแบบ

ถึงแม้การจัดกิจกรรมนี้จะ เป็นกิจกรรมทางด้านดนตรี ศิลปะ และการเคลื่อนไหว แต่ทว่าผู้วิจัยไม่ได้คำนึงถึงผลเลิศทางด้าน ดนตรี ศิลปะ และการเคลื่อนไหว คือ ไม่ได้มีการวัดผลทางด้านดนตรี ไม่ได้คำนึงว่าผู้เรียน จะเป็นนักดนตรีฝีมือเลิศ จะเป็นนักศิลปะในระดับอาชีพ หรือเป็นนักเต้นระดับโลก โดยทั่วไปแล้วความเข้าใจในการสอนคือการสอนการอ่านตัวโน้ตและการเล่นเครื่องดนตรีบางเครื่องได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง แต่ในการจัดกิจกรรมนี้ ไม่ได้เน้นเรื่องการเล่นเครื่องดนตรีได้เป็นอย่างดี หรือการอ่านตัวโน้ต แต่ผู้วิจัยคำนึงถึงการที่ครูและเด็กได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ทั้งนี้ทั้งนัยทั้งหลายอาจมีการตีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้ที่ได้รับ อย่างไรก็ตามในการจัดกิจกรรมนี้ผู้วิจัยคิดว่ามีนัยที่สำคัญดังนี้

การอยู่ร่วมกันในสังคม ในการจัดกิจกรรมผู้วิจัยเน้นที่จะให้เด็ก ได้แสดงในลักษณะที่มีการเล่นร่วมกันเป็นเพลงที่สั้นและง่าย และมีการตัดสินใจของนักเรียนทีละคน เพลงที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นเพลงเด็กหรือเพลงพื้นเมืองที่สั้นๆ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้วัฒนธรรมของตนเองและเรียนรู้ได้อย่างง่ายเพื่อให้เด็กสามารถเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว แสดงให้เห็นถึงการที่เด็กได้เรียนรู้ที่จะอยู่ในกฎหรือกรอบของสังคมที่จะต้องทำอะไรที่เหมือนกันร่วมกัน การที่เด็กแต่ละคนได้ตัดสินใจเป็นการที่เด็กได้แสดงตัวตนและเป็นที่ยอมรับของเพื่อนๆที่ร่วมเล่นด้วยกัน โดยที่ในแต่ละครั้งที่มีการตัดสินใจเพื่อนๆก็จะรับฟังการแสดงของตน ทำให้เกิดพื้นที่ ที่เด็กได้แสดงตน และมีการยอมรับจากเพื่อนๆ นอกจากนั้นแล้ว ยังเป็นการฝึกให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากในการตัดสินใจแต่ละครั้งเด็กควรจะเล่นไม่ให้เหมือนกัน กรอบความคิดสร้างสรรค์จะอยู่ในกรอบของจังหวะที่กำหนดไว้ให้แต่ละคนได้แสดงในจังหวะที่เท่าๆกัน

เนื่องจากครูผู้สอนเรียนรู้ไปพร้อมกับเด็กจะทำให้ช่องว่างระหว่างครูกับเด็กแคบลง ครูไม่ได้สั่งให้เด็กทำแต่เป็นการเรียนรู้ร่วมกันหรือเรียนรู้พร้อมๆกันทั้งครูและเด็ก ดังนั้นครูจึงต้องมีส่วนร่วม กับกิจกรรมต่างๆที่จัดขึ้นในลักษณะเดียวกับเด็ก ในการร่วมกิจกรรมครูอาจมีความเข้าใจในกิจกรรมได้เร็วกว่าเด็กทำให้สามารถเป็นตัวอย่างให้กับเด็กได้ และในการจัดการแสดงครูจะรู้สึกภาคภูมิใจที่สามารถจัดการแสดงของเด็กได้อย่างสำเร็จ

ในการไม่บังคับให้เด็กมาเรียน โดยให้เด็กมาเรียนด้วยความสมัครใจ เป็นการฝึกให้เด็กได้เลือกในสิ่งที่ตนเองชอบ จะไม่มีการลงโทษถ้าเด็กไม่ยอมเข้าเรียน ในการแสดงเด็กสามารถเลือกเครื่อง

ดนตรีที่ตนเองต้องการได้ด้วยตนเองเป็นการฝึกให้เด็กหัดเลือกในสิ่งที่ตนเองชอบโดยไม่ถูกบังคับ เป็นการฝึกให้เด็กตัดสินใจเลือกในสิ่งที่ตนเองชอบได้ตั้งแต่เล็ก

ในการจัดกิจกรรมดนตรีทุกครั้งผลที่ได้คือความสนุกและความพึงพอใจ โดยสังเกตได้จากใบหน้าที่ยิ้มแย้มหลังในขณะจัดกิจกรรม และผู้เข้าร่วมกิจกรรมอาจมีการฮัมเพลงหรือร้องเพลงที่เพิ่งจัดกิจกรรมไป แสดงให้เห็นว่าผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมทั้งครูและเด็กมีอารมณ์ที่ดีหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม ระหว่างสัปดาห์อาจพบว่าเด็กที่เอาเครื่องดนตรีออกมาฝึกซ้อมด้วยตนเองเนื่องจากเกิดความชอบอยากเล่นดนตรี

ด้านการเรียนรู้วัฒนธรรมของตนเอง เพลงที่เลือกใช้ในการจัดกิจกรรม เป็นเพลงเด็กหรือเพลงพื้นเมืองที่สั้นและง่าย เช่น เพลง หนูมาลี เพลงช้าง แมงมุมลาย ฯลฯ โดยที่เนื้อหาของเพลงเหล่านี้เป็นเพลงที่ไม่ยากสั้นมีเนื้อหาของความเป็นไทย เป็นการสอนให้เด็กรู้จักวัฒนธรรมของตนเองไปในตัว

ระยะเวลาในการจัดกิจกรรม ที่มีการจัดทุกสัปดาห์เป็นเวลาสั้นๆคือประมาณ 30 นาที ถึง 60 นาที และ ทีมผู้วิจัยมีการพูดคุยรับประทานอาหารร่วมกับเด็กและครูในมูลนิธิ เป็นเวลาต่อเนื่องกันในระยะเวลาที่นานคือประมาณ 1 ปี และในขณะที่ผู้วิจัยเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ก็ยังได้ไปจัดกิจกรรมที่มูลนิธิอยู่ทุกสัปดาห์ นอกจากนี้แล้วยังมีการสื่อสารว่าจะมีรุ่นน้องที่เป็นผู้วิจัยจะมาจัดกิจกรรมต่อเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรม ทำให้เกิดความเชื่อมั่นจากเด็กและครู ว่ายังมีความช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมจะมีต่อไป เกิดปรากฏการณ์ที่เหมือนกับมีครูพิเศษเฉพาะทางเข้ามาร่วมสอนร่วมกับครูในมูลนิธิอีกด้วย

นัยด้านการมีส่วนร่วมและการเดินทางไปนอกสถานที่ การเข้าร่วมนอกสถานที่ของ ผู้บริหาร ครู และผู้ช่วยครู และเด็ก มีส่วนในการสร้างความเข้าใจถึงความสำคัญของผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ ถือเป็นความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์นี้ โดยที่ ครูหน้อย (ครูพัชรินทร์ วรินทร์ษา) ได้รับเชิญให้ไปเข้าร่วมการอบรม Teaching Jazz Through Play, Sing, and Dance in ORFF Schulwerk ระหว่างวันที่ 28-30 มีนาคม พ.ศ. 2559 ครูป้อม (อาจารย์ชัยณรงค์ ฉิมชูใจ) ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก ได้เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2559 และเด็กๆได้เข้าร่วมการแสดงทั้งหมด 3 ครั้ง คือ การแสดงละครเพลงในวันวัฒนธรรมที่มาจากการแต่งเนื้อเรื่องละครและเครื่องแต่งตัวโดยเด็ก และถือเป็นการแสดงในวันปิดภาคเรียนภาคการศึกษาที่ 1 คือ ในวันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2558 ที่โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก, การแสดงวงดนตรีในวันวัฒนธรรมที่จัดซ้อมโดยครูทรายและ

ครูหน่อย ซึ่งถือเป็นการแสดงในวันปิดภาคเรียนภาคการศึกษาที่ 2 คือ ในวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2559 ที่โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสวานรัก ทั้งนี้การเดินทางของผู้อำนวยความสะดวก ครู และเด็ก ที่มาที่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สามารถถูกตีความได้ในหลายนัย เช่น เป็นการเปิดบ้านของผู้วิจัยให้ทาง ทีมงานและเด็กทางมูลนิธิเด็กได้รู้จักด้วยการแนะนำเด็กว่านี่คือโรงเรียนของผู้วิจัย หรือเป็นการ แสดงให้เห็นว่าสถาบันการศึกษาก็มีความสนใจกับการจัดการศึกษาของมูลนิธิและไม่ได้ทอดทิ้ง ฯลฯ

นัยด้านการลดช่องว่างระหว่างบุคคล ในช่วงแรกของการเข้าไปทำกิจกรรมผู้วิจัยได้รับเชิญให้ไป รับประทานอาหารเช้าในที่ของผู้บริจาคซึ่งผู้วิจัยปฏิเสธและได้นั่งรับประทานอาหารกับกลุ่มครู การที่ ผู้วิจัยเข้าไปนั่งกับกลุ่มครูในขณะรับประทานอาหารเช้า เป็นการลดช่องว่างระหว่างกลุ่ม ผู้วิจัยและครู ทำให้เกิดการสื่อสารกันในขณะที่รับประทานอาหารเช้าและทำให้ผู้วิจัยสังเกตพฤติกรรม เด็กและความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับครูได้มากขึ้น การพูดคุยในขณะที่รับประทานอาหารเช้าก็เป็น การพูดคุยเรื่องสิ่งที่จะสอนในสัปดาห์ถัดไป ปัญหาของเด็ก หรือพัฒนาการของเด็ก

ในการจัดกิจกรรมครู ผู้วิจัย และเด็ก ทุกคนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างเท่าเทียมกัน โดยที่ทุกคนจะต้อง ทำท่าทาง ร้องเพลง เล่นเครื่องดนตรี นั่งหรือยืนในท่าทางที่กำหนดไว้ตามกิจกรรม วิธีการนี้เป็น การลดช่องว่างระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ทำให้เกิดความไว้วางใจมากขึ้น การไม่ให้เกรงหรือการ สอบผ่านหรือสอบตก ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ทำให้เด็ก ไม่มีความกลัวในการเข้าร่วมกิจกรรม

ในการจัดกิจกรรม จะมีกิจกรรมบางกิจกรรมที่ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ได้มองเห็นากัน หรือมีการ บอกว่าตนเองชอบอะไร เช่น ให้บอกว่าตัวเอง กิน นอน อ่านหนังสือ เล่นกีฬา แล้วให้ทำท่าประกอบ เพลง ซึ่งถือว่าการแสดงตัวตนของตัวเอง สามารถระบุบอกสิ่งที่ตนเองชอบได้

ความสัมพันธ์ระหว่างนัยในการจัดกิจกรรมและพฤติกรรมที่พึงประสงค์

ในการจัดกิจกรรมผู้วิจัยพบว่า ลักษณะอันพึงประสงค์ทางด้านสุนทรียภาพกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต (ผดุง พรหมมูล, 2540) ไม่สามารถสอนได้เป็นวิชาตามหลักสูตร แต่การจัดให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับประสบการณ์ตรงที่เป็นนัยทางจิตวิทยาหรือว่าเป็นสิ่งที่ซ่อนไว้ในวิชาที่สอนหรือซ่อนนัยเหล่านี้ไว้ในกิจกรรมต่างๆ แล้วให้ผู้เรียนไปคิดพิจารณาต่อด้วยตนเองหลังจากที่มีประสบการณ์ในกิจกรรมเหล่านั้นหลายครั้ง ตามวงจรของแนวความคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ หลังจากที่ยังวงจรแนวความคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์เกิดขึ้นแล้วอย่างครบวงจรและหลายครั้งจึงสามารถพบว่า พฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีการเปลี่ยนแปลงไป ตัวอย่างแนวทางการสร้างสุนทรียภาพตามลักษณะอันพึงประสงค์ทางด้านสุนทรียภาพกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อมและสังคม ที่เกี่ยวกับนัยทางที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรม สามารถสรุปได้ตาม

ตาราง 20 ตัวอย่างกิจกรรม ลักษณะอันพึงประสงค์ทางด้านสุนทรียภาพ และนัยที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรม

ตาราง 20 ตัวอย่างกิจกรรม ลักษณะอันพึงประสงค์ทางด้านสุนทรียภาพ และนัยที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรม

ตัวอย่างกิจกรรม	แนวทางการสร้างสุนทรียภาพตามลักษณะอันพึงประสงค์ทางด้านสุนทรียภาพกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อมและสังคม (ผดุง พรหมมูล, 2540)	นัยที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรม
-----------------	--	---------------------------------

<p>การเล่นดนตรีเป็นวง พร้อมๆกัน</p>	<p>1. เป็นผู้ที่มีความรักในธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม</p> <p>2. เป็นผู้ที่มีจิตใจละเอียดอ่อนประณีต และมีระเบียบ</p>	<p>สังคมมีกฎเกณฑ์ ทุกคนต้องทำตาม กฎเกณฑ์ในสังคม ถ้าหากผู้แสดงไม่ได้ทำ ตามกฎเกณฑ์ที่กำหนดไว้เช่นการเล่น พร้อมๆกัน การแสดงของวงดนตรีก็จะไม่ ประสบผลสำเร็จ</p> <p>ความกล้าแสดงออกในที่สาธารณะ การฟังพาดูคำซึ่งกันและกัน</p>
<p>การเดินสวด</p>	<p>4. เป็นผู้ที่มีความรักในเสรีภาพและ จินตนาการในความรักในเสรีภาพ</p>	<p>ผู้แสดงมีพื้นที่ในสังคม ขณะที่เดินสวด คน อื่นเป็นผู้ฟัง ในขณะที่ผู้ที่กำลังเดินสวดได้ แสดงตัวตนออกมา</p> <p>และเป็นการส่งเสริมให้ผู้แสดงมี ความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างสิ่ง ใหม่ๆที่แตกต่างได้ โดยไม่ลอกเลียนแบบ ผู้อื่น</p> <p>กล้าแสดงออก มีอิสระในการสร้างสรรค์ มีความคิดอย่างอิสระ</p>
<p>หลังจากการแสดง ผู้ แสดงเก็บเครื่อง ดนตรีของตนเอง</p>	<p>2. เป็นผู้ที่มีจิตใจละเอียดอ่อนประณีต และมีระเบียบ</p>	<p>เป็นการฝึกให้รู้จักระเบียบ ความสะอาด ความรับผิดชอบ</p>
<p>การฝึกซ้อม</p>	<p>5. เป็นผู้ที่มีความสำนึกในการสร้าง สมมติ</p>	<p>สามารถแสดงความรู้สึกพึงพอใจหรือไม่ พึงพอใจได้ เช่นจากการบอกว่าไม่ชอบใน การฝึกซ้อมที่เหมือนกันและบ่อยครั้ง เกินไป</p> <p>เป็นการทำซ้ำหลายๆครั้ง ฝึกความอดทน ทำให้สมองเปลี่ยนความจำจากพื้นที่ ความจำชั่วคราวไปเป็นความจำถาวร</p>
<p>การที่ต้องคอยหรือ ต้องช่วยเพื่อนที่เรียน ได้ช้ากว่า</p>	<p>1. เป็นผู้ที่มีความรักในธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม</p>	<p>การฟังพาดูคำซึ่งกันและกัน ฝึกการแบ่งปัน ช่วยเหลือผู้อื่นในสังคม</p>

การแต่งตัวประกอบละครเพลง	2. เป็นผู้ที่มีจิตใจละเอียดอ่อนประณีต และมีระเบียบ	สามารถนำสิ่งที่อยู่รอบตัว มาตกแต่งสร้างงานศิลปะได้
การให้ไว้ในช่วงก่อนและจบการแสดง	3. เป็นผู้ที่มีความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมของตนเองและชนชาติอื่น	ได้เรียนรู้วัฒนธรรมของตนเอง
การรับประทานอาหารพร้อมกัน	1. เป็นผู้ที่มีความรักในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	สามารถเปรียบเทียบสิ่งรอบๆตัวในสิ่งที่เหมือนหรือแตกต่างกันได้ แสดงให้เห็นถึงความเท่าเทียมของทีม ผู้วิจัยและครูผู้ดูแลเด็ก
การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของครูและทีมผู้วิจัย	1. เป็นผู้ที่มีความรักในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	สามารถเปรียบเทียบสิ่งรอบๆตัวในสิ่งที่เหมือนหรือแตกต่างกันได้ แสดงให้เห็นถึงความเท่าเทียมของทีม ผู้วิจัย ครูผู้ดูแลเด็ก และเด็กที่เข้าร่วมกิจกรรม
การไม่บังคับเด็กทุกคนให้ร่วมกิจกรรมโดยไม่มีการลงโทษ	5. เป็นผู้ที่มีความสำคัญในการสร้างสมมติ	เด็กสามารถเลือกในสิ่งที่ตนเองชอบได้ โดยผู้ที่ไม่เลือกร่วมกิจกรรมสามารถเข้ามาร่วมแสดงได้ หรือมาร่วมกิจกรรมได้เมื่อต้องการ
การแสดงสดนอกสถานที่ร่วมกับผู้อื่น	2. เป็นผู้ที่มีจิตใจละเอียดอ่อนประณีต และมีระเบียบ	ความกล้าแสดงออกในที่สาธารณะ การฟังพาดูด้วยกันและกัน
การให้เลือกเครื่องแต่งกายของตนเองได้ในการแสดงสดนอกสถานที่	2. เป็นผู้ที่มีจิตใจละเอียดอ่อนประณีต และมีระเบียบ 5. เป็นผู้ที่มีความสำคัญในการสร้างสมมติ	ความกล้าแสดงออกในที่สาธารณะ การฟังพาดูด้วยกันและกัน สามารถเลือกในสิ่งที่ตนเองชอบได้ โดยเป็นการเลือกเสื้อผ้าที่จะสวมใส่
เนื้อเพลง เช่น พวกเรามาพบกัน เรารักกัน มาเล่นด้วยกัน	3. เป็นผู้ที่มีความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมของตนเองและชนชาติอื่น 2. เป็นผู้ที่มีจิตใจละเอียดอ่อนประณีต และมีระเบียบ	ได้เรียนรู้วัฒนธรรมของตนเอง การฟังพาดูด้วยกันและกัน

กิจกรรมเสียดวง	2. เป็นผู้ที่ใส่ใจละเอียดอ่อนประณีต และมีระเบียบ	การพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน
----------------	--	-----------------------------

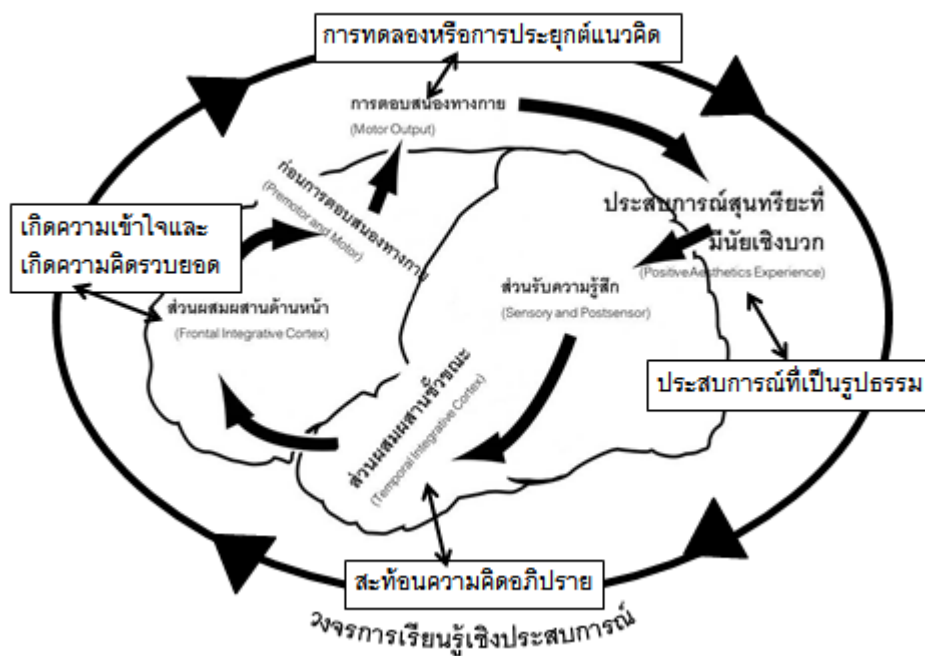
การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์

James Zull อธิบายการทำงานของสมองที่ตรงกันกับวงจรของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ว่ามีความสอดคล้องกัน โดยสามารถสรุป ได้ดัง ตาราง 21 หน้าที่ความสำคัญของแต่ละส่วนของสมองที่ตรงกับลำดับของการเรียนรู้ (Zull, 2002)

ตาราง 21 หน้าที่ความสำคัญของแต่ละส่วนของสมองที่ตรงกับลำดับของการเรียนรู้

หน้าที่ ที่สำคัญของแต่ละส่วนในสมอง	ตรงกับลำดับของวงจรการเรียนรู้
ส่วนรับความรู้สึก รับรู้ข้อมูลจากโลกภายนอกก่อน	ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม การได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับร่างกายโดยตรง จากโลกภายนอก
ส่วนการผสมผสานด้านหลัง นำความจำเก่าๆมาประกอบ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ให้กับข้อมูลที่ได้รับรู้มาก่อนหน้า	สะท้อนความคิดอภิปราย การค้นหาข้อมูลที่มีความคล้ายกัน ประสบการณ์เก่าที่เคยผ่านมา และการวิเคราะห์ประสบการณ์
ส่วนการผสมผสานด้านหน้า การแก้ปัญหา การตัดสินใจ สร้างแผนงานตอบสนอง การวัดผล เรียงร้อยในด้านภาษา จัดการส่วนอื่นๆของสมองและร่างกาย สำหรับการตอบสนอง	เกิดความเข้าใจและเกิดความคิดรวบยอด การสร้างการตอบสนองแบบนามธรรม การจัดการ การสร้างแผนงานสำหรับการตอบสนอง การเปรียบเทียบและเลือกแผนงาน
ส่วนการเคลื่อนไหว เริ่มกิจกรรมโดยประสานกล้ามเนื้อต่างๆเพื่อสร้างการเคลื่อนไหวของร่างกาย เพื่อตอบสนองสิ่งที่ได้รับมาจากภายนอก มีการสร้างแผน และแนวคิดต่างๆที่	การทดลองหรือการประยุกต์แนวคิด การใช้การโต้ตอบทางด้านภาษาหรือการเคลื่อนไหวของร่างกาย นั้นรวมทั้งเรื่องเกี่ยวกับสติปัญญาและความคิด การเขียน การสร้างความสัมพันธ์ การทดลอง การพูด และการโต้แย้ง

จาก ตาราง 21 หน้าที่ความสำคัญของแต่ละส่วนของสมองที่ตรงกับลำดับของการเรียนรู้ จะเห็นได้ว่าการทำงานของสมองมนุษย์มีความสอดคล้องกับวงจรการเรียนรู้ โดยที่สามารถนำมาเชื่อมโยงกับลักษณะประสบการณ์ที่เป็นประสบการณ์สุนทรีย์ที่มีนัยเชิงบวกได้ดัง รูปภาพ 18 ความเชื่อมโยงระหว่างการทำงานของสมองกับการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และประสบการณ์สุนทรีย์

รูปภาพ 18 ความเชื่อมโยงระหว่างการทำงานของสมองกับการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และประสบการณ์สุนทรีย์

อย่างไรก็ตามใน ยังขาดเป้าหมายของงานวิจัยก็คือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมจะเกิดได้จากการทำซ้ำ ซึ่งไม่ใช่การทำซ้ำๆที่เหมือนกันตลอดทุกครั้งแต่เป็นการทำซ้ำแบบที่มีความแตกต่างเล็กน้อยในแต่ละครั้งที่มีการซ้ำเกิดขึ้น ซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญในการทำให้สมองเกิดการเรียนรู้

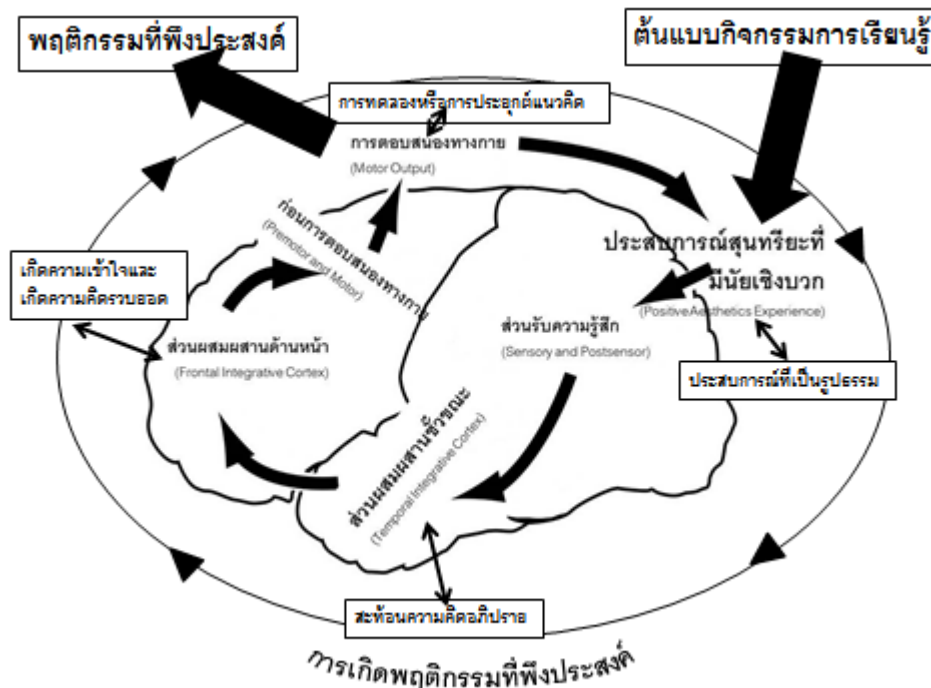
การทำซ้ำแบบแตกต่าง (Repeat with Variations)

พฤติกรรมที่พึงประสงค์ เกิดจาก การจัดกิจกรรมที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้รับประสบการณ์สุนทรีย์ที่มีนัยเชิงบวก ซ้ำๆหลายๆครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน (Caine & Caine, 1990) โดยที่ในแต่ละครั้งในการเกิดประสบการณ์สุนทรีย์ที่มีนัยเชิงบวก นั้นต้องมีความแตกต่าง ที่เกิดซ้ำๆ และทุกครั้งที่มีการซ้ำจะมีการเปลี่ยนแปลงในตัวกิจกรรม (Variations) ผลจากการจัดกิจกรรมพบว่ากิจกรรมที่ซ้ำๆโดยไม่มีเปลี่ยนแปลงทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเกิดอาการเบื่อหน่ายและลดทอนความร่วมมือในการทำกิจกรรม ดังจะเห็นจากการที่เด็กๆบนที่ต้องทำการ

ซ้อมดนตรีอย่างซ้ำๆเหมือนเดิมหลายครั้ง ดังนั้นในการทำซ้ำจึงต้องมีความเปลี่ยนแปลง เล็กๆน้อยๆในกิจกรรมเดิมๆเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมยังคงมีความสนใจกับกิจกรรมเดิมๆ

การทำซ้ำแบบแตกต่าง (Repeat with Variations) หมายถึง กิจกรรมที่ซ้ำเดิมแต่มีบางส่วนที่แตกต่างกันออกไป โดยที่ยังคงเนื้อหากิจกรรมที่ทำก่อนหน้านี้ ยกตัวอย่างเช่น กิจกรรมจังหวะกลอง เมื่อเสียงกลองหยุดในช่วงแรกก็ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสัมผัสมือกัน 2 คน ครั้งต่อไปให้เปลี่ยนคู่ที่จะสัมผัสมือ ต่อมาเมื่อผู้นำกิจกรรมหยุดเสียงกลองก็ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสัมผัสมือกัน 3 คน หรือ 4 คน ถือเป็นการจัดกิจกรรมซ้ำเดิม แต่ว่าแตกต่างกันในจำนวนคนที่ต้องสัมผัสมือด้วย นอกจากนี้แล้วการทำซ้ำยังแตกต่างไปได้อีกเช่น เปลี่ยนจากการสัมผัสมือไปเป็นการเอาข้อศอกแตะกัน หรือเอาปลายนิ้วแตะกัน หรือเอาส่วนอื่นๆของร่างกายมาแตะกัน เมื่อรวมกับการเปลี่ยนจำนวนคนที่ต้องสัมผัสกัน จะทำให้ความแตกต่างของกิจกรรมนี้มีได้มากมาย

ดังนั้นพฤติกรรมที่พึงประสงค์สามารถสร้างให้เกิดได้จาก การที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมพบกับ ประสบการณ์ที่ได้มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าจากการวางแผนการจัดกิจกรรม โดยให้ประสบการณ์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นเป็นประสบการณ์ที่มีนัยและเป็นประสบการณ์สุนทรีย์ในเชิงบวก เพื่อให้เกิดการสะท้อนความคิดและอภิปราย ความเข้าใจและความคิดรวบยอด และการทดลองหรือประยุกต์แนวคิด ที่มีผลออกมาในเชิงบวก โดยที่เมื่อมีวงจรการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ จะทำให้เกิดวงจรการทำงานของสมองอีกด้วย และเมื่อมีการทำซ้ำแบบแตกต่าง (Repeat with Variations) คือการซ้ำเดิมที่มีส่วนย่อยเปลี่ยนแปลง จะทำให้สมองเกิดความจำ ยังผลให้เกิดการเรียนรู้ โดยสามารถอธิบายได้ ดัง รูปภาพ 19 การเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ทั้งนี้ผู้เข้าอบรมจะมีการเปลี่ยนพฤติกรรมหรือไม่นั้นก็ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคลว่าในการสะท้อนความคิดและอภิปราย ความเข้าใจ และความคิดรวบยอดของแต่ละบุคคลจะเป็นเช่นไร

รูปภาพ 19 การเกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่า การพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส ได้นำแนวคิด 3 แนว คือ การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และแนวทางการสร้างสุนทรีย์ภาพ มาประยุกต์ผสมรวมกันเพื่อสร้าง ต้นแบบการจัดกิจกรรม ซึ่งประกอบด้วย วิธีการ ชุดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้เพื่อใช้เป็นต้นเค้าสำหรับนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนที่คล้ายคลึงกันสำหรับครูและครูผู้ช่วยในการสอนเด็กด้อยโอกาสที่อยู่ในการดูแลของมูลนิธิ และผู้วิจัยได้ทำการทดลองจัดกิจกรรมที่มูลนิธิเด็กได้อย่างประสบความสำเร็จเป็นอย่างดี

อภิปรายผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายของการพัฒนา ต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส ไปสู่การพัฒนาและการปฏิบัติ

จากลักษณะสำคัญของเด็กด้อยโอกาสที่มีพัฒนาการไม่สมวัยที่ทำให้เด็กมีพัฒนาการช้า มีพฤติกรรมทางอารมณ์ละจิตใจที่ไม่มั่นคง และมีปัญหาสุขภาพ (เพ็ญศรี แสงวงเจริญ, 2549) ทำให้ปัญหาเด็กด้อยโอกาสกลายเป็นปัญหาระดับชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548) ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ความช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง ครูถือเป็นบุคคลที่สำคัญในการสร้างอนาคตของชาติ บทบาทหน้าที่ของครูผู้ดูแลเด็กจะต้องจัดให้เด็กอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม สอนให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมสามารถช่วยเหลือดูแลตนเองได้ในชีวิตประจำวัน และคอยปรับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ สอดคล้องกับบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ที่ทำหน้าที่เป็นครูผู้ดูแลเด็กและครูผู้ช่วย (ส่วนส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการพัฒนากิจกรรมเยาวชน, 2547) ดังนั้น ร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จึงมี 3 นโยบายคือ 1. พัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมและการสอนให้กับครู อย่างต่อเนื่องทั้งด้านทักษะ วิชาการ และสวัสดิการ โดยเน้นการจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการ เป็นร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้าน การพัฒนาที่เน้นในตัวบุคคลการครูผู้สอนเด็กด้อยโอกาสที่กำลังทำงานอยู่ในมูลนิธิ 2. พัฒนาให้ครูได้รับการยกย่องและยอมรับในความเสียสละ เป็นร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้าน การพัฒนาทางด้านบริบท สิ่งแวดล้อมและสังคม ที่เน้นด้าน ความยอมรับ และความสำคัญ ในความเป็นครู 3. ส่งเสริมให้มีระบบและช่องทางในการสนับสนุนการพัฒนาครูเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ เป็นนโยบายด้าน ช่องทางในการสนับสนุนการพัฒนาครู โดยเน้นที่การสร้างเครือข่าย การประชาสัมพันธ์ การสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ

สรุปการอภิปรายผลของการทดลองทั้ง 3 ขั้นตอนนั้นผู้วิจัยได้ข้อค้นพบในหลายด้านที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำวิจัย ซึ่งถือเป็นข้อค้นพบที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะของมูลนิธิแต่ละมูลนิธิที่มีเป้าหมายคล้ายกันแต่รายละเอียดในการดำเนินงานแตกต่างกันมาก ต้นแบบการจัดกิจกรรมเรียนรู้นอกระบบที่ประกอบด้วยกิจกรรมที่มีนัยสำคัญและประสบการณ์สุนทรีย์ะเชิงบวก และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่นำไปสู่การพัฒนาในลำดับต่อไป

5.3 ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะใน 2 ด้านคือ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย และข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

1. การอบรมครูในการจัดกิจกรรม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ครูผู้ดูแลเด็กที่อยู่ในมูลนิธิในอุดมคตินั้น ควรเป็นการจัดกิจกรรมที่ผู้เข้าอบรมได้รับประสบการณ์ตรง และได้มีการลงมือทำด้วยตนเอง โดยที่การจัดแหล่งเรียนรู้สำหรับครูควรประกอบด้วย (1) การอบรมครูในบริบทจริง (2) การอบรมครูนอกสถานที่ และ (3) การจัดแหล่งเรียนรู้ให้กับครู โดยที่การอบรมนั้นควรมีหลายลักษณะ กล่าวคือ (1) มีผู้เชี่ยวชาญเข้าไปร่วมจัดกิจกรรมพร้อมกับครูในบริบทจริงเพื่อให้ครูได้รับประสบการณ์จริงในสถานที่จริงเนื่องจากเด็กด้อยโอกาสมีลักษณะปัญหาและความต้องการที่แตกต่างกันทำให้ครูสามารถเรียนรู้ได้จากของจริง (2) มีการส่งครูไปอบรมนอกสถานที่เมื่อมีการอบรมครูเพื่อให้ครูได้รู้จักกับครูอื่นๆและเป็นการสร้างเครือข่ายไปในตัวเนื่องจากครูจะได้รู้จักกับครูอื่นๆที่ไปอบรมด้วยกัน และในขณะที่ครูไปอบรมนอกสถานที่ก็มีครูที่เชี่ยวชาญในการจัดกิจกรรมเดียวกันเข้ามาช่วยทำกิจกรรมแทน เพื่อให้การจัดกิจกรรมไม่สะดุดเนื่องจากการที่ครูไปเข้าอบรมนอกสถานที่ (3) การจัดแหล่งเรียนรู้ให้กับครู เป็นที่ ที่มีข้อมูล สถานที่ ผู้เชี่ยวชาญ ที่อาจจัดโดยหน่วยงานของภาครัฐ เพื่อให้ครูสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างเครือข่ายการเรียนรู้ โดยที่ผู้จัดการแหล่งเรียนรู้สามารถจัดการผู้เชี่ยวชาญให้เข้าไปช่วยจัดกิจกรรมให้แก่ละมูลนิธิ และการจัดครูที่เข้าไปจัดกิจกรรมแทนเมื่อครูในมูลนิธิออกมาอบรมนอกสถานที่
2. การพัฒนาให้ครูในมูลนิธิได้รับการยกย่องและยอมรับในความเสียสละ ด้วยการรณรงค์สร้างกระแสการพัฒนาศักยภาพและเชิดชูครูผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส ให้ได้รับการยอมรับจากภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมในการส่งเสริมครู ส่งเสริมให้ครูและบุคคลากรทางการศึกษาได้รับระบบสนับสนุนสวัสดิการที่เหมาะสม และมีการสร้างความก้าวหน้าในวิชาชีพ
3. ทุกหน่วยงานที่ให้การศึกษแก่เด็กควรมีการสอดนตริ้นำไปสู่การปรับตัวและสร้างความสุขให้กับเด็กที่อยู่ในการดูแล โดยที่กิจกรรมการสอดนตริ้นั้นควรเป็นกิจกรรมกลุ่มที่สอนโดยไม่นั่งเนื้อหาหรือการให้เกรด แต่เป็นการเน้นให้เกิดการทำงานกลุ่มด้วยการเล่นดนตรีเป็นวงโดยหาสิ่งใกล้ตัวเด็กเช่นกลอนหรือเพลงเด็ก นำมาเล่นซ้ำแบบมีความแตกต่าง สำหรับหน่วยงานที่ทำการสอน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. กิจกรรมในการวิจัยหรือกิจกรรมที่มีนัยเชิงบวกนั้น สำหรับการไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นกิจกรรมทางด้านดนตรี ศิลปะ และการเคลื่อนไหวเท่านั้น แต่สามารถจัดเป็นกิจกรรมด้านอื่นๆได้อีกด้วย เช่น กีฬา ทำอาหาร หรือแม้กระทั่งเป็นการทดลองทางด้านวิทยาศาสตร์ การทำหุ่นยนต์ ฯลฯ ขึ้นอยู่กับผู้ที่จะประยุกต์จะนำไปใช้อย่างไร แต่สิ่งที่สำคัญคือ การได้ทำกิจกรรมกลุ่ม มีการได้แบ่งปันกัน ระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยกัน และระหว่างผู้เข้าร่วมกิจกรรมและผู้จัดกิจกรรม เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สิ่งที่สำคัญในการจัดกิจกรรมคือนัย ที่เกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรม ตลอดเวลาทั้งในเวลาที่ทำกิจกรรม และเวลาที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมอยู่ด้วยกันเช่น เวลาพักผ่อน หรือเวลาพักรับประทานอาหาร ผู้จัดกิจกรรมควรคำนึงถึงนัยที่จะเกิดขึ้นด้วย
 2. ในการทำวิจัย ควรมีทฤษฎีหรือแนวทางเกี่ยวกับเนื้อหาของกิจกรรมที่ทำ และคำนึงถึงการศึกษาประสบการณ์ของผู้วิจัยด้วย ในการหาหัวข้อวิจัยในครั้งนี้ มีการเน้นที่ขั้นตอน กระบวนการ และแผนกิจกรรม โดยที่ เนื้อหาของกิจกรรมถูกละเลยไป การคำนึงถึงเนื้อหาในการจัดกิจกรรมตั้งแต่เริ่มต้นหาหัวข้อวิจัย วางแผนการวิจัยถือเป็นสิ่งสำคัญในการวิจัยและจะทำให้แผนกิจกรรมมีความแตกต่างกันอย่างมาก และอาจทำให้การจัดกิจกรรมประสบผลสำเร็จได้ดีขึ้น เช่น กิจกรรมทางด้านวิทยาศาสตร์มีความแตกต่างไปจากกิจกรรมดนตรีหรือกิจกรรมกิจกรรมกีฬา นั้นมีความแตกต่างกันในหลายแง่ขององค์ประกอบ เช่น สถานที่ อุปกรณ์ วิธีการ ฯลฯ การคำนึงถึงเนื้อหาในขั้นการวางแผนการวิจัยจึงเป็นสิ่งจำเป็นและสมควรคำนึงถึงเป็นอย่างยิ่งก่อนที่จะเริ่มการจัดกิจกรรม
 3. ทางด้านทฤษฎีการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานนั้น ได้มีการพัฒนาทางด้านประสาทวิทยาศาสตร์ (Neuroscience) ทำให้สามารถเห็นการทำงานของสมองและกล้ามเนื้อเนื้อมากขึ้น เช่น สามารถใช้เทคโนโลยี MRI-Magnetic Resonance Imaging (เครื่องสแกนเพื่อตรวจเช็คการทำงานของสมอง) ฯลฯ ในการวิจัยจะสามารถเชื่อมโยงการเรียนรู้และการทำงานของสมองได้มากขึ้น ด้วยการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยมากขึ้น เพื่อจะทำให้เรียนรู้ได้มากขึ้นถึงการทำงานของร่างกายมนุษย์ ดังนั้นอาจต้องมีการจัดทีมงานวิจัยที่ประกอบด้วยนักประสาทวิทยาและนักการศึกษา เพื่อให้การศึกษาเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐานประสบความสำเร็จ
- หลังจากการทดลองจัดกิจกรรมที่มูลนิธิเด็กของงานวิจัยชิ้นนี้เสร็จสิ้นลงแล้ว มีการทดลองของงานวิจัยอีกชิ้นหนึ่งที่มีหัวข้อใกล้เคียงกัน เริ่มขึ้นเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความต่อเนื่องในการทำงานวิจัย และเป็นผลให้เกิดความต่อเนื่องในด้านการสอนให้กับเด็กที่มูลนิธิเด็ก ครูได้รับการเรียนรู้จาก

งานวิจัยที่มีความใกล้เคียงกัน และสามารถประยุกต์ให้เกิดการสอนใหม่ๆ ให้กับเด็กได้ ในการทำการทดลองงานวิจัย หน่วยงานภาครัฐ เอกชน หรือองค์กรอิสระสามารถติดต่อมหาวิทยาลัย หรือหน่วยงานทางการศึกษาเพื่อทำให้เกิดการจัดกิจกรรมที่ต่อเนื่อง ได้

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กรมการศึกษานอกโรงเรียน. (2539). นโยบายการจัดการศึกษานอกโรงเรียน สำหรับเด็กด้อยโอกาส. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2546). พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2539). คู่มือการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา ศูนย์วิทยภาพทางศิลปวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: มีอการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา ศูนย์วิทยภาพทางศิลปวัฒนธรรม.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2557, มีนาคม 28). กระทรวงศึกษาธิการ. สืบค้นจาก

<http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=34113&Key=hotnews>

เกษมา วุฒิสารวัฒนา. (2548). ผลของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนคณิตศาสตร์ โดยเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่มีต่อความสามารถในการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์และการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดพะเยา. วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาครุศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาคณิตศาสตร์: ภาควิชาหลักสูตร การสอน และเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เกียรติวรรณ อมาตยกุล. (2553). การศึกษานอกระบบโรงเรียน: ทำไมต้องมีการศึกษานอกระบบโรงเรียนในปัจจุบัน? วารสารครุศาสตร์, มีนาคม-มิถุนายน, 72-81.

คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. (2555). แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ.

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ. (2553). รายงานการประชุมปฏิบัติการเรื่อง เด็กในภาวะยากลำบาก.

คุรุสภา. (2537). เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครูของคุรุสภา พ.ศ.2537. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

คู่มือศูนย์พัฒนาเด็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (2547). กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.

- งานศูนย์เด็กปฐมวัย มูลนิธิส่งเสริมการพัฒนาคบุคคล. (2559). งานส่งเสริมการศึกษา. สืบค้นจาก http://www.mercycentre.org/index.php?option=com_content&view=article&id=46&Itemid=16&lang=th
- จเร ลำอานค์. (2550). สมอองดี ดนตรีทำได้. กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชซิ่ง จำกัด.
- จี. ศรีนิวาสน์ แปลโดย สุเชาว์ พลอยชุม. (2534). สุนทรียศาสตร์: ปัญหาและทฤษฎีเกี่ยวกับความวามและศิลป์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชิตินทรีย์ บุญมา. (2552). รูปแบบการเรียนการสอนพลศึกษาโดยใช้หลักการเรียนรู้ของสมอองเป็นฐานเพื่อพัฒนาการเรียนรู้และสมรรถภาพทางกายที่สัมพันธ์กับทักษะของนักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- เชียรศรี วิวิธสิริ. (2530). การศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษานอกโรงเรียน : เทคโนโลยีการศึกษา. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ดุษฎี บริพัตร ณ อยุธยา. (2555). รวมบทความ. กรุงเทพฯ: มปป.
- ธเนศ เจริญทรัพย์. (2557, สิงหาคม 20). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. สืบค้นจาก [http://www.stou.ac.th/study/sumrit/6-57\(500\)/page6-5-57\(500\).html](http://www.stou.ac.th/study/sumrit/6-57(500)/page6-5-57(500).html)
- นริศรา หานอม. (2554). การพัฒนารูปแบบโปรแกรมการบริหารสมอองเพื่อเสริมสร้างสมรรถภาพทางกลไกและความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนประถมศึกษา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- นวลจิตต์ เขาวกัรติพงค์, เบญจลักษณ์ น้ำฟ้า, ชัดเจน ไทยแท้. (2557). การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ Child Center. สืบค้นจาก http://lms.thaicyberu.go.th/officialtcu/main/advcourse/presentstu/course/ww521/joemsiit/joemsiit-web1/ChildCent/Child_Center1.htm#Top
- นิลิตา อยู่อำไพ. (2549). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านครูกับความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- ประเสริฐ ศีลรัตน์นา. (2542). สุนทรียะ ทางทัศนศิลป์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์.

- ผดุง พรหมมูล, ธงชัย รักประทุม, วิบูลย์ ลิ้มสุวรรณ, สมศักดิ์ เขาวนัธรรดาพงศ์, และ ดารา ครูสง (ผู้เรียบเรียง). (2540). คู่มือการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา : ศูนย์วิทยภาพทางศิลปวัฒนธรรม.
- ผดุง พรหมมูล. (2539). การพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา ศูนย์วิทยภาพทางศิลปวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2548). รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ การจัดการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบที่หลากหลาย. กรุงเทพฯ: อัลฟา มิเลินเนี่ยม.
- เพ็ญศรี แสงเจริญ. (2549). การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมพี่เลี้ยงเด็กในสถานสงเคราะห์เกี่ยวกับการสร้างสัมพันธภาพความผูกพันในการเลี้ยงดูเด็ก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- มะลิฉัตร เตื่ออานันท์. (2545). กระบวนการเรียนการสอนทัศนศิลป์ ในระดับประถมศึกษาสำหรับครูยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.
- มูลนิธิคริสเตียนเพื่อเด็กพิการ. (2559). หน้าหลัก. สืบค้นจาก <http://www.ccdthailand.org/index.php>
- มูลนิธิเด็ก. (2559). ประวัติความเป็นมา. สืบค้นจาก <http://www.ffc.or.th/home/info/history.php>
- มูลนิธิธรรมมิกชนเพื่อคนตาบอด ในประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2559). เกี่ยวกับมูลนิธิ. สืบค้นจาก <http://www.cfbt.or.th/content/2>
- มูลนิธิส่งเสริมการพัฒนาศูนย์. (2559). พันธกิจของมูลนิธิ. สืบค้นจาก <http://www.mercycentre.org/th/2013-11-01-20-29-15/2013-11-01-20-31-12>
- ยุพา โชติกะพัฒน์. (2544). ความรู้ ความคิดเห็น และการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาเกี่ยวกับสุขภาพจิตเด็กพิการและเด็กด้อยโอกาส. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- โรงเรียนบ้านเด็กรามอินทรา. (2016). ประวัติความเป็นมา. สืบค้นจาก <http://www.cfbt.or.th/bangkok/history>
- โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก. (2559). รู้จักกันก่อน. สืบค้นจาก <http://www.sarnrak.ac.th/ffcmsk/history.php>
- วัลลภ ตังคณานุก์. (2535). เด็กที่ถูกลืมในสังคมไทย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสร้างสวรรค์เด็ก.

- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2529). สรุปรายงานการสัมมนาทางวิชาการเรื่องศิลปะเด็ก: สภาพปัจจุบันและอนาคต. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.
- วิรัตน์ พิชญ์ไพบูลย์. (2516). สุนทรียศาสตร์ คุณค่าและปรัชญา ในเอกสารสัมมนาอาจารย์ผู้สอนวิชาศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ: หน่วยนิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2532). วิวัฒนาการศิลปศึกษา สุนทรียภาพของเด็กไทยในปัจจุบัน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ต้นอ้อ.
- วีรยุทธ เกิดในมงคล. (2544). การสื่อความหมายของงานทัศนศิลป์: วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา ภาควิชาปรัชญา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริชัย กาดจนวาสี. (2541). ทฤษฎีการวัดและประเมินผล. เอกสารประกอบการสอน ภาควิชาวิจัยและจิตวิทยาการศึกษา: คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์ฟื้นฟูบ้านสายรุ้ง มูลนิธิคริสเตียนเพื่อเด็กพิการ (2559). มูลนิธิคริสเตียนเพื่อเด็กพิการ. สืบค้นจาก http://www.ccdthailand.org/index.php?option=com_content&task=view&id=13&Itemid=27
- สถาบันคลังสมองของชาติ. (2551). สมองกับการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: มูลนิธิส่งเสริมทบวงมหาวิทยาลัย.
- ส่วนส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการพัฒนากิจกรรมเยาวชน. (2547). คู่มือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย.
- สาธิต อินทรกำแหง. (2525). จากดวงใจ. กรุงเทพฯ: ดวงกลม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). นโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). รายงานแนวทางการจัดการทำแผนปฏิบัติการเพื่อการนำนโยบายการจัดการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

- สิริกมล หม่อมมลทิน. (2549). การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพของกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบใช้
 สมอเป็นฐาน: กรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษานานาชาติเล็ก. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุ
 ศาสตรมหาบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- สุนทร โคตรบรรเทา. (2524). การศึกษานอกระบบโรงเรียน เอกสารประกอบการเรียนวิชา กฏ._
 311 และ ศึกษา 407. กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
 ประสารมิตร.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2545). รายงานการจัดการศึกษาชนนอกระบบเพื่อการศึกษาตลอดชีวิต ตามแนว
 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการ
 การศึกษาแห่งชาติ.
- หฤทัย อนุสสรราชกิจ. (2549). การพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการศึกษาเด็ก
 อย่างไม่ควรดูเพื่อปรับเปลี่ยนมุมมองและการปฏิบัติของครูการศึกษาปฐมวัย.
 (วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต), จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- อาจอง ชุมสาย. (2553). คุณธรรมนำความรู้. กรุงเทพฯ: ฟรีมายด์.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2541). การศึกษานอกระบบโรงเรียนกับเด็กด้อยโอกาส. กรุงเทพฯ: คณะครุ
 ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาชัญญา รัตนอุบล. (2542). การจัดการศึกษานอกระบบโรงเรียน. กรุงเทพฯ: สาขาวิชาการศึกษา
 นอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ. (2545). รายงานการวิจัยเรื่องแนวโน้มการจัดการศึกษานอกระบบ
 โรงเรียนของประเทศไทยในทศวรรษหน้า. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อุ้นตา นพคุณ. (2535). สถานภาพและนโยบายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนด้อยโอกาส. กรุงเทพฯ:
 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- อุ้นตา นพคุณ. (2546). กรอบแนวคิดการพัฒนาโปรแกรมอย่างมีส่วนร่วมทางการศึกษานอกระบบ
 โรงเรียน. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

ภาษาอังกฤษ

- Andres Creech, P. G.-M., Lisa Lorenzino, Grace Waitman., (2016). *El Sistema &
 El sistema Inspired Programmes: A Literature Review*. California, U.S.A.: Sistema
 Global.
- Brookfield, S. (1995). *Becoming a Critically Reflective Teacher*. London: Chapman &
 Hall.

- Burnard, P. (1996). *Acquiring Interpersonal Skills: A Hand Book of Experiential Learning for Health Professionals*. London: Chapman & Hall.
- Caine, R. N., & Caine, G. (1990). Understanding a Brain-Based Approach to Learning and Teaching. *Educational Leadership*, 66-70.
- Coombs, P. (1968). *The World Educational Crisis*. New York: Oxford University Press.
- Coombs, P., & Ahmed, M. (1974). *Attacking Rural Poverty*. Baltimore: The John Hopkins University Press.
- Dewey, J. (1934). *Art as Experience*. New York: A Perigee Books.
- Dispezio, M. A. (2006). *Awesome Experiment Light and Sound*. Brooklyn, OH Sterling.
- Fordham, P. E. (1993). *Informal, non-formal and formal education programmes*. Paper presented at the ICE301 Lifelong Learning Unit, London.
- Kilpatrick, W. H. (1951). *Philosophy of Education*. New York: Macmillan.
- Knowles, M. S. (1975). *Self-Directed Learning*. New York: Association Press,.
- Knowles, M. S. (1984). *The Modern Practice of Adult Education from Pedagogy to Andragogy*. Chicago: Follet Publishing Company,.
- Kolb, D. (1984). *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Nadler, L. (2002). Experiential Learning. *Why Experiential is do effective?* Retrieved from <http://www.sabrehg.com>
- Payne, R. J. (2009). *Global Issues Politics, Economics, and Culture*. Illinios: Pearson Education, Inc.
- Silverstein, L. (1981). *An Aesthetic Education Program in a Public School District: Curriculum and Instruction in Arts and Aesthetic Education*. St. Louis: CEMREL.
- Simkins, T. (1977). *Non-Formal Education and Development. Some critical issues*. Manchester: Department of Adult and Higher Education, University of Manchester.
- Smith, M. K. (2001). What is non-formal education. Retrieved from <http://infed.org/mobi/what-is-non-formal-education/>

- UNICEF, E. A. a. P. R. O. (2003). *Inclusive Education Initiatives for Children with Disabilities Lessons from the East Asia and Pacific Region*. Bangkok: Unicef.
- Worden, J. M., Hinton, C., & Fischer, K. W. (2011). What Does the Brain Have to Do with Learning? *kappan*, 8-13.
- Zull, J. E. (2002). *The Art of Changing the Brain*. Sterling, Verginia: Stylus Publishing, LLC.

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำวิจัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจเครื่องมือวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็ก
ด้อยโอกาส (สำหรับตรวจเครื่องมือวิจัย)

เนื้อหาหลักของการวิจัย ประกอบด้วย

1. การศึกษาตลอดชีวิต การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตลอดชีวิต (ผู้เชี่ยวชาญ 2 คน)
2. การศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส (ผู้เชี่ยวชาญ 1 คน)
3. ดนตรี ศิลปะ และการเคลื่อนไหว (ผู้เชี่ยวชาญ 2 คน)
4. ระเบียบวิธีวิจัย (ผู้เชี่ยวชาญ 1 คน)

ลำดับที่	ชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ	ตำแหน่ง	ความเชี่ยวชาญ/ ชำนาญเฉพาะด้าน
1	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วีรฉัตร สุบัญญัติ	อาจารย์ภาควิชาการศึกษานอกระบบศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	ด้านการศึกษานอกระบบ
2	อาจารย์ ชัยณรงค์ นิยมชูใจ	ผู้อำนวยการ โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสานครัก มูลนิธิเด็ก	ด้านเด็กด้อยโอกาส เด็กปฐมวัย
3	อาจารย์ ศตกร ใต้ทอง	ผู้เชี่ยวชาญด้าน Orff Schulwerk Music and Movement โรงเรียนจิตตเมตต์ (ปฐมวัย)	ด้านการศึกษานอกระบบ และ ด้านดนตรี ศิลปะ และการ เคลื่อนไหว การสอนเด็กปฐมวัย
4	อาจารย์ ดร. ดนีนญา อุทัยสุข	ประธานสาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	ด้านดนตรี ศิลปะ และการ เคลื่อนไหว
5	รองศาสตราจารย์ ดร. ดวงกมล ไตรวิจิตรกุล	รองคณบดี (แผน งบประมาณ ประกันคุณภาพ และการเงิน/บัญชี) คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	ด้านการวิจัยและสถิติ

รายนามของเด็กที่ทำการทดลองที่มูลนิธิเด็ก

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็ก
ด้อยโอกาส (สำหรับตรวจเครื่องมือวิจัย)

ห้องคณะชั้น โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็กสธารัก มูลนิธิเด็ก ปีการศึกษา 2558

มีครูประจำชั้นคือ ครูทราย อาจารย์ศิริธร คุ่มสวัสดิ์ และ ครูหน้อย อาจารย์พัชรินทร์ วรินทร์ษา

ลำดับของ กรณีศึกษา	ชื่อในวิทยานิพนธ์	ชื่อและนามสกุลจริง
1	ดาเนีย	เด็กหญิง ดาเนีย รัชสาท
2	กาแฟ	เด็กหญิง พรนภา ทับทิม
3	แก่ง	เด็กชาย ธนอมฉัตร สิทธิกมลรัตน์
4	เจมส์	เด็กชาย ชัยชนะ ชัยศิริ
5	บรีฟ	เด็กหญิง ญัฐพร พุงโพธิ์
6	เดฟ	เด็กชาย ปรวิศร์ แจ้งสว่าง
7	ชัย	เด็กชาย ชยพัทธ์ วัฒนนะ
8	มีน	เด็กหญิง วิญาดา เขี่ยมอ่อน
9	ฟิล์ม	เด็กชาย ญัฐวุฒิ เต็มประดา
10	การ์ตูน	เด็กหญิง เกศสินี ถิ่นทอง
11 / 12	เน / เนย (แฝดเหมือน)	เด็กหญิง รุ่งฤดี แลเหลียว / เด็กหญิง รุ่งทิวา แลเหลียว
13	นัท	เด็กชาย อัญสรวะวี สุดแก้ว

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส (สำหรับสนทนากลุ่ม)

เนื้อหาหลักของการสนทนากลุ่มประกอบด้วย นโยบาย ในด้านดังต่อไปนี้

1. ด้านการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก
2. ด้านเด็กด้อยโอกาส
3. ด้านการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และการศึกษาตลอดชีวิต

	ชื่อ	ตำแหน่ง	ความเชี่ยวชาญ
1	อาจารย์ กรองทอง บุญประคอง	ผู้อำนวยการโรงเรียน จิตตเมตต์ (ปทุมวัน)	ด้านการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก
2	อาจารย์ ชัยณรงค์ ฉิมชูใจ	ผู้อำนวยการ โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็ก สานรัก มูลนิธิเด็ก	ด้านเด็กด้อยโอกาส ด้านการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก
3	ดร.วิรุพท์ นิลโมจน์	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านส่งเสริมมาตรฐาน การศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย	ด้านการศึกษานอกระบบ การศึกษาตามอัธยาศัย และ การศึกษาตลอดชีวิต
4	ดร.ดเนีย อุทัยสุข	คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	ด้านการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก
5	คุณ นภมณี ขุนฤทธิ	กองสวัสดิการเด็กและครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์	ด้านเด็กด้อยโอกาส
6	คุณ ธนรัตน์ ธารา ภรณ์	มูลนิธิสร้างสรรค์เด็ก	ด้านเด็กด้อยโอกาส
7	คุณสำราญ อรุณ ธาดา	มูลนิธิส่งเสริมการพัฒนาบุคคล	ด้านเด็กด้อยโอกาส
8	คุณงามจิต แต่ สุวรรณ	หัวหน้าบ้านมิตรไมตรี กรมพัฒนาสังคมฯ	ด้านเด็กด้อยโอกาส
10	อาจารย์ รัชฎา พันธุ์สุนทร	ผู้อำนวยการโรงเรียนดนตรี บ้านดนตรีเพื่อ พัฒนาการเรียนรู้	ด้านการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก

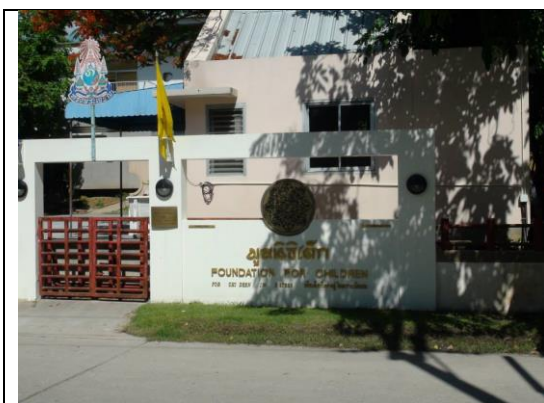
รายนามการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ

งานวิจัยเรื่อง การพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส

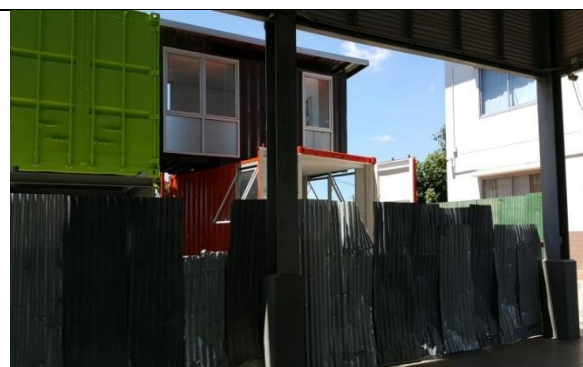
ลำดับ	ชื่อ นามสกุล	ตำแหน่ง	วันที่
1	ชัยณรงค์ ฉิมชูใจ	ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็ก สานรัก	25 มิถุนายน 2557 19 มกราคม 2558
2	กรองทิพย์ อักษรสว่าง	ผู้บริหารมูลนิธิเด็กโสสะแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์	6 ตุลาคม 2558
3	บุญเยี่ยม เจริญทอง.	ผู้บริหารมูลนิธิส่งเสริมการพัฒนาบุคคล	8 ตุลาคม 2558
4	ปิยนารถ เป๊ะบุญยืน	ผู้ช่วยผู้อำนวยการมูลนิธิคริสเตียนเพื่อเด็กพิการ	13 ตุลาคม 2558
5	ดวงจันทร์ ปัทม	ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการบ้านเด็กงามอินทรา	25 ตุลาคม 2558
6	ศตกร ใต้ทอง	ครูสอนดนตรีโรงเรียนจิตตเมตต์ (ปฐมวัย)	4 พฤษภาคม 2558
7	พัชรินทร์ วรินทร์ษา	ครูผู้ช่วยในหน้าที่ทำการทดลองการจัดกิจกรรม ที่โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็ก สานรัก	8 มีนาคม 2559
8	สิริธร คุ่มสวัสดิ์	ครูประจำชั้นในหน้าที่ทำการทดลองการจัดกิจกรรม ที่โรงเรียนอนุบาลหมู่บ้านเด็ก สานรัก	8 มีนาคม 2559

รูปภาพขณะทำการทดลองที่มูลนิธิเด็ก

หน้าบ้านมูลนิธิเด็ก

ห้องเรียนในอนาคต ในขณะที่กำลังก่อสร้าง และผู้วิจัยเข้าไปจัดกิจกรรม

การใช้อุปกรณ์ที่หลากหลายในการจัดกิจกรรม

เด็กได้ทดลองเล่นเครื่องดนตรีที่หลากหลาย

ภาพเด็กและครูขณะเตรียมการจัดละครเพลงระหว่างสัปดาห์

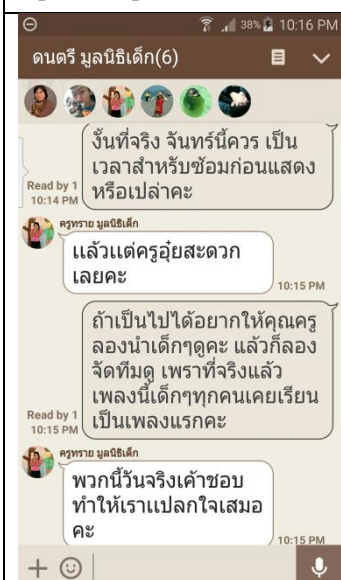
รูปเด็กกับสตีกเกอร์และเครื่องดนตรีคาซุ ในขณะที่พักกลางวัน การติดสตีกเกอร์กลับหัวแสดงให้เห็นว่าเด็กไม่รู้จักตัวการ์ตูนที่ติดอยู่

ครูทรายครูประจำชั้นเข้ามาร่วมเรียนในชั้นเรียน

ครูหน้อย ช่วยสอนเด็กๆ เมื่อเด็กๆร้องขอให้ช่วย

การสื่อสารกับครู
ด้วยโปรแกรม
โซเชียลมีเดีย
เกี่ยวกับการซ่อม
และการจัด
แสดง

การจัดกิจกรรมให้เด็กๆได้เล่นระนาด และ
สตัณญาณมือตามตัวโน้ต

การจัดกิจกรรมให้เด็กๆได้เล่นเครื่องดนตรีขลุ่ย

เด็กๆเอาเครื่องดนตรีมาเล่นและสอนน้องๆใน
ยามว่าง

รูปภาพในการแสดงในวันวัฒนธรรม

ครูประจำชั้นจัดการซ้อมเป็นวงดนตรีในห้องเรียนก่อนงานวันวัฒนธรรม

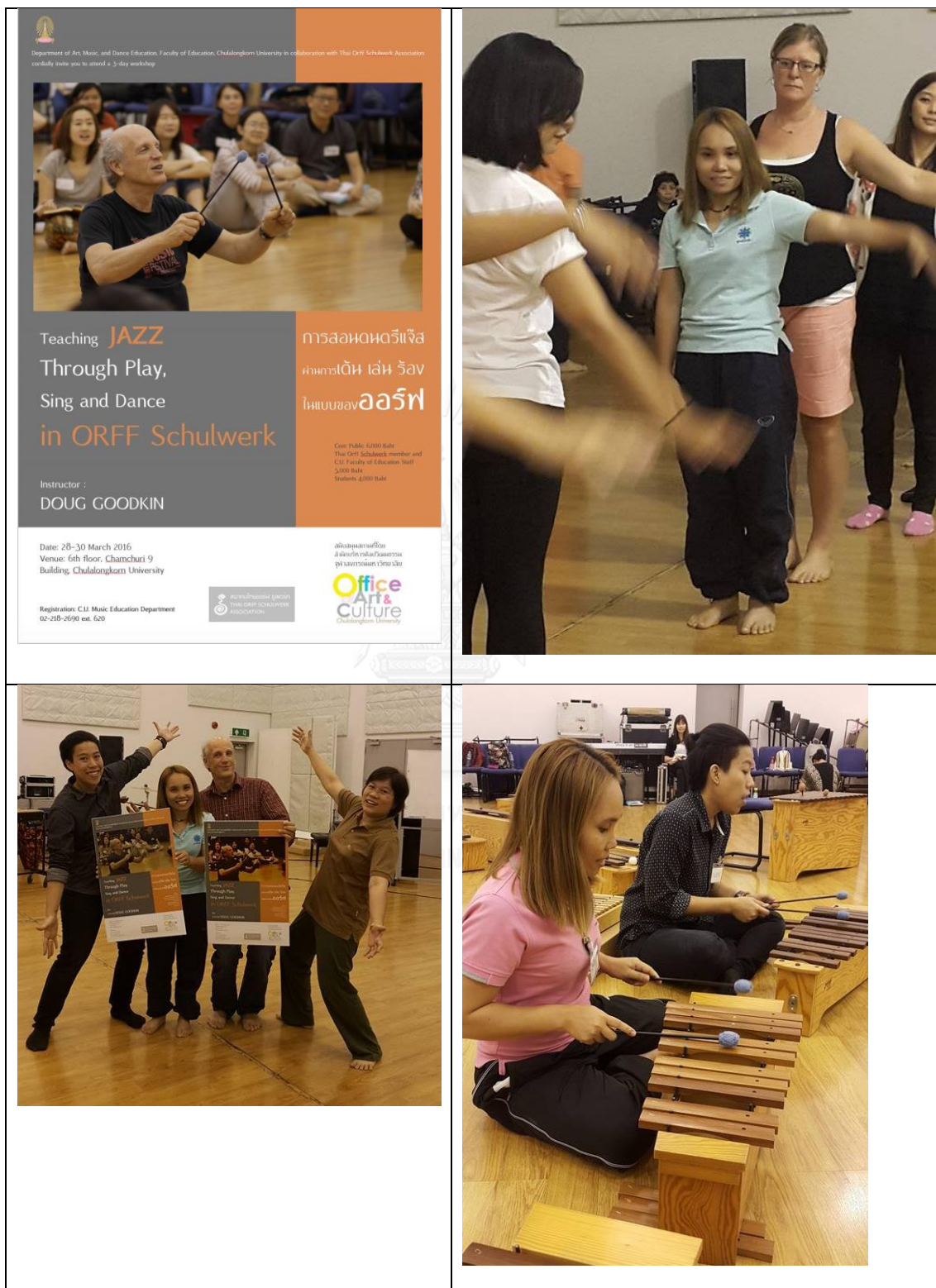

ผู้อำนวยการ ครูและนักเรียนถ่ายรูปร่วมกัน ในงานวันวัฒนธรรม วันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2559

การแสดงเป็นวงในวันวัฒนธรรม วันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2559

รูปภาพในการเข้าอบรม ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปภาพการจัดทำสนทนากลุ่ม

เมื่อวันที่ 22 เมษายน พ.ศ. 2559

รูปภาพอุปกรณ์ที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

ระนาด

เครื่องดนตรี ไข่เคาะจังหวะ

ขลุ่ยรีคอร์ดอร์

คาฮู

 <p>ระฆังแอมสเตอร์</p>	 <p>กลอง Hand Drum</p>
 <p>ไม้ clave ที่ใช้ตีประกอบจังหวะ</p>	 <p>ไม้ไคติมสำหรับใช้แต่งจังหวะเพลง</p>

รูปภาพสื่อที่ใช้ในการจัดกิจกรรม

เพลงพวกเรารักกัน

ซอล มี ซอล ซอล มี ซอล ซอล มี มี ซอล ซอล มี

พวก เรา มา พบ กัน เรา รัก กัน มา เล่น ด้วย กัน

1 2 3 4 5 6 7 8

เพลงขนมปังกรอบ

ทึ ลี ซอล ทึ ลี ซอล ซอล ซอล ลี ลี ทึ ลี ซอล

ขนม ปัง กรอบ ขนม ปัง กรอบ กรอบ กรอบ มัน มัน หวาน อ - ร้อย

เพลงหนูมาลี

ซอล ลี ทึ

ทึ ลี ซอล ทึ ทึ ทึ ลี ลี ทึ ทึ ทึ

หนู มา ลี มี ลูก แมว เหมียว ลูก แมว เหมียว ลูก แมว เหมียว

ทึ ลี ซอล ลี ลี ทึ ทึ ทึ ลี ลี ซอล

หนู มา ลี มี ลูก แมว เหมียวขน มัน คล้าย ส่า ลี

เพลงแมงมุมลาย

โด โด โด เร มี มี มี เร โด เร มี โด
แมง มุม ลาย ตัว นั้น จัน เห็น มัน ชม ชาน เหลือ ทน

มี มี มี ฟา ซอล ซอล ฟา มี ฟา ซอล มี
วัน หนึ่ง มัน ถูก ผ่น ไหล ลง จาก บน หลัง คา

โด โด โด เร มี มี เร โด เร มี โด
พระ อา ทิพย์ สอง แสง ผ่น แห้ง เหือด ไป ลับ ตา

โด โด โด เร มี มี มี เร โด เร มี โด
มัน รีบ ได้ ขึ้น ผา หัน หลัง มา ทำ ตา ลุก วาว

เพลงกาเหว่า

ซอล มี ลา ฟา เร ซอล
กา เหว่า กา เหว่า เจ้า ตัว นก ไก่ใหญ่ กา เหว่า กา เหว่า ส่ง เสียงร้อง ดัง

ซอล มี ลา ฟา เร โด
กา เหว่า กา เหว่า มอง ที่ หน้า ต่าง เรา มา ร้อง เพลง กัน

ภาคผนวก ค
เครื่องมือทำการวิจัย

เครื่องมือที่ 1 แบบสอบถามครูและผู้ดูแลเด็กที่อยู่ในมูลนิธิ

วัตถุประสงค์ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของครูผู้ดูแลเด็กที่อยู่ในมูลนิธิเพื่อศึกษาความต้องการนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อศึกษาความต้องการการเรียนรู้และ คุณลักษณะเฉพาะของครูผู้ดูแลเด็กและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับเด็กที่อยู่ใน การดูแลของมูลนิธิ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

- 1.1 เพศ 1.2 อายุ
- 1.3 ตำแหน่ง.....
- 1.4 สถานที่ทำงาน.....
- 1.5 ระดับชั้นที่รับผิดชอบ.....
- 1.6 จำนวนนักเรียนที่ท่านรับผิดชอบ
- 1.7 จำนวนพี่เลี้ยง (หรือผู้ช่วย) ที่ช่วยในชั้นเรียน
- 1.8 การศึกษาสูงสุด.....
- 1.9 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการจัดการการศึกษาปฐมวัยก่อนเข้าทำงาน
.....
- 1.10 ประสบการณ์ในการให้การดูแลเด็กในมูลนิธิ
.....
- 1.11 ท่านคิดว่างานของท่านต่างจากครูผู้สอนในโรงเรียนทั่วไปหรือไม่อย่างไร
.....
- 1.12 ท่านใช้วิธีการอย่างไรในการพัฒนาตนเอง
.....

ตอนที่ 2 ปัญหา ความต้องการ และคุณลักษณะ ของครูผู้สอนเด็กในที่อยู่ในมูลนิธิ

คำชี้แจงโปรดพิจารณาข้อความในแต่ละข้อ ชี้ดเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ตามความคิดเห็นของท่าน

2.1 ปัญหาทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการศึกษา

ข้อ	ปัญหาในการทำงาน	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (5)	ไม่เห็นด้วย (4)	เห็นด้วยเป็นบางครั้ง	เห็นด้วย (2)	เห็นด้วยอย่างยิ่ง (1)
2.1.1	ครูไม่มีวุฒิการศึกษาที่ตรงกับงานที่ทำอยู่					
2.1.2	ครูขาดความรู้ที่เพียงพอต่อการทำงานในมูลนิธิ					
2.1.3	ครูมีความรู้เกี่ยวกับการทำงานในมูลนิธิ แต่ขาดทักษะในการปฏิบัติงาน					
2.1.4	ขาดแคลนบุคลากรด้านการศึกษา สำหรับมูลนิธิ					
2.1.5	จำนวนมูลนิธิมีน้อยเกินไป					
2.1.6	มูลนิธิที่จัดการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาส มีการจัดการศึกษาที่ไม่ถูกต้องตามหลัก ที่ควรจะเป็น					
2.1.7	การส่งต่อนักเรียนมีอุปสรรค					
2.1.8	ภาระงานของครูมีมากเกินไป					
2.1.9	ขาดการประเมินผลและติดตามความก้าวหน้าของเด็กในระยะยาว					
2.1.10	ขาดการสนับสนุนทางด้าน งบประมาณ ทรัพยากร วิชาการ การปฏิบัติงาน และสวัสดิการครู					
2.1.11	ครูขาดแรงจูงใจในการทำงาน					
2.1.12	ครูขาดความรักและเอาใจใส่เด็ก					
2.1.13	ภาระงานมากเกินไปจนทำให้ดูแลเด็กได้ไม่ทั่วถึง					
2.1.14	ไม่เข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล					
2.1.15	ขาดการประสานงานระหว่างมูลนิธิกับผู้ปกครอง					
2.1.16	ขาดการประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
2.1.17	โปรดระบุสภาพปัญหาที่ท่านพบเพิ่มเติมเกี่ยวกับการจัดการศึกษา					

2.2 ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน

ข้อ	ท่านมีประสบการณ์อย่างไรในการปฏิบัติหน้าที่	ไม่เคยเลย (5)	นาน ๆ ครั้ง (4)	เป็นบางครั้ง (3)	บ่อย (2)	เป็นประจำ (1)
2.2.1	ท่านมักประสบปัญหาในการปรับพฤติกรรมเด็ก					
2.2.2	ท่านมักประสบปัญหาในการจัดทำหลักสูตรหรือปรับหลักสูตรสำหรับเด็กที่อยู่ในการดูแล					
2.2.3	ท่านมักประสบปัญหาเมื่อต้องออกแบบแผนการสอนเฉพาะบุคคล					
2.2.4	ท่านมักประสบปัญหาเมื่อต้องการประเมินผลการเรียนของเด็ก					
2.2.5	ท่านไม่ชอบเวลาที่ต้องประสานงานกับหน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้อง					
2.2.6	ท่านรู้สึกเหนื่อยจนไม่สามารถศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้					
2.2.7	ท่านรู้สึกเหนื่อยจนไม่สามารถจัดทำสื่อการเรียนรู้ได้อย่างทั่วถึง					
2.2.8	ท่านไม่สามารถดูแลเด็กได้อย่างทั่วถึง					
2.2.9	จำนวนเด็กที่อยู่ในดูแลต่อจำนวนครูมีมากเกินไป					
2.2.10	ท่านไม่ได้รับความสะดวกในการปฏิบัติงาน					
2.2.11	ท่านได้รับการสนับสนุนจากมูลนิธิอย่างเต็มที่ในการจัดการศึกษาให้เด็กที่อยู่ในการดูแล					
2.2.12	ท่านชอบเข้าร่วมการอบรมต่างๆที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา					
2.2.13	ท่านมักนำปัญหาที่พบระหว่างการทำงานไปปรึกษากับเพื่อนร่วมงาน					
2.2.14	ท่านและเพื่อนร่วมงานร่วมกันแก้ปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้สำหรับเด็กที่อยู่ในการดูแล					
2.2.15	ท่านและเพื่อนร่วมงาน มีการวางแผนการจัดการศึกษาสำหรับเด็กร่วมกัน					
2.2.16	ท่านได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือจากสถาบันอื่นๆ โปรดระบุ					
2.2.17	ท่านไม่ทราบว่าต้องวางแผนการส่งต่อเด็กอย่างไร เมื่อเด็กจบการศึกษาจากมูลนิธิแล้ว					
2.2.18	ท่านทำงานอย่างเต็มที่ในการพัฒนาเด็กที่อยู่ในการดูแล					

2.2.19	ท่านคิดว่าเด็กที่อยู่ในการดูแลของท่านได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ					
2.2.20	ท่านคิดว่าท่านปฏิบัติหน้าที่ไม่ค่อยเต็มที่นัก					
2.2.21	ท่านไม่ทราบว่าจะต้องทำอย่างไร เมื่อต้องพัฒนาทักษะที่จำเป็นอื่นๆ สำหรับเด็ก นอกเหนือไปจากการพัฒนาทางด้านวิชาการ					
2.2.22	ท่านไม่ทราบว่าจะต้องทำอย่างไร เมื่อต้องการจัดการเรียนร่วม					
2.2.23	ท่านสามารถออกแบบกิจกรรมที่ช่วยเหลือเด็กของท่านให้เรียนร่วมกับเด็กทั่วไปได้					
2.2.24	ท่านมักประสบปัญหาเมื่อต้องออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้					
2.2.25	โปรดระบุปัญหาที่ท่านพบเพิ่มเติมเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน					

2.3 ด้านคุณลักษณะของครู

ข้อ	คุณลักษณะ	สำคัญมากที่สุด (5)	สำคัญมาก (4)	สำคัญ (3)	ไม่ค่อยมีความสำคัญ (2)	ไม่สำคัญ (1)
2.3.1	จบการศึกษาด้านครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ วุฒิกิจการศึกษาที่เกี่ยวข้อง					
2.3.2	จบการศึกษาด้านสังคมสงเคราะห์					
2.3.3	มีประสบการณ์ในการดูแลผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ					
2.3.4	มีใจรักในการทำงานประเภทนี้					
2.3.5	มีความกระตือรือร้นในการทำงาน					
2.3.6	มีความอดทน เสียสละ					
2.3.7	มีความรัก เมตตา และเข้าใจผู้เรียน					
2.3.8	มีเจตคติที่ดีต่อการจัดการศึกษา					
2.3.9	มีทักษะในการประสานงาน					
2.3.10	รู้จักข้อจำกัดและศักยภาพของผู้เรียน					
2.3.11	มีความรอบรู้ในหลายเรื่อง					
2.3.12	มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง					

2.4 การพัฒนาตนเองในทางวิชาการและวิชาชีพ

ข้อ	หัวข้อ	ความสำคัญ				
		สำคัญที่สุด (5)	สำคัญมาก (4)	สำคัญปานกลาง (3)	ไม่ค่อยสำคัญ (2)	ไม่สำคัญเลย (1)
2.4.1	ด้านความรู้ทางวิชาการและทักษะอาชีพ					
2.4.2	ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเอง					
2.4.3	ติดตามความเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้และเทคโนโลยี					
2.4.4	รวมกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์					
2.4.5	ศึกษาดูงาน					
2.4.6	เข้าร่วมเป็นสมาชิกและจัดตั้งชมรมเครือข่ายครูผู้ดูแลเด็ก					
2.4.7	ค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองจากตำรา เอกสารต่างๆ					
2.4.8	เข้ารับการอบรมต่างๆ ที่จัดขึ้นภายในโรงเรียน					
2.4.9	เข้ารับการอบรมกับหน่วยงานภายนอก					
2.4.10	ศึกษาดูงานสถานที่อื่นๆ					
2.4.11	ศึกษาต่อทางด้านการศึกษาระดับปริญญาตรี					
2.4.12	อื่นๆ					

ข้อเสนอนี้

ตอนที่ 3 ลักษณะอันพึงประสงค์ทางด้านสุนทรียภาพของเด็ก

คำชี้แจง ขอให้ท่านพิจารณาข้อความที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน โดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง “พฤติกรรมที่พึงประสงค์”

เกณฑ์ค่าระดับคะแนนในช่อง “สภาพพึงประสงค์”

ระดับ 5 หมายถึง ควรมีพฤติกรรมนี้ในระดับมากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง ควรมีพฤติกรรมนี้ในระดับมาก

ระดับ 3 หมายถึง ควรมีพฤติกรรมนี้ในระดับปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง ควรมีพฤติกรรมนี้ในระดับน้อย

ระดับ 1 หมายถึง ควรมีพฤติกรรมนี้ในระดับน้อยที่สุด

หัวข้อคำถาม ด้านสุนทรียภาพ		พฤติกรรมที่พึงประสงค์ ควรมีพฤติกรรมนี้ใน ระดับ				
		มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
3.1. เป็นผู้ที่มีความรักในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม						
3.1.1	สามารถเปรียบเทียบรอบๆตัวในสิ่งที่เหมือนหรือแตกต่างได้					
3.1.2	มีความเข้าใจเบื้องต้นทางด้านสัดส่วนและจังหวะ เช่น ใหญ่/เล็ก เร็ว/ช้า					
3.1.3	มีความเข้าใจเบื้องต้นทางด้านความกลมกลืนและความขัดแย้ง					
3.1.4	สามารถนำสิ่งที่อยู่รอบตัวมาตกแต่ง สร้างงานศิลปะได้					
3.1.5	สามารถรับรู้ได้ถึงการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน เช่น การแสดงกลุ่ม การทำงานร่วมกัน					
3.1.6	อื่นๆ					
3.2. เป็นผู้ที่มีจิตใจละเอียดอ่อนประณีตและมีระเบียบ						
3.2.1	รู้จักการจัดระเบียบ เช่น เก็บของที่ใส่แล้วให้เข้าที่					
3.2.2	รู้จักการตกแต่ง สิ่งต่างๆรอบตัวให้สวยงาม					
3.2.3	มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถสร้างสิ่งใหม่ๆที่แตกต่างได้โดยไม่ลอกเลียนแบบของผู้อื่น					
3.2.4	รู้จักการรักษาความสะอาด					

3.2.5	กล้าแสดงออก					
3.2.6	อื่นๆ					
	3.3. เป็นผู้ที่มีความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมของตนเองและชนชาติอื่น					
3.3.1	ได้เรียนรู้ในด้านศิลปะ เช่น ดนตรีนาฏศิลป์					
3.3.2	ได้เรียนรู้วัฒนธรรมของตนเอง เช่น การทักทายของชาติต่างๆ การไหว้					
3.3.3	อื่นๆ					
	3.4. เป็นผู้ที่มีความรักในเสรีภาพและจินตนาการในความรักในเสรีภาพ					
3.4.1	มีอิสระในการสร้างสรรค์					
3.4.2	มีอิสระในการแสดงอารมณ์					
3.4.3	มีความคิดอย่างอิสระ					
3.4.4	สามารถวิจารณ์ผลงานของเพื่อนๆได้ เช่น ชอบหรือไม่ชอบ สวยหรือไม่สวย					
3.4.5	อื่นๆ					
	3.5. เป็นผู้ที่มีความสำนึกในการสร้างสมมติ					
3.5.1	สามารถแสดงความรู้สึกพึงพอใจหรือไม่พึงพอใจได้ เช่น สามารถบอกได้ว่าชอบหรือไม่ชอบ					
3.5.2	สามารถเข้าถึงในเรื่องของความงาม เช่นสามารถบอกได้ว่าสิ่งของนั้นสวยหรือไม่สวย					
3.5.3	สามารถเข้าถึงในความดีได้ เช่นสามารถระบุบอกพฤติกรรมที่ดีหรือไม่ดี					
3.5.4	สามารถบอกอารมณ์ของตนเองได้ เช่นโกรธ ดีใจ เสียใจ					
3.5.5	อื่นๆ					

คำแนะนำอื่นๆ

เครื่องมือที่ 2 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารเก็บข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น ของมูลนิธิที่ดูแลเด็ก

วัตถุประสงค์

แบบสอบถามผู้บริหารเพื่อเก็บข้อมูลสภาพปัญหาและความต้องการของครูผู้ดูแลเด็กที่อยู่ในมูลนิธิเพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการการเรียนรู้ของครูผู้ดูแลเด็กที่อยู่ในมูลนิธิ

ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้สัมภาษณ์ วันและเวลาที่เข้าไปสัมภาษณ์

1.1) วันที่วันที่

1.2) เวลา

1.3) ชื่อนามสกุลผู้ให้สัมภาษณ์

1.4) อายุ

1.5) เพศ

1.6) ตำแหน่ง

1.7) ระดับการศึกษา

1.8) การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมของคุณเกี่ยวกับงานที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 2 สภาพปัญหาและความต้องการ

2.1 สภาพปัญหาขององค์กร ในภาพรวม

2.2 จากประสบการณ์ของท่าน ให้ท่านบรรยายลักษณะของครูในปัจจุบัน

2.3 ท่านคิดว่าปัญหาและความต้องการมูลนิธิการศึกษามีความต้องการแตกต่างจากมูลนิธิอื่นๆ อย่างไร

2.4 ท่านคิดว่าครูในมูลนิธิของท่านควรมีคุณลักษณะอย่างไร

2.5 จาก ข้อ 2.3 และ 2.4 ให้ท่านเรียงลำดับคุณสมบัติที่ท่านคิดว่าสำคัญที่สุดจากมากไปน้อย

2.6 ท่านคิดว่าครูที่อยู่ในการดูแลขององค์กรท่านต้องการ การเรียนรู้เรื่องใดเพิ่มเติม

2.7 ท่านคิดว่ากิจกรรมประเภทใดที่เหมาะสมสำหรับเด็กที่อยูในการดูแลของท่าน เช่น กิจกรรมดนตรี ศิลปะ กิจกรรมวิชาการ ฯลฯ

2.8 ท่านคิดว่ากิจกรรมสำหรับเด็กประเภทใดที่ยังขาดอยู่สำหรับองค์กรของท่าน

2.9 ท่านคิดว่า สภาพปัญหาและความต้องการของเด็กที่อยูในการดูแลของท่านมีอะไรบ้าง

2.10 ท่านคิดว่า เด็กที่อยูในการดูแลของท่านมีปัญหาอะไร ที่ควรแก้ไขอย่างเร่งด่วน

เครื่องมือที่ 4 แบบสัมภาษณ์ครูผู้ดูแลเด็กที่อยู่ในมูลนิธิหลังจากการจัดกิจกรรม

วัตถุประสงค์

เพื่อใช้สัมภาษณ์ครูผู้ดูแลเด็กใน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบ

รายละเอียดเนื้อหา

1. ข้อมูลของผู้สัมภาษณ์
2. ข้อมูลจากครูผู้ดูแลเด็กที่อยู่ในมูลนิธิ

บันทึกวันที่ เวลา

ผู้สัมภาษณ์

ชื่อและนามสกุลของครู

1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรกับการจัดกิจกรรมในครั้งนี้
2. ท่านชอบหรือไม่ชอบวิธีการในการจัดกิจกรรมในครั้งนี้ที่ไหน อย่างไร
3. ท่านคิดว่าจะนำวิธีการจัดกิจกรรมนี้ไปปรับใช้ กับนักเรียนของท่านในอนาคตหรือไม่ อย่างไร
4. ท่านคิดว่าเด็กด้อยโอกาสจะได้รับประสบการณ์ในแง่บวกมากขึ้นหรือไม่ อย่างไร
5. จากการเรียนการจัดกิจกรรมที่จัดขึ้น ท่านคิดว่าท่านสามารถจะคิดกิจกรรมใหม่ๆได้หรือไม่
อย่างไร
6. ท่านคิดว่าเด็กที่อยู่ในมูลนิธิจะมีการปรับพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้นจากการจัดกิจกรรมนี้หรือไม่
อย่างไร

เครื่องมือที่ 5 แผนกิจกรรมรายคาบ

คาบ	กิจกรรม	กิจกรรม สำหรับ		หัวข้อกิจกรรม	เวลา (นาที)	อุปกรณ์
		ครู	เด็ก			
1	1.1	✓		ปฐมนิเทศทำความเข้าใจก่อนเริ่ม การเรียนการจัดกิจกรรม	15	
	1.2	✓	✓	กิจกรรมเรื่องแผนผังอารมณ์	15	แผนผังอารมณ์
	1.3	✓	✓	กิจกรรมแนะนำตัวเอง	25	
	1.4	✓	✓	กิจกรรมก่อนจบวิชา	10	เครื่องเล่นซีดี
2	2.1	✓		ผลสะท้อนกลับเรื่องแผนผัง อารมณ์	15	
	2.2	✓	✓	กิจกรรมการจัดวงกลม	15	
		✓	✓	กิจกรรมร้องเพลง	15	
		✓	✓	กิจกรรมทำท่าประกอบจังหวะ	15	
		✓	✓	กิจกรรมก่อนจบวิชา	10	เครื่องเล่นซีดี
3	3.1	✓	✓	กิจกรรมร้องเพลง	10	เครื่องเล่นซีดี
	3.2	✓	✓	กิจกรรมทำเครื่องดนตรีคาชู	45	วัสดุเหลือใช้ แกนกระดาษ ทิชชู ถุงพลาสติก กรรไกร กาว กระดาษสี
						เครื่องเล่นซีดี
3.3	✓	✓	กิจกรรมก่อนจบวิชา	5	เครื่องเล่นซีดี	
4				กิจกรรมจังหวะกลอง		
		✓	✓	กิจกรรมก่อนจบวิชา	5	เครื่องเล่นซีดี
5		✓		เตรียมการให้ครูผู้ดูแลเด็กที่อยู่ใน มูลนิธิวางแผนการจัดกิจกรรมด้วย ตนเอง	20	
		✓	✓	กิจกรรมกระโดดตามจังหวะ		ที่โถงที่มีการตี เส้นไว้ล่วงหน้า

	✓	✓	กิจกรรมก่อนจบวิชา	5	เครื่องเล่นซีดี
6			ครูผู้ดูแลเด็กที่อยู่ในมูลนิธิทดลอง นำ		
	✓	✓	กิจกรรมก่อนจบวิชา	5	เครื่องเล่นซีดี
7			ครูผู้ดูแลเด็กที่อยู่ในมูลนิธิทดลอง นำ		
	✓	✓	กิจกรรมก่อนจบวิชา	5	เครื่องเล่นซีดี
8			ครูผู้ดูแลเด็กที่อยู่ในมูลนิธิทดลอง นำ		
	✓	✓	กิจกรรมก่อนจบวิชา	5	เครื่องเล่นซีดี
9			ครูผู้ดูแลเด็กที่อยู่ในมูลนิธิทดลอง นำ		
	✓	✓	กิจกรรมก่อนจบวิชา	5	เครื่องเล่นซีดี
10			ครูผู้ดูแลเด็กที่อยู่ในมูลนิธิทดลอง นำ		
	✓	✓	กิจกรรมก่อนจบวิชา	5	เครื่องเล่นซีดี
11			ครูผู้ดูแลเด็กที่อยู่ในมูลนิธิทดลอง นำ กิจกรรมที่ครูผู้ดูแลเด็กเป็นผู้นำ		
	✓	✓	กิจกรรมก่อนจบวิชา	5	เครื่องเล่นซีดี
12			กิจกรรมที่ครูผู้ดูแลเด็กเป็นผู้นำ	40	
	✓	✓	กิจกรรมก่อนจบวิชา	5	เครื่องเล่นซีดี
13			กิจกรรมที่ครูผู้ดูแลเด็กเป็นผู้นำ	40	
	✓	✓	กิจกรรมก่อนจบวิชา	5	เครื่องเล่นซีดี
14			กิจกรรมที่ครูผู้ดูแลเด็กเป็นผู้นำ	40	
	✓	✓	กิจกรรมก่อนจบวิชา	5	เครื่องเล่นซีดี
15	✓	✓	กิจกรรมที่ครูผู้ดูแลเด็กเป็นผู้นำ	40	
			กิจกรรมก่อนจบวิชา	5	เครื่องเล่นซีดี
16			สรุปผล		

		กิจกรรมที่ครูผู้ดูแลเด็กเป็นผู้นำ	40	
✓	✓	กิจกรรมก่อนจบวิชา	5	เครื่องเล่นซีดี

เครื่องมือที่ 6 ต้นแบบกิจกรรมสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส

กิจกรรมที่ 1 ปฐมนิเทศครูทำความเข้าใจก่อนเริ่มการจัดกิจกรรม

กิจกรรมปฐมนิเทศทำความเข้าใจก่อนเริ่มการจัดกิจกรรมนี้ ประยุกต์มาจากแนวคิดการ เรียนรู้เชิงประสบการณ์ โดยเป็นการทำความเข้าใจกับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส ถึงการจัด กิจกรรมนี้ และมีความต้องการให้ครูได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยในช่วงท้ายของการจัด กิจกรรมครูจะต้องเป็นผู้นำกิจกรรมด้วยตนเอง

ปฐมนิเทศทำความเข้าใจก่อนเริ่มการจัดกิจกรรม	
การทำความเข้าใจกับครูผู้สอนเด็กที่อยู่ในมูลนิธิก่อนจัดกิจกรรมจริง	
ทำการพูดคุยกับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส ถึงวงจรและขั้นตอนการจัดกิจกรรมตาม แนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ ซึ่งการจัดกิจกรรมทั้งหมดและเป็นไปตามวงจรและ ขั้นตอนตามแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์	

กิจกรรมในห้องเรียน					
สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	รายละเอียดกิจกรรม	สื่อการจัดกิจกรรม	การวัดผล
ความสำคัญและขั้นตอนของการเรียนรู้เชิงประสบการณ์	เพื่อให้เข้า ร่วมกิจกรรม สามารถ 1. เกิด ประสบการณ์ตรงกับ การจัด กิจกรรม 2. สามารถ นำกิจกรรม ให้กับเด็กได้ 3. สามารถ คิดกิจกรรม ใหม่ๆได้ด้วย ตนเอง	การเรียนรู้เชิง ประสบการณ์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ 1 ประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม 2 สะท้อนความคิด และอภิปราย 3 เกิดความเข้าใจ และเกิดความคิด รวบยอด 4 การทดลองหรือ ประยุกต์แนวคิด	ขั้นนำ 1. ผู้นำกิจกรรมพูดคุย กับครูในมูลนิธิที่ดูแล เด็กด้อยโอกาสและ ผู้บริหารมูลนิธิ ถึง ความสำคัญ จุดประสงค์ และ ขั้นตอนของการจัด กิจกรรม 2. แนะนำแนวคิดการ เรียนรู้เชิงประสบการณ์ ขั้นกิจกรรม 1. ผู้นำกิจกรรมทำการ สอนเด็กในขณะที่ครูใน มูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อย โอกาสก็เข้าร่วม	แผนการ สอน	ครูเข้าใจใน ขั้นตอนการ เรียนรู้เชิง ประสบการณ์ ครูสามารถ จัดกิจกรรม ให้กับเด็กได้ ด้วยตนเอง

			<p>กิจกรรมด้วย</p> <p>2. ผู้นำกิจกรรมเริ่มสื่อสารกับครูหลังจากที่ได้จัดกิจกรรมมาได้ในระยะเวลาหนึ่ง</p> <p>3.ครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็ก ด้อยโอกาส เริ่มนำกิจกรรมด้วยตนเอง</p> <p>ขั้นสรุป</p> <p>1. ครูเข้าใจว่าสามารถนำกิจกรรมได้ด้วยตนเองในช่วงปลายภาค</p>		
--	--	--	---	--	--

กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมแผนผังอารมณ์

กิจกรรมแผนผังอารมณ์นี้ ประยุกต์มาจากการดูงานที่โรงเรียนจิตตเมตต์ (ปทุมวัน) เป็นกิจกรรมที่ใช้สื่อสารในด้านอารมณ์ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นเพื่อน หรือการสื่อสารระหว่างครูผู้สอนกับผู้เรียน กิจกรรมนี้เหมาะกับการประยุกต์ใช้แนวคิด แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน และแนวทางในการสร้างสุนทรียภาพ มากเนื่องจากแนวคิดทั้งสองมีการเน้นเรื่องอารมณ์กับการเรียนรู้

แผนกรรมเรื่อง แผนผังอารมณ์	
<p>การทำความเข้าใจกับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาส ก่อนสอนจริง</p> <p>ทำการพูดคุยกับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาสถึงเรื่องความมีผลของอารมณ์กับการเรียนรู้ และความเกี่ยวข้องของอารมณ์กับแนวทางการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน และแนวทางการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ แนวทางการสร้างสุนทรียภาพ</p> <p>หลังจากการสอนในคาบนี้ครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาส จะมีหน้าที่คอยดูแลและหาโอกาสพูดคุยกับเด็กที่มีอารมณ์ที่ไม่ดีหรืออารมณ์ในทางลบทุกวัน มีการจดบันทึกถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับอารมณ์ของเด็กเป็นรายบุคคล สิ่งที่สำคัญคือการพูดคุยนั้นต้องเป็นส่วนตัวไม่นำมาพูดหน้าชั้น อาจใช้การกระซิบถามว่าเกิดอะไรขึ้น อะไรคือสาเหตุของอารมณ์ที่ไม่ดี หาหนทางแก้ไขเพื่อให้อารมณ์ดีขึ้น และขณะนั้นอารมณ์ดีแล้วหรือยัง เนื่องจากเรื่องของอารมณ์เป็นเรื่องส่วนบุคคล</p> <p>ทุกสัปดาห์ผู้วิจัยจะต้องมีการตรวจสอบและเก็บข้อมูล บันทึกของครูและเปรียบเทียบอารมณ์ของครูและเด็กว่ามีพัฒนาการไปในทางที่ดีขึ้นหรือไม่ เพื่อเปรียบเทียบผลตอนต้นและปลายของการทดลอง</p>	

กิจกรรมในห้องเรียน					
สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	รายละเอียดกิจกรรม	สื่อการจัดกิจกรรม	การวัดผล
อารมณ์มีส่วนสำคัญต่อการเรียน	<p>เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ</p> <p>1. รู้จักอารมณ์ของตนเอง</p> <p>2. สามารถบอกได้ว่าในชั่วขณะหนึ่งอารมณ์ของ</p>	<p>ทุกคนมีอารมณ์ที่แตกต่างกัน และสามารถเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลา</p>	<p>ขั้นนำ</p> <p>1. ผู้นำกิจกรรมพูดคุยกับผู้เรียนถึงอารมณ์ที่แตกต่างกัน สอบถามว่าผู้เรียนเคยมีอารมณ์ที่แตกต่างกันเช่น โกรธ</p>	<p>1. แผนผังอารมณ์ที่ประกอบด้วย</p> <p>1.1 รูปหน้าของ ผู้เรียนและผู้สอนทุกคนในชั้นเรียน</p>	<p>1.ครู</p> <p>1.1 สามารถจัดการให้เด็กสามารถใช้แผนผังอารมณ์ได้ทุกวัน</p>

<p>รู้</p> <p>ตนเองเป็น อย่างไร</p> <p>3. สามารถ จัดการกับ อารมณ์ของ ตนเองได้</p>	<p>หรือใน สิ่งแวดล้อม ที่ต่างกัน</p> <p>เมื่อเรามี อารมณ์ที่ไม่ ดีในบาง เวลา เมื่อ เวลาผ่านไป อารมณ์เราก็ จะเปลี่ยนไป ได้ เนื่องจาก สิ่งแวดล้อม หรือ เหตุการณ์ที่ เปลี่ยนไป ดังนั้น อารมณ์จึง เป็นสิ่งที่ เกิดขึ้นใน ชั่วขณะ เท่านั้นและ สามารถ เปลี่ยนแปลง ไปได้ ตามแต่สิ่ง ที่มากระทบ เรา</p>	<p>เสียใจ ดีใจ หรือไม่ และเมื่อไร</p> <p>2. ผู้นำกิจกรรม แนะนำว่าคนทุกคนมี อารมณ์ที่แตกต่างกัน จากเหตุการณ์ต่างๆ ที่เราเข้าไปเกี่ยวข้อง ด้วย</p> <p>ขั้นกิจกรรม</p> <p>1. ผู้นำกิจกรรมกล่าว บอกอารมณ์ของ ตนเองในขณะนั้นว่า เป็นอย่างไร และถาม ผู้เรียนทุกคนว่า ขณะนั้นอารมณ์ของ แต่ละคนเป็นอย่างไร</p> <p>2. ผู้สอนแสดง ตัวอย่างการใช้ แผนผังอารมณ์ด้วย การเลือกแผ่นการ์ด ที่บ่งบอกอารมณ์ของ ตนเองในช่องของ อารมณ์</p> <p>3. ผู้สอนให้ผู้เรียนทำ ตาม</p> <p>ขั้นสรุป</p> <p>1. ให้ครูและเด็กหัด ใช้แผนผังอารมณ์ และบอกอารมณ์ของ ตนเองในขณะนั้น</p>	<p>1.2 แผ่นการ์ด ที่บ่งบอก อารมณ์</p> <p>1.3 แผ่นแผนผัง อารมณ์ที่ ประกอบด้วยรูป หน้าของผู้เรียน และครูทุกคน และช่องใส่แผ่น การ์ดที่บ่งบอก อารมณ์</p>	<p>1.2 ถ้าเด็กมี อารมณ์ที่ไม่ ดี ครู สามารถเข้าไป พูดคุย เพื่อให้เด็ก เข้าใจ อารมณ์ของ ตนเองได้ดี ขึ้น</p> <p>2. เด็ก 2.1 เด็ก สามารถใช้ แผนผัง อารมณ์ได้ ทุกวัน</p>
---	---	--	--	--

กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมจังหวะกลอง

กิจกรรมนี้ ประยุกต์มาจากการอบรม Applications of Games and Rhythmic Activities เมื่อวันที่ 9-10 เม.ย. พ.ศ. 2557 ที่โรงเรียนจิตตเมตต์ เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เข้าร่วมใช้สื่อสารในด้านประสบการณ์สุนทรีย์จากการเต้นประกอบจังหวะ กิจกรรมนี้เหมาะกับการประยุกต์ใช้แนวคิดแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน และ แนวทางในการสร้างสุนทรีย์ภาพ มาเชื่อมโยงกัน

แผนกิจกรรมเรื่อง กิจกรรมจังหวะกลอง

ไม่มี การทำความเข้าใจกับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาส ก่อนการจัดกิจกรรม

เนื่องเป้าหมายของกิจกรรมนี้เป็นการสร้างให้เด็กหัดสังเกตกับสิ่งที่อยู่รอบตัว โดยไม่มีคำสั่งเป็นคำพูดล่วงหน้า ดังนั้นจึงไม่มีคำอธิบายก่อนการจัดกิจกรรม

กิจกรรมในห้องเรียน

สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	รายละเอียดกิจกรรม	สื่อการจัดกิจกรรม	การวัดผล
ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มีประสบการณ์โดยไม่ใช้คำพูด และ หัดสังเกตสิ่งรอบตัว	<p>เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ</p> <p>1. รู้จักเสียง และ ตอบสนองต่อจังหวะกลองที่แตกต่างกันได้</p> <p>2. เพื่อเสริมสร้างให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์</p>	<p>ตีกลอง</p> <p>สามารถตีให้เป็นเป็น</p> <p>จังหวะที่แตกต่าง ทุกคนสามารถ</p> <p>ขยับร่างกายตามกลอง</p> <p>จังหวะเร็วช้า</p> <p>ดังเบา</p>	<p>ขั้นนำ ไม่มี</p> <p>ขั้นกิจกรรม</p> <p>1. ผู้นำกิจกรรมเริ่มตีกลองในจังหวะที่แตกต่างกัน พร้อมทั้งทำท่าประกอบ</p> <p>2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสังเกต และทำตาม</p> <p>3. ผู้นำกิจกรรมเริ่มอธิบายให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำท่าที่แตกต่างกันเมื่อเสียงกลองหยุด</p> <p>ขั้นสรุป ไม่มี</p>	1. กลอง	<p>1.ครู เข้าร่วมกิจกรรม และทำตาม</p> <p>2. เด็ก สามารถขยับร่างกายได้ตามจังหวะกลอง และหยุดในท่าที่แตกต่างกันได้</p>

กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมแนะนำตัวเอง

กิจกรรมนี้ ประยุกต์มาจากการ Teaching Jazz all All Ages Through ORFF Schulwerk ระหว่างวันที่ 31 มี.ค.-2 เมษายน พ.ศ. 2558 ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เข้าร่วมใช้สื่อสารเกี่ยวกับชื่อของตนเอง เป็นการนำแนวทางในการสร้างสุนทรียภาพ และ แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน มาประยุกต์ใช้

แผนกิจกรรมเรื่อง กิจกรรมแนะนำตัวเอง
ไม่มี การทำความเข้าใจกับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาส ก่อนการจัดกิจกรรม เนื่องเป้าหมายของกิจกรรมนี้เป็นการสร้างให้เด็กมีความคิดสร้างสรรค์ และสิ่งเก๋ๆที่อยู่รอบตัว

กิจกรรมในห้องเรียน					
สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	รายละเอียดกิจกรรม	สื่อการจัดกิจกรรม	การวัดผล
ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มีประสบการณ์ตรง ประสบการณ์สุนทรียะเกิดขึ้น และมีความคิดสร้างสรรค์	เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ 1. สร้างเสียงที่แตกต่างกัน จากพยัญชนะต้นของตัวเอง	ชื่อมี พยัญชนะที่แตกต่างที่สามารถนำมาสร้างเสียงที่แตกต่างกัน ได้ด้วย	ขั้นนำ 1. ผู้นำกิจกรรมเรียนรู้และแนะนำตนเองจากป้ายชื่อที่ได้จัดเตรียมไว้ล่วงหน้า ขั้นกิจกรรม 1. ผู้นำกิจกรรม แนะนำว่าตนเองชื่ออะไร และพยัญชนะต้น ของชื่อตนเองคืออะไร สามารถสร้างเสียงจากพยัญชนะต้นของชื่อตนเองได้อย่างไร 2. ผู้ร่วมกิจกรรมจับคู่และแนะนำตนเองด้วยเสียงจากพยัญชนะต้นของชื่อตนเอง 3. ผู้นำกิจกรรมแนะนำว่าในการสื่อสารให้สร้างเป็นเรื่องราว อย่างมีอารมณ์เช่น รถชนกัน ป่วย ดีใจ ฯลฯ ขั้นสรุป 1. ให้จัดการแสดงให้เพื่อนๆดูทีละคู่ และให้เด็กสามารถบอกได้ว่าชอบการแสดงของคุณไหนมากที่สุด	1. ป้ายชื่อ	1. ครูเข้าร่วมกิจกรรม 2. เด็กเข้าร่วมกิจกรรมอย่างให้ความร่วมมือ และเด็กสามารถบอกได้ว่าชอบหรือไม่ชอบในกิจกรรม และสามารถบอกสาเหตุได้

กิจกรรมที่ 5 กิจกรรมก่อนจบวิชา

กิจกรรมนี้ ประยุกต์มาจากการอบรม การสอนเด็กเล็กให้เป็นอัจฉริยะและมีความสุขตามแนวโน้มไอคิวแมนนี่ส วันที่ 28-29 มิถุนายน พ.ศ. 2557 เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เข้าร่วมได้สื่อสารกันในด้านความรักด้วยการพูดชมกันในด้านดีและกอดกันก่อนจบการจัดกิจกรรม เป็นการประยุกต์แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สองเป็นฐาน

แผนจัดกิจกรรมเรื่อง กิจกรรมก่อนจบวิชา
ไม่มีการทำความเข้าใจกับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาส ก่อนการจัดกิจกรรม

กิจกรรมในห้องเรียน					
สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	รายละเอียดกิจกรรม	สื่อการจัดกิจกรรม	การวัดผล
การพูดชมกันในแง่ดี และการกอดกันนั้นเป็นการสร้างความมั่นใจและเป็น การแสดงความรักในเพื่อนร่วมกิจกรรม	เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถ 1. แสดงความรักกับเพื่อนร่วมกิจกรรม	การพูดถึงเพื่อนร่วมกิจกรรมในแง่ดี และการกอดสามารถทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมองโลกในแง่ดี และดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข	ขั้นนำ ไม่มี ขั้นกิจกรรม 1. ก่อนที่จะจบการจัดกิจกรรม ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมยืนเป็นรูปวงกลม ผู้สอนเปิดเพลงเย็นๆ เบาๆ 2. ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคนกอดกัน และพูดคำพูดที่ดีต่อเพื่อนร่วมกิจกรรมทีละคน โดยเริ่มให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่คัดเลือกเริ่มเดินออกจากวงกลมมากล่าวคำพูดกับคนที่อยู่ในวงกลมที่ยืนอยู่ด้านข้าง และต่อมาให้คนที่ยืนด้านข้างผู้ที่คัดเลือกตามไป แล้วคนอื่นๆ ยืนในวงกลมเหมือนปกติ 3. เพิ่มจำนวนผู้เดินออกจากวงกลมตามผู้ที่ถูกคัดเลือกคนแรกและทำเหมือนข้อ (2) ขั้นสรุป ผู้เข้าร่วมกิจกรรมไปทำกิจกรรมอื่นต่อไปได้อย่างมีความสุข	1. ซีดีและเพลงที่เย็นๆ เบาๆ	1. ครูเข้าร่วมกิจกรรม 2. เด็กเข้าร่วมกิจกรรม อย่างให้ความร่วมมือ

กิจกรรมที่ 6 กิจกรรมการจัดแถว

กิจกรรมนี้ ประยุกต์มาจากคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิคือ อาจารย์ศตพร ไล่ทอง ในการตรวจเครื่องมือ เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ที่ใช้คั่นกลางระหว่างกิจกรรมและสามารถใช้เป็นการจัดแถวหรือจัดระเบียบห้องเรียน เป็นการนำแนวทางในการสร้างสุนทรีย์ภาพ และแนวความคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน โดยให้ผู้เข้าอบรมได้รับประสบการณ์ตรง

แผนกิจกรรมเรื่อง การจัดแถว

ไม่มีการทำความเข้าใจกับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาสก่อนการจัดกิจกรรม

กิจกรรมในห้องเรียน					
สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	รายละเอียดกิจกรรม	สื่อการจัดกิจกรรม	การวัดผล
การจัดแถวเป็นการหยุดก่อนที่จะจัดกิจกรรมถัดไป ถือเป็น การสลับกิจกรรม อย่างต่อเนื่อง และผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงความมีระเบียบ	เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถ 1. จัดแถวเป็นรูปต่างๆได้ตามที่กำหนด	การจัดแถวมีหลายแบบ เช่น เป็นเส้นตรง เป็นวงกลม เป็นแถวรูปสี่เหลี่ยม ฯลฯ	ขั้นนำ ไม่มี ขั้นกิจกรรม 1. ผู้นำกิจกรรม กระดาษรูปการจัดแถว 2. ผู้ร่วมกิจกรรมจัดแถวตามรูปที่ผู้นำกิจกรรมชูขึ้น 3. ผู้นำกิจกรรม ถามคำถามเกี่ยวกับลักษณะของแถวที่ชูขึ้น ขั้นสรุป ไม่มี เนื่องจากกิจกรรมนี้จะต่อด้วยกิจกรรมถัดไป	1. กระดาษรูปแถวต่างๆ	1. ครูเข้าใจในลักษณะกิจกรรมที่เกิดขึ้น 2. เด็กเด็กจัดแถวตามรูปแถวต่างๆที่จัดให้เข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของรูปทรงต่างๆ

กิจกรรมที่ 7 กิจกรรมร้องเพลง ทำท่าประกอบ และละครเพลง

กิจกรรมนี้ เป็นการนำกิจกรรมดนตรีที่มีอยู่มีประยุกต์กับการจัดกิจกรรมอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการร้องเพลง

แผนกิจกรรมเรื่อง ร้องเพลง ทำท่าประกอบ และละครเพลง					
<p>การทำความเข้าใจกับครูในมุมนิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาส</p> <p>ผู้นำกิจกรรมตามครูในมุมนิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาสถึงเพลงต่างๆที่เด็กร้องได้อยู่แล้ว และแลกเปลี่ยนกับครูในมุมนิที่ดูแลเด็กด้วยโอกาสถึงชื่อเพลง เนื้อร้อง ทำนอง แหล่งที่มาของเพลงที่ใช้จัดกิจกรรม และการจัดละครเพลง</p>					
<p>กิจกรรมในห้องเรียน</p>					
สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	รายละเอียดกิจกรรม	สื่อการจัดกิจกรรม	การวัดผล
กิจกรรมร้องเพลงและทำท่าประกอบเป็นกิจกรรมพื้นฐานของการจัดกิจกรรมละครเพลง	<p>เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. รู้จักเสียงเพลงและร้องเพลงที่แตกต่างกันได้ 2. สามารถทำท่าประกอบเพลงได้นำเพลงมาต่อกันและเล่าเป็นเรื่องได้ จนกลายเป็นละครเพลง 	<p>เพลงแต่ละครเพลงมีความหมาย เนื้อหา และจังหวะที่แตกต่างกัน</p> <p>ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถนำเพลงมาต่อกันเพื่อให้เป็นเรื่องราวได้</p>	<p>ขั้นนำ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้นำกิจกรรมถามเด็กว่ารู้จักเพลงอะไรบ้าง และให้ร้องและทำท่าประกอบ <p>ขั้นกิจกรรม</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้นำกิจกรรมแสดงตัวอย่างการนำเพลงมาต่อกันเพื่อสร้างเรื่องราว และทำท่าประกอบ 2. ผู้นำกิจกรรมแนะนำให้ครูไปตกลงกับเด็กในเรื่องของการผูกเรื่องราว และการประดับตกแต่งร่างกายของตนเอง เพื่อให้กลายเป็นละครเพลง 3. ผู้นำกิจกรรมแนะนำให้มีการจัดแสดงละครเพลง ตามที่เด็กได้เลือกไว้ <p>ขั้นสรุป</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. สร้างละครเพลงโดยการนำเพลงมาต่อกันเพื่อสร้างเรื่องราว และจัดการประดับตกแต่งร่างกายตามตัวละครที่ได้เตรียมไว้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. อุปกรณ์ในการประดับตกแต่งตนเอง เช่น กระดาษสี เชือก กรรไกร ฯลฯ 2. อุปกรณ์เครื่องเคาะจังหวะสำหรับเด็ก 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูเกิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์อย่างครบวงจร 2. เด็กเด็กสามารถเลือกเพลงที่ตนเองชอบได้ และนำมาผูกต่อกันเป็นเรื่องราว

กิจกรรมที่ 8 กิจกรรมทำเครื่องดนตรีคาซุ

กิจกรรมนี้ ประยุกต์มาจากหนังสือการทดลองสนุกๆ แสงและเสียง (Dispezio, 2006) เป็นกิจกรรมที่ให้ผู้เข้าร่วม หัดทำเครื่องดนตรีจากสิ่งของเหลือใช้ เป็นการประยุกต์ใช้แนวคิดแนวคิดการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน และ แนวทางในการสร้างสุนทรียภาพ มาเชื่อมโยงกัน

แผนกิจกรรมเรื่อง การทำเครื่องดนตรีคาซุ					
<p>การทำความเข้าใจกับครุในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส</p> <p>ผู้นำกิจกรรมสื่อสารกับครุในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส ถึงอุปกรณ์ที่ต้องการใช้ ลักษณะของเครื่องดนตรีคาซุ และการเล่นเครื่องดนตรีคาซุให้กับครุในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส</p>					
<p>กิจกรรมในห้องเรียน</p>					
สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	รายละเอียดกิจกรรม	สื่อการจัดกิจกรรม	การวัดผล
<p>ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ตรงในการสร้างเครื่องดนตรีด้วยตนเอง และสามารถนำเครื่องดนตรีที่สร้างขึ้นมาเล่นเป็นเพลงได้จริง</p>	<p>เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ</p> <ol style="list-style-type: none"> รู้จักการสร้างเครื่องดนตรี และตกแต่งเครื่องดนตรีของตนเอง สามารถนำเครื่องดนตรีที่สร้างขึ้นมาเล่นเป็นเพลงได้ 	<p>การนำสิ่งของเหลือใช้มาสร้างเป็นเครื่องดนตรี ทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความคิดสร้างสรรค์ และเป็นสิ่งที่นำมาใช้ได้จริง</p>	<p>ขั้นนำ</p> <ol style="list-style-type: none"> ผู้นำกิจกรรมแนะนำเครื่องดนตรีคาซุให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรู้จัก <p>ขั้นกิจกรรม</p> <ol style="list-style-type: none"> ผู้นำกิจกรรมแนะนำขั้นตอนการสร้างเครื่องดนตรีคาซุ จากสิ่งของเหลือใช้และประดับตกแต่งตามความชอบ ผู้เข้าร่วมกิจกรรมทำเครื่องดนตรีคาซุด้วยตนเอง <p>ขั้นสรุป</p> <ol style="list-style-type: none"> นำเครื่องดนตรีที่สร้างขึ้นมาประกอบกับเพลงต่างๆ ที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมร้องได้แล้ว 	<ol style="list-style-type: none"> แกนกระดาษ กระดาษสี สีต่างๆ กาว กรรไกร ถุงพลาสติกเหลือใช้ 	<ol style="list-style-type: none"> ครูเข้าใจในการจัดกิจกรรมหลักการ และเหตุผล เด็กสามารถทำเครื่องดนตรีที่สร้างขึ้นมาเล่นเป็นเพลงได้

กิจกรรมที่ 9 กิจกรรมทำท่าประกอบจังหวะ

กิจกรรมนี้ ประยุกต์มาจากการอบรม การสอนเด็กเล็กให้เป็นอัจฉริยะและมีความสุขตาม แนวนิโอสิวแมนนีส วันที่ 28-29 มิถุนายน พ.ศ. 2557 เป็นกิจกรรมที่ใช้ แนวคิดการเรียนรู้โดยใช้ สมอเป็นฐาน โดยมาประยุกต์เข้ากับเสียงเพลง

กิจกรรมในห้องเรียน					
สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	รายละเอียดกิจกรรม	สื่อการจัดกิจกรรม	การวัดผล
การเรียนรู้โดยใช้สมอเป็นฐานสามารถทำได้ด้วยการทำซ้ำทำให้เกิดความสัมพันธ์ทั้งร่างกายและความคิดและมีการดัดแปลง	<p>เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. กระโดดตามช่องต่างๆที่ได้จัดเตรียมไว้ล่วงหน้า 2. สามารถสร้างท่ากระโดดใหม่ๆได้ 	<p>การกระโดดตามช่องต่างๆที่ได้จัดเตรียมไว้ล่วงหน้าเป็นการประยุกต์แนวความคิดการเรียนรู้โดยใช้สมอเป็นฐานมาใช้ในการจัดกิจกรรม</p>	<p>ขั้นนำ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้นำกิจกรรม เตรียมที่ตั้งของแบบต่างๆไว้บนพื้นก่อนการจัดกิจกรรม <p>ขั้นกิจกรรม</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้นำกิจกรรมเปิดเพลงแล้วกระโดดไปตามช่องต่างๆที่ได้จัดเตรียมไว้ 2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมกระโดดตาม 3. ผู้นำกิจกรรมแนะนำให้กระโดดด้วยท่าทางของตนเองที่ไม่เหมือนผู้ร่วมกิจกรรมคนอื่นที่อยู่ด้านหน้า 4 เปลี่ยนเพลง <p>ขั้นสรุป</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. เพลงแต่ละเพลงมีลักษณะต่างๆกัน ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถสร้างท่าทางของตนเองที่แตกต่างกันได้ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ซีดีและเพลงที่แตกต่างกัน 2. อุปกรณ์ตีเส้นที่พื้น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูเข้าใจในการสอนและการเรียนรู้โดยใช้สมอเป็นฐาน 2. เด็กเด็กสามารถกระโดดในท่าทางที่แตกต่างกันได้ตามจังหวะเพลง

กิจกรรมที่10 กิจกรรมหัดอ่านตัวโน้ต

กิจกรรมนี้ ประยุกต์ ใช้สีจากกระดาษที่แจกให้เป็นสื่อเพื่อเชื่อมโยงกับตัวโน้ตบรรทัด 5 เส้น เพื่อให้เด็กสามารถอ่านตัวโน้ตชนิดบรรทัด 5 เส้น โดยที่แต่ละสีในบรรทัด 5 เส้น จะต้องตรงกันกับสีในกระดาษ

กิจกรรมในห้องเรียน					
สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	รายละเอียดกิจกรรม	สื่อการจัดกิจกรรม	การวัดผล
ตำแหน่งของโน้ตในบรรทัด 5 เส้นมีความสำคัญ ทำให้เกิดตัวโน้ตที่แตกต่างกันได้	เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอ่านโน้ตที่อยู่บนบรรทัด 5 เส้นได้	โน้ตบรรทัด 5 เส้น มีส่วนประกอบสำคัญคือ เส้นกับช่อง ตัวโน้ตกลมๆที่อยู่บนเส้นและช่องที่ต่างกััน มีความหมายถึงเสียงสูงต่ำที่ต่างกัันหรือหมายความว่าถึงโน้ตคนละตัวกัน	<p>ขั้นนำ ทบทวนเพลงที่ได้ร้องได้แล้วที่ง่ายต่อการอ่านตัวโน้ตแนะนำตัวโน้ตในบรรทัด 5 เส้น</p> <p>ขั้นกิจกรรม ให้เด็กแยกความแตกต่างระหว่างกระดาษกลมที่อยู่บนเส้น และอยู่ระหว่างช่อง</p> <p>เริ่มแนะนำโน้ต 3 ตัวที่จะสอน เช่น ที ลา ซอล</p> <p>ขั้นสรุป ให้เด็กร้องเพลงที่สอน เช่น หนูมาลี โดยร้องเป็นเนื้อเพลง และร้องเป็นโน้ตเพลงสังเกตว่า ให้เด็กวางกระดาษกลม ที่แผ่นกระดาษบรรทัด 5 เส้นได้ถูกตำแหน่งของตัวโน้ต</p> <p>สามารถปรับเปลี่ยนเพลง และเพิ่มตัวโน้ตได้ตามเพลงที่สอนในการสอนครั้งต่อไป</p>	<p>1. กระดาษบรรทัด 5 เส้นทำด้วยกระดาษแข็ง ขนาด A4 ที่มีการตีเส้นไว้ 5 เส้น</p> <p>2. กระดาษสีที่ตัดเป็นรูปกลม ขนาดประมาณเหรียญ 10 บาท</p>	<p>ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถนำกระดาษมาวางในบรรทัด 555 เส้นได้ตามจุดที่ต้องการ</p>

กิจกรรมที่11 กิจกรรมบัตรคำตัวโน้ต

กิจกรรมนี้ แจกบัตรคำชื่อตัวโน้ตให้เด็กแต่ละคน โดยสมมติให้เด็กแต่ละคนเป็นโน้ต 1 ตัว ให้ทำท่าประกอบ เช่น ยืน กระโดด หรือท่าตามที่คิดเอง เมื่อโน้ตเพลงที่ร้องเป็นโน้ตของตัวเอง (คล้ายการเล่นอังกะลุง)

กิจกรรมในห้องเรียน					
สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	รายละเอียดกิจกรรม	สื่อการจัดกิจกรรม	การวัดผล
เพลงหนึ่งเพลงประกอบด้วยตัวโน้ตหลายตัว	<p>เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ ร้องเพลง รู้ว่าตนเองเป็นโน้ตตัวอะไรในเพลง และสามารถช่วยกันทำให้เกิดเสียงเป็นตัวโน้ตในเพลงได้</p>	<p>เพลงหนึ่งเพลงประกอบด้วยตัวโน้ตหลายตัว ถ้าขาดโน้ตตัวใดตัวหนึ่งไปจะทำให้เพลงนั้นขาดอรรถรสไปหรือไม่สามารถฟังเป็นเพลงได้</p>	<p>ขั้นนำ ทบทวนเพลงที่ได้ร้องได้ โดยให้เด็กร้องทั้งเนื้อและโน้ตเพลงแล้วโดยเลือกเพลงที่มีตัวโน้ตจำนวนน้อยๆก่อน</p> <p>ขั้นกิจกรรม ให้เด็กเลือกที่จะเป็นตัวโน้ตตัวใดตัวหนึ่ง แล้วแจกบัตรคำตัวโน้ต จากนั้นให้เด็กร้องเพลงที่คัดเลือก โดยให้ชูบัตรคำที่เมื่อร้องโน้ตที่ตัวเองเป็น สามารถประยุกต์ให้ร้องเนื้อเพลงหรือโน้ตเพลงก็ได้ แต่ยังคงกิจกรรมชูป้ายตัวโน้ตอยู่</p> <p>ขั้นสรุป ทุกคนประกอบกันเป็นระนาดตัวใหญ่ ถ้าขาดคนใดคนหนึ่งไปหรือโน้ตตัวใดตัวหนึ่งไปก็จะทำให้เพลงเสียไป</p>	<p>บัตรคำตัวโน้ตที่มีสีต่างๆตรงกับระนาดและมีชื่อโน้ตที่เกี่ยวข้อง</p>	<p>ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถร้องชื่อโน้ต รู้ว่าตนเองเป็นโน้ตตัวอะไรตามที่ได้มอบหมาย</p>

กิจกรรมที่12 กิจกรรมแลกเปลี่ยนเครื่องดนตรี

กิจกรรมนี้ประยุกต์จาก การอบรม Applications of Games and Rhythmic Activities in Orff-Schulwerk ระหว่างวันที่ 9-10 เมษายน พ.ศ. 2557 ที่โรงเรียนจิตตเมตต์ (ปทุมวัย) โดยให้เด็กนั่งเป็นวงกลม ให้ร้องเพลงประกอบจังหวะ เมื่อเพลงหยุดให้ ส่งเครื่องดนตรีที่ตัวเองมีไปให้เพื่อนคนที่นั่งอยู่ด้านข้าง

กิจกรรมในห้องเรียน					
สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	รายละเอียดกิจกรรม	สื่อการจัดกิจกรรม	การวัดผล
การแบ่งปันเป็นสิ่งสำคัญ	<p>เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ ส่งเครื่องดนตรีให้เพื่อนให้ตามจังหวะที่กำหนด</p>	<p>เครื่องดนตรีแต่ละเครื่องมีเสียง และวิธีการเล่นที่แตกต่างกัน</p>	<p>ขั้นนำ ร้องเพลงที่ผู้นำกิจกรรมเลือกไว้ และแจกเครื่องดนตรีให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม</p> <p>ขั้นกิจกรรม ร้องเพลงที่ได้เลือกไว้ แล้วแบ่งช่วงว่างของเพลงให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้เคาะตามจังหวะเพลง และส่งต่อให้เพื่อนคนข้างๆ ทุกคนจะได้เครื่องดนตรีใหม่ เสร็จแล้ววนร้องเพลงเดิม</p> <p>ขั้นสรุป ไม่มี</p>	<p>เครื่องดนตรีขนาดเล็กที่จับถือได้แบบต่างๆกัน</p>	<p>ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถเล่นและส่งเครื่องดนตรีให้เพื่อนที่นั่งข้างๆได้ตามจังหวะเพลง</p>

กิจกรรมที่13 กิจกรรมการอ่านจังหวะ

ใช้คำที่เกี่ยวข้องกับจังหวะ ที่แตกต่างกัน เช่น เสือ สิงโต เพื่อใช้ประกอบเพลง แล้วหัดใช้ไม้ไผ่ติ่มมาวางแผนจังหวะ เป็นการเตรียมก่อนการให้เด็กอ่านโน้ต บรรทัด 5 เส้น

กิจกรรมในห้องเรียน					
สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	รายละเอียดกิจกรรม	สื่อการจัดกิจกรรม	การวัดผล
จังหวะเป็นส่วนหนึ่งในการอ่านโน้ตเพลง	เพื่อให้ผู้เรียนสามารถอ่านจังหวะเพลงได้ด้วยการเชื่อมโยงกับคำพูด หรือลักษณะการจัดวางของไม้ไผ่ติ่ม	โน้ตตัวดำ และโน้ตตัวเข็บจ 1 ชั้น มีลักษณะแตกต่างกัน	<p>ขั้นนำ</p> <p>นำรูปภาพ เสือ และสิงโต มาชูแล้วให้เด็กร้องคำว่า เสือและสิงโตตาม จังหวะที่ผู้นำกิจกรรมชูภาพได้แล้ว ทดลองให้เด็กผลัดกันเป็นผู้นำ</p> <p>ขั้นกิจกรรม</p> <p>แนะนำลักษณะของไม้ไผ่ติ่มตามลักษณะของโน้ตตัวดำและตัวเข็บจ ให้เด็กร้องจังหวะด้วยคำว่า เสือและสิงโต ผลัดกันแต่งจังหวะและร้องจังหวะ</p> <p>ขั้นสรุป</p> <p>นำตัวโน้ตบรรทัด 5 เส้นให้เด็กดูและให้ร้องจังหวะจากโน้ตของจริง</p>	รูปภาพ เสือและสิงโต ไม้ไผ่ติ่ม	เด็กสามารถแต่งจังหวะเพลงด้วยไม้ไผ่ติ่มได้

กิจกรรมที่14 กิจกรรมต้นสด

เมื่อเล่นเพลงได้แล้ว แต่ละครึ่งก่อนที่จะเล่นเพลงซ้ำอีก ให้เด็ก เล่นโน้ตอะไรก็ได้แบบต้นสด ตามจังหวะที่กำหนด ตามที่ชอบทีละคน สลับกับการกลับมาเล่นเพลงซ้ำ

กิจกรรมในห้องเรียน					
สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	รายละเอียดกิจกรรม	สื่อการจัดกิจกรรม	การวัดผล
ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งสำคัญ	เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเล่นดนตรีแบบต้นสดได้ตามเพลงที่กำหนด	การต้นสดคือ การแสดงเดี่ยวด้วยการแต่งทำนองเพลงด้วยตนเอง	<p>ขั้นนำ</p> <p>ทบทวนเพลงที่เล่นทุกคน เล่นได้แล้ว พร้อมๆกัน</p> <p>ขั้นกิจกรรม</p> <p>ในระหว่างช่วงการต่อเพลง ให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมต้นสดด้วยทำนองของตนเองที่แตกต่างจากผู้อื่น</p> <p>ขั้นสรุป</p> <p>ไม่มี</p>	กระดาษ	เด็กสามารถเล่นดนตรีและต้นสดได้

กิจกรรมที่15 กิจกรรมการเล่นเป็นวง

กิจกรรมนี้ประยุกต์จากการอบรม Teaching Jazz all All Ages Through ORFF Schulwerk ระหว่างวันที่ 31 มี.ค.-2 เม.ย. พ.ศ. 2558 ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หลังจากที่ได้ฝึกแต่ละคนสามารถเล่นเพลงได้แล้ว มีการจัดให้เล่นด้วยกันเป็นวง โดยให้เด็กเป็นผู้เลือกเครื่องดนตรีเอง

กิจกรรมในห้องเรียน					
สาระสำคัญ	จุดประสงค์	เนื้อหา	รายละเอียดกิจกรรม	สื่อการจัดกิจกรรม	การวัดผล
<p>การทำกิจกรรมพร้อมๆกันเป็นสิ่งสำคัญในการจัดกิจกรรมกลุ่ม</p>	<p>เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ เล่นเพลงที่กำหนดไว้พร้อมๆกันได้</p>	<p>สัญญาณเตรียมพร้อม เริ่มเล่น และเงียบ เป็นสัญญาณสำหรับกลุ่ม ในการทำกิจกรรมพร้อมๆกัน</p>	<p>ขั้นนำ ร้องเพลงที่กำหนดไว้พร้อมๆกัน</p> <p>ขั้นกิจกรรม เล่นเพลงที่กำหนดไว้พร้อมๆกัน โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถเลือกเครื่องดนตรีที่ตนเองชอบได้</p> <p>ในกิจกรรมนี้ผู้ร่วมกิจกรรมจะรู้จักสัญญาณเตรียมพร้อม เงียบ และเริ่มเล่น</p> <p>ขั้นสรุป ไม่มี</p> <p>สามารถนำมาประยุกต์เพื่อเล่นร่วมกับ กิจกรรมที่14 กิจกรรมต้นสด ได้ อีกด้วย</p>	<p>เครื่องดนตรีที่ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถเล่นได้</p>	<p>ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถเล่นเครื่องดนตรีพร้อมๆกันได้ และทำตามสัญญาณเตรียมพร้อม เงียบ และเริ่มเล่นได้</p>

เครื่องมือที่ 7 แบบประเมินพฤติกรรมเด็กทางด้านสุนทรียภาพ

วัตถุประสงค์ เพื่อใช้ประเมินเด็กเป็นรายบุคคล ตามลักษณะอันพึงประสงค์ทางด้านสุนทรียภาพกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต สิ่งแวดล้อม และสังคม ประเมินโดยผู้วิจัย

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องข้อความที่ตรงกับพฤติกรรมของเด็กตามความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนน มีดังนี้

คะแนน 4 เมื่อผู้ถูกประเมิน มีคุณสมบัติย่อยครบทั้ง 4 ข้อ

คะแนน 3 เมื่อผู้ถูกประเมินมีคุณสมบัติย่อยครบ 3 ข้อ

คะแนน 2 เมื่อผู้ถูกประเมินมีคุณสมบัติย่อยครบ 2 ข้อ

คะแนน 1 เมื่อผู้ถูกประเมินมีคุณสมบัติย่อยครบเพียง 1 ข้อ

ตัวอย่างเช่น

รายการประเมิน	เกณฑ์พิจารณาให้คะแนน			
	4	3	2	1
1. เป็นผู้ที่มีความรักในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	✓			
1.1 เล่าเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้				
1.2 บอกความแตกต่างของสิ่งต่างๆรอบตัวได้				
1.3 นำสิ่งของรอบตัวมาสร้างงานศิลปะได้				
1.4 ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ				

เด็กผู้ถูกประเมิน จะได้รับการประเมินดังนี้

จะได้คะแนน 4 เมื่อมีคุณสมบัติครบทั้ง 4 ข้อ คือ (1.1) สามารถเล่าเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้ (1.2) สามารถบอกความแตกต่างของสิ่งต่างๆรอบตัวได้ (1.3) สามารถนำสิ่งของรอบตัวมาสร้างงานศิลปะได้ และ (1.4) เป็นผู้ที่ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมและวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ

จะได้คะแนน 3 คะแนนเมื่อขาดคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่งไป

จะได้คะแนน 2 คะแนนเมื่อขาดคุณสมบัติไป 2 ข้อ

จะได้คะแนน 1 คะแนนเมื่อมีคุณสมบัติเพียงข้อเดียว

รายการประเมิน	เกณฑ์พิจารณาให้คะแนน			
	4	3	2	1
1. เป็นผู้ที่มีความรักในธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม				
1.1 เล่าเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวได้				
1.2 บอกความแตกต่างของสิ่งต่างๆรอบตัวได้				
1.3 นำสิ่งของรอบตัวมาสร้างงานศิลปะได้				
1.4 ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ				
2. เป็นผู้ที่มีจิตใจละเอียดอ่อนประณีตและมีระเบียบ				
2.1 สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้				
2.2 มีระเบียบในการใช้และเก็บวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ				
2.3 ตกแต่งสิ่งของเครื่องใช้ให้มีความสวยงาม				
2.4 ปฏิบัติตามข้อตกลงในการจัดกิจกรรม				
3. เป็นผู้ที่มีความเข้าใจในศิลปวัฒนธรรมของตนเองและชนชาติอื่น				
3.1 แสดงการทักทายตามวัฒนธรรมได้ถูกต้อง				
3.2 ใช้ภาษาไทยได้เหมาะสมกับบุคคลและโอกาส				
3.3 แต่งกายถูกต้องตามกาลเทศะ				
3.4 มีมารยาททางสังคม				
4. เป็นผู้ที่มีความรักในเสรีภาพและจินตนาการในความรักในเสรีภาพ				
4.1 แสดงความรู้สึกต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้				
4.2 แสดงท่าทางเพื่อสื่อความหมายได้				
4.3 สร้างสรรค์ผลงานได้ความความต้องการของตนเอง				
4.4 เลือกใช้สิ่งรอบตัวเพื่อสื่อความคิดและจินตนาการได้				
5. เป็นผู้ที่มีความสำนึกในการสร้างสมความดี				
5.1 บอกความรู้สึกที่มีต่อพฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นได้				
5.2 บอกความรู้สึกที่มีต่อสิ่งรอบตัวได้				
5.3 บอกอารมณ์ของตนเองได้				
5.4 บอกความต้องการของตนเองได้				

**เครื่องมือที่ 8 ใบประเมิน ข้อเสนอเชิงนโยบาย การพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการ
เรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส**

เรียน ท่านผู้ทรงคุณวุฒิ

ในฐานะที่ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านการศึกษาตลอดชีวิต ขอความกรุณาท่านได้โปรด
แสดงความคิดเห็นต่อ (ร่าง) ข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบ
สำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส ดังประเด็นคำถามที่กำหนดให้

ผู้วิจัยกราบขอพระคุณที่ท่านได้สละเวลาอันมีค่าในการให้ความร่วมมือประเมิน
ตรวจสอบ (ร่าง) ข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบ
สำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส

ศิริพร จินะณรงค์

นิติระดับปริญญาตรีบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

การจัดทำร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในการจัดทำร่างข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยได้นำผลจาก ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา ความต้องการ และคุณลักษณะของครูผู้สอนเด็กด้อยโอกาส และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส และ ตอนที่ 2 ผลการพัฒนาด้านแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส มาจัดทำเป็นร่างนโยบาย ในการพัฒนาครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส โดยมีหัวข้อในร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้ หลักการและเหตุผล เป้าประสงค์ ร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และมาตรการ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

หลักการและเหตุผล

ภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับปัญหาเด็กด้อยโอกาสในประเทศไทยที่มีจำนวนสูงขึ้นอย่างเห็นได้เด่นชัดในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา โดยมีนโยบายการพัฒนาและจัดการศึกษาให้กับเด็กด้อยโอกาส ไม่ว่าจะเป็นการจัดการศึกษาสงเคราะห์ นโยบายการศึกษาในช่วงวัยต่างๆ เช่น นโยบายการศึกษาเด็กปฐมวัย ฯลฯ ในภาคองค์กรอิสระเองได้มีการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อช่วยเหลือเด็กเหล่านี้โดยแต่ละองค์กรมักจะมีเป้าหมายเฉพาะในการช่วยเหลือเด็กประเภทต่างๆ เช่น เด็กพิการ เด็กกำพร้า เด็กยากจน ฯลฯ โดยที่ในแต่ละองค์กรอิสระก็มีวิธีการพัฒนาครูของตนเอง มีเครือข่ายที่จะช่วยพัฒนาบุคลากร แต่ผู้วิจัยยังไม่พบว่า มีนโยบายการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาสเลย ดังนั้นผู้วิจัยจึงขอเสนอร่างข้อเสนอแนะในการพัฒนาครูผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส ซึ่งถือเป็นบุคลากรสำคัญในการพัฒนาเด็กด้อยโอกาส โดยแบ่งเป็นหัวข้อดังนี้ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ และมาตรการ โดยแต่ละหัวข้อมีรายละเอียดดังนี้

เป้าประสงค์

การวิจัยในครั้งนี้ได้ตระหนักถึงบทบาทและภารกิจที่สำคัญของครูผู้ดูแลเด็กด้อยโอกาส โดยเน้นที่ครูที่ทำงานอยู่ในมูลนิธิที่รับดูแลเด็กด้อยโอกาส ผู้เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาเด็กที่อยู่ใน การดูแลของมูลนิธิ โดยที่เด็กเหล่านี้ควรได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม และมีคุณภาพเพื่อให้เด็กเหล่านี้ได้เติบโตเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต โดยที่นำร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาครู จะแบ่งเป็น 4 ด้านดังต่อไปนี้

1. พัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมและการสอน อย่างต่อเนื่องทั้งด้านทักษะและวิชาการ
2. พัฒนาให้ครูได้รับการยกย่องและยอมรับในความเสียสละ

3. ส่งเสริมให้มีระบบและช่องทางในการสนับสนุนการพัฒนาครูเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

4. ส่งเสริมให้มีการสร้างครูเพิ่มเติม เฉพาะทางสำหรับการดูแลเด็กด้อยโอกาสในสถานศึกษา โดยเน้นให้มีการฝึกงานจากบริบทจริง

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องข้อความที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด โดยมีเกณฑ์การประเมินค่าดังนี้

ด้านความถูกต้องเหมาะสมขององค์ประกอบ

5	หมายถึง	มีความเหมาะสมมากที่สุด
4	หมายถึง	มีความเหมาะสมมาก
3	หมายถึง	มีความเหมาะสมปานกลาง
2	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อย
1	หมายถึง	มีความเหมาะสมน้อยที่สุด

ด้านความเป็นไปได้ทางปฏิบัติขององค์ประกอบ

5	หมายถึง	ความเป็นไปได้มากที่สุด
4	หมายถึง	ความเป็นไปได้มาก
3	หมายถึง	ความเป็นไปได้ปานกลาง
2	หมายถึง	ความเป็นไปได้น้อย
1	หมายถึง	ความเป็นไปได้น้อยที่สุด

แบบประเมินความถูกต้องเหมาะสมและความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของ (ร่าง) ข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาต้นแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้นอกระบบสำหรับครูในมูลนิธิที่ดูแลเด็กด้อยโอกาส

(ร่าง) ข้อเสนอเชิงนโยบาย	ความเหมาะสม					ความเป็นไปได้				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
<p>ร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ 1. พัฒนาคุณภาพการจัดกิจกรรมและการสอนให้กับครู อย่างต่อเนื่องทั้งด้านทักษะวิชาการ และสวัสดิการ</p> <p>เป็นร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้าน การพัฒนาที่เน้นในตัวบุคคลากรครูผู้สอนเด็กด้วยโอกาสที่กำลังทำงานอยู่ในมูลนิธิ โดยมีมาตรการดังต่อไปนี้</p>										
1.1 ส่งเสริมให้มีความก้าวหน้าในวิชาชีพ สิทธิ และมีสวัสดิการ ความมั่นคงและยั่งยืน										
1.2 พัฒนาครูและบุคลากรให้มีความรู้ทักษะ ประสบการณ์ และมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการศึกษาให้เด็กด้วยโอกาส ด้วยการส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรม และโครงการต่างๆที่มีความหลากหลาย เหมาะแก่บริบท										
1.3. จัดการอบรม สร้างเครือข่าย ดูนานทั้งในและต่างประเทศให้กับครู										
1.4 เสริมสร้างทางความก้าวหน้าในวิชาชีพครู ตลอดจนการสร้างขวัญและกำลังใจเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาครู เป็นการสร้างความชัดเจนต่อความมั่นคงในวิชาชีพครู และทำให้การพัฒนาครูดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่อง										

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

ศิริพร จินะณรงค์ สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีครุศาสตร์บัณฑิต (เกียรตินิยม) สาขาดนตรีศึกษา จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อการศึกษา 2532 และสำเร็จการศึกษา Master of Science in Computer Information Systems จาก San Francisco State University ในปี ค.ศ. 1993 และ สำเร็จการศึกษา Master of Science in Music Informatics จาก Indiana University ในปี ค.ศ. 2009

ศิริพร มีประสบการณ์การทำงานให้กับหน่วยงานราชการและเอกชนดังนี้คือ เคยดำรงตำแหน่ง Technical Manager ให้กับ Oracle Corporations Inc., เคยดำรงตำแหน่ง Associate Education Manager ที่บริษัท IBM (Thailand), เคยเป็นอาจารย์ประจำให้กับภาควิชาวิทยาศาสตร์ วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยมหิดล, และ เคยเป็นอาจารย์พิเศษให้กับวิทยาลัยดุริยางค์ศิลป์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง ประธานกรรมการ บริษัท เมโลดี ไฮลูชั่น จำกัด